

ดอกแก้วปริทัศน์

Dokkaew

วารสารดอกแก้วปริทัศน์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Dokkaew Paritat : Journal of Humanities, Naresuan University

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2564

ISSN 2773-8809 (Online)

[พัฒนาวិชาการ ด้วยรากฐานงานวิจัย
Developing academic work through research-based studies]

วารสารดอกแก้วปริทัศน์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Dokkaew Paritat: Journal of Humanities, Naresuan University

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2564

ISSN: 2773-8809 (Online)

ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ รุ่งเรือง

กองบรรณาธิการภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชอทอง บรรจงสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรศ อัมโร มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ สุขเจริญ มหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์กฤษณะ โชติสุทธิ มหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์ววิทย์ ทองเนื้ออ่อน มหาวิทยาลัยนเรศวร

Mr.James Yaw Afrane มหาวิทยาลัยนเรศวร

กองบรรณาธิการภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริจิตต์ เดชอมรชัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกธัชต์ มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ นุชนาฏ ดีเจริญ มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิณี ธรรมชัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ แก้วนุช มหาวิทยาลัยราชภัฏพินุลสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์โอฬาร รัตนศักดิ์ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ฝ่ายเลขานุการ

ณัชชา แก้วเจริญเนตร

ฝ่ายศิลปกรรม

ณัฐวุฒิ นลินรัตน์กุล

ฝ่ายประชาสัมพันธ์

ประธาน สายคำ | สุรีย์พร ชุมแสง | ศุภวิช ปานมณี | มาโนช แดงดุ่ม

กำหนดการตีพิมพ์ ปีละ 2 ครั้ง ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน | ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

สอบถามข้อมูล วารสารดอกแก้วปริทัศน์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 หมู่ที่ 9 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมืองพิษณุโลก จ.พิษณุโลก 65000

โทรศัพท์: 0 5596 2072 อีเมล: dokkaewreview@nu.ac.th

เว็บไซต์: <http://www.human.nu.ac.th/jhnuDK/>

บทความที่ลงตีพิมพ์ เป็นข้อมูลความรู้และข้อคิดเห็นของผู้เขียนแต่ละท่านโดยเฉพาะเท่านั้น
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และกองบรรณาธิการวารสารดอกแก้วปริทัศน์ ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย

บรรณาธิการแถลง

วารสารดอกแก้วปริทัศน์ฉบับที่สองประจำปีการศึกษา 2564 ประกอบไปด้วยเนื้อหาที่หลากหลายของมนุษยศาสตร์ในมิติภาษาทั้งภาษาไทย อาทิ “โลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนาคพัทธ์ ของทมยันตี” ภาษาพม่า “จากศตวรรษที่รัก: ความเป็นพม่าในภาพยนตร์ไทย” ภาษาจีน “การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน จากละครเรื่องเลือดข้นคนจาง” และภาษาอังกฤษ “การใช้กริยาช่วยของผู้เรียนชาวไทยที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ”

บทความวิจัยเหล่านี้ล้วนสะท้อนการขยายองค์ความรู้ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ กองบรรณาธิการ วารสารฯ หวังอย่างยิ่งว่าจะช่วยสร้างสรรค์ จุดประกายจินตนาการ และเกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านให้ได้ความรู้ใหม่ ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์ และบูรณาการศาสตร์อื่นเข้ากับการศึกษาภาษา สังคม วัฒนธรรม และเป็นแรงบันดาลใจให้บัณฑิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีได้ผลิตผลงานที่มีคุณภาพและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ รุ่งเรือง

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่องเล่าผีในรายการวิทยุ The Ghost Radio : แบบเรื่องและบทบาททางสังคม

กฤติกา ขุนพล พงศ์สุนทร อิมฉิ่น อาทิตย์ บุญโต และศรัณย์ภัทร์ บุญฮก..... 1

ภาพยนตร์ดลก: ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุกตลกกับบทบาทของพระสงฆ์

จักรพรรดิ ท่างาม และวรุณญา อัจฉริยะดี..... 16

โลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนาคพัทธุ์ ของทมยันตี

ธันวาท ภาคาเนตร และสุวรรณี ทองรอด..... 31

กลวิธีการตั้งชื่อตอน สะท้อนเอกลักษณ์ : รายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก

สรวิศพร ขวัญชัย เบญจวรรณ สงสุข ปริยากรณ์ ชูแก้ว และอลิสา คุ่มเคี่ยม..... 48

English Relative Clauses by Thai EFL learners: A Case Study of Translation Task

ณัฐนาถวรรณ ไพโรจน์ และอภิชัย รุ่งเรือง..... 61

A Study of English Language Learning Strategies of 3rd Year English Major Students at Naresuan University

ณัชชา แก้วเจริญเนตร และคัมภีร์ นูนคาน..... 75

Using English Modality by Thai EFL Learners

คนนาถ พรหมรังฤทธิ์ และสุวิมล ใจยศ..... 90

การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนจากละครเรื่องเลือดข้นคนจาง

วิลาสินี น้อยสมมิตร ศิริประภา สุวรรณมณี และจิตติวรรณ ชีววิภาส..... 109

กลไกการป้องกันตนเองของตัวละครเด็กในนวนิยายเรื่อง ชีวิตมหัศจรรย์ของออสต์

ธาวินี หลีจ้วน มาโนช ดินลานสกุล และปริยากรณ์ ชูแก้ว..... 121

จากศัตรูสู่ที่รัก : ความเป็นพม่าในภาพยนตร์ไทย

ชุติมันต์ พิสิษฐ์ธนาคุณ และกฤษณะ โชติสุทธิ..... 130

เรื่องเล่าผีในรายการวิทยุ The Ghost Radio : แบบเรื่องและบทบาททางสังคม¹

Ghost Narratives in 'The Ghost Radio' : Tale-Types and its Functions to Society

กฤติกา ขุนพล² พงศ์สุนทร อิมชิน² อาทิตย์ บุพโต² และศรัณย์ภัทร์ บุญฮอก³

Krittika Khunphon⁴, Phongsoonthon Aimchain⁴, Arthit Buptho⁴, and Saranpat Boonhok⁵

(Received: 8 March 2021; Revised: 4 October 2021; Accepted: 25 November 2021)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องเล่าผีในรายการวิทยุ The Ghost Radio ผ่านแนวคิดทางคติชนวิทยา (folklore) โดยมุ่งศึกษาแบบเรื่องของเรื่องเล่าผีผ่านแนวคิดแบบเรื่องของนิทาน (tale-type) และเพื่อวิเคราะห์บทบาททางสังคมของเรื่องเล่าผีผ่านทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม (Functionalism) โดยคัดเลือกข้อมูลในการศึกษาจากช่องรายการวิทยุ The Ghost Radio ที่นำเสนอผ่านคลิปทางเว็บไซต์ (YouTube) ที่มีจำนวนผู้เข้าชมมากที่สุด 10 อันดับ (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2563) ผลการศึกษาพบว่า แบบเรื่องของเรื่องเล่าผีในรายการวิทยุ The Ghost Radio มี 2 แบบ คือ แบบเรื่องการให้ความช่วยเหลือระหว่างผีและคน และแบบเรื่องการอาฆาตระหว่างผีต่อคน ซึ่งแบบเรื่องการอาฆาตระหว่างผีต่อคนเป็นแบบเรื่องที่พบมากที่สุด ส่วนบทบาททางสังคมของเรื่องเล่าผีในรายการ The Ghost Radio มีบทบาท 3 ประการ คือ ประการแรก บทบาทการให้ความบันเทิง ประการที่สอง บทบาทการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม โดยการนำคติความเชื่อมาเป็นตัวกำหนดแนวปฏิบัติของคนในสังคมให้ปฏิบัติตามกรอบวิธีที่คนในสังคมเห็นควรว่าถูกต้องเหมาะสม และประการสุดท้าย บทบาทการอธิบายพื้นที่และการส่งต่อความทรงจำที่สร้างความหมายของพื้นที่ ซึ่งเรื่องเล่าผีอาจเป็นนิทานประจำถิ่นที่อธิบายความเป็นมาของสถานที่ ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เรื่องเล่าผีนั้นเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างความเชื่อโบราณกับคนในสังคมปัจจุบัน และเรื่องเล่าผีทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างเป็นกุศโลบายทางอ้อมที่ช่วยขัดเกลาและให้ผู้คนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข

คำสำคัญ: แบบเรื่อง บทบาทหน้าที่ เรื่องเล่าผี The Ghost Radio

Abstract

This article aims to study ghost narratives in 'The Ghost Radio', a Thai radio channel, through folklore lens. The first objective is to study tale-types of these narratives by folklore tale-type's concept; the second objective is to employ functionalism to analyze the narratives. As for data, this study selects 10 clips from the top-ten highest viewers from <https://www.youtube.com/theghostradioOfficial> (surveyed in September 2020). The results show that ghost narratives in "The Ghost Radio" mainly portray two tale-types which are helping between ghost and humans, and revenge of ghosts. Interestingly, the second one is more dominantly found. Regarding functions of ghost narratives, there are three key functions. Firstly, ghost narratives play an amusement role. Secondly, the narratives implicitly suggested individuals are

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ THP4403 วิจัยทางภาษาไทย ปีการศึกษา 2563 ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา อีเมล s60131109037@ssru.ac.th

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา อีเมล saranpat.bo@ssru.ac.th

⁴ Undergraduate student, Department of Thai Language, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University E-mail: s60131109037@ssru.ac.th

⁵ Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University E-mail: saranpat.bo@ssru.ac.th

controlled in society via ghost beliefs for maintaining social norms. Lastly, the narrative also explains places and disseminate the meaning of places through memory comparing to ghost tales. Therefore, it could be said that ghost narratives in this radio channel are a connection between traditional beliefs and people in the contemporary age, and ghost narratives in the past and present implicitly share a similar sense of social strategy to educate people and to maintain peace in the society.

Keywords: Ghost Narratives, Tale-Type, Functionalism, The Ghost Radio

บทนำ

คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีสืบทางเวท (animism) ก่อนที่จะมานับถือพระพุทธศาสนา แม้ภายหลังรับความเชื่อจากพระพุทธศาสนาแล้ว แต่ความเชื่อเรื่องผีก็มิได้หายไปและยังคงปรากฏคู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน และเป็นเรื่องที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย ดังที่ประคอง นิมมานเหมินท์ (2543, หน้า 24) กล่าวว่านิทานเรื่องผี หรือ ghost stories มีอยู่ในทุกสังคม นิทานไทยมักมีนิทานเรื่องผี เช่น แม่นากพระโขนง ที่คนไทยทุกคนรู้จักกันดี และมีการดัดแปลงเป็นสื่อประเภทต่าง ๆ อยู่เสมอมา ฯลฯ ในปัจจุบันเรื่องเล่าผีได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่มีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะหรือเล่าแบบปากต่อปากที่ไม่ได้มีแค่แบบมุขปาฐะเพียงอย่างเดียว แต่มีทั้งการถ่ายทอดผ่านนิยาย เรื่องสั้น ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ บทเพลง และที่น่าสนใจอีกสื่อหนึ่ง คือ สื่อวิทยุ ดังที่ขวัญแก้ว งามสโณ (2561) ได้กล่าวว่า เรื่องผีเป็นที่ยอมรับและชื่นชอบของคนจำนวนมาก โดยเรื่องเล่าผีที่ถ่ายทอดผ่านสื่อวิทยุก็เป็นผลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้สามารถถ่ายทอดเรื่องเล่าไปสู่กลุ่มผู้ฟังได้อย่างรวดเร็วซึ่งสอดคล้องกับณัฐกร เวียงอินทร์ (2559, อ้างถึงใน ขวัญแก้ว งามสโณ, 2561) ได้กล่าวถึงเรื่องผีไว้ว่า เรื่องเล่าในรายการวิทยุ นับเป็นวัฒนธรรมประชานิยม (Popular Culture) ที่ทำให้เห็นว่าเรื่องผียังคงเป็นสิ่งที่ "ขายได้" และ "ความกลัวผี" มีมูลค่าการตลาด" เรื่องเล่าผีในรายการวิทยุจึงเป็นสื่อหนึ่งที่มีความนิยมในสังคมไทยร่วมสมัย

รายการวิทยุ The Ghost Radio เป็นรายการวิทยุรายการหนึ่งที่ได้รับค่านิยมจากกลุ่มผู้ฟังที่นิยมเสพความบันเทิงจากเรื่องเล่าผี รายการนี้ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 10 ตุลาคม 2558 จนถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลามากกว่า 5 ปี รายการนี้มีฐานผู้ฟังที่คอยติดตามและให้ความสนใจจำนวนมากกว่า 1.23 ล้านคน รูปแบบของรายการจะเป็นการโทรศัพท์เข้ามาทาง <https://www.youtube.com/theghostradioOfficial> เพื่อเล่าเรื่องราวลับที่ได้พบมาด้วยตนเองหรืออาจได้รับการถ่ายทอดมาจากบุคคลอื่นแล้วส่งต่อมายังรายการ โดยมีคุณแจ๊ค (วัชรพล ผีกใจดี) เป็นผู้ดำเนินรายการ แม้ว่าสื่อรายการวิทยุจะมีข้อจำกัดที่ให้ผู้ฟังได้รับฟังเพียงเสียงจากผู้เล่าเรื่อง ผู้ดำเนินรายการ เสียง Effect เสริมประกอบการเล่าเรื่อง และการโต้ตอบของผู้เล่าเรื่องกับผู้ดำเนินรายการเท่านั้น โดยมีได้มีภาพประกอบดังเช่นในภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ แต่ข้อจำกัดดังกล่าวกลับสร้างเสน่ห์ให้ผู้ฟังได้เกิดจินตภาพตาม ส่งผลให้เกิดความน่าสนใจและชวนให้ผู้ฟังติดตามมากยิ่งขึ้น เพราะรูปแบบของรายการได้ใช้ความเป็นกันเองที่เสมือนการตั้งวงเล่าเรื่องผีแบบที่คนไทยคุ้นเคยกันดี พร้อมใช้เทคนิคช่วยสร้างบรรยากาศอีกทางหนึ่ง

เมื่อผู้ศึกษาได้ศึกษาเรื่องเล่าผีในรายการวิทยุ The Ghost Radio หลายเรื่องพบว่า แม้จะมีรายละเอียดของเรื่องแตกต่างกันไป แต่เรื่องเล่าดังกล่าวกลับพบลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน เช่น เหตุการณ์ในเรื่องมักเกี่ยวข้องกับความช่วยเหลือระหว่างผีและคน หรือเป็นการอาฆาตระหว่างผีกับคน ฯลฯ ทั้งนี้ เมื่อมองเรื่องเล่าผีดังกล่าวในลักษณะเดียวกับนิทานเรื่องผีในอดีตก็สามารถนำแนวคิดทางคติชนวิทยา (folklore) เกี่ยวกับแบบเรื่องของนิทาน (tale-type) เข้ามาศึกษาเพื่อเข้าใจข้อมูลชุดดังกล่าวได้ด้วย โดยแบบเรื่องนิทาน หมายถึง โครงเรื่องของนิทานแต่ละเรื่องมีลักษณะเฉพาะต่างจากนิทานเรื่องอื่น ๆ (ศิริพร ณ ถลาง 2557, หน้า 75) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง แม้นิทานจะมีรายละเอียดแตกต่างกันไป แต่อาจมีโครงเรื่อง

ลำดับเหตุการณ์และเหตุการณ์สำคัญคล้าย ๆ กัน โดยการศึกษาแบบเรียงจากเรื่องเล่าดังกล่าวอาจทำให้เห็นความนิยมของเรื่องเล่าที่ปรากฏผ่านรายการวิทยุ ตลอดจนเห็นโครงสร้างของเรื่องเล่าผีที่ปรากฏในสังคมไทยร่วมสมัยได้ชัดเจนขึ้น

พร้อมกันนี้ จากเหตุที่เรื่องเล่าผีมีความสัมพันธ์กับสังคมไทยมายาวนานย่อมแสดงให้เห็นว่า เรื่องเล่าดังกล่าวย่อมต้องมีบทบาทต่อผู้คนในสังคม ดังเช่นในอดีตเรื่องเล่าและความเชื่อเกี่ยวกับผีบางอาจมีบทบาททางอ้อมในการขัดเกลาพฤติกรรมของคนในสังคม เช่น การสอนให้ขี้ขลาดให้เป็นขี้ เพราะจากคนไทยสมัยก่อนมีความเชื่อว่ามีภูตผีปีศาจที่บางแห่งหรือต้นไม้ทุกต้นอาจมีเทวดาอารักษ์อาศัยอยู่ เป็นต้น นำสังเกตว่าเมื่อเวลาเปลี่ยนไปผู้คนมีโอกาสดูเรื่องราวดังกล่าวผ่านสื่อได้ง่ายขึ้นแทนการเล่ากันแบบปากต่อปากเหมือนสมัยก่อน และน่าสนใจว่าแม้ในสังคมร่วมสมัยที่มีคำอธิบายแบบวิทยาศาสตร์ ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามา แต่เรื่องเล่าผียังปรากฏอยู่เสมอ แสดงให้เห็นว่าเรื่องเล่าผีในสังคมไทยร่วมสมัยยังมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับผู้คนอยู่ไม่น้อย ดังเช่นที่ปรากฏในรายการวิทยุ The Ghost Radio ซึ่งมีผู้คนติดตามมากกว่าล้านคน แสดงว่าเรื่องเล่าเช่นนี้ยังมีบทบาททางสังคมต่อผู้ฟังบางประการอยู่เช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับแบบเรื่องของเรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio และศึกษาบทบาทของเรื่องเล่าทางสังคม โดยในกรณีศึกษาจากการคัดเลือกจากเรื่องเล่าเพื่อให้เข้าใจลักษณะแบบเรื่องที่เป็นที่นิยม ตลอดจนมองเห็นแบบเรื่องที่ปรากฏซ้ำ ๆ ในเรื่องเล่าผีไทย และเชื่อมโยงแบบเรื่องเหล่านั้นไปสู่การเข้าใจสังคมไทยร่วมสมัยอันทำให้เห็นว่าเรื่องเล่าผีมีบทบาทประการใดในการขัดเกลาหรือการสื่อสารใดที่แฝงอยู่ ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่าผีในสังคมไทยร่วมสมัยได้ชัดเจนขึ้นได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแบบเรื่องของเรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาททางสังคมของเรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาแบบเรื่องสู่การสร้างบทบาททางสังคมของเรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนและกระบวนการวิจัย โดยมีวิธีการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1.1 ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแบบเรื่องของนิทานกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสืบค้นจากศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หอสมุดแห่งชาติ และข้อมูลออนไลน์จากเว็บไซต์ ThaiLis คลังปัญญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (CUIR) และบทความที่ปรากฏในฐานข้อมูล TCI ผ่านเว็บไซต์ ThaiJo

1.2 ผู้วิจัยรวบรวมและคัดเลือกข้อมูลจาก <https://www.youtube.com/theghostradioOfficial> โดยคัดเลือกข้อมูลจากยอดการเข้าชมสูงสุด 10 อันดับ ในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2563 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาจอดเสียงเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบเรื่องในรายการวิทยุ The Ghost Radio ผ่านแนวคิดแบบเรื่องของนิทานตามที่ศึกษาและรวบรวม จากเรื่องเล่าผีที่คัดเลือกมา 10 เรื่อง โดยการจัดจำแนกประเภทและหาลักษณะร่วมของแบบเรื่องต่าง ๆ

2.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่าผีที่เลือกศึกษากับบทบาทต่อสังคมผ่านทฤษฎีบทบาทหน้าที่ทางจิตวิทยา

3. ขั้นสรุปผลและอภิปรายผล

ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา

4. ขั้นเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบบทความวิจัย และเผยแพร่สู่วารสารวิชาการ

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาแบบเรื่องสู่การสร้างบทบาททางสังคมของเรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio ด้วยการคัดเลือกแบบเรื่องที่ได้รับคามนิยมของผู้ฟังจากเทปบันทึกการวิทยุ The Ghost Radio ใน <https://www.youtube.com/theghostradioOfficial> ที่มีจำนวนผู้เข้าชมมากที่สุด 10 อันดับ (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2563) ได้แก่

1. โรงแรมนิรนาม	ออกอากาศเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2561	ยอดเข้าชม 3.13 ล้าน
2. ผีแม่ลูกอ่อน แกรงรักแรงอาฆาต	ออกอากาศเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560	ยอดเข้าชม 2.77 ล้าน
3. บ้านตามสั่ง	ออกอากาศเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2561	ยอดเข้าชม 2.70 ล้าน
4. หมู่บ้านป่าพิญ	ออกอากาศเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2561	ยอดเข้าชม 1.99 ล้าน
5. สายสุดท้ายหลังเที่ยงคืน	ออกอากาศเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2561	ยอดเข้าชม 1.94 ล้าน
6. ห้องสนิม	ออกอากาศเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2561	ยอดเข้าชม 1.86 ล้าน
7. ไม่รู้	ออกอากาศเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2562	ยอดเข้าชม 1.67 ล้าน
8. 308 ห้องผีตายโหง	ออกอากาศเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2561	ยอดเข้าชม 1.60 ล้าน
9. บ้านเช่าหล่มหาลัย	ออกอากาศเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2563	ยอดเข้าชม 1.49 ล้าน
10. เรื่องที่ยังไม่รู้	ออกอากาศเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2561	ยอดเข้าชม 1.46 ล้าน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแบบเรื่องและบทบาทของเรื่องเล่าผีในรายการ The Ghost Radio อธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. แบบเรื่องเรื่องเล่าผีในรายการ The Ghost Radio

เรื่องเล่าจากรายการวิทยุ The Ghost Radio ทั้ง 10 เรื่อง สามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบเรื่อง คือ แบบเรื่องการให้ความช่วยเหลือระหว่างผีและคน และแบบเรื่องการอาฆาตระหว่างผีต่อคนโดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 แบบเรื่องการให้ความช่วยเหลือระหว่างผีและคน

แบบเรื่องการให้ความช่วยเหลือระหว่างผีและคน เป็นแบบเรื่องที่เกิดการช่วยเหลือกันระหว่างผีกับคน โดยมีทั้งผีให้ความช่วยเหลือคน และคนให้ความช่วยเหลือผี ทั้ง 2 รูปแบบเป็นไปในลักษณะของผลประโยชน์อันดี กล่าวคือการช่วยเหลือกันและกันทั้ง 2 ฝ่ายจะได้มาซึ่งประโยชน์สุขที่เกิดแก่ชีวิตของคนหรือดวงวิญญาณ โดยผู้ศึกษาได้จำแนกแบบเรื่องดังกล่าวออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1) แบบเรื่องผีช่วยเหลือคน คือ แบบเรื่องที่มีมาแสดงตนเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้คน หรือดูแลคนที่ยังมีชีวิตอยู่โดยไม่มีความเคียดแค้น รูปแบบในการปรากฏตนเพื่อช่วยเหลือคนอาจมาในรูปแบบของผี หรือคนปกติทั่วไป

แบบเรื่องผีช่วยเหลือคนพบจำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ "เรื่องห้องสนิม" เป็นเรื่องราวของคุณแบ่งที่เล่าเรื่องของนักศึกษากลุ่มหนึ่งที่เดินทางไปย้งหมู่บ้านแห่งหนึ่งในเขตชายแดนแถวจังหวัดสระแก้ว เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายวิชาหนึ่งที่ตนเรียน จนได้พบกับความน่ากลัวของสิ่งลึกลับในหมู่บ้านแห่งนั้น แบบเรื่องผีช่วยเหลือคนปรากฏในบทสนทนาระหว่างพี่แจ๊ค (ผู้ดำเนินรายการ The Ghost Radio) และคุณแบ่ง (ผู้ถ่ายทอดเรื่องราว) ว่า "เป็นใบหน้าคนขนาดใหญ่มากกว่าใบหน้าคนปกติ มันยื่นออกมาจากกำแพงห้องสนิม ใบหน้านั้นอะมันเป็นพื้นผิวเดียวกับห้องสนิมที่มันตะปุ่มตะป่ำอันนั้น แล้วก็ คือมันพยายามยื่นออกมา" บทสนทนาดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่กลุ่มนักศึกษาได้พบกับวิญญาณที่มาหลอกหลอน และเฉลยในช่วงท้ายว่าเหตุผล ที่ผีมาหลอกเพราะต้องการจะช่วยให้กลุ่มนักศึกษาให้พ้นอันตรายจากคนในหมู่บ้าน กล่าวได้ว่า ผีให้ความช่วยเหลือคน เพราะผีต้องการที่จะหลอกให้กลุ่มนักศึกษาแล้วและหนีออกไปจากหมู่บ้านนั้น จะได้ไม่ต้องเป็นอันตรายจนต้องเสียชีวิต เหมือนตนเอง

2) แบบเรื่องคนช่วยเหลือผี คือ แบบเรื่องที่ผีมาปรากฏตัวขอความช่วยเหลือคนในเรื่องต่าง ๆ ที่ยังยึดติดอยู่กับเหตุการณ์หรือยึดติดอยู่กับบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับตนขณะที่ตนยังมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้ยังรวมถึงการปรากฏตัวเพื่อมาขออนุญาตจากคน หรือต้องการให้คนช่วยให้ตนหลุดพ้นจากความทุกข์ และให้ช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดจากการเสียชีวิตของตน แบบเรื่องนี้พบในเรื่องเล่าจำนวน 3 เรื่อง โดยจำแนกออกเป็น 2 แบบเรื่องย่อย ดังนี้

2.1) ผีขอให้ช่วย คือ แบบเรื่องที่ผีปรากฏตัวให้คนช่วยเหลือเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากความทุกข์หรือความเดือดร้อนที่ตนกำลังประสบอยู่จึงมาขอความช่วยเหลือจากคน ซึ่งเป็นการปรากฏตัวที่ไม่สร้างความกลัวให้คนเห็น อาจมาในลักษณะของเสียงเพื่อขอความช่วยเหลือ หรืออาจมีการปรากฏตัวให้คนเห็น แต่จะไม่มี ความน่ากลัว เนื่องจากต้องการปรากฏตัวเพื่อมาขอความช่วยเหลือ แต่ไม่ได้ต้องการจะมาเพื่อหลอกหลอนหรืออาฆาตพยาบาทคน แบบเรื่องผีขอให้ช่วยปรากฏในเรื่อง "สายสุดท้ายหลังเที่ยงคืน" และ "เรื่องที่ยังไม่รู้"

"สายสุดท้ายหลังเที่ยงคืน" เป็นเรื่องของคุณโบนส์ที่เล่าเกี่ยวกับการทำงานเป็นผู้จัดการสถานบันเทิงแห่งหนึ่งแล้วได้มีหญิงสาวปริศนาโทรศัพท์มาขอความช่วยเหลือโดยในตอนท้ายของเรื่องก็ได้มีการเฉลยว่าหญิงสาวปริศนาคือนั่นคือดวงวิญญาณที่ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตบริเวณใกล้ ๆ กับสถานบันเทิงที่ตนทำงาน และคุณโบนส์คือบุคคลที่ได้พบและพูดคุยกับหญิงสาวคนนั้นเป็นคนสุดท้ายก่อนที่จะเสียชีวิต ความว่า "คุณพ่อบอกว่า อ่า ไซ้คืนวันที่มีคอนเสิร์ตใหม่ ผมก็เลยบอก ไซ้ ไซ้ คุณพ่อมาดูด้วยหรือ คุณพ่อไม่ได้มาดู แต่ลูกสาวคุณพ่อไป แต่ลูกสาวผมตายไปแล้วนะ"

ส่วนในอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องที่ยังไม่รู้ เป็นเรื่องของคุณเอ็กซ์ที่เล่าเกี่ยวกับการทำงานเป็นทหารอยู่ในค่ายทหารที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยในคืนหนึ่งที่กำลังปฏิบัติภารกิจก็ได้ทราบว่าสายลับที่นำทางไปคือดวงวิญญาณที่เสียชีวิตก่อนหน้านั้นแล้ว เขาพาคุณเอ็กซ์ไปพบกับสาเหตุการเสียชีวิต และให้คุณเอ็กซ์ช่วยนำร่างของเขาออกมาจากสถานะนั้น ความว่า "ผมผิดสังเกตแล้วพอไปดูที่ศพเนี่ย ใบหน้าเขาเริ่มบวมละ คือหน้านั้นนะเป็นหน้าของโต๊ะแชร์ครับพี่แจ๊ค คนที่เดินมากับผมเนี่ยครับ" นอกจากนั้น แล้วระหว่างที่ทราบสายลับที่นำทางไปคือผีแล้ว ต่อมาไม่กี่ชั่วโมงก็ทราบว่าพลทหารที่ร่วมปฏิบัติภารกิจก็เป็นผีอีกตนที่นอนเสียชีวิตอยู่ในค่ายทหาร "แต่ก็ยังเอ๊ะทำไมบวมมันยังไม่รับสายก็ไปปลุกบ้อมครับ พอไปสะกิดบ้อมเนี่ยกลายเป็นว่า บ้อมเนี่ยตัวเย็นแล้วก็แข็งไปแล้ว ก็คือสรุปว่าบ้อมเสียชีวิตครับ" แต่ก่อนหน้านั้นดวงวิญญาณได้มาร่วมปฏิบัติภารกิจนี้ด้วย เปรียบเสมือนดวงวิญญาณของพลทหารผูกจิตอยู่กับการทำภารกิจก่อนเสียชีวิต จึงต้องทำให้ภารกิจสำเร็จตามที่จิตสุดท้ายได้ผูกติดไว้ กล่าวได้ว่า ทั้งสองเรื่องจัดเป็นแบบเรื่องผีขอให้ช่วย เพราะผีต้องการให้คนเห็นว่าคุณตนเสียชีวิตอย่างไร ต้องการให้คนได้รับรู้ว่า ตนเสียชีวิตแล้วและต้องการกลับบ้าน ทั้งยังต้องการทำตามจิตสุดท้ายของตนก่อนเสียชีวิต

2.2) **ผีขอส่วนบุญ** คือ แบบเรื่องที่ผีปรากฏตัวขอส่วนบุญจากคน เพราะต้องการนำผลบุญที่ได้รับมาช่วยเหลือจากคนไปตอบสนองความต้องการของตนเพื่อเพิ่มอำนาจให้ตนหลุดพ้นจากความทุกข์ และนำไปสู่การเกิดในภพภูมิที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ แบบเรื่องผีขอส่วนบุญปรากฏในเรื่อง “308 ห้องผีตายโหง” เป็นเรื่องของคุณภิกที่เล่าเกี่ยวกับการไปพักในโรงแรมแห่งหนึ่งที่จังหวัดเชียงใหม่แล้วได้พบกับเหตุการณ์แปลก ๆ ความว่า “ฝันว่าในฝันมีผู้หญิงเนี่ย แต่งชุดนอนสีน้ำตาลฟ้าแจ่ม แล้วคือช่วยเขาหน่อย ช่วยทำบุญให้เขานิดหนึ่งอะไรเงี้ย ตอนนั้นเขาเจ็บปวดทุกข์ทรมานมาก แล้วก็ประมาณว่าช่วยทำบุญให้เขาหน่อยได้ไหมเขาอยากได้ไปเกิดอะไรเงี้ยครับ” สาเหตุมาจากดวงวิญญาณหญิงสาวปริศนาที่เสียชีวิตอยู่ในห้องหมายเลข 308 ต้องการมาขอส่วนบุญจากตน เนื่องจากดวงวิญญาณนี้ต้องการที่จะให้คุณภิกทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เพื่อให้ดวงวิญญาณไปเกิดในภพภูมิที่ดี

สรุปแล้ว แบบเรื่องการให้ความช่วยเหลือระหว่างผีและคน ไม่ว่าจะเป็นแบบเรื่องผีช่วยเหลือคนหรือคนช่วยเหลือผี โดยมีความคล้ายคลึงของเรื่องราว คือ มีเหตุการณ์หลักเกี่ยวกับการปรากฏตัวของผีหรือไม่ปรากฏตัวแต่สื่อสารได้ด้วยสัมผัสที่ 6 และส่วนใหญ่ผู้เล่าเรื่องมักเดินทางไปยังต่างถิ่น โดยการปรากฏตัวของผีไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อจะมาให้โทษแก่คน แต่มาเพื่อให้ความช่วยเหลือคน นำสังเกตว่าผีที่ปรากฏในเรื่องนี้มักไม่เกี่ยวข้องกับผีเล่าเรื่อง และเรื่องเล่ามักแสดงให้เห็นถึงการตายที่ผิดธรรมชาติอีกด้วย

1.2 แบบเรื่องการอาฆาตระหว่างผีต่อคน

แบบเรื่องการอาฆาตระหว่างผีต่อคน เป็นแบบเรื่องที่เป็นการอาฆาตแค้นระหว่างคนด้วยกันเองจนบุคคลหนึ่งเสียชีวิตไปก่อน จึงทำให้ความอาฆาตแค้นที่ยังฝังอยู่ในจิตไม่ลบเลือนหายไปแม้จะเสียชีวิตไปแล้ว โดยผู้ศึกษาได้จำแนกแบบเรื่องดังกล่าวออกเป็น 2 แบบเรื่องย่อย คือ

1) **แบบเรื่องผีสิงบริเวณ สัมพันธ์กับที่ตาย** คือ แบบเรื่องที่ผีปรากฏอยู่ ณ ที่ที่ตนเสียชีวิตหรือผีที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ที่เกี่ยวพันกับตนเองก่อนที่จะเสียชีวิต ดวงวิญญาณตนนั้นจึงยังวนเวียนอยู่บริเวณสถานที่นั้น ไม่สามารถวนเวียนไปที่อื่นได้ซึ่งแบบเรื่องนี้พบในเรื่องเล่าจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ “โรงแรมนิรนาม” “หมู่บ้านป่าเพ็ญ” และ “บ้านเช่าหลังมหาลัย” โดยทั้ง 3 เรื่องอาจเรียกได้ว่าเป็นผีสิงบริเวณ, สัมพันธ์กับที่ตาย

เรื่อง “โรงแรมนิรนาม” และ “หมู่บ้านป่าเพ็ญ” เป็นแบบเรื่องผีสิงบริเวณ, สัมพันธ์กับที่ตาย คือ ผู้เล่าเรื่องได้เดินทางเข้าไปในสถานที่ที่ผีนั้นตายทำให้ผีปรากฏตัวออกมาหลอกหลอน ดังในเรื่องโรงแรมนิรนาม คุณโบ๊สเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานที่โรงแรมแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในป่าลึกของจังหวัดภูเก็ต แล้วต้องพบกับเหตุการณ์ลึกลับมากมายจนมาเฉลยในตอนท้ายของเรื่องว่าสถานที่นั้นมีคนเสียชีวิตจำนวนมากทั้งด้วยอุบัติเหตุและการถูกฆาตกรรม ทั้งสถานที่แห่งนั้นยังคงเป็นหลุมฝังศพของชาวมุสลิมอีกด้วย ดังเหตุการณ์ที่คุณโบ๊สเล่าว่า “คือคนงานที่เป็นเพื่อนบ้านเราเนี่ยเขาไปออกกำลังกายตอนกลางคืนในระหว่างนั้นโรงแรมยังไม่เสร็จพีก่อนจะเปิด [...] ที่นี้เขาไม่รู้ยกอีท่าไหนพีก็คือแขนไม่มีแรงแล้วก็หล่นมากระแทกปากคอหักตายตรงนั้นนะ ห้องสี่สิมนั้นคือสปาครับ ก็คือว่าพนักงานสปา ที่ถูกลูกค้าบีบคอ ถัดมาอีกวันผมก็เลยถามว่าทุกวันพฤษภผมจะได้ยินเสียงคนทะเลาะกันเนี่ยเกิดอะไรขึ้น เขาบอกว่าก็เป็นคนงานทะเลาะกัน กินเหล้าแทงกันเอามีดแทงกันแล้วก็เอาขวดตีกันตาย แล้วพอถามไปถามมาถึงบางอ้อที่ประมาณครึ่งหนึ่งประมาณ 4 ไร่จะเป็นกุโบร์ครับและไปสร้างโรงแรมทับไว้”

ส่วนในเรื่อง “หมู่บ้านป่าเพ็ญ” เป็นเรื่องที่เล่าเกี่ยวกับการไปเยี่ยมญาติของรุ่นน้องที่หมู่บ้านในชนบทของจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงได้พบกับผีที่มาหลอกหลอนตนเองและชาวบ้านในคืนวันโกน (คืน 7 ค่ำ และ 14 ค่ำ) ตามลักษณะเหตุการณ์การเสียชีวิตของผีตนนั้น “ส่วนบ้านที่เขายิงกันเนี่ย ก็คือผัวเมียเขาทะเลาะกันอย่างที่เราได้ยินกันอย่างนั้นแล้วเขาก็ยิงกันเสียชีวิตอยู่ในบ้าน ก็คือไปส่งวัดไม่ทันแล้ว ก็คือไปส่งโรงพยาบาลไม่ทัน เสียชีวิตในบ้าน” ผีที่มาปรากฏตัว

เสียชีวิตอยู่ในบ้านหลังนั้น ดวงวิญญาณจึงยึดติดและสิงอยู่ในสถานที่ที่ตนเสียชีวิต และปรากฏตัวให้คนบริเวณนั้นเห็นในคืนวันโกนว่าตนได้เสียชีวิตอย่างไร

ส่วนเรื่อง “บ้านเช่าหลังมหาลัย” เป็นเรื่องของคุณริทที่เล่าเกี่ยวกับการย้ายไปอยู่ในบ้านเช่าแห่งหนึ่ง หลังมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จนนำไปสู่การได้พบกับเหตุการณ์สยองขวัญมากมาย เช่น “พอแก่จะนอนเนี่ยเขาก็มาเขย่าเตียงบ้างมาดึงผ้าห่มบ้าง แล้วก็ในฝันเนี่ยก็จะโดนแบบโดนข่มขืนบ้าง โดนทำร้ายร่างกายบ้างอะไรอย่างนี้อะครับ” โดยเรื่องเล่าได้เฉลยให้เห็นว่าการหลอกหลอนของวิญญาณมาจากเจ้าของบ้านเป็นดวงวิญญาณที่วนเวียนอยู่บริเวณบ้านหลังนั้น จึงมีความผูกพันและหวงบ้านหลังนั้นเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งของตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่ แม้กลายเป็นผีก็ยังยึดติดและหวงของของตนอยู่หรือคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งของตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่ จึงมาปรากฏตัวและหลอกหลอนให้กลุ่มนักศึกษาในกลุ่มนั้นพบเห็นเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของและแสดงให้เห็นว่าผีตนนั้นไม่ยอมให้ผู้อื่นมาอยู่ในบ้านของตน

2) **แบบเรื่องผีทวงแค้น** คือ แบบเรื่องที่ผีมีความแค้นบางอย่างกับคนขณะยังมีชีวิตอยู่ หรือขณะกลายเป็นผีแล้ว แล้วมาแสดงตนโดยการอาฆาตหรือสร้างภัยอันตรายให้กับคนนั้น ความรุนแรงของการทวงแค้นจะมีสถานการณ์ที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้รับการปลดปล่อยหรือกระทำการแก้แค้นสำเร็จ แบบเรื่องนี้พบในเรื่องเล่าจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ “บ้านตามสั่ง” “ผีแม่ลูกอ่อน แรงรักแรงอาฆาต” และ “ไม่รู้” ซึ่งสาเหตุของการทวงแค้นมาจากการถูกลบหลู่ และความแค้นที่มีมาก่อนขณะยังมีชีวิต

การถูกลบหลู่เป็นเหตุให้ผีปรากฏตัวในเรื่อง “บ้านตามสั่ง” เป็นเรื่องของคุณแพรวที่เล่าเกี่ยวกับตนและเพื่อนรวม 4 คน ได้ไปพักที่บ้านหลังหนึ่งในจังหวัดชุมพร และได้ทำหายและล่วงเกินสิ่งลี้ลับในบ้านที่เกิดเหตุการณ์ฆาตกรรมขึ้นเมื่อ 20 ปีก่อน แต่ดวงวิญญาณของผู้ตายยังคงสิงสถิตอยู่ และเมื่อเพื่อนคนหนึ่งของแพรวได้ลบหลู่วิญญาณด้วยการปัสสาวะลงไปในบ่อน้ำซึ่งเชื่อว่ามีวิญญาณสิงสถิตอยู่ ทำให้เขาถูกวิญญาณตามหลอกหลอนจนต้องไปวชเพื่อขอลาดวงวิญญาณนั้น

ส่วนแบบเรื่องที่ผีมีความแค้นทั้งถูกกระทำในตอนที่มีชีวิต และหลังจากเสียชีวิต ทำให้เกิดแรงอาฆาตติดตามหลอกหลอนและทำร้ายไม่ปล่อยไปไหนจนกว่าจะมีผู้มาปลดปล่อย พบในเรื่อง “ผีแม่ลูกอ่อน แรงรักแรงอาฆาต” และเรื่อง “ไม่รู้” เรื่องแรกเป็นเรื่องของคุณบัวตุนประกอบอาชีพเป็นสัปเหร่ออยู่ที่อำเภอหาดใหญ่ เขาได้ไปพบกับหญิงสาวปริศนาที่ถูกสามีทอดทิ้ง ซึ่งในส่วนท้ายของเรื่องทราบว่าหญิงสาวคนนั้นคือดวงวิญญาณของผีแม่ลูกอ่อนที่อาฆาตแค้นสามีของตน ความว่า “แกพูดถึงขนาดที่ว่าบุญข้าเนี่ยต้องล้างกันด้วยเลือด ผมก็พยายามปลอบอะนะที่ปลอบประโลมแกว่าคนเราถ้าแล้วก็แล้วกันไปนะครับ อย่าไปสนใจอย่าไปผูกใจเจ็บพยายามทนกัน” แต่ท้ายที่สุดเธอได้ฆ่าสามีที่นอกใจจนเสียชีวิตตามไป

ส่วนในเรื่อง “ไม่รู้” เป็นเรื่องของคุณศรที่เล่าเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานที่สนิทด้วยคนหนึ่งได้เสียชีวิต ซึ่งมาเฉลยในช่วงท้ายว่าเพื่อนคนนั้นถูกหลอกให้แต่งงาน แล้วภรรยาและพวกรวมกันฆาตกรรมเพื่อเอาเงินประกัน ความว่า “ตำรวจทางนั้นเขาให้มีการสืบคดีแล้วพบว่าเอเนี่ยไม่ได้จมน้ำตาย สาเหตุถูกฆาตกรรม แอนแต่งงานมา 3 ครั้ง ภายใน 2 ปีทุกคนที่ตายทำประกันชีวิตให้แอนหมด” เหตุนี้ดวงวิญญาณของเพื่อนก็ตามอาฆาตคนที่ฆ่า และผู้ที่เป็นฆาตกรก็ถูกดำเนินคดีในตอนท้าย

สรุปได้ว่า แบบเรื่องการอาฆาตระหว่างผีต่อคน ทั้ง 2 รูปแบบ คือ แบบเรื่องผีสิงที่ตาย และแบบเรื่องผีทวงแค้น แตกต่างไปจากแบบเรื่องแบบเรื่องผีสิงบริเวณ, สัมพันธ์กับที่ตาย เพราะผีที่มาปรากฏในเรื่องจะเป็นผีที่มาในรูปแบบของการหลอกหลอน และมักมีสาเหตุจากความยึดติดของผีต่อสถานที่หรือสิ่งของ ตลอดจนยึดติดกับความแค้นก่อนตาย ผีเหล่านี้อาจมิได้มีความสัมพันธ์กับผู้เล่าเรื่องโดยตรง เพราะผู้เล่าเรื่องเหล่านี้เป็นเพียงผู้เข้าไปในพื้นที่ดังกล่าว หรือผีดังกล่าวเดินทางมาหาเพื่อเปิดเผยความจริงที่ตนถูกกระทำก่อนตาย

2. บทบาททางสังคมของเรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio

ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม (Functionalism) พิจารณารูปแบบของคติชนที่มีต่อสังคม ซึ่งในบทความ “Four Functions of Folklore” ของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนไว้ 4 ประการ ประการแรก ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่สอง ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ประการที่สาม รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และประการที่สี่ คือ ให้ความเพลิดเพลิน และเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล บาสคอมได้สรุปว่า จากหน้าที่ทั้งสี่ประการ คติชนก็นับว่ามีหน้าที่ร่วมกัน คือ การรักษาเสถียรภาพทางวัฒนธรรมของวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้ดำรงอยู่ได้ต่อไป (ศิริพร ณ ถลาง, 2557, หน้า 359)

แนวคิดของบาสคอมนอกจากจะใช้วิเคราะห์ข้อมูลคติชนของชาวบ้านแล้ว ยังประยุกต์ใช้ได้กับกลุ่มข้อมูลเรื่องเล่าในสังคมร่วมสมัยได้เช่นกัน โดยเฉพาะในกลุ่มรายการวิทยุที่เป็นการรวมกลุ่มของคนเมืองเข้าด้วยกัน ผ่านลักษณะร่วมบางประการ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษารายการวิทยุ “เดอะซ็อค” ของจุฬารัตน์ วรรณศรีศักดิ์ (2560) และขวัญแก้ว งามโสภณ (2561) และการศึกษาเรื่องเล่าผีจากอินเทอร์เน็ต ภาพยนตร์ และเกมส์ของขวัญในงานของนลิน สีนุประมา (2560) ทั้งนี้ เมื่อมาพิจารณาในรายการวิทยุ The Ghost Radio ซึ่งนับเป็นข้อมูลคติชนประเภทเรื่องเล่า สามารถจำแนกบทบาทของเรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio ออกเป็น 3 บทบาทตามแนวคิดของนลิน สีนุประมา (2560) ได้แก่ บทบาทการสร้างความเป็นหนึ่ง บทบาทการควบคุมพฤติกรรม และบทบาทการอธิบายพื้นที่และการส่งต่อความทรงจำ ดังนี้

2.1 บทบาทการสร้างความเป็นหนึ่ง

แม้เรื่องเล่าผีมีเนื้อหาน่ากลัว แต่คนจำนวนมากยังชื่นชอบการฟัง อ่าน หรือชมเรื่องผี คนที่ชอบเรื่องผีไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่เชื่อเรื่องผี คนบางคนไม่เชื่อว่าผีมีจริง แต่ก็ยังคงชื่นชอบการดูภาพยนตร์สยองขวัญ (นลิน สีนุประมา, 2560, หน้า 89) ดังที่รายการวิทยุ The Ghost Radio ที่เผยแพร่ข้อมูลการเล่าเรื่องผีมาเป็นระยะเวลาจำนวน 5 ปี มีผู้ติดตามรายการปัจจุบันประมาณ 1,200,000 คน ยอดผู้ติดตามเพิ่มขึ้นทุกปี เห็นได้ชัดว่าเรื่องเล่าผีได้กลายเป็นวัตถุดิบในการสร้างเป็นสินค้า เช่นเดียวกับกาญจนา แก้วเทพ (2545, หน้า 214) ที่เรียกลักษณะการผลิตดังกล่าวว่า “อุตสาหกรรมวัฒนธรรม” (Culture Industry) ประเภทหนึ่ง ในแง่ที่เรื่องเล่าผีในสังคมร่วมสมัยเป็นสื่อเพื่อสร้างความบันเทิงประเภทหนึ่งนั่นเอง

บทบาทการสร้างความเป็นหนึ่งปรากฏชัดเจนในรายการดังบทสนทนาของผู้จัดรายการกล่าวว่า “ขอบคุณมาก ๆ ครับที่มาถ่ายทอดเรื่องนี้ให้กับพวกเราคนที่รัก คนที่ชอบในการฟังเรื่องผีเหมือนกันอย่างที่คุณบอก คือฟังเฝ้าเอาแค่ตรงเฝ้าฟังให้มันตื่นเด่นพอ ไม่ต้องไปถวิลหาความจริงใด ๆ ทั้งสิ้นครับ” เห็นได้ชัดว่า จากบทสนทนาของผู้จัดรายการข้างต้น ได้เน้นย้ำถึงการฟังเรื่องราวลึกลับในรายการ The Ghost Radio ไว้ว่าควรที่ฟังเพื่อสร้างความบันเทิง สร้างความตื่นเด่นให้ตนเองเท่านั้น และไม่ได้ต้องการนำเสนอความจริง โดยนัยนี้อาจกล่าวได้ว่า เรื่องเล่าผีในรายการนี้ไม่ได้ต่างจากการชมภาพยนตร์ผี และอาจไม่แตกต่างจากการฟังนิทานในอดีต

2.2 บทบาทการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม

คติชนหลายประเภท ทั้งเพลงกล่อมเด็ก นิทาน ภาษิต ปริศนา คำทาย การละเล่น และการแสดงมีบทบาทสำคัญในการเป็น “สถาบันการศึกษา” ในสังคมที่ไม่มีตัวหนังสือใช้ (nonliterate societies) เช่น สังคมชนเผ่าต่าง ๆ หรือสังคมชาวเขารวมไปถึงสังคมที่มีตัวหนังสือใช้ หมายถึง คติชนเหล่านี้มีบทบาทให้ความรู้ ถ่ายทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาปลูกฝังทัศนคติ อบรมสั่งสอนระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานทางจริยธรรมและพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนที่สังคมยอมรับ (ศิริพร ณ ถลาง, 2557, หน้า 386) แม้ในสังคมร่วมสมัยที่มีการขัดเกลาผ่านสถาบันการศึกษาแล้วก็ตาม แต่การเล่าเรื่องและการละเล่นต่าง ๆ ก็มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมความประพฤติเช่นกัน

เรื่องเล่าผีมีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาและควบคุมความประพฤติของผู้นับในสังคม ผ่านการสร้างความรู้สึกลัว เนื่องจากเรื่องเล่าผีที่ถูกเล่าส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมที่ใกล้ตัวปกติธรรมดาสามัญ ทำให้เกิดความรู้สึกในสิ่งที่ผู้ฟังกระทำอยู่ทุกวัน สามารถนำไปสู่ผลแบบเดียวกันกับที่ตัวละครในเรื่องประสบได้ เช่น การเดินทางตอนกลางคืนในสถานที่เปลี่ยวคนเดียวอาจถูกผีหลอกได้ แต่อีกนัยหนึ่งเป็นสิ่งที่เตือนให้เราไม่ประมาทในการเดินทางในเวลากลางคืนที่อาจพบกับอุบัติเหตุหรือเหตุอาชญากรรมได้ ฯลฯ แม้ในปัจจุบันเรื่องเล่าผีได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบไป แต่ก็ยังมีบทบาทดังกล่าวอยู่เช่นกัน ดังที่ศุภลักษณ์ ปิณฑุ (2551) กล่าวว่า เรื่องผีในปัจจุบันไม่ใช่เรื่องราวที่รับรู้โดยทั่วกันเหมือนดังเช่นสมัยก่อน แต่มีความเป็นปัจเจกเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เรื่องเล่าผีส่วนมากมักเน้นความบันเทิง และมีเพียงบางส่วนของปรากฏการณ์การเตือนสติให้มีความระมัดระวัง อย่างไรก็ตาม บทบาทที่แฝงอยู่ในนิทานก็เป็นตัวอย่างหรือผลลัพธ์ที่นำไปสู่การประพฤติของมนุษย์ที่ถูกต้องและปลอดภัยด้วย และเมื่อพิจารณาบทบาทการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมที่ปรากฏในเรื่องเล่าผีจากรายการวิทยุ The Ghost Radio สามารถอธิบายได้ 4 ประการ คือ การเคารพสถานที่ ความไม่ประมาท การเลี้ยงความรุนแรง และการเลี้ยงปัญหาผู้สาว ดังนี้

1) **การเคารพสถานที่** เรื่องเล่าผีจากรายการวิทยุ The Ghost Radio เป็นการนำความเชื่อมาควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเคารพสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวควบคุมความประพฤติของคนในสังคมให้รู้จัก “กาลเทศะ” โดยฉากหลังของเรื่องมีการกล่าวถึงสถานที่ที่แปลกไปจากสถานที่ที่คุ้นเคยจากชีวิตประจำวันอันเป็นปกติของตัวละครตามกรอบความเชื่อของสังคมไทยที่ว่า ในทุกพื้นที่ย่อมมีเจ้าของของสถานที่นั้น ๆ เจ้าของสถานที่นั้นที่นี้อาจไม่ใช่เจ้าของโดยอธิสิทธิ์ แต่เป็นผู้ที่มีความผูกพันหรือเสียชีวิตในสถานที่ดังกล่าวจนกลายเป็นดวงวิญญาณที่ยึดติดกับสถานที่นั้น ดังที่ปรากฏในเรื่อง บ้านตามสั่ง ดังที่พี่แจ๊ค ผู้ดำเนินรายการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำของเพื่อนผู้เล่าที่ไปลบหลู่สถานที่ว่า “ลำพังแค่เราไปเดิน เราไปพูดผมว่าก็สร้างความรำคาญให้เขาพอแล้วนะ บางทีไม่ต้องไปทำอะไรให้มันนอกเหนือไปมากกว่านั้น เนี่ยคิดผิดแค่นี้คิดเดียวเห็นไหม แค่นี้ความคิดเดียวอะ กับการที่อารมณ์ชั่ววูบในการไปฉีใส่บ่อเขา อาจจะคิดว่ามันก็แค่บ่อน้ำธรรมดาไม่มีอะไร” จากการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้ลบหลู่ดวงวิญญาณหลอกหลอนจนต้องไปบวชเพื่อขอขมาในภายหลัง

2) **ความประมาท** เรื่องเล่าผีจากรายการวิทยุ The Ghost Radio มีการเน้นย้ำให้เห็นถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความประมาทในการดำเนินชีวิตที่ส่งผลให้สูญเสียชีวิตและทรัพย์สินอยู่บ่อยครั้ง ดังที่ปรากฏในเรื่อง สายสุดท้ายหลังเที่ยงคืน และโรงแรมนิรนาม ที่กล่าวถึงความประมาทอันจะส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตทั้งของตนเองและผู้อื่น ดังที่ตัวอย่างจากเรื่อง สายสุดท้ายหลังเที่ยงคืน ที่เล่าถึงความประมาทของตัวละครในเรื่อง ดังคำพูดของคุณโบนัส ผู้ถ่ายทอดเรื่องราวที่ว่า “รู้สึกว่ามันจะ ชับรถแล้วมันแต่ก็เก็บบัตรหรืออะไรนั่นแหละ รถก็เลยเกิดไปชนกับเสาไฟฟ้า” จากบทสนทนาผู้ถ่ายทอดเรื่องราวข้างต้นกล่าวถึงความประมาทของตัวละครในเรื่องที่มีพฤติกรรมการใช้ชีวิตอย่างไม่ระมัดระวัง ส่งผลให้เกิดการสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน และในปัจจุบันการใช้โทรศัพท์มือถือขณะขับขี่ยานพาหนะยังถือว่าผิดกฎหมายอีกด้วย

ส่วนในเรื่อง “โรงแรมนิรนาม” ที่ผู้ประกอบการมีความประมาทในการสร้างเครื่องเล่นที่ไม่มีความปลอดภัย จึงนำไปสู่การสูญเสียชีวิตของผู้ที่เล่นเครื่องเล่นนั้น

จากตัวอย่างเรื่องเล่าผีข้างต้นบอกเล่าถึงผลของเหตุการณ์การประมาทที่ส่งผลให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งผลของกระทำดังกล่าวถือเป็นตัวอย่างอุทาหรณ์ให้แก่ผู้ฟังรายการได้เป็นอย่างดี ถ้าหากไม่ต้องการประสบกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่จะเกิดขึ้นก็ต้องมีความระมัดระวังไม่ประมาท สะท้อนให้เห็นบทบาทการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมได้อย่างดี

3) **การเลียงความรุนแรง** เรื่องเล่าผีมักสัมพันธ์กับความรุนแรง เพราะเรื่องเล่าผีมักเกิดขึ้นจากความรุนแรงทำให้เกิดการเสียชีวิต เช่น การถูกฆาตกรรม ฯลฯ และกลายเป็นผี และผีเหล่านั้นก็มักปรากฏตัวเพื่อทวงแค้นหรือการหลอกหลอน ดังที่ปรากฏในเรื่อง ห้องสนิม ว่า “การยื้อยุดุดกระซางสาวเจ้าก็ไม่ยอมก็มีด่ามีทอ มันก็เลยเอาปืนควักเปรี้ยง ยิงเปรี้ยงเข้าที่ท้องแม่ในรีตายคาที่เลย แล้วที่นี้ไอพวกชาวบ้านมันก็กลัวเสีย กลัวไอเสีย มันเลยยัดเงินปิดปาก ก็เลยมีความคิดที่ว่าจะช่วยทำลายศพ” จากบทสนทนาข้างต้นปรากฏเรื่องเล่าที่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ทำให้มีการสูญเสียชีวิตเกิดขึ้น ทำให้ผู้ที่ถูกใช้ความรุนแรงสูญเสียชีวิตจนกลายเป็นผี จึงปรากฏตัวมาหลอกหลอนผู้คน และนอกจากนี้ยังปรากฏการใช้อำนาจของเงินปิดปากผู้ที่รู้เห็นทำให้ไม่มีใครกล้ากล่าวถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น ผีจึงอาฆาตแค้นผู้คนแบบเรื่องการใช้ความรุนแรง การปรากฏลักษณะดังกล่าวยังพบได้ในเรื่อง ห้องสนิม ที่มีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นจากผู้มีอิทธิพลนำไปสู่การเสียชีวิต เป็นการสนับสนุนความคิดที่ว่าการใช้ความรุนแรงจะนำมาซึ่งการสูญเสีย และในเรื่อง เรื่องที่ยังไม่รู้ จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ความรุนแรงอย่างบ่อยครั้ง ทั้งปัญหาความมั่นคงและปัญหาอาชญากรรม ในเรื่องนี้เป็นการตอกย้ำภาพความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนให้มีความน่ากลัวมากยิ่งขึ้น จากตัวอย่างเรื่องเล่าผีข้างบนบอกถึงความรุนแรงที่ส่งผลให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งผลกระทบของการกระทำดังกล่าวเป็นการสะท้อนภาพความรุนแรงในสังคม ถ้าหากไม่ต้องการประสบกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่จะเกิดขึ้นก็ต้องหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

4) **การเลียงปัญหาชั่วสาว** จากการศึกษาเรื่องเล่าผีพบว่า เรื่องเล่าผีหลายเรื่องมีสาเหตุจากปัญหาเรื่องชั่วสาว เช่น “เรื่อง 308 ห้องผีตายโหง” ที่กล่าวว่า “มีเสียหนุ่มใหญ่ นะครับ ก็พาเด็กคาราโอเกะมาเที่ยว นะครับ แล้วก็ไปเที่ยวกันไงแล้วก็พาเด็กคาราโอเกะประมาณว่ามาที่ห้องแล้วก็มาประมาณว่าอาจจะด้วยที่เขาเรียกอะไรมีความสัมพันธ์กัน” จากเรื่องที่คุณก๊กเล่าข้างต้น แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากเรื่องชั่วสาว ซึ่งปัญหาดังกล่าว นำมาซึ่งการเสียชีวิตของบุคคลในเรื่องและกลายเป็นผีมาหลอกหลอนผู้คนในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีแบบเรื่องที่เป็นปัญหาชั่วสาวปรากฏในเรื่อง ผีแม่ลูกอ่อน แรงรักแรงอาฆาต ที่ผีแม่ลูกอ่อนถูกคนรักนอกใจและทอดทิ้ง จึงนำไปสู่การสูญเสียชีวิต ทำให้ดวงวิญญาณตามอาฆาตสาปที่ทอดทิ้งเธอ และต้องการชีวิตของสามีมาชดใช้ให้กับสิ่งที่เขาทำกับเธอ ส่วนในเรื่อง หมู่บ้านบ้าเพี้ยน ผีที่ปรากฏในเรื่องเสียชีวิตจากการยิงกันของสามีภรรยาที่มีสาเหตุมาจากการเล่นชู้ จนนำไปสู่ครอบครัวที่แตกแยกและสูญเสียชีวิตในที่สุด และในเรื่อง 308 ห้องผีตายโหง มีการกล่าวถึงเสียที่ฆ่าเด็กสาวที่มีความสัมพันธ์เชิงชั่วสาวในโรงแรม เป็นการนำเสนอภาพความคิดที่ว่าผู้มีอิทธิพลสามารถฆ่าบุคคลอื่นได้อย่างง่ายดาย และหากเกี่ยวข้องในเชิงชั่วสาวยังมีความเสี่ยงต่อชีวิตเป็นอย่างมาก เหตุนี้เรื่องเล่าผีจึงมีบทบาทขัดเกลาพฤติกรรมของคนในสังคมทางอ้อมให้เห็นผลกระทบจากปัญหาชั่วสาว

2.3 บทบาทการอธิบายพื้นที่และการส่งต่อความทรงจำ

แม้เรื่องเล่าผีเน้นความบันเทิงเป็นหลัก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเรื่องเล่าเหล่านี้มักสัมพันธ์กับพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่การเสียชีวิต เรื่องเล่าเหล่านี้จึงทำให้เรื่องเล่าผีมีบทบาทต่อความหมายของพื้นที่นั้น ๆ ด้วย ถ้ามองในแง่นี้ เรื่องเล่าผีอาจไม่ต่างจาก “นิทานประจำถิ่น” อันเป็นนิทานประเภทหนึ่งที่มีบทบาทในการอธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติ ที่มาของชื่อสถานที่ หรือภูมิศาสตร์ในท้องถิ่น เช่น จังหวัดยโสธรมีนิทานกองข้าวน้อยฆ่าแม่ และบริเวณหนองหาน จังหวัดสกลนคร มีนิยายเรื่องผาแดงนางไอ่ ใช้อธิบายหนองหานซึ่งเป็นภูมิศาสตร์ที่สำคัญในท้องถิ่น หรือเรื่องพระยาภัก พระยาพาน ที่ได้อธิบายให้ทราบถึงความเป็นมาของพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม (ประคอง นิมนานเหมินทร์, 2543, หน้า 15) โดยข้อมูลเหล่านี้ช่วย ทำหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นให้คนในท้องถิ่นได้รับรู้ประวัติความเป็นมาอันเป็นกลไกในการใช้บอก “เราคือใคร” “เขาคือใคร” สมาชิกที่เติบโตมาในแต่ละท้องถิ่นจึงย่อมเรียนรู้ อัตลักษณ์ หรือ “ตัวตน” ของตนโดยผ่านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ (ศิริพร ณ ถลาง, 2557, หน้า 389)

เรื่องเล่าผีมักเป็นคำอธิบายที่ผูกพันกับสถานที่นั้น ๆ อยู่เรื่อยมาตั้งแต่อดีตที่ผู้คนมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ดังนั้น ความเชื่อเกี่ยวกับผีที่พบส่วนมากจะเป็นผีเจ้าป่าเจ้าเขา ผีปู่ตา เทวดาอารักษ์ที่ดูแลต้นน้ำลำธาร ดังเช่น "ผีขุนน้ำ" "ผีฝาย" "ผีป่า" "ผีดอย" แต่ในปัจจุบัน จากเรื่องเล่าผีแตกต่างไป เพราะสังคมเมืองทำให้ผู้คนไม่ได้ใกล้ชิดธรรมชาติ ดังเช่นในอดีต ผีที่ปรากฏจึงสัมพันธ์กับอาคารและสถานที่ในเมืองไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน โรงพยาบาล โรงแรม บ้านเช่า หอพัก เป็นต้น (ศุภลักษณ์ บัญญู, 2551, หน้า 27) โดยนัยนี้ การเล่าเรื่องผีทำให้รับรู้ถึงประวัติของพื้นที่ ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ส่งผลต่อความทรงจำเกี่ยวกับผีและมีบทบาทในการส่งต่อความเชื่อดั้งเดิมด้วย เมื่อสืบเสาะหาข้อมูลจะทำให้คนในสังคมทราบเรื่องราวของสถานที่และกลายเป็นอัตลักษณ์ของสถานที่ให้ผู้คนได้รู้จัก เช่น เรื่องเล่าผีเกี่ยวกับแม่น้ำพระโขนงที่ทำให้คนเกิดความจดจำเกี่ยวกับพื้นที่ดังกล่าว หรือเรื่องเล่าผีสมัยใหม่เกี่ยวกับผีในมหาวิทยาลัยก็เป็นเรื่องเล่าที่สร้างความทรงจำและอธิบายเหตุการณ์บางอย่างไว้ภายใต้เรื่องเล่าผีเหล่านั้นเช่นกัน ฯลฯ

สำหรับการศึกษาเรื่องเล่าผีในรายการวิทยุ The Ghost Radio ทำให้พบว่า เรื่องเล่าผีเหล่านี้ก็ยังมีบทบาทในการอธิบายสถานที่ทั้งที่เป็นพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว กล่าวคือ เรื่องเล่าผีมักเล่าถึงพื้นที่ที่ผีสิงอยู่หรือมีความเกี่ยวข้องกับที่อยู่ของผี การเล่าถึงสถานที่ช่วยทำให้ความหมายของสถานที่มีความจำเพาะมากขึ้น หรือสร้างความรู้สึกเฉพาะสำหรับกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง และยังช่วยให้มีบทบาทในการเพิ่มความหมายให้พื้นที่มี "มิติ" มากกว่าเดิม อย่างเช่น บ้าน ที่เป็นที่อยู่อาศัย เมื่อมีเรื่องผีก็จะรับรู้ถึงพฤติกรรมของคนในบ้าน กิจวัตร หรือวิถีชีวิตของคนในบ้าน เนื้อเรื่องเกี่ยวกับสถานที่ คือ การนำเสนอเนื้อเรื่องสยองขวัญที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ที่ตนเป็นผู้พักอาศัย เช่น บ้าน หอพัก โรงแรม การนำเสนอ เนื้อเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ที่ตนรักษาอาการป่วย เช่น สถานีอนามัย โรงพยาบาล (จุฬารัตน์ วรรณศิริ, 2548, หน้า 49) สถานที่ที่ปรากฏในเรื่องเล่าผีในรายการวิทยุ The Ghost Radio แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1) **พื้นที่สาธารณะ** พื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ส่วนรวมของผู้คนที่ผีปรากฏตัว หรือสิงอยู่ออกมาหลอกหลอนคนตัวอย่างสถานที่คือ "วัด" แม้ในเวลากลางวันเป็นสถานที่ที่ร่มเย็น แต่ในเวลากลางคืนนั้นเป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยผี เพราะวัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลและฌาปนกิจศพ ดังที่ปรากฏในเรื่อง ผีแม่ลูกอ่อน แรงรักแรงอาฆาต ที่บรรยายบรรยากาศของป่าช้าในวัดว่า "คือคุณผู้ชมลองนึกภาพของหลุมศพไร้ญาติ สมัยนี้คงจะเคยได้เห็นกันนะครับ เขาจะโบกปูนมาเป็น สีเหลี่ยมนะครับ ลักษณะคือเป็นสีเหลี่ยมถ้าเราเรียกง่าย ๆ เอาที่เข้าใจก็คือเป็นลักษณะของคอนโดมิเนียมแหละครับ เขาจะเรียกกันเป็นศัพท์เฉพาะนะครับเป็นสีเหลี่ยมแล้วก็เป็นลักษณะเอาไว้ใส่โลงศพเข้าไปอีกทีหนึ่ง เป็นสีเหลี่ยมผืนผ้ายาว ๆ นะครับ" ส่งผลให้การเล่าเรื่องผีเกี่ยวกับวัดเป็นการตอกย้ำภาพความน่ากลัวของสถานที่แห่งนี้มากยิ่งขึ้น

ต่อมาคือ "บริเวณชายแดน" เป็นสถานที่ที่มีความเชื่อว่าเป็นอาณาเขตที่มีปะทะกันของสองวัฒนธรรม และยังมีการเกี่ยวโยงไปถึงความเชื่อเรื่องสิ่งลี้ลับ ไสยศาสตร์ เพราะบริเวณชายขอบมักเป็นพื้นที่ได้รับการมองว่าห่างไกลจากวิทยาการและมีสิ่งลี้ลับปรากฏ ดังเช่นผ่านหมู่บ้านชายแดนในเรื่องห้องสนิมที่เล่าเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังที่ว่า "แล้วก็เอาโลหะหลาย ๆ อย่าง พวกเหล็กไร้งี้มาผสมกันไว้ในห้องนั้น แล้วก็เอาอาวุธต่าง ๆ ไขว่กันตรงไขว่เป็นตัวเอ็กซ์ ไว้ตรงแท่นปูนเพื่อสะกดวิญญาณ" โดยจะเห็นได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวผูกโยงกับการใช้คาถาอาคม คุณไสย และพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อ ต่อมาคือ ป่าชายแดน โดยปกติคนทั่วไปมักเชื่อว่าต้นไม้ทุกต้นในป่ามักมีดวงวิญญาณสิงสถิตอยู่ หรือมีเทพารักษ์คุ้มครอง ตามความเชื่อเรื่องเจ้าป่าเจ้าเขาเทวดาอารักษ์ โดยยังเป็นพื้นที่ป่าชายแดนก็ยังตอกย้ำให้เห็นถึงความห่างไกลและความลึกลับผสมอยู่ ดังที่ปรากฏในเรื่อง "เรื่องที่ยังไม่รู้" ว่า "มันมีจังหวะหนึ่งที่แสงไฟของผู้ชายรัศมีมันผ่านไปของผู้หญิงหน่อยหนึ่งเขาเลยเห็นหน้าผู้หญิงชีกหนึ่ง แล้วแกสังเกตเห็นว่าหน้าผู้หญิงอะใหม่เกรียม ใหม่เกรียมแบบเหมือนเราเอาโทษนะครับ เอาเนื้อหมูไปย่างแล้วลืมนะครับ แกบอกว่าแกเห็นแบบนั้นเนี่ยแกก็เลยสังเกตต่อว่าคนที่เดินลงเนินมามาหาเรานั้นเป็นผู้หญิงผู้ชายมันจะต้องมีเสียงทำโดนดินลูกรัง เพราะทั้งน้ำหนักเยอะเวลาลงเนินมันต้องมีเสียงเกาะเกาะกรอบแกรบบ้าง แก

บอกว่าผมไม่ได้ยินเสียงเดินเลย แล้วเราก็มารู้ประวัติครอบครัว พี่แฉะสวนตรงนั้นนะบริเวณที่เราผ่านไปเนี่ยอ่า เมื่อก่อนเคยมีชาวไทยพุทธ อยู่ร่วมกับมุสลิมก็มีครอบครัว 2 คู่เมียภรรยา แล้วก็เจอพวกหัวรุนแรงนะครับ สม่แล้วก็เผาในสวนยาง” จะเห็นได้ว่ามีการกล่าวอธิบายถึงพื้นที่ป่าในเขตชายแดนภาคใต้ ส่งผลให้ความเชื่อที่ว่าทุกตารางนิ้วของปามีดวงวิญญาณสิงอยู่ ยิ่งบริเวณป่าเป็นรอยต่อของชายแดนมีการต่อสู้จนสูญเสียชีวิต ยิ่งสร้างความกลัวและความเชื่อเรื่องผียิ่งขึ้น

2) พื้นที่ส่วนบุคคล พื้นที่ส่วนบุคคล เป็นพื้นที่ที่เป็นสิทธิ์เฉพาะเจ้าของพื้นที่ที่ผีสิงอยู่ และปรากฏตัวหลอกหลอนคนโดย “บ้าน” มักเป็นสถานที่ส่วนบุคคลที่เรียกได้ว่าเป็นสถานที่ปลอดภัยที่สุด แต่เมื่อบ้านนั้นมีคนเสียชีวิต ความรู้สึกที่เดิมเคยเชื่อว่าบ้านเป็นสถานที่ปลอดภัยก็เปลี่ยนเป็นสถานที่ที่มีแต่ความน่ากลัว เช่น เกิดเหตุการณ์ฆาตกรรมในบ้าน มีผีติดตามเข้าบ้านหรือเชิญวิญญาณเข้าบ้านโดยไม่รู้ตัว เป็นต้น โดยเฉพาะหากบ้านนั้นเป็นบ้านร้าง หรืออาจมีประวัติที่ไม่ดีอาจทำให้ถูกมองไปถึงการมีสิ่งลี้ลับอาศัยอยู่ ซึ่งไปสอดคล้องกับความเชื่อของคนไทยในเรื่องที่ว่าบ้านที่ไม่มีคนอยู่นาน อาจทำให้มีสิ่งชั่วร้ายมาอยู่แทนตัวอย่าง เช่น เรื่อง “308 ห้องผีตายโหง” ปรากฏบทสนทนาว่า “แล้วก็ผีเสียงเคาะหน้าต่างชั้น 2 มึงจะหนีไปไหน มึงเปิดให้กูเดียวนี้ เก๊กตกใจครับว่าเค้าตามขึ้นมาถึงชั้น 2 กิ่งไปมุดอยู่ใต้โต๊ะคอมเพื่อนครับ แล้วก็เอาเก้าอี้เนี่ยมาบังไว้” จะเห็นได้ว่าทุกคนต่างคิดว่าบ้านคือสถานที่ที่ปลอดภัยที่สุด แต่เมื่อมีเรื่องผีเข้ามาบ้านก็อาจเป็นสถานที่ที่น่ากลัวที่สุด

อีกสถานที่หนึ่ง คือ โรงแรม แม้โรงแรมอาจเป็นสถานที่สาธารณะ แต่พื้นที่เกิดเหตุก็มีการปรากฏตัวของผีในห้องพักส่วนตัว โดยผู้เดินทางที่ไปพักที่โรงแรมแล้วพบกับเหตุการณ์อันน่าสะพรึงกลัวในสถานที่ดังกล่าว อาจเกิดจากเมื่อเข้าไปในสถานที่แห่งนั้นแล้วไม่ได้บอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง หรือภูตผีที่สถิตอยู่ในสถานที่แห่งนั้นก่อนจะเข้าพัก ดังนั้นผีจึงบันดาลให้ผู้เดินทางพบกับความสยองในขณะที่กำลังพักผ่อนเพราะไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของสถานที่ก่อนเข้าพัก (จุฬารัตน์ วรเศรษฐศักดิ์, 2548, หน้า 49) โดยในเรื่อง 308 ห้องผีตายโหง ปรากฏบทสนทนาว่า “ยังโงะเนี่ย อะไรอย่างนี้ก็เลยคุยกันระตอนนั้น ห้องนี้จริง ๆ ไซปะ เออเนี่ยห้องเนี่ย 308 ก็คือมันตรงกับทางเขายากทางอะไร ทางสามแพร่งไซ้ใหม่ซะมันตรงกับทางเดินเลยอะ” ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าตามความเชื่อเรื่องโรงแรม หากห้องใดที่ตรงกับทางเดิน จะเรียกว่าทางผีผ่านจะไม่นิยมเข้าพักแม้จะไม่มีเหตุการณ์สยองขวัญในห้องนั้น ๆ ก็ตาม แล้วจึงเคยเกิดเหตุการณ์ ยิ่งทวีความน่ากลัวของห้องพักนั้น ๆ ขึ้นไปอีก

อนึ่ง น่าสังเกตว่า เรื่องเล่าผีไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการสร้างความน่ากลัวและอธิบายสถานที่ แต่ช่วงเวลาที่ผีปรากฏตัวเพื่อให้เห็นและหลอกหลอนผู้คน ซึ่งส่วนใหญ่เรื่องเล่าที่เกี่ยวกับผี หรือตามความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยตั้งแต่อดีต ผีจะปรากฏตัวเฉพาะเวลากลางคืนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นเวลาที่ไม่มีแสงอาทิตย์ มีด เจียบสงบ และเป็นเวลาที่ผู้คนส่วนใหญ่พักผ่อน ดังเช่นในเรื่อง บ้านตามสั่ง “เขาบอกผมดูนาฬิกาประมาณจะตี 2 ผมได้ยินเสียงเดิมที่ผมได้ยินที่บ้านหลังนั้น คือเสียงดนตรีไทย คือปี่มาก่อนอะ แล้วก็ตามด้วยตะโพน ตามด้วยฉิ่ง แล้วเป็นจังหวะเร็ว” และจากบทสนทนาที่มีการกล่าวว่าผีมาปรากฏตัวให้พบเจอในเวลาตี 2 ซึ่งถือว่าเป็นเวลาดีกึ่งดีที่เป็นช่วงเวลาสำหรับการพักผ่อนของคนทั่วไปและในเรื่อง “สายสุดท้ายหลังเที่ยงคืน” ที่มีโทรศัพท์เข้ามาจากหญิงสาวปริศนาที่เป็นผีโทรศัพท์มาในช่วงเวลาหลังเที่ยงคืน ซึ่งช่วงเวลานั้นเป็นยามวิกาลที่คนทั่วไปนอนหลับ “ทีนี้มันรู้สึกว่าคุณเดิมโทรมาอีกประมาณเที่ยงคืน น้องคนเดิมโทรมา บอกว่าพี่โบ๊สละ พี่จะเข้าไปที่บ้านหนูได้หรือยัง” โดยจะเห็นได้ว่า เรื่องผีมีส่วนในการอธิบายพื้นที่ในแง่มุมของเวลาว่าในพื้นที่ของเวลาช่วงกลางคืนนั้นเป็นช่วงที่เหมาะสมในการปรากฏตัวของผี เนื่องจากเวลากลางคืนนั้นเจียบสงบ และเป็นช่วงที่ผู้คนพักผ่อน ฉะนั้นตามความเชื่อของผู้คนในสังคมเวลาช่วงกลางคืนที่เจียบสงบ กับความมืดที่มองสภาพแวดล้อมไม่ถนัดจึงมีความเหมาะสมมากกว่าเวลากลางวัน

กล่าวได้ว่า เรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio เป็นเรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทการอธิบายพื้นที่และสภาพแวดล้อมบริเวณนั้น พื้นที่ทุกพื้นที่ตามความเชื่อของคนไทยในอดีตจะมีเจ้าที่คอยปกปักรักษา และการปรากฏตัวของผีในสถานที่ต่าง ๆ รูปร่างที่ปรากฏจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของการเสียชีวิต เช่น ผีพยาบาล ผีหมอ พื้นที่นั้นอาจเคยเป็นโรงพยาบาลมาก่อน ดังนั้น ผีที่ปรากฏจะทำให้ทราบถึงประวัติของพื้นที่และการส่งต่อข้อมูลความทรงจำของสถานที่สู่ผู้คนในสังคมว่าสถานที่นั้นเกิดอะไรขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเวลาที่ยังมีส่วนในการมาปรากฏตัวของผีตามความเชื่อโบราณว่าช่วงเวลากลางคืนผีจะสามารถปรากฏตัวให้ผู้คนเห็นได้อย่างชัดเจนมากกว่ากลางวัน

โดยสรุปแล้ว บทบาทของเรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio มีบทบาทต่อสังคมสามประการ ได้แก่ บทบาทการสร้างความเป็นกันเอง บทบาทการควบคุมความประพฤติของคนในสังคม และบทบาทการอธิบายพื้นที่และส่งต่อความทรงจำ โดยบทบาทในการสร้างความเป็นกันเองให้กับผู้คนในสังคมพบอย่างชัดเจนของวัตถุประสงค์ของรายการวิทยุนี้ที่เน้นความเป็นกันเองจากเรื่องเล่าของชาวจังหวัดน่าน แต่ในขณะเดียวกันบทบาทอีกสองประการนั้นเป็นบทบาททางอ้อม โดยบทบาทในการให้ความกลัวเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ทำให้ผู้คนในสังคมไม่กล้าที่จะแหวกกฎข้อบังคับที่สังคมนั้นสร้างไว้ตลอดจนเป็นการเตือนสติของผู้ฟังให้หวาดกลัวจากการกระทำผิด และท้ายที่สุด เรื่องเล่าเหล่านี้ผูกพันกับสถานที่ที่ทำให้การปรากฏตัวของผีอาจทำให้ทราบถึงภูมิหลังของพื้นที่และการส่งต่อข้อมูลสถานที่ที่ผู้คนในสังคมว่าสถานที่นั้นเกิดอะไรขึ้นด้วยเช่นกัน

สรุปและอภิปรายผล

บทความนี้มุ่งศึกษาแบบเรื่องของเรื่องเล่าผีในรายการวิทยุ The Ghost Radio และวิเคราะห์บทบาทของเรื่องเล่าผีในสังคม โดยคัดเลือกกลุ่มข้อมูลจากเรื่องเล่าที่ได้รับความนิยมจำนวน 10 เรื่อง เพื่อให้เข้าใจลักษณะแบบเรื่องที่นิยมตลอดจนมองเห็นแบบเรื่องที่ปรากฏซ้ำ ๆ ในเรื่องเล่าผีไทย และเชื่อมโยงแบบเรื่องเหล่านั้นไปสู่การเข้าใจสังคมไทยร่วมสมัย อันทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่าผีในสังคมไทยร่วมสมัยได้ชัดเจนขึ้น ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แบบเรื่องของเรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio สามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบเรื่อง คือ แบบเรื่องการให้ความช่วยเหลือระหว่างผีและคน และแบบเรื่อง การอาฆาตระหว่างผีต่อคน โดยแบบเรื่องที่พบมากที่สุดในจำนวน 10 เรื่องที่ศึกษา คือ แบบเรื่องการอาฆาตระหว่างผีต่อคน และเมื่อวิเคราะห์แบบเรื่องที่ปรากฏในการเล่าเรื่องกับบทบาททางสังคมของเรื่องเล่าผีพบว่ามีบทบาท 3 ประการ คือ ประการแรก บทบาทในการให้ความบันเทิง สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟัง ประการที่สอง บทบาทการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม โดยการนำคติความเชื่อมาเป็นตัวกำหนดแนวปฏิบัติของคนในสังคมให้ปฏิบัติตาม กรอบวิธีที่คนในสังคมเห็นควรว่าถูกต้องเหมาะสม หากผู้ใดปฏิบัตินอกเหนือจากแนวปฏิบัติก็จะมีโทษและสิ่งไม่ดีเข้ามาในชีวิต และประการสุดท้าย บทบาทการอธิบายพื้นที่และการส่งต่อความทรงจำที่สร้างความหมายของพื้นที่ พื้นที่บางพื้นที่อาจมีภูมิหลังที่เคยเกิดขึ้นเมื่อมีการปรากฏตัวของผี จึงทำให้ผู้ที่พบเห็นค้นหาสาเหตุว่าสถานที่ที่พบเกิดอะไรขึ้น เรื่องเล่าผีจึงเปรียบเสมือนนิทานประจำถิ่นที่อธิบายความเป็นมาของสถานที่ได้เช่นกัน

ทั้งหมดนี้กล่าวได้ว่ารายการวิทยุ The Ghost Radio เป็นสื่อกลางที่เผยแพร่ข้อมูลเรื่องเล่าเกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งลึกลับสู่ผู้ที่มีความสนใจ และชื่นชอบฟังเรื่องลึกลับในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ แม้เรื่องเล่าดังกล่าวอาจมีการผสมผสานระหว่างเรื่องจริงและเรื่องแต่งเข้าไป แต่ความจริงอาจมิได้สำคัญเท่ากับการเป็น “พื้นที่แห่งการปลดปล่อย” โดยเฉพาะในพื้นที่ของสังคมเมืองที่มีความหวาดวิตกหลายประการ ดังที่ขวัญแก้ว งามสโณณ (2561) กล่าวว่า เรื่องเล่าในรายการ “เดอะซ็อค” เป็นช่องทางหนึ่งที่ใช้ในการปลดปล่อยอารมณ์ความไม่พอใจหรือความอัดอั้นใจในโลกแห่งความจริงผ่านโลกของจินตนาการในรูปแบบเรื่องเล่าผี แสดงให้เห็นถึงความกลัว ความกังวลใจ ความไม่มั่นคงปลอดภัย ซึ่งเป็นพื้นฐานความต้องการของมนุษย์

ในการดำรงชีวิต เมื่อมองเทียบกับรายการวิทยุ The Ghost Radio แล้วก็พบว่าสอดคล้องกันในแง่ที่ว่า เรื่องเล่าเหล่านี้เป็น เรื่องเล่าของคนเมืองที่ต้องการเสพเรื่องราวที่มีความตื่นเต้นระทึกใจผ่านเรื่องเล่าผีหลายเรื่องที่เกิดขึ้นใกล้ตัว และบางเรื่องก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้กับคนเมืองเช่นกัน เรื่องเล่าผีเหล่านี้จึงอาจเป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงความหวาดกลัวของคนเมือง ในเวลาเดียวกันเรื่องเล่าผี ยังเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างความเชื่อโบราณกับคนในสังคมปัจจุบัน เรื่องเล่าผีแต่เดิมอาจเป็นกุศโลบายให้ผู้คนอยู่ร่วมกัน ในสังคมอย่างปกติสุข เรื่องเล่าผีร่วมสมัยก็ยังคงบอกเล่าเรื่องราวถึงสถานที่และความทรงจำ ตลอดจน ควบคุมสังคมที่เป็นสังคมเมืองโดยอ้อมด้วยเช่นกัน จะเห็นได้ว่า บทบาทการกำหนดพฤติกรรมของคนด้วยความกลัวโดยนำ เรื่องผีเป็นตัวบังคับควบคุมประมาทของคนในสังคม การนำเรื่องผีมาคอยตอกย้ำกลายเป็นอุทาหรณ์ที่ควบคุมพฤติกรรมเพื่อ สร้างความปลอดภัยให้กับตนเองและทรัพย์สิน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาริบททางสังคมของเรื่องเล่า เพราะบริบทจากการใช้ที่ต่างกันจะส่งผลถึงบทบาททางสังคม ที่ต่างกันด้วย เช่น ความเชื่อเรื่องครุฑมอโนราชของภาคใต้ หรือเรื่องพญานาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ควรมีการศึกษากลวิธีการนำเสนอเรื่องเล่าในรายการวิทยุ The Ghost Radio เพิ่มเติม เพื่อให้เห็นลักษณะโดดเด่นของกลวิธีที่ใช้ในรายการนี้

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). *เมื่อสื่อส่องและสร้างวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศาลาแดง.
- เกศสุดา นาสีเคน. (2557). *เรื่องเล่าแนว “รักโศก” และกลวิธีการให้คำปรึกษาในพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษารายการวิทยุ “คลับฟรายเดย์”*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวัญแก้ว งามสโณ. (2561). *เรื่องเล่าในรายการวิทยุเดอะซี๊ด: ในฐานะนิทานผีในวัฒนธรรมประชานิยม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฬาวดี วรเศรษฐศักดิ์. (2560). *การศึกษาวิเคราะห์เรื่องเล่าสยองขวัญของรายการวิทยุ: “เดอะซี๊ด”*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- นลิน ลินธุประมา. (2560). *เรื่องผีในสังคมไทยร่วมสมัย: บทบาทและการผสมผสานทางวัฒนธรรม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประคอง นิมนานเหมินทร์. (2543). *นิทานพื้นบ้านศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรพล ผีกใจดี. (2560). *ผีแม่ลูกอ่อน แรงรักแรงอาฆาต*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563 , จาก https://www.youtube.com/watch?v=VvkSXbDIw_o
- วัชรพล ผีกใจดี. (2561). *บ้านตามสั่ง*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก https://www.youtube.com/results?search_query=%E0%B8%9A%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%9%E0%B8%95%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%87
- วัชรพล ผีกใจดี. (2561). *เรื่องที่ยังไม่รู้*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=htyNpmM4qnE>
- วัชรพล ผีกใจดี. (2561). *โรงแรมนิรนาม*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=mbJzq-6g0zQ>
- วัชรพล ผีกใจดี. (2561). *308 ห้องผีตายโหง*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=1nR8w1vWLS>

วัชรพล ผีกใจดี. (2561). **สายสุดท้ายหลังเที่ยงคืน**. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก https://www.youtube.com/watch?v=SwfcsM_qmvw

วัชรพล ผีกใจดี. (2561). **หมู่บ้านป่าเพ็ญ**. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=Z2zYwzoxU9Q>

วัชรพล ผีกใจดี. (2561). **ห้องสนิม**. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=R7ZCPM-Aufw>

วัชรพล ผีกใจดี. (2562). **ไม่รู้**. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=oS4OW7M3WnM>

วัชรพล ผีกใจดี. (2563). **บ้านเช่าหลังมหารัษฎ์**. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=728OzmMBItk>

ศิวาพร ณ ถลาง. (2557). **ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. (พิมพ์ครั้งที่ 3).

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภลักษณ์ ปัญญา. (2551). **การศึกษาบทบาทของผีในนิทานพื้นบ้านล้านนา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาพยนตร์ตลก: ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุกตลกกับบทบาทของพระสงฆ์¹

Comedies: Relationship between Humor and Jokes and Role of Monks

จักรพรรดิ ท่างาม² และวรุณญา อัจฉริยบดี³Chakkaphat Thangam⁴ and Warunya Ajchariyabodee⁵

(Received: 7 May 2021; Revised: 22 October 2021; Accepted: 25 November 2021)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุกตลกกับบทบาทของพระสงฆ์ในภาพยนตร์ตลก โดยศึกษาเฉพาะภาพยนตร์ไทยที่ผลิตเพื่อฉายตามโรงภาพยนตร์ จำนวน 10 เรื่อง ซึ่งผลิตในช่วงปี พ.ศ. 2548 – 2562 โดยพิจารณาจากภาพยนตร์ที่มีพระสงฆ์เป็นตัวละครเอกของเรื่องและเป็นภาพยนตร์แนวตลก ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุกตลกกับบทบาทของพระสงฆ์ โดยปรากฏบทบาททั้งหมด 5 บทบาท ได้แก่ บทบาททางด้านการสอนพระธรรมวินัย บทบาทด้านการสงเคราะห์ประชาชน บทบาทด้านการสงเคราะห์สังคมของพระสงฆ์ บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวกับวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ บทบาทด้านมิดของพระสงฆ์ ซึ่งบทบาทส่วนใหญ่เป็นบทบาทที่มีอยู่จริงในสังคม แต่สร้างรายละเอียดของบทบาทนั้น ๆ ในลักษณะที่เกินจริง แปลก แตกต่าง ขัดแย้งกับสถานภาพของพระสงฆ์ในบางบทบาท ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความตลกขบขัน

ภาพยนตร์ตลกมักสอดแทรกความตลกขบขันให้กับตัวละคร “พระสงฆ์” ซึ่งเป็นบทบาทที่แตกต่างไปจากบทบาทในความเป็นจริงนอกจากนี้ยังเกิดว่าในภาพยนตร์ตลกได้แสดงบทบาทด้านมิด เช่น การเที่ยวกลางคืน ซึ่งปัจจัยหนึ่งสอดคล้องกับประเภทของภาพยนตร์ที่เป็นภาพยนตร์ตลกจึงสามารถแสดงออกในสิ่งที่ขัดต่อหลักศาสนาได้ อาจกล่าวได้ว่าภาพยนตร์ที่พูดถึงพระสงฆ์ในทางตลก แม้ว่าจะนำเสนอด้านมิดของศาสนาบ้างก็ไม่เกิดข้อกังขา

คำสำคัญ: ภาพยนตร์ตลก พระสงฆ์ อารมณ์ขัน มุกตลก บทบาท

Abstract

This study examines the relationship between humor and jokes and the role of monk characters in comedies. Ten Thai comedies that were produced between 2005 – 2019 and shown in cinemas, with the monk characters as protagonists were selected and studied. The findings reveal that there are five roles of monks that appeared in the relationship between humor and jokes and monk characters: a role of teaching the Vinaya Pitaka, a role of providing public welfare, a role of implementing social works for monks, a role of performing monks' duties and responsibilities, and a role in their dark side. Most of the mentioned monks' roles were found to be real in societies. However, some details that were strange, exaggerated, and against the actual status of monks in certain roles were added into the movies to establish a sense of humor.

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิจัยเรื่อง กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันและมุกตลกของตัวละครพระสงฆ์ในภาพยนตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2563

² นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

⁴ Undergraduate student, Thai program, Department of Humanities, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University

⁵ Lecturer, Thai program, Department of Humanities, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University

Comedies often add a sense of humor through monk characters which is different from the one in reality. Notice that in the comedies it has shown the dark side of monks- moonlighting, for example – which is considered against the doctrines of Buddhism, can also be presented in the movies for creating humor. It should be noted that presenting the characters of monks in comedies, especially through their dark side is possible without any doubt.

Keywords: Comedies, Monks, Humor, Jokes, Role

บทนำ

อารมณ์ขันเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดความผ่อนคลาย แต่ละสังคมอาจมองความตลกขบขันแตกต่างกันออกไป เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีการรับรู้และมีบริบททางสังคมที่ไม่เหมือนกัน การสร้างมุกตลกส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องสร้างให้คนในสังคมเกิดความเข้าใจร่วมกันจึงจะเป็นที่มาของการเกิดอารมณ์ขัน

อารมณ์ขันโดยทั่วไปมักนิยามว่า หมายถึงอารมณ์ที่มนุษย์แสดงออกในรูปของเสียงหัวเราะ ยิ้ม หรืออมยิ้ม ลักษณะการแสดงออกทางกายภาพนี้ถือว่เป็นสากลคือเกิดขึ้นเหมือนกันทั้งหมดไม่ว่ามนุษย์นั้นจะเป็นชนชาติใดพูดภาษาใด แต่การที่มนุษย์มองว่าอะไรน่าตลกขบขันหรือไม่น่าตลกขบขันอาจจะแตกต่างกันตามแต่ละวัฒนธรรม (กาญจนา เจริญเกียรติบวร, 2548, หน้า 1)

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่ามุกตลกไม่สามารถแยกขาดจากสื่อได้ กล่าวคือไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นสื่อประเภทตลกเท่านั้นที่จะสามารถสร้างความตลกได้ แต่รายการประเภทอื่น ๆ ก็สอดแทรกความตลกขบขันได้เช่นเดียวกัน หรือเรียกได้ว่า ตลกมีศักยภาพรอบด้านในการปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับปัจจัยที่มีในรายการโทรทัศน์ เช่น ประเภทของรายการ องค์ประกอบของรายการ และเนื้อหาของรายการ นอกจากนี้ศักยภาพที่มีอยู่แล้วยังช่วยเพิ่มขยายให้ตลกเพิ่มพูนศักยภาพของตัวเองมากขึ้น ผ่านการแสดงออกที่หลากหลาย เช่น นักแสดงสามารถสวมบทบาทเป็นใครก็ได้ ไม่จำกัดเฉพาะว่าจะจะเป็นเพียงแค่นักแสดงตลกเพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวเองจากฐานะพระรองขึ้นมาเป็นพระเอกได้อย่างไม่ขัดเขิน (รุ่งอรุณ ฉัตรวิมเนศ, 2553, หน้า 148)

นอกจากจะปรากฏความตลกในสื่อโทรทัศน์แล้ว ภาพยนตร์ก็เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่น่าสนใจความตลกขบขันมาเป็นจุดขายและเป็นสีสันใจของผู้ชมจนประสบความสำเร็จดังจะเห็นได้จากรายได้ของภาพยนตร์เรื่องหลวงพี่เท่ง (2548) ทำรายได้ 141.3 ล้านบาท (กฤษณ์ เพชรรัตน์, 2554, หน้า 7) ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่สร้างรายได้สูงสุดของค่ายพระนครฟิล์มในขณะนั้น

ภาพยนตร์ตลกไทย ส่วนใหญ่มักสร้างอารมณ์ขันจากลักษณะที่เกินพอดีของตัวละครและสถานการณ์ที่ไม่ปกติเป็นหลัก ลักษณะของตัวละครในภาพยนตร์ตลกของไทยที่ผู้สร้างนิยมนำมาสร้างอารมณ์ขันได้แก่ ตัวละครที่เป็นกะเทย ตัวละครกลุ่มการศึกษาน้อยจากชนบทโดยเฉพาะจากภาคอีสานของไทย และกลุ่มตัวละครที่มีลักษณะทางร่างกายที่พิกลพิการ (พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ, 2555, หน้า 101)

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่านอกจากตัวละครที่กล่าวมาข้างต้น ภาพยนตร์ตลกไทยยังใช้ตัวละครพระสงฆ์ในการสร้างอารมณ์ขันด้วย ดังจะเห็นได้จากภาพยนตร์เรื่องหลวงพี่เท่งที่ประสบความสำเร็จและมีการผลิตซ้ำถึง 3 ภาค นอกจากนี้ยังมีภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ ที่เพียงแค่อ้างอิงถึงชื่อเรื่องก็ชี้ชัดให้เห็นว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และใช้พระสงฆ์เป็นตัวละครเอกของเรื่อง เช่น มากับพระ, หลวงพี่กับผีขุน, เท่งโหม่งจีวรบิน, หลวงพี่แจ๊ส, นโม โอเค, หลวงตามหาเฮง เป็นต้น เรื่องของศาสนาเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนในสังคมไทย อีกทั้งสื่อภาพยนตร์ผู้ชมสามารถเข้าถึงได้อย่างหลากหลาย จึงน่าสนใจว่าอารมณ์ขันและมุกตลกในภาพยนตร์มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์อย่างไร ภาพยนตร์ที่นำเสนอพระสงฆ์ในทางตลกขบขันเหล่านี้จึงเป็นที่น่าสนใจของผู้ชมในสังคมไทยโดยไม่เกิดข้อโต้แย้ง

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกศึกษาเฉพาะภาพยนตร์ไทยที่ผลิตเพื่อฉายตามโรงภาพยนตร์ จำนวน 10 เรื่อง ทั้งนี้เป็นภาพยนตร์ไทยซึ่งผลิตในช่วงปี พ.ศ. 2548 – 2562 โดยพิจารณาจากภาพยนตร์ที่มีพระสงฆ์เป็นตัวละครเอกของเรื่อง และเป็นภาพยนตร์แนวตลก รายชื่อภาพยนตร์มีดังนี้

1. หลวงพี่เท่ง (2548)
2. มากับพระ (2549)
3. หลวงพี่เท่ง 2 รุ่นฮาร่ำรวย (2551)
4. หลวงพี่กับผีขนุน (2552)
5. หลวงพี่เท่ง 3 รุ่นฮาเขย่าโลก (2553)
6. เท่งโหน่ง จีวรบิน (2554)
7. หลวงพี่แจ๊ส 4G (2559)
8. หลวงพี่แจ๊ส 5G (2561)
9. นโม โอเค (2561)
10. หลวงตามหาเฮง (2562)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุกตลกกับบทบาทของพระสงฆ์ในภาพยนตร์ไทยปี พ.ศ. 2548 – 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดหัวข้อวิจัย
3. คัดเลือกภาพยนตร์ที่มีพระสงฆ์เป็นตัวละครเอกและเป็นภาพยนตร์แนวตลก
4. ถอดเทปมุกตลกที่ปรากฏในภาพยนตร์
5. ศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุกตลกกับบทบาทของพระสงฆ์
6. เรียบเรียงผลการวิจัย
7. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

พระสงฆ์ คือผู้ปฏิบัติตามอย่างพระพุทธเจ้า เห็นแจ้งในอริยสัจ บรรลุมรรคผลเป็นอริยบุคคล เอาชนะความทุกข์ได้ มากน้อยหรืออย่างเด็ดขาดตามความสามารถ (ธรรมทาส พานิช, บรรณธิการ, ม.ป.ป., หน้า บทนำ)

เมื่อการปฏิบัติธรรมเสื่อมลง อริยบุคคลในพุทธศาสนามีน้อย ภิกษุส่วนมากไม่ได้บวชเพื่อพระนิพพานตามอย่าง พระพุทธเจ้าและพระอริยสงฆ์ แต่บวชเพื่อประเพณี เพื่อการศึกษา และเพื่ออาชีพ เรียกว่า “สมมติสงฆ์” คือสมมติว่าเป็น ผู้แทนของพระอริยสงฆ์ ในบรรดาสมาคมสงฆ์นั้นที่จริงยังมีอริยสงฆ์รวมอยู่ด้วย เป็นจำนวนมากบ้างน้อยบ้าง ตามยุคตาม สมัยที่มีผู้ปฏิบัติธรรมมากบ้างน้อยบ้าง (ธรรมทาส พานิช, บรรณธิการ, ม.ป.ป., หน้า 4)

ตะวัน เกียรติบุญญาฤทธิ์ (2533) กล่าวถึงองค์ประกอบและบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า พุทธศาสนาเมื่อกล่าวโดยองค์ประกอบมี 2 ประการ คือหลักธรรมวินัย และสถาบัน สถาบันที่สำคัญและมีบทบาทอย่างมากต่อการคงอยู่ของพุทธศาสนาในปัจจุบัน คือสถาบันสงฆ์ซึ่งมีพระภิกษุสงฆ์เป็นตัวแทนที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นภาพลักษณ์ของสถาบันสงฆ์จะถูกมองไปในแง่ดีหรือในทางเสื่อมเสียก็อยู่ที่พฤติกรรมและบทบาทของพระสงฆ์ที่ปรากฏออกมาสู่สังคม

ประเด็นนี้จะกล่าวถึง การกิจของพระสงฆ์ที่พึงมีต่อสังคมตามเจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้า และบทบาททางสังคมสงฆ์ในปัจจุบัน

ภารกิจของพระสงฆ์ที่พึงมีต่อสังคมตามเจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้า กล่าวโดยสรุป ดังนี้

ตั้งใจประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อสละโอสมสงสาร (การเวียนเกิดเวียนตายในห้วงของกิเลส) ลด ละ หน่าย คลายกิเลส ดับต้นเหตุ หลังจากบรรลุลแล้วจึงมีหน้าที่เอื้อเฟื้อธรรมตามแนวของพระพุทธองค์อย่างมีขั้นตอน ให้งามในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีหน้าที่ท่องเที่ยวไปเพื่อสั่งสอนหรือแสวงบุญ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนหมู่ มาก อนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อเกื้อกูลประโยชน์แก่มนุษย์และเทวทูต ทั้งยังเป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตอันประเสริฐ บริสุทธิ บริบูรณ์แก่ชาวโลกในด้านต่าง ๆ

บทบาททางสังคมของพระสงฆ์ในปัจจุบัน กล่าวโดยสรุป ดังนี้

พระสงฆ์มีหน้าที่ทั้งเพื่อตนเองและสังคม ทั้งส่วนวัตถุและจิตใจ แต่บทบาทที่แท้จริงคือการยกระดับจิตวิญญาณของตนและประชาชน และแนะนำทางเดินไปสู่ชีวิตอันประเสริฐ ซึ่งบทบาทด้านต่าง ๆ จะดำเนินไปได้ด้วยดีหากกิจกรรมนั้นไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและพระสงฆ์เองสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้สังคมได้ นอกจากนี้ยังพบความล้มเหลวของพระสงฆ์ในการมีบทบาททางสังคม ปัจจัยหนึ่งเกิดจากพระสงฆ์ในปัจจุบันไม่ศึกษาและไม่ปฏิบัติตามศีล ตามธรรม ตามวินัย อันเป็นพุทธบัญญัติของพระพุทธองค์ แต่กลับประกอบกิจกรรมที่ขัดต่อคำสอนของพระบรมศาสดาซึ่งปรากฏออกมาเป็นคำสั่งของมหาเถรสมาคม ห้ามประกอบกิจกรรมต่าง ๆ

งานวิจัยเกี่ยวกับพระสงฆ์ในสื่อมวลชน

ศรอนงค์ สุขยิ่ง (2547) ศึกษาเรื่อง “การนำเสนอภาพพระสงฆ์ในภาพยนตร์ไทย” ผลการศึกษาพบว่า ภาพของพระสงฆ์แบ่งเป็น 9 ลักษณะ คือ 1. ภาพของพระสงฆ์ที่ช่วยเหลือและเป็นพี่เลี้ยงให้ฆราวาส 2. ภาพของพระสงฆ์ที่สงบสำรวม 3. ภาพของพระสงฆ์ที่ไม่สงบสำรวม 4. ภาพของพระสงฆ์ที่เคร่งเครียดและวิตกกังวล 5. ภาพของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำชุมชน 6. ภาพของพระสงฆ์ที่เป็นผู้ปกครองดูแลฆราวาส 7. ภาพของพระสงฆ์ที่มีบุญบารมี 8. ภาพของพระสงฆ์ที่สร้างความเดือดร้อน 9. ภาพของพระสงฆ์ที่มีวิชาไสยศาสตร์

ในส่วนของการวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในภาพยนตร์เปรียบเทียบกับหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยพบว่าบทบาทของพระสงฆ์ในภาพยนตร์ไทยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. บทบาทในการพัฒนาคุณภาพสังคม 2. บทบาทในการสงเคราะห์ประชาชน 3. บทบาทในการช่วยเหลือราชการ ซึ่งบทบาทส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับหน้าที่ตามพระธรรมวินัย แต่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในภาพยนตร์

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการนำเสนอภาพพระสงฆ์ในภาพยนตร์ในภาพรวม โดยไม่ได้เจาะจงเฉพาะภาพยนตร์ใดคนหนึ่งเท่านั้นทำให้เห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์ในภาพยนตร์ไทยมีความหลากหลาย ภาพของพระสงฆ์ดังกล่าวเกิดจากมุมมองของผู้ผลิตและคนในสังคมที่มีต่อพระสงฆ์ สื่อจึงนำเสนอออกมาในรูปแบบที่มีภาพลักษณ์แตกต่างกัน กล่าวคือมีทั้งด้านที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับหน้าที่ตามพระธรรมวินัยแต่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในภาพยนตร์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมุกตลกกับบทบาทพระสงฆ์ได้

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพยนตร์ตลก

พทุทธิ ศุภเศรษฐศิริ (2555) ศึกษาเรื่อง “ภาพยนตร์ตลก: กรณีศึกษาภาพยนตร์ตลกของไทยในช่วงปี 2548-2552” ผลการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์ตลกของไทยมีลักษณะแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ 1. ภาพยนตร์ตลกที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับผี หรือเรียกว่าหนังผีตลก คิดเป็นร้อยละ 35.71 2. ภาพยนตร์ตลกที่เกิดจากการล้อเลียน คิดเป็นร้อยละ 26.19 3. ภาพยนตร์ตลกที่มีโครงเรื่องแบบภาพยนตร์บู๊ คิดเป็นร้อยละ 19.04 4. ภาพยนตร์ตลกที่มีโครงเรื่องแบบอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 20 ของผลงานภาพยนตร์ตลกของไทยในช่วง พ.ศ.2548 จนถึงปี พ.ศ. 2552

ความขบขันในภาพยนตร์มักเกิดจากลักษณะที่เกินพอดีของตัวละครและสถานการณ์ที่ไม่ปกติเป็นหลัก ลักษณะของตัวละครที่นิยมนำมาสร้างอารมณ์ขัน ได้แก่ ตัวละครที่เป็นกะเทย ตัวละครกลุ่มที่มีการศึกษาน้อยจากชนบทโดยเฉพาะจากภาคอีสานของไทย และกลุ่มตัวละครที่มีลักษณะทางร่างกายที่พิกลพิการ ส่วนภาพสะท้อนจากผลงานภาพยนตร์สะท้อนให้เห็นว่าผู้สร้างภาพยนตร์เน้นการสร้างอารมณ์ขันเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงความสมเหตุสมผลหรือสาระใด ๆ อาจมีเพียงประเด็นแนวคิดเล็ก ๆ บ้าง ผู้ชมส่วนใหญ่ก็เสียดสีงานประเภทนี้เพื่อเป็นการผ่อนคลายมากกว่าที่จะหวังสาระหรือแง่คิด

สยาม เจริญอินทร์พรหม (2553) ศึกษาเรื่อง “การเล่าเรื่อง อารมณ์ขัน และบริบททางสังคมในภาพยนตร์ตลกไทยร่วมสมัย” ผลการศึกษาพบว่า การเล่าเรื่อง อารมณ์ขัน และบริบททางสังคมในภาพยนตร์ตลกไทยร่วมสมัยมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญ คือนำเสนอเนื้อหาอย่างตรงไปตรงมา โครงเรื่องไม่ซับซ้อนเรียบง่ายเน้นมุกตลก มีความขัดแย้งที่ตรงและเข้าใจได้ทันที แก่นเรื่องไม่ซับซ้อน ตัวละครมักมีด้านเดียวหรือมีคติด้านร่างกายแตกต่างจากคนทั่วไป ฉากตรงตามกับชุดเหตุการณ์ มุมมองการเล่าเรื่องใช้แบบรู้รอบซึ่งทำให้ผู้ชมเข้าใจง่าย เนื่องจากการสร้างภาพยนตร์ต้องลงทุนมาก ผู้ผลิตจึงต้องให้ความสำคัญกับผู้ชมและสร้างสรรค์งานตามความต้องการของผู้ชมเพื่อให้ไม่ขาดทุน สิ่งที่สำคัญที่สุดของการผลิตภาพยนตร์ตลก คือต้องทำให้ผู้ชมหัวเราะได้ จุดประสงค์หลักของภาพยนตร์ตลกไทยร่วมสมัยจึงเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมเป็นหลัก

งานวิจัยทั้งสองแสดงให้เห็นว่าความตลกขบขันในภาพยนตร์ตลกมักเกิดจากตัวละครที่มีความเป็นชายขอบ แยกจากสังคมหรือเป็นผู้ที่ขาดความสมบูรณ์ในชีวิตและเน้นการสร้างความตลกขบขันขึ้นเป็นสำคัญโดยไม่คำนึงถึงความสมจริงหรือสาระ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมเท่านั้น

มาโนช ชุ่มเมืองปัก (2547) ศึกษาเรื่อง “การเล่าเรื่องของภาพยนตร์ตลกไทยยุคนิยมชุด “บุญชู” กับการสร้างสรรค์ของผู้กำกับภาพยนตร์” ผลการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์ชุด “บุญชู” เกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยแนวทางภาพยนตร์เอาใจตลาด ผสมผสานกับแนวทางการทำภาพยนตร์คุณภาพ คือเน้นความเรียบง่ายในการนำเสนอ ไม่ซับซ้อน แต่มีความเข้มข้นของการดำเนินเรื่อง โดยใช้สูตรการเล่าเรื่องแบบภาพยนตร์ชีวิตผสมผสานกับรสชาติที่ครบรสแบบไทย ๆ และการสร้างอารมณ์ขันที่หลากหลาย ทั้งจากตัวบท เทคนิคทางภาพยนตร์ และองค์ประกอบทางการแสดงของนักแสดง เช่น อารมณ์ขันแบบเอะอะมะเทิ่ง อารมณ์ขันจากโครงเรื่องและตัวละคร อารมณ์ขันจากคำพูดและความคิดเชิงเสียดสี นอกจากนี้ยังมีการสอดแทรกสาระทางความคิดและนำประเด็นปัญหาสังคมต่าง ๆ มานำเสนอ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ มักเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและสอดคล้องกับสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมขณะนั้น โดยเฉพาะแก่นความคิดหลักกล่าวถึงความมีน้ำใจที่ขาดหายจากสังคม

งานวิจัยนี้ทำให้เห็นว่าภาพยนตร์ตลกมักนำเสนอด้วยวิธีที่เรียบง่าย สร้างภาพยนตร์เพื่อใจคนดู แต่ก็ไม่ได้มุ่งเสนอแค่ความตลกขบขันเท่านั้น ยังมีการสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นประเด็นทางสังคมเพื่อให้ได้สาระไปพร้อมกับความบันเทิง

จากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพยนตร์ตลกที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ได้ข้อสังเกตว่าเป็นการศึกษาภาพยนตร์ตลกในภาพรวม กล่าวคือไม่ได้เจาะจงหรือมุ่งเน้นตัวละครใดตัวละครหนึ่ง แต่เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์การเล่าเรื่อง และกลวิธีการสร้างความตลกขบขันของตัวละครซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นฆราวาส จึงมีอิสระในการสร้างอารมณ์ขันเป็นอย่างมาก ผู้วิจัย

จึงนำความรู้จากงานวิจัยที่ผ่านมา มาวิเคราะห์ทฤษฎีการสร้างความตกลงขบขันของตัวละครพระสงฆ์ เพื่อให้เห็นถึงกลวิธีการสร้างซึ่งมีข้อจำกัดจากสถานภาพของตัวละครพระสงฆ์เองและเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของพระสงฆ์กับมุขตลกต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุขตลกกับบทบาทของพระสงฆ์ทำให้เห็นว่าพระสงฆ์มีบทบาทที่หลากหลาย นอกจากจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์จากมุขตลกแล้วผู้วิจัยยังวิเคราะห์ความสัมพันธ์จากบริบทของมุขตลกในฉากนั้น ๆ ด้วยเพื่ออธิบายและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุขตลกกับบทบาทของตัวละครพระสงฆ์ ดังนี้

1. บทบาททางด้านการสอนพระธรรมวินัย

การที่พระพุทธองค์ ทรงสถาปนาสังฆรัตนะขึ้นเพื่อเป็นศาสนทายาท มีบทบาทอันสำคัญของพระภิกษุสงฆ์ คือการช่วยกันดำรงรักษาสืบทอดพระศาสนา และเผยแผ่ไปให้แพร่หลายมั่นคงในหมู่มวลมนุษย์ โดยพระภิกษุสงฆ์ที่จะออกไปสั่งสอนแนะนำประชาชนให้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์ควรจะได้มีการฝึกฝนอบรมตนเองให้มีความรู้และคุณธรรม เพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปอย่างได้ผล (ตะวัน เกียรติบุญญาฤทธิ, 2533, หน้า 79) จากการวิเคราะห์บทบาทด้านการสอนพระธรรมวินัยที่ปรากฏในภาพยนตร์ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่แจ้ 2 รุ่นฮาร่ำรวย หลวงพี่โจ๊ะเทศน์ด้วยทำนองเพลงแร็ป (Rap) แต่เนื้อหาสอนธรรมะ ชาวบ้านต่างตื่นตาตื่นใจและมีส่วนร่วม ในตอนท้ายกล่าวว่า “ตบตีพ่อแม่กลายเป็นเปรต ใครชอบฟังอาตมาเทศน์ขอให้ยกมือขึ้น” ทุกคนที่ฟังยกมือทั้งหมด รวมไปถึงพระสงฆ์ด้วย

ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่แจ้ 5G หลวงพี่แจ้เป็นพระธรรมทูตไปเผยแผ่ศาสนาที่ต่างประเทศ พบหลวงพ่อก็คือเป็นคนร้ายและหนีไปต่างประเทศ เด็กวัดที่ไปกับหลวงพี่แจ้จึงถามหลวงพ่อกว่าไม่กลัวกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือ หลวงพ่อก็จึงขอคำแนะนำจากหลวงพี่แจ้ว่าจะไปที่ใดดี

หลวงพ่อก : หลวงพ่อกจะไปไหนดีท่านแจ้ช่วยแนะนำหลวงพ่อกหน่อยได้มั๊ยจ๊ะ

หลวงพี่แจ้ : ระดับหลวงพ่อกต้องไปแบบยิ่งใหญ่ ๆ ไปไหนแบบ VIP ไปแบบบรรยากาศเจียบ ๆ ไปทาง ทะเล ไปแบบชิล ๆ

หลวงพ่อก : แบบไหนล่ะจ๊ะ

หลวงพี่แจ้ : แบบโรฮีนจา

(หลวงพี่แจ้ 5G, 2561)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าเป็นฉากที่มีความเกี่ยวข้องกับการสอนพระธรรมวินัย โดยใช้การสอดแทรกอารมณ์ขันและมุขตลก เช่น การเทศน์ก็เป็นการแสดงธรรมสั่งสอนอย่างหนึ่ง แต่ผู้สร้างภาพยนตร์สร้างความแปลกใหม่โดยการเทศน์ด้วยทำนองแร็ป (Rap) จึงทำให้เกิดอารมณ์ขัน ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่แจ้ 5G แม้ว่าการสร้างความตลกขบขันจากบทสนทนาจะไม่ได้เป็นการสอนพระธรรมวินัยโดยตรง แต่บทสนทนาดังกล่าวอยู่ในบริบทที่หลวงพี่แจ้เป็นพระธรรมทูตไปเผยแผ่ศาสนาที่ต่างประเทศ

2. บทบาทด้านการสงเคราะห์ประชาชน

บทบาทด้านงานสงเคราะห์ที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรงคือ งานสงเคราะห์จิตใจ ส่วนการสงเคราะห์ทางวัตถุสามารถทำได้โดยทางอ้อม เช่น การชักจูงให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชักจูงให้ทำทานแก่ผู้ที่ขัดสน (ตะวัน เกียรติบุญญาฤทธิ, 2533, หน้า 80 - 81) เช่น ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่แจ้ 5G ฉากที่โยมน้ำมาขอความช่วยเหลือให้พระไปปราบผีที่บ้าน

ภาพที่ 1 โยมน้ำมาขอความช่วยเหลือให้พระไปปราบผีที่บ้าน

(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=C0OmcFw8AE>)

หลวงพ่อไชยาชาวโยมน้ำ ดับทสนทนา

หลวงพ่อไชยา : อ้าวโยมน้ำใช้ไหมนะ
 โยมน้ำ : ใช่ค่ะ
 พระ ก : น้ำฝน
 หลวงพ่อไชยา : น้ำหนอง เดินไปที่ไหนต้องเอากระดาดะทิมชูเช็ดตาม

(หลวงพี่แจ๊ส 5G, 2561)

หลังจากการปราบผีเสร็จสิ้น หลวงพ่อถามหลวงพี่แจ๊ส ดับทสนทนา

หลวงพ่อ : แล้งงานบ้านโยมน้ำเป็นยังงัยบ้างจ๊ะ
 หลวงพี่แจ๊ส : หลอน น่ากลัวมากครับ
 หลวงพ่อ : โดนผีหลอกหรือ
 หลวงพี่แจ๊ส : คนในบ้านนะ น่ากลัวทั้งบ้านเลยครับหลวงพ่อ

(หลวงพี่แจ๊ส 5G, 2561)

การนำเสนอภาพจากนี้แสดงให้เห็นความเคารพพระสงฆ์ของชมราวาสได้เป็นอย่างดี การจัดฉากดังกล่าวจึงสนับสนุนบทบาทของพระสงฆ์ที่ควรจะต้องช่วยเหลือประชาชนเมื่อประชาชนมาขอความช่วยเหลือ แต่การพูดคุยกันอย่างปกติก่อนจะไม่ใช้จุดประสงค์ที่จะสร้างความตลกขบขันได้ ผู้สร้างภาพยนตร์จึงเลือกใช้บทสนทนาในการสร้างสีสัน คำพูดของหลวงพ่อที่หยอกล้อชื่อของบุคคลอื่นว่าเป็น “น้ำหนอง” ซึ่งเป็นการดูถูกอุปนิสัยภายนอกของบุคคล ในความเป็นจริงพระสงฆ์ไม่ควรใช้คำพูดลักษณะนี้ แต่ด้วยความเป็นภาพยนตร์จึงสามารถทำได้และผู้ชมภาพยนตร์ก็กลับมองว่าเป็นเรื่องตลกขบขันโดยไม่มีข้อกังขาแต่อย่างใด

ส่วนประเด็น “พระปราบผี” น่าจะเป็นความเชื่อของคนไทยส่วนใหญ่ การที่หลวงพี่แจ๊สไปปราบผีจึงเป็นการส่งเสริมให้ช่วยเหลือประชาชนด้านจิตใจเช่นเดียวกัน แต่ด้วยความเป็นภาพยนตร์ตลกมักสร้างตัวละครออกมาในรูปแบบไม่น่ากลัว ในลักษณะที่เล่นที่จริง ส่วนตัวละครพระสงฆ์มักสร้างให้กลัวผี แต่ต้องปราบผี ฉะนั้นการทำหน้าที่ด้วยความกลัวผ่านการแสดงของตัวละครพระสงฆ์ที่คนส่วนใหญ่เชื่อว่ามีอำนาจที่จะสามารถปราบผีได้ จึงเป็นภาพที่ขัดแย้งกับความเป็นจริงในสังคมทำให้เกิดอารมณ์ขันจากบทบาทยกกล่าว

ภาพยนตร์เรื่อง เท่งโหม่ง จีวรบิน ฉากที่ถึงน้ำมันของเครื่องบินรั่ว หลวงพี่เท่งจึงออกไปอุดรอยรั่วขณะที่เครื่องบินกำลังบินอยู่บนฟ้า

ภาพที่ 2 หลวงพี่เท่งออกไปอุดถังน้ำมัน

(ที่มา: <https://www.facebook.com/296206465113610/videos/534847367834136>)

(เท่งโหน่ง จีวรบิน, 2554)

ฉากนี้เป็นฉากที่ถังน้ำมันของเครื่องบินร่ว หลวงพี่เท่งจึงออกไปอุดรอยรั่วเพื่อให้เครื่องบินขับเคลื่อนต่อไปได้ หากวิเคราะห์ในมิติของความจริงจะไม่สามารถทำเช่นนี้ได้ แต่อีกมิติหนึ่งก็ทำให้เห็นบทบาทของพระสงฆ์ด้านการช่วยเหลือประชาชนแม้ว่าวิธีการช่วยเหลือนั้นจะเป็นเรื่องเกินจริงก็ตาม ซึ่งความเกินจริงที่เกิดขึ้นในฉากนี้ผู้สร้างภาพยนตร์อาจต้องการเน้นย้ำบทบาทของพระสงฆ์ด้านการช่วยเหลือประชาชนเพื่อสะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าประชาชนจะมีปัญหาในรูปแบบใดพระสงฆ์ก็สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี แม้ว่าภาพของการช่วยเหลือถูกนำเสนอออกมาในรูปแบบที่ไม่ล้ารวม แต่ก็ทำให้เกิดความตกชบขันได้เป็นอย่างดี

3. บทบาทด้านการสงเคราะห์สังคมของพระสงฆ์

ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่เท่ง 2 รุ่นฮาร่ำรวย ฉากที่หลวงตาไม่สบายไ้เป็นเล็ดต้องนำส่งโรงพยาบาล พระสงฆ์หลายรูปต่างรีบขึ้นรถ เพื่อที่จะส่งหลวงตาไปโรงพยาบาลแต่หลวงตาไม่ได้ขึ้นรถไปด้วย หลวงพี่ใจอึ้งแบกหลวงตาใส่หลังแล้ววิ่งตามรถคันดังกล่าว มีการใช้ดนตรีประกอบเพื่อให้เสริมความตลก หลวงพี่ใจอึ้งพาหลวงตาวิ่งลัดเข้าไปในป่า แถววัลย์เกี่ยวคอหลวงตาจนตกลงจากหลังของหลวงพี่ใจอึ้ง จากนั้นวิ่งต่อไปจนถึงที่รักษา

ภาพที่ 3 หลวงพี่ใจอึ้งแบกหลวงตาใส่หลังแล้ววิ่งไปที่รักษา

(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=0toWEImGqJI>)

(หลวงพี่เท่ง 2 รุ่นฮาร่ำรวย, 2551)

จะเห็นว่าในสถานการณ์ที่คับขันพระสงฆ์มีบทบาทด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ผู้สร้างภาพยนตร์ทำให้เกิดความตลกขบขันจากบทบาทของการช่วยเหลือที่เกินจริงคือการให้หลวงพี่ใจอึ้งแบกหลวงตาใส่หลังแล้ววิ่งไปจนถึงที่รักษา ทั้งยังสร้างให้มีเคราะห์หามยามร้ายที่หลวงตาวัยจะรีบไปรักษาจะต้องมีเกิดอุบัติเหตุจากการโดนแถววัลย์เกี่ยวคอทั้งยังนำเสนอความเร่งรีบของตัวละคร ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความตลกขบขัน

4. บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์

การจำแนกว่าบทบาทใดเป็นวัตรปฏิบัติผู้วิจัยวิเคราะห์จากความหมาย ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า วัตร หมายถึง (๑) กิจพึงกระทำ เช่น ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น, หน้าที่ เช่น ข้อวัตรปฏิบัติ,

ธรรมเนียม เช่น ศีลาจารวัตร ; (๒) น. ความประพฤติ เช่น พระราชจริยวัตร การปฏิบัติ เช่น ถูงดวงศัตราวุธ อุปัชฌายวัตร การจำศีล วัตรปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่หรือตามศีล (ราชบัณฑิตยสภา, 2563)

4.1 การศึกษาเล่าเรียน ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่แจ๊ส 4G ฉากที่พระมหาสมปองคุยกับหลวงพี่แจ๊ส มีคำพ้องเสียงคือคำว่า สึก ที่เป็นการล้อเลียน กับคำว่า ศึก ที่เป็นการต่อสู้ จึงไม่สามารถนำมาใช้ในความหมายเดียวกันได้ทำให้เกิดอารมณ์ขัน โดยสอดแทรกมุขตลกในบทบาทการศึกษา

ภาพที่ 4 พระมหาสมปองขณะกำลังสอนหนังสือ
(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=hkESzajhnlA>)

ภาพที่ 5 หลวงพี่แจ๊สสนทนากับพระมหาสมปอง
(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=hkESzajhnlA>)

ดังบทสนทนา

พระมหาสมปอง : คิดจะสึกไหมครับ
หลวงพี่แจ๊ส : รอทหารเดินผ่านครับ
พระมหาสมปอง : ทำไมต้องรอให้ทหารเดินผ่าน
หลวงพี่แจ๊ส : ทหารผ่านศึก

(หลวงพี่แจ๊ส 4G, 2559)

บทสนทนาดังกล่าว เกิดในฉากที่พระมหาสมปองสอนหนังสือให้กับพระสงฆ์ ทำให้เห็นว่าพระสงฆ์ก็มีการเรียนการศึกษาเช่นเดียวกับฆราวาส ผู้สร้างภาพยนตร์จึงสอดแทรกมุขตลกในบทบาทด้านการศึกษาของตัวละครพระสงฆ์ ทำให้เกิดความตลกขบขัน

4.2 การบิณฑบาต ภาพยนตร์เรื่อง นโม โอเค ฉากที่พระวินัยออกบิณฑบาตแล้วระหว่างที่ยืนให้โยมนำอาหารใส่บาตรได้เหยียบรังมดแดงที่ตกอยู่บนถนน มดแดงเข้าไปในจีวรพระจึงแสดงกิริยาไม่ปกติทำให้เกิดความตลก ภาพฉายไปที่มดแดงเกาะไข่มดในบาตรอาจเป็นนัยสื่อว่ามดกำลังกัดอ้นทะ (อวัยวะเพศ) ของพระวินัย

ภาพที่ 6 พระวินัยเหี้ยมปรังมดแดง

(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=YnwrJFvReac>)

(นโม โอเค, 2561)

ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่แจ๊ส 5G ฉากที่หลวงพี่แจ๊สบิณฑบาต เด็กวัดพูดว่า “โคตรโหดกระโดดข้ามเปิด” หลวงพี่แจ๊สกำลังยืนให้คนมาใส่บาตร เมื่อใส่บาตรเสร็จจึงมีการให้พรแล้วเคลิ้มพูดตามเด็กวัด ความว่า “อายุวัฒนโณสุขขัง... ข้มเปิด”

ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่เท่ง 3 รุ่นฮาเขย่าโลก เด็กวัดตั้งนาฬิกาปลุกแกลังพระบวชใหม่ หลวงพี่น้อยได้ยินเสียงนาฬิกาปลุกคิดว่าเป็นเวลาเช้า (ที่จริงค่า) จึงรีบออกบิณฑบาตเพราะกลัวว่าจะสาย เมื่อเดินไปสักพักได้ยินเพลงชาติพร้อมทั้งธงกำลังลงจากยอดเสา ซึ่งเป็นความเข้าใจผิดที่เกิดจากการคิดไปเองของตัวละครโดยไม่ได้สังเกตสิ่งรอบตัว เพียงแค่นับเสียงนาฬิกาที่ตดสันว่าคือเวลาเช้า ดังบทสนทนา

หลวงตา : อ้าวพระน้อยไปไหนมาล่ะกลับชะมิดค่าเชียว

หลวงพี่น้อย : ไปบิณฑบาตครับ ดูนานาฬิกาผิด คิดว่ามัน 6 โมงเช้าที่แท้ 6 โมงเย็น

พระประเสริฐ : ได้อะไรมาบ้างล่ะ จะได้ฉันภัตตาหารค่าด้วยกันเลย

(หลวงพี่เท่ง 3 รุ่นฮาเขย่าโลก, 2553)

ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่เท่ง 3 รุ่นฮาเขย่าโลก พระสงฆ์ออกบิณฑบาต มีฝรั่งใส่บาตร เมื่อใส่บาตรเสร็จ หลวงตาพูดว่า “ขอเชิญทุกคน Follow me ให้ศิลปินพี่ที่ต้อง อายุวัฒนโณ โอเคซิกกะแลค กันแหละ”

จากตัวอย่างที่กล่าวมาจะเห็นว่า ฉากบิณฑบาตถูกนำมาสร้างในภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับพระสงฆ์แทบจะทุกเรื่อง อาจเนื่องจากการบิณฑบาตของพระสงฆ์เป็นวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน และสามารถสร้างสรรคความตลกขบขันจากบทบาสนี้ได้เป็นอย่างดี เช่น การเกิดอุบัติเหตุ ลื่นล้ม เหี้ยมปรังมดแดง รวมไปถึงการเล่นกับภาษาเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน เช่น เคลิ้มจากการฟังเด็กวัดพูด จึงต้องบทธวดว่า อายุวัฒนโณสุขขัง... ข้มเปิด เมื่อฝรั่งมาใส่บาตรพระจึงดัดแปลงบทสวดเป็น อายุวัฒนโณ โอเคซิกกะแลค ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงมุกตลกกับบทบาสนี้ให้เข้ากับบริบทของฉากนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังสร้างความตลกโดยอ้างถึงเวลาของการบิณฑบาตเพื่อสร้างอารมณ์ขัน เช่น ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่เท่ง 3 รุ่นฮาเขย่าโลก ในตัวอย่างบทสนทนากล่าวถึงการตื่นที่คิดว่าเวลา 6 โมงเย็นคือ 6 โมงเช้า แล้วกล่าวเชื่อมโยงถึงบทบาสนี้ของพระสงฆ์ว่าต้องรีบออกไปบิณฑบาตตอนเช้าก่อนที่จะสาย เป็นต้น

4.3 การสวดมนต์ทำวัตร ภาพยนตร์เรื่อง มากับพระ ฉากที่พระตื่นมาทำวัตรเช้า แต่ที่จริงเพิ่งถึงเวลาสองยาม เป็นความเข้าใจผิดเรื่องเวลาเพราะพระสงฆ์ต้องตื่นมาทำวัตรเช้า ซึ่งจะมีการเคาะระฆังเพื่อเป็นสัญญาณให้ตื่น แต่เสียงที่พระสงฆ์ได้ยินเป็นเสียงของคนบ้าที่เคาะทำให้เกิดความเข้าใจผิด และเกิดความตลกขบขัน นอกจากนี้ยังมีฉากที่พระกับเณรไม่สวดมนต์เอง คือนอนแล้วเปิดบทสวดในวิทยุ จึงถูกลงโทษให้ไปป่าช้าเมื่อพบผีจึงแสดงท่าทีไม่สำรวม

จากตัวอย่าง จุดประสงค์ของผู้สร้างภาพยนตร์อาจต้องการสร้างความตลกขบขันจากความเข้าใจผิดเรื่องเวลาเกี่ยวกับการตื่น และการสวดมนต์ที่พระสงฆ์ต้องสวดด้วยตัวเอง สะท้อนให้เห็นบทบาสนี้ของพระสงฆ์ที่ต้องสวดมนต์ทำวัตรเช้า โดยใช้เสียงระฆังเป็นสัญญาณ ซึ่งภาพยนตร์เรื่องมากับพระ ฉายในปี 2549 นั้นอาจสื่อให้เห็นวิธีการปลุกของพระสงฆ์ใน

ยุคสมัยนั้นด้วย ซึ่งแตกต่างจากภาพยนตร์เรื่องหลวงพี่เท่ง 3 รุ่นฮาเฮย่าโลก ฉายในปี 2553 ที่เล่นตลกจากการตื่นผิดเวลา โดยใช้นาฬิกาปลุก

ทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าจะเป็นพระหรือเถรที่มีบทบาทที่จะต้องสวดมนต์ก็ไม่ได้ทำตามกฎระเบียบ หรือมีความซื่อสัตย์ตามสิ่งที่ควรจะเป็น แต่มีการปรับใช้เทคโนโลยีที่เรียกว่า “วิทยุ” เปิดบทสวดเพื่อที่ตนเองจะได้นอนพัก จนนำไปสู่การถูกลงโทษและทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

4.4 การออกอุตงค์ ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่เท่ง 2 รุ่นฮาเฮย่าโลก ฉากที่หลวงพี่ใจอี้ตกต้นไม้ ให้ความรู้ก่อนที่จะเกิดอุบัติเหตุตกต้นไม้ สาเหตุเกิดจากหลวงพี่ใจอี้ออกอุตงค์แล้วพบกับลมพายุที่พัดแรงมาก แรงถึงขนาดที่ตัวของหลวงพี่ปลิวขึ้นไปบนฟ้า จึงเป็นการสร้างความตลกขบขันจากการออกอุตงค์ โดยจะอธิบายลำดับเหตุการณ์ดังนี้ 1. หลวงพี่ใจอี้จุ่มไม้ให้ปลิวตามกระแสลม 2. หลวงพี่ใจอี้ปลิวขึ้นไปบนฟ้า 3. หลวงพี่ใจอี้ตกลงมาติดบนกิ่งไม้ 4. หลวงพี่ใจอี้ตกจากกิ่งไม้แล้วมาเกาะต้นไม้ 5. หลวงพี่ใจอี้ตกต้นไม้ 6. ใบหน้าของหลวงพี่ใจอี้มีบาดแผลจากการตกต้นไม้

วิเคราะห์ได้ว่าผู้สร้างภาพยนตร์อาจต้องการนำเสนอความตลกขบขัน แต่ก็ทำให้เห็นนัยว่าการอุตงค์ไม่ได้เป็นเรื่องที่สุขสบาย พระสงฆ์อาจพบกับภัยต่าง ๆ อย่างไม่ทันได้ตั้งตัว ซึ่งฉากนี้นำเสนอโดยใช้ลมเป็นอุปสรรค หากวิเคราะห์ในมิติของความเป็นจริงอาจเป็นไปได้ยากที่ลมจะหอบร่างมนุษย์ขึ้นไปบนฟ้า (ในภูมิประเทศของประเทศไทย) ดังนั้นจึงเป็นการสร้างความตลกจากบทบาทของพระสงฆ์ที่มีอยู่จริง โดยการเพิ่มความเกินจริงของเหตุการณ์ที่จะนำไปสู่การทำให้เกิดความตลกขบขัน

4.5 การเคาะระฆัง ภาพยนตร์เรื่อง มากับพระ พระหลับ (ชื่อว่าหลับ) มาเคาะระฆังตอนเช้า แล้วหลับขณะกำลังเคาะ

ภาพที่ 7 พระชื่อหลับ หลับขณะกำลังเคาะระฆัง

(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=7c-bRSERLAo>)

(มากับพระ, 2549)

ผู้สร้างภาพยนตร์นำการกระทำที่เป็นกิจวัตรที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติ ซึ่งแม้จะเป็นกิจวัตรธรรมดาทั่วไป แต่ก็สร้างให้เกิดอารมณ์ขันได้ดังในฉากนี้ ที่พระสงฆ์มาเคาะระฆังตอนเช้า แล้วหลับขณะกำลังเคาะ สะท้อนให้เห็นว่าการเคาะระฆังเป็นหน้าที่หนึ่งที่พระสงฆ์ทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จุดประสงค์ของการเคาะระฆังเพื่อบอกให้พระสงฆ์ออกบิณฑบาต เมื่อโยมได้ยินก็เริ่มเตรียมของใส่บาตรหรือพระสงฆ์รวมตัวทำวัตรเช้า แต่การเคาะแบบปกติคงไม่เพียงพอสำหรับภาพยนตร์ตลก จึงสร้างความตลกจากการหลับขณะกำลังเคาะระฆัง ซึ่งในฉากนี้สร้างอารมณ์ขันโดยใช้การนำเสนอภาพเป็นหลัก คือไม่มีบทพูด ไม่ได้แสดงโดยใช้กิริยาท่าทางมากมาย เพียงแค่ให้ตัวละครพระสงฆ์ทำหน้าที่เคาะยี่สิบหนึ่ง ๆ เพียงไม่กี่วินาที แล้วก็ตัดภาพไปที่ฉากอื่น ซึ่งระยะเวลาอันสั้นนี้ก็ทำให้เกิดความตลกขบขันได้เช่นกัน

4.6 การทำหน้าที่เป็นพระอุปัชฌาย์ ภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่เท่ง 3 รุ่นฮาเฮย่าโลก ฉากที่น้อยมาขอให้หลวงพ่อบวชให้

จากการวิเคราะห์ หลวงตามีหน้าที่เป็นผู้บวชให้น้อยหรือที่เราเรียกว่า พระอุปัชฌาย์ สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของการเป็นพระอุปัชฌาย์ เป็นบทบาทหนึ่งของพระสงฆ์แต่ไม่ใช่พระสงฆ์ทุกรูปที่จะสามารถทำได้ ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้บทบาทนี้มาสร้างให้เกิดความตลกขบขันในบทสนทนาของหลวงตากับน้อย ซึ่งวิเคราะห์จากบทสนทนามีจุดประสงค์คือสอนให้ไม่ทำผิด แต่อีกมิติหนึ่งก็ทำให้เกิดความตลกขบขันจากการใช้คำคล้องจองเพื่อบอกกล่าว ดังความว่า “เฮลละ ถ้าเกิดเองเบื้อวัด ขึ้นมาในคุกจะเต็มไปด้วยพระ เอ้อ ก็ดีเหมือนกันที่มาบวช ไม่ใช่บวชเพื่อที่จะมาเล่นหมากรุก บวชเพราะสนุกตามเพื่อน ไม่ใช่เข้าเอน เพลนอน กลางวันพักผ่อน ตกค่ำก็ดูโทรทัศน์ ตกดึกก็ซัดมามา ตี 5 ก็ล่อเฟรนซ์ฟรายส์จิ้มซอสมะเขือเทศ อู้ย!”

5. บทบาทด้านมืดของพระสงฆ์

การเที่ยวกลางคืนจัดเป็นบทบาทด้านมืดซึ่งไม่เหมาะสมกับพระสงฆ์ แต่ภาพยนตร์ปรากฏบทบาทในลักษณะนี้ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าในทุก ๆ สังคมจะมีทั้งคนดีและคนไม่ดีแต่ต้องให้คนดีเป็นคนดูแลคนไม่ดี บทบาทนี้จึงสร้างสีสันให้กับภาพยนตร์จากความขัดแย้งกับความจริงของพระสงฆ์ในมโนทัศน์ของคนส่วนใหญ่ที่จะต้องเป็นคนดี อยู่ในศีลธรรม แต่การไม่อยู่ในศีลธรรมหรือหลักปฏิบัติของพระสงฆ์นั้นนับว่าเป็นจุดสำคัญที่นำไปสู่การสอดแทรกมุกตลกได้เป็นอย่างดี เช่น เมื่อพระสงฆ์เมาจนตกบันได พระสงฆ์เมาและดัดแปลงบทสวดเพื่อเสียดสีพระสงฆ์ที่ประพฤติผิด

ภาพที่ 8 พระสงฆ์ตกบันได

(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=C0OmcFW8AE>)

(หลวงพี่แจ๊ส 5G, 2561)

ดัดแปลงบทสวดเพื่อเสียดสีพระสงฆ์ที่ประพฤติผิด ดังบทสนทนา

หลวงพี่แจ๊ส	: พักผ่อนตามอัธยาศัยนะครับ เดี่ยวตื่นมาจะแวงค์
พระรูปหนึ่ง	: อะไรแวงค์
หลวงพี่แจ๊ส	: อะระแวงค์ สัมมาสัมพุทโธ ะคะวะ, สว่างคาตาฟุ้งกลับมาทำมีน อูตริเซโนว่าไม่ได้
กินแต่	: กลืนไชยมาเลยมึง

(หลวงพี่แจ๊ส 5G, 2561)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุกตลกกับบทบาทของพระสงฆ์ทำให้เห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์ที่ปรากฏในภาพยนตร์ตลกมีความหลากหลาย ซึ่งเป็นบทบาทที่มีอยู่จริงในสังคม แต่สร้างรายละเอียดของบทบาทนั้น ๆ ในลักษณะที่เกินจริง ทั้งยังเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ไม่ควรปฏิบัติในบางบทบาท ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อสร้างอารมณ์ขันเท่านั้น โดยไม่ได้สอดแทรกหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่ผู้ชมจะได้รับแง่คิดหลังจากชมภาพยนตร์จบทั้งเรื่อง

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุกตลกกับบทบาทของพระสงฆ์ในภาพยนตร์ปรากฏบทบาทที่หลากหลาย ดังนี้

บทบาททางด้านการสอนพระธรรมวินัย จัดว่าเป็นบทบาทที่แท้จริงอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ที่พบได้ในบริบทของความเป็นจริง กล่าวคือมีบทบาทนี้จริงในสังคมและเป็นบทบาทที่ดีไม่ขัดกับสถานภาพของพระสงฆ์ ผู้สร้างภาพยนตร์สร้างความตลกขบขันจากบทบาทนี้โดยการอ้างถึง และสร้างความแปลกใหม่ของรูปแบบการเทศน์

บทบาทด้านการสงเคราะห์ประชาชน เป็นรูปแบบของการสงเคราะห์ที่มีทั้งสมเหตุสมผลและเกินจริง สมเหตุสมผล เช่น การช่วยเหลือด้านการเป็นที่พึ่งทางกายและทางใจ การปราบผี ช่วยเหลือเมื่อฆราวาสโดนทำร้าย เป็นต้น แต่ยังพบการช่วยเหลือที่เป็นเรื่องเกินจริง เช่น พระสงฆ์ออกไปอุ้มถึงน้ำมันขณะที่เครื่องบินกำลังขับเคลื่อนอยู่บนฟ้า ซึ่งจากรูปแบบการสงเคราะห์ที่กล่าวมาทั้งหมดล้วนแสดงกิริยาท่าทางที่ไม่สมควรทำให้เกิดความตลกขบขัน

บทบาทด้านการสงเคราะห์สังคมของพระสงฆ์ บทบาทของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของพระสงฆ์นี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าคนเราต้องพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งปรากฏการช่วยเหลือที่ยากที่จะเป็นไปได้ เช่น การแบกหลวงตาใส่หลังแล้ววิ่งไปจนถึงที่รักษา โดยผู้สร้างภาพยนตร์สอดแทรกความตลกขบขันจากธรรมชาติของความเร่งรีบ ผลที่ตามมาของความเร่งรีบคือความไม่สมควร

บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ ปรากฏ 6 บทบาท ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียน การบิณฑบาต การสวดมนต์ทำวัตร การออกอุตงค์ การเคาะระฆัง และการทำหน้าที่เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อพิจารณารายละเอียดที่ปรากฏในแต่ละบทบาทจะเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับความตลกทั้งสิ้น ด้านการศึกษาสร้างความตลกขบขันจากบทสนทนา, บิณฑบาตสร้างความตลกขบขันจากรูปแบบสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น หากผู้มาใส่บาตรเป็นชาวต่างชาติพระก็จะนำภาษาอังกฤษมาใส่ในบทสวด หรือตลกจากอุบัติเหตุของการบิณฑบาต, สวดมนต์ทำวัตรเป็นเหตุของการถูกทำโทษเนื่องจากไม่ได้สวดมนต์เอง แต่เปิดบทสวดในวิทยุ, อุตงค์เป็นเหตุของเคราะห์หามยามร้ายจากการเดินทางนำไปสู่การสร้างอุบัติเหตุที่เกินจริงและเกิดความตลกขบขันจากความเกินจริงนั้น, เคาะระฆังก็สร้างความตลกขบขันจากการหลับขณะเคาะของพระสงฆ์, การเป็นพระอุปัชฌาย์ บทบาทนี้ไม่ได้ปรากฏแน่ชัด แต่การที่ตัวละครที่เป็นฆราวาสขอให้พระบวชให้ ผู้วิจัยจึงอนุมานได้ว่าพระที่บวชให้ได้ก็คืออุปัชฌาย์ โดยเล่นตลกกับคำพูดของพระอุปัชฌาย์

บทบาทด้านมิดของพระสงฆ์ เป็นการนำเสนอด้านมิดของศาสนาเนื่องจากการที่วงกลางคืนจัดว่าเป็นเรื่องที่พระสงฆ์ไม่พึงปฏิบัติ เพราะจะขัดแย้งกับการประพฤติปฏิบัติในพระธรรมวินัย แต่ปรากฏบทบาทนี้ในภาพยนตร์และเป็นเหตุของความตลกขบขัน

จากบทบาทดังกล่าวทำให้เห็นว่า ความตลกขบขันกับบทบาทของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กันไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง กล่าวคือแม้ว่ามุกตลกบางมุกไม่ได้สะท้อนบทบาทที่แท้จริงของพระสงฆ์ แต่ก็อนุมานได้ว่าปรากฏบทบาทเช่นนี้ เช่น การเป็นพระอุปัชฌาย์ นอกจากนี้ยังพบว่าการสอดแทรกมุกตลกบางมุกไม่ปรากฏชัดในบทบาท แต่บทบาทจะนำไปสู่การสร้างความตลกในฉากถัดไป

ทั้งนี้บทบาทของพระสงฆ์ที่ปรากฏผลการศึกษานี้เป็นบทบาทที่มีอยู่จริงในสังคมแต่อาจมีรายละเอียดบางอย่างที่แตกต่างไปจากความเป็นจริง มีความเกินจริง แปลก แตกต่าง บางบทบาทขัดแย้งกับสถานภาพของพระสงฆ์ เช่น การที่วงกลางคืน หากมองในเรื่องของสาระทางธรรมที่ได้จากมุกตลกแทบจะไม่ปรากฏสาระใด เป็นเพียงการสร้าง ความตลกขบขันโดยตรงไม่ได้แฝงแง่คิดจากมุกตลกนั้น ๆ แต่ผู้ชมจะได้รับความรู้ความเข้าใจและแง่คิดต่าง ๆ หลังจากชมภาพยนตร์จบ ดังงานวิจัยของ พุทธิ ศุภเศรษฐศิริ (2555) พบว่าผู้สร้างภาพยนตร์เน้นที่การสร้างอารมณ์ขันเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึง ความสมเหตุสมผลหรือสาระใด ๆ อาจมีเพียงประเด็นแนวคิดเล็ก ๆ โดยผู้ชมส่วนใหญ่ก็เสพงานประเภทนี้เพื่อเป็นการผ่อนคลาย มากกว่าที่จะหวังสาระหรือแง่คิด

จากภาพยนตร์ทั้งหมดมักนำเสนอเรื่องในชนบทเป็นส่วนใหญ่ และสร้างบทบาทของพระสงฆ์ให้มีความใกล้ชิดกับประชาชน ประชาชนต้องพึ่งพาพระสงฆ์เมื่อมีเหตุต่าง ๆ พระสงฆ์ก็จะช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในเหตุการณ์นั้น ๆ ปัจจัยหนึ่งอาจเนื่องจากคนชนบทมีความสัมพันธ์กับวัดมากกว่าคนเมือง ผู้สร้างภาพยนตร์จึงมักนำเสนอภาพพระสงฆ์ที่เป็นผู้ใกล้ชิดกับชาวบ้าน มากกว่าที่จะนำเสนอภาพพระสงฆ์ที่เคร่งวินัย

ส่วนประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันและมุกตลกกับบทบาทของพระสงฆ์ ผู้สร้างภาพยนตร์มักสอดแทรกความตลกขบขันในบทบาทจริงของพระสงฆ์ แต่ให้รายละเอียดของบทบาทนั้น ๆ ให้เกินจริง เช่น การสอนพระธรรมวินัย การช่วยเหลือประชาชน โดยที่ตัวละครพระสงฆ์ไม่ได้แสดงกิริยาอย่างสำรวม ซึ่งความไม่สำรวมนี้จัดว่าเป็นจุดเด่นที่ทำให้เกิดความตลกขบขัน นอกจากนี้ยังปรากฏบทบาทด้านมืด เช่น การเที่ยวกลางคืน ปัจจัยหนึ่งอาจเนื่องจากประเภทของภาพยนตร์ที่เป็นภาพยนตร์ตลกจึงทำสิ่งที่ขัดต่อหลักศาสนาได้ อาจกล่าวได้ว่าภาพยนตร์ที่พูดถึงพระสงฆ์ในทางตลก แม้ว่าจะนำเสนอด้านมืดของศาสนาบ้างก็ไม่เกิดข้อกังขา ซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยของ ศรอนงค์ สุขยิ่ง (2547) ในแง่มุมของการนำเสนอภาพพระสงฆ์ไม่ได้แตกต่างไปจากเดิม ยังคงปรากฏบทบาทที่หลากหลาย ทั้งด้านดีและด้านไม่ดี บทบาทเหล่านี้พบว่าไม่สอดคล้องกับหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยแต่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในภาพยนตร์เช่นเดียวกัน

พระสงฆ์ในภาพยนตร์ส่วนใหญ่ไม่ได้บวชเพื่อการบรรลุหรือภาพยนตร์ไม่ได้นำเสนอภาพของพระสงฆ์ที่มุ่งปฏิบัติธรรม ละทางโลกอย่างแท้จริง บทบาทที่ปรากฏส่วนใหญ่มักจะเชื่อมโยงกับสังคม การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างวัดกับชุมชน บางฉากสะท้อนให้เห็นว่าบวชเพื่อการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธรรมทาส พานิช (บรรณานิการ, ม.ป.ป. หน้า บทนำ) กล่าวว่าเมื่อการปฏิบัติธรรมเสื่อมลงภิกษุส่วนมากไม่ได้บวชเพื่อพระนิพพานแต่บวชเพื่อประเพณีเพื่อการศึกษาและเพื่ออาชีพ นอกจากนี้ยังปรากฏบทบาทที่จะส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของสังคมสงฆ์ เช่น ใบห่วย จำหน่ายวัดดงมดคล เทียวตอนกลางคืน ซึ่งเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ไม่ควรกระทำ ดังที่ ตะวัน เกียรติบุญญาฤทธิ (2533) กล่าวว่าความล้มเหลวของพระสงฆ์ในปัจจุบันส่วนหนึ่งเกิดจากการที่พระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามศีล ตามธรรม ตามวินัย อันเป็นพุทธบัญญัติของพระพุทธองค์ แต่กลับประกอบกิจกรรมที่ขัดต่อคำสอนของพระบรมศาสดา

อย่างไรก็ดี แม้ว่าผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจะมีบางประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งอาจเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าแม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไป กรอบของการศึกษาเปลี่ยนไป เช่น รูปแบบของภาพยนตร์ที่แตกต่างกัน สื่อยังคงผลิตซ้ำบทบาทของพระสงฆ์ที่มีทั้งด้านดีและไม่ดี โดยใช้เทคนิคการนำเสนอความตลกขบขันผ่านพฤติกรรมด้านมืดของพระสงฆ์จึงมักมีโอกาสดำเนินมากกว่าภาพยนตร์ที่นำเสนอพระสงฆ์ในด้านดีเพียงอย่างเดียว ลักษณะดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการสะท้อนความจริงของสังคมสงฆ์ในประเทศไทยได้อย่างน่าสนใจ

ข้อเสนอแนะ

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมุกตลกกับบทบาทของพระสงฆ์ในสื่อประเภทอื่น ดังจะเห็นว่าสังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น ผู้คนให้ความสนใจกับสื่อออนไลน์เป็นจำนวนมากพระสงฆ์จึงอาจมีวิธีการสอนธรรมะรูปแบบใหม่ ซึ่งอาจเชื่อมโยงสู่บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน

บรรณานุกรม

กฤษณ์ เพชรรัตน์. (2554). *มายาคติมุกตลกที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทย กรณีศึกษา : ค่ายพระนครฟิล์ม*. วิทยานิพนธ์

นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตรสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพมหานคร.

กาญจนา เจริญเกียรติบวร. (2548). **การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิตติพงศ์ ไร่สด. (2561). **นโม โอเค**. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2564, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=YwrJFvReac>

ดุยสิทธิ์ นิยมกุล. (2552). **หลวงพี่กับผีขุน**. สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.facebook.com/103928234964102/videos/1504350439770331>

ตะวัน เกียรติบุญญาฤทธิ. (2533). **พระราชวอโศกกับพุทธบัญญัติในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: ฟาอภัย.

ธรรมทาส พานิช (บ.ก.). (ม.ป.ป). **พระสงฆ์**. ม.ป.ท : ม.ป.พ.

บำเรอ ผ่องอินทรกุล. (2548). **หลวงพี่เท่ง**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=U29LFNNsG8k>

_____. (2551). **หลวงพี่เท่ง 2 รุ่นฮาร่ำรวย**. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=0toWEImGqJI>

_____. (2553). **หลวงพี่เท่ง 3 รุ่นฮาเขย่าโลก**. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=OlqWCJm2jUU>

พงษ์ศักดิ์ พงษ์สุวรรณ. (2554). **เท่งโหน่ง จีวรบิน**. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2564, จาก <https://www.facebook.com/296206465113610/videos/534847367834136>

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. (2555). **ภาพยนตร์ตลก : กรณีศึกษาภาพยนตร์ตลกของไทยในช่วงปี 2548-2552**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มานิช ชุ่มเมืองปัก. (2547). **การเล่าเรื่องของภาพยนตร์ตลกไทยยอดนิยมชุด "บุญชู" กับการสร้างสรรค์ของผู้กำกับภาพยนตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสภา. (2563). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/>

รุ่งอรุณ ชัตรวิมเนศ. (2553). **ศักยภาพของมุกตลกและอารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรอนงค์ สุขยิ่ง. (2447). **การนำเสนอภาพพระสงฆ์ในภาพยนตร์ไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สยาม เจริญอินทร์พรหม. (2553). **การเล่าเรื่อง อารมณ์ขัน และบริบททางสังคมในภาพยนตร์ตลกไทยร่วมสมัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อานนท์ มิ่งขวัญตา. (2559). **หลวงพี่แจ๊ส 4G**. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2564, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=hkESzajhnlA>

_____. (2561). **หลวงพี่แจ๊ส 5G**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2564, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=C0OmCFW8AE>

_____. (2562). **หลวงตามหาเฮง**. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=39ACIURsXJE>

อุดม อุดมโรจน์. (2549). **มากับพระ**. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=7c-bRSERLAo>

โลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ ของทมยันตี

A Supernatural Worldview Presented in the Novel Named Nakkapat of Tomayanti

ธันวา ภาคานตร์¹ และสุวรรณี ทองรอด²

Thunwa Pakanet³ and Suwannee Thongrot⁴

(Received: 16 August 2021; Revised: 28 October 2021; Accepted: 25 November 2021)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาโลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ ของทมยันตี โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์และสิ่งเหนือธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่าโลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับไสยศาสตร์ พบโลกทัศน์ที่ปรากฏ 3 ประเภท คือ คาถาอาคม เครื่องรางของขลัง และฤกษ์ยาม 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พบโลกทัศน์ที่ปรากฏ 2 ประเภท ได้แก่ เทพเจ้าและพระภูมิเจ้าที่ 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย พบโลกทัศน์ที่ปรากฏ 3 ประเภท ได้แก่ วิญญาณ การติดต่อกันระหว่างวิญญาณกับมนุษย์ และการเวียนว่ายตายเกิด 4) โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝัน พบโลกทัศน์ที่ปรากฏ 2 ประเภท คือ ความฝันบอกเหตุล่วงหน้าและความฝันบอกเหตุการณ์ในอดีตชาติ โลกทัศน์เหนือธรรมชาติทั้งหมดเหล่านี้ล้วนเป็นความเชื่อที่มีอยู่จริงในสังคมไทยและเป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยตั้งแต่ในอดีตสืบทอดมาจนถึงสังคมไทยในปัจจุบัน

คำสำคัญ: โลกทัศน์เหนือธรรมชาติ นวนิยาย นากพัทธ์ ทมยันตี

Abstract

This study aims to investigate the supernatural worldview which in the novel named Nakkapat of Tomayanti. The concept involves with the worldview and the supernatural. The result of the study in the novel Nakkapat found that there are four parts. First, the spiritual worldview classified into three types such as black magic, amulet and auspicious time. Second, the sacral worldview classified into two types such as God and guardian spirit. Third, the afterlife worldview classified into three types such as spirit, communication between spirit and human being and reincarnation. Finally, the dream worldview classified into two types such as foretelling of dream and past life of dream. In Thai society all supernatural worldviews are true beliefs that are inherited from the past to the present. These in turn affect the Thai society entirely.

Keywords: Supernatural worldview, novel, Nakkapat, Tomayanti

¹ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

³ Undergraduate student, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Naresuan University

⁴ Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Naresuan University

บทนำ

วรรณกรรมเป็นสิ่งที่ผูกพันกับสังคม เพราะวรรณกรรมสามารถสะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในสังคม ทุกยุคทุกสมัย โดยเกิดจากทัศนะ ความคิด ความเชื่อของผู้เขียนผ่านงานวรรณกรรม ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2544, หน้า 196-197) กล่าวว่า วรรณกรรมกับสังคมตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า นักเขียน เปรียบเสมือนบุคคลสามคนที่อยู่ในคนเดียวกัน คือ เป็นนักประพันธ์ เป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น และเป็นพลเมืองของสังคม ในฐานะที่นักประพันธ์เป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมนั้นทั้งทางด้านวัฒนธรรม ขนบ ประเพณี ศาสนา ปรัชญาหรือการเมืองไม่มากนักน้อย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนกำหนดโลกทัศน์ของผู้เขียน

นวนิยาย เป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี ซึ่งเป็นงานเขียนที่มีได้มุ่งเน้นข้อเท็จจริง แต่เป็นเรื่องที่แต่งจากจินตนาการ นวนิยายจึงมีลักษณะของการสมมุติหรือเรื่องแต่ง โดยนัยนี้จึงอาจเรียกได้อีกอย่างว่าเป็น “วรรณกรรมแห่งจินตนาการ” โดยอาศัยจินตนาการของผู้แต่งเป็นสำคัญ และจินตนาการนั้นก็มิพื้นฐานมาจากความเป็นจริงเกี่ยวกับโลกและชีวิตมนุษย์ มีความหมายเพื่อที่จะเป็นตัวแทนชีวิตมนุษย์ ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้อาจเคยเกิดขึ้นหรือไม่เคยเกิดขึ้นเลยก็ได้ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539, หน้า 161) นวนิยายที่มีความแพร่หลายอยู่ในปัจจุบันจำแนกได้หลายประเภทตามลักษณะการเขียนและเนื้อหาที่ปรากฏ เช่น นวนิยายเชิงชีวประวัติ นวนิยายสะท้อนสังคม นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายผจญภัย นวนิยายวิทยาศาสตร์ และนวนิยายที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านอีกประเภทหนึ่งคือ นวนิยายประเภท เหนือธรรมชาติ

นวนิยายเหนือธรรมชาติ เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูตผีปิศาจ ความเร้นลับมหัศจรรย์ หรืออำนาจของดวงวิญญาณ พลังจิต สิ่งที่มนุษย์เชื่อว่ามิอำนาจอยู่เหนือธรรมชาติและไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ ธวัช ปุณโณทก (2526, หน้า 92) กล่าวว่า นวนิยายเหนือธรรมชาติ เป็นนวนิยายที่มีโครงเรื่องลึกลับโดยผู้เขียนอาจจะจินตนาการขึ้นเอง หรือใช้ความฝันประเภทฟุ้งเฟ้อของนักเขียน นำเรื่องราวมาผูกเป็นโครงเรื่อง โดยไม่เจตนาจะให้เป็นที่จริง ผู้เขียนมีเป้าหมายให้เกิดความเพลิดเพลินและจินตนาการแปลก ๆ แก่ผู้อ่าน เช่น นวนิยายภูตผีปิศาจและความมหัศจรรย์ของไสยศาสตร์ อันได้แก่ เวทมนตร์ คาถาอาคมต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ของผู้อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับ วนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 78) ที่กล่าวว่า นวนิยายเหนือธรรมชาติ คือวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูตผีปิศาจ ความเร้นลับมหัศจรรย์ หรืออำนาจของดวงวิญญาณ พลังจิต และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ พระยาอนุมานราชธน ได้กล่าวว่า วรรณกรรมของทุกชาติทุกภาษาไม่ว่าจะเป็นชนชาติที่ด้อยความเจริญ เช่น ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ หรือคนป่า หรือแม้แต่กลุ่มชนที่เจริญแล้ว เช่น ยุโรปและอเมริกา มักจะสะท้อนให้เห็นความเชื่อเหนือธรรมชาติผ่านงานวรรณกรรมเสมอ (พระยาอนุมานราชธน, 2541, หน้า 164) นักเขียนทุกชาติทุกภาษาจึงนิยมที่จะใช้เรื่องเหนือธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องของนวนิยาย เพราะสามารถสร้างเนื้อเรื่องได้ตื่นเต้น เร้าใจ และชวนติดตามมากยิ่งขึ้น นักเขียนที่สร้างสรรค์ผลงานนวนิยายประเภทเหนือธรรมชาติ ที่เป็นที่รู้จักกันในแวดวงวรรณกรรมไทยนั้นมีอยู่หลายท่าน เช่น ตริ อภิรมย์ อ.อรรถจินดา จินตวิโรจน์ ศรีทอง ลดาวัลย์ แก้วแก้ว กิ่งฉัตร วรรณวรรณ และทมยันตี

ทมยันตี เป็นนามปากกาของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ นักเขียนนวนิยายที่เป็นที่รู้จักกันในแวดวงวรรณกรรม และผลงานทุกชิ้นของทมยันตีได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง ซึ่ง ประภา บุญยนต์ (2539, หน้า 2) กล่าวถึงทมยันตีว่า “สามารถประพันธ์นวนิยายได้หลายแบบ และหลายแนวคิด งานเขียนทุกแบบทุกแนวคิดล้วนประสบความสำเร็จได้รับความนิยม

อย่างสูงทุกเรื่อง” นวนิยายของทมยันตีมีหลากหลายประเภททั้งสะท้อนสภาพปัญหาเกี่ยวกับชีวิตสตรี แนวรักโรแมนติก สะท้อนชีวิต สังคม การเมือง และแนวคิดวิญญูญาณหรือเหนือธรรมชาติ ทมยันตีเป็นนักเขียนหญิงอันดับต้น ๆ ที่ได้รับการยอมรับของวงการหนังสือไทยจนได้รับการยกย่องชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประเภทนวนิยายในปี พ.ศ. 2555

นักพัทธ์ นวนิยายแนวเหนือธรรมชาติล่าสุดของทมยันตี พิมพ์รวมเล่มเมื่อเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2560 สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม เป็นเรื่องราวของ ‘นักพัทธ์’ หญิงสาวจากโลกวิญญูญาณที่กลับมาตามหาคนรัก โดยเชื่อมโยงกับชาคริยา หญิงสาวในโลกปัจจุบัน อดีตชาติของเธอทั้งสองมีความผูกพันกันเป็นอย่างมาก นักพัทธ์นำชาคริยาเข้าสู่โลกอีกโลกหนึ่ง มีทั้งฝันเห็นอดีตชาติและเห็นสิ่งเร้นลับ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิญญูญาณความผูกพัน ทิพยอำนาจ และความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ คาถาอาคม เครื่องรางของขลัง ทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีความโดดเด่น น่าสนใจ และน่าอ่านตลอดทั้งเรื่อง

จตุรรัตน์ รัตนกร (2535, หน้า 2) ได้กล่าวว่า “ผู้เขียนวรรณกรรมได้แสดงความคิดเห็นหรือถ่ายทอดโลกทัศน์ของตนที่มีต่อผลงานออกมาเป็นวรรณกรรม และในทางกลับกันสังคมส่วนรวมมีโลกทัศน์ต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร กวีก็จะได้รับโลกทัศน์เหล่านั้นและนำมาถ่ายทอดในรูปแบบวรรณกรรมด้วย” การศึกษาโลกทัศน์นั้นสามารถศึกษาได้หลายทาง และแนวทางหนึ่งที่นิยมศึกษากันก็คือ การศึกษาโลกทัศน์จากวรรณกรรมเพราะวรรณกรรมเปรียบเสมือน “ภาพจำลองของมนุษย์” (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2551, หน้า 8) อาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมคือภาพสะท้อนชีวิตและสังคมของมนุษย์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโลกทัศน์เหนือธรรมชาติ ซึ่ง สุภาพร คงศิริรัตน์ ได้กล่าวถึงโลกทัศน์ว่า

“โลกทัศน์ (World View) หมายถึง ทศนะการมองโลกและสังคมของบุคคล เป็นภาพของโลกที่สังคมหรือบุคคลรับรู้ โดยผ่านกระบวนการและระบบวิธีคิดในการประเมินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีพื้นฐานอันหล่อหลอมจากวัฒนธรรมแวดล้อมในสังคมและประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับตั้งแต่เกิดจนเติบโต ได้แก่ ทศนะ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ทั้งของบุคคลและสังคมนั้น ๆ โลกทัศน์จึงเป็นตัวกำหนดทิศทางชีวิตของแต่ละคน อีกทั้งเป็นตัวกำหนดทิศทางสังคมของมนุษย์”

(สุภาพร คงศิริรัตน์, 2553, หน้า 13)

นอกจากนี้ สมบัติ จันทรวงศ์ (2537, หน้า 1) ได้กล่าวว่า “โลกทัศน์” หมายถึงความคิดของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น ๆ ที่เป็นระบบว่าด้วยจักรวาลหรือสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ด้วย คือ รวบรวมระบบความคิด ความอ่าน ความเชื่อ ทศนคติที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหนึ่ง ๆ มีร่วมกันอันเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ ซึ่งอาจปรากฏอยู่ในภาษานิยายปรัมปรา ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา ศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนวรรณกรรมของสังคมนั้น ๆ ส่วนนิตยา ภักดีบัณฑิต (2532, หน้า 155) กล่าวว่าโลกทัศน์เหนือธรรมชาติจึงหมายถึง ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือเหตุผลและการพิสูจน์ แต่มนุษย์เชื่อว่ามีอยู่จริงและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาโลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนักพัทธ์ โดยศึกษาวิทยานิพนธ์ของวลีรัตน์ สิงหระ (2528) ศึกษาเรื่อง เรื่องเหนือธรรมชาติในนวนิยายของจินตวิวิธน์ วิวัณณ์ กล่าวถึง โลกทัศน์ที่มี

ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายของจินตวิวัฒน์ วิวัธน์ โดยแบ่งประเภทความเชื่อออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย ประกอบด้วย การติดต่อกันเกิดจากพลังเหนือธรรมชาติและการเข้าฝัน 2) ความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตามนุษย์ ประกอบด้วย การบันดาลของเทพเจ้าและอำนาจเวทมนตร์คาถา 3) ความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง 4) ความเชื่อเรื่องลางสังหรณ์ ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องลางที่ปรากฏทางร่างกาย ความเชื่อเรื่องลางที่ปรากฏทางธรรมชาติ และความเชื่อเรื่องลางสังหรณ์ 5) ความเชื่อเรื่องอำนาจจิต ประกอบด้วย ไทโรจิตและการสะกดจิต

อนึ่ง ในการศึกษาวิเคราะห์โลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในองค์ประกอบของนวนิยาย เรื่องพรายพรหม ของ รอมแพง มีผู้ศึกษาไว้คือ อรรถพร ทองบรรเทิง และสุภาพร คงศิริรัตน์ (2561) ได้นำเสนอว่านวนิยายเรื่องพรายพรหมปรากฏโลกทัศน์เหนือธรรมชาติ 6 ด้าน ได้แก่ 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับกรรม 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับวิญญาณ 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับมิติแห่งกาลเวลา 4) โลกทัศน์เกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด 5) โลกทัศน์เกี่ยวกับลักษณะของผู้มีบารมีจากการปฏิบัติธรรม และ 6) โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝัน

แม้ว่าปัจจุบันจะมีการพัฒนาเทคโนโลยีไปอย่างก้าวไกล แต่ก็ยังพบว่าความเชื่อเหนือธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาโลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยาย เรื่องนากพัทธ์ ของทมยันตี เพื่อให้เห็นว่าปรากฏโลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาโลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ ของทมยันตี

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาโลกทัศน์เหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ ของทมยันตี ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม พ.ศ. 2560 จำนวน 715 หน้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่องโลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ ของทมยันตี อาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์และสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์ ของ สุภาพร คงศิริรัตน์ (2553, หน้า 13) กล่าวว่า โลกทัศน์ หมายถึง ทศนะการมองโลกและสังคมของบุคคล เป็นภาพของโลกที่สังคมหรือบุคคลรับรู้ ผ่านกระบวนการและวิธีคิด ประเมินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมแวดล้อมในสังคมที่บุคคลนั้นเติบโตมา ได้แก่ ทศนะ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมทั้งของบุคคลและสังคมนั้น ๆ

2. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ของ วลีรัตน์ สิงหราช (2528, หน้า 41) ได้กล่าวถึง สิ่งเหนือธรรมชาติว่า ความเชื่อในสิ่งเร้นลับเป็นความเชื่อในสิ่งที่ไม่มีตัวตน อยู่นอกเหนือเหตุผลและการพิสูจน์ ความเชื่อในสิ่งเร้นลับนี้ทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลและสังคม

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดโลกทัศน์และสิ่งเหนือธรรมชาติจากนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางในการศึกษาโลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ โดยสามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับไสยศาสตร์ หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่เป็นอำนาจลึกลับอยู่เหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อทั่วไปที่อยู่กับมนุษย์ (ประจักษ์ ประภาพิตยากร, 2519, หน้า 151) ประกอบด้วย คาถาอาคม เครื่องรางของขลัง และฤกษ์ยาม
2. โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์มีความเชื่อ ศรัทธา และเลื่อมใส โดยเชื่อว่าเป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจ สามารถคุ้มครองรักษาผู้นับถือ ได้แก่ เทพเจ้าและพระภูมิเจ้าที่
3. โลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย หมายถึง ความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีวิญญาณอยู่ในตัวเมื่อตายไปแล้ว แม้ร่างกายจะเน่าเปื่อยแต่วิญญาณก็ยังคงอยู่ และจะไปสู่ภพภูมิใหม่ ประกอบด้วยวิญญาณ การติดต่อระหว่างวิญญาณกับมนุษย์ และการเวียนว่ายตายเกิด
4. โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝัน หมายถึง การเห็นเป็นเรื่องราวเมื่อหลับ สามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ ความฝันบอกเหตุล่วงหน้าและความฝันบอกเหตุการณ์ในอดีตชาติ

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “โลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ ของทมยันตี” มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

สำรวจ รวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโลกทัศน์เหนือธรรมชาติ

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

อ่านนวนิยายเรื่อง นากพัทธ์ ของทมยันตี อย่างละเอียด และศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับโลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ ของทมยันตี ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

3. ขั้นเสนอข้อมูล

นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

โลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ ของทมยันตี พบโลกทัศน์เหนือธรรมชาติทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับไสยศาสตร์ โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย และโลกทัศน์เกี่ยวกับความฝัน ดังนี้

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับไสยศาสตร์

โลกทัศน์เกี่ยวกับไสยศาสตร์ หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่เป็นอำนาจลึกลับอยู่เหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อทั่วไปที่อยู่กับมนุษย์ (ประจักษ์ ประภาพิตยากร, 2519, หน้า 151) ไสยศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเวทมนตร์

คาถาอาคม และสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติ โลกทัศน์เกี่ยวกับไสยศาสตร์ในนวนิยายเรื่องนี้ปรากฏโลกทัศน์เกี่ยวกับคาถาอาคม โลกทัศน์เกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง และโลกทัศน์เกี่ยวกับภูตผีปิศาจ ดังนี้

1.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับคาถาอาคม

คาถาอาคม เป็นถ้อยคำหรือคำเสกที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เกิดความเจริญและประสบผลสำเร็จแก่ผู้กระทำ ดังที่ ประจักษ์ ประภาพิตยากร (2519, หน้า 152) กล่าวว่า คาถาสามารถนำมาใช้เพื่อแสวงหาความเป็นสิริมงคล และป้องกันภัยอันตรายให้แก่ตน ถ้าทำนํ้ามนต์มาอาบสามารถขจัดสิ่งอันเป็นมลทินได้ ในนวนิยายเรื่องนี้ปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถปลุกเสกนํ้ามนต์เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ป้องกันภัยอันตรายจากมนต์ดำ และยังเชื่อว่ารักษาอาการป่วยจากการโดนคุณไสยได้ จะเห็นได้จากตอนที่ชาตบุษย์ท่องคาถาปลุกเสกนํ้ามนต์ด้วยบทพุทธคุณ เพื่อขจัดมนต์ดำแก่ครอบครัวของตน ดังความว่า

...ชาตริยายอมลูกออกมาโดยเร็ว เร่งฝีเท้าขึ้นบันไดชั้นบน หากแล้วชะงัก เพราะเสียงสวดมนต์
ไพเราะ ชัดเจน แว่วออกมา..

...อิติปิโสภะคะวา ดุราทานผู้มีฤทธิ์ ข้าพระพุทธเจ้าจะระงับดับร้ายมีดดำให้เคลื่อนคลา
อะระหัง สุธมฺมมหายาได้ออยู่ข้า สัมพุทธโธ ขอบารมีพระพุทธเจ้า ปกเกล้าปกกระหม่อม ขันภัยทั้งปวง
ประสิทธิณานา ... ทักขิเนยโย อัษฎชะลิกะระณียะ โอนุตตะรัง แห่มนุชย์ทั้งหลาย เสื่อมสูญหายคลาย
สูญสิ้น ... โลกัสสาติฯ ภูตทั้งหลายจงคลาย ภัยทั้งหลายจงถอน พระเคราะห์ ปี เดือน วัน ต้องระงับ
ขับจากกาย เสนียดจัญไรทั้งหลายออกไปให้พ้น วินาสสันติ ฯ...

โองการพระพุทธคุณเป็นบทสุดท้าย ของการทำนํ้ามนต์ตั้งแต่บทพระปริตร เป็นต้นมา
ชาตริยา เคยได้ยินหลายครั้งจึงพอจำได้

“คุณยายสอนให้แม่ท่องไว้ทำนํ้ามนต์ เป็นพุทธโอสถถอดถอนกระทำร้ายทุกชนิด”

(ทมยันตี, 2560, หน้า 290)

นอกจากคาถาอาคมจะปลุกเสกทำนํ้ามนต์เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแล้ว คาถาอาคมยังสามารถลงอาคม
เสกเครื่องรางของขลังให้มีความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์สามารถควบคุมวิญญาณภูตผีได้ ดังจะเห็นได้จากตอนที่หมอแสงเล่า
เรื่องราวเกี่ยวกับการใช้คาถาปลุกวิญญาณภูตผี ดังความว่า

...นอกจากนี้ยังมี ‘ชมองพราย’ ที่ในวรรณคดีเราเอ่ยถึงว่า มีการเอากะโหลกผีตายโหง มาเลื่อย
ตัดร้อยเป็นเข็มขัดปลุกเสกลงอักขระ เป็นลายดุน คล้ายหนามขนุน เป็นเครื่องรางสำคัญ...

...

...คาถาที่หมอผีต้องภาวนาได้ขาด จึงจะมีอำนาจทำให้ผีเกรงกลัว อย่างคาถาหัวใจเจ็ดบท
ของหัวใจสังคะหะ หัวใจอริยสัจ และที่สำคัญคือ คาถานิพพานสูตร ใช้ทั้งปลุกผีที่เข้าให้ลุกขึ้นนั่ง ขบผี
ผูกผี เชี่ยนตีผี ผีจะเจ็บปวดมาก ถ้าไม่ทำตามประสงค์...

(ทมยันตี, 2560, หน้า 279-280)

นวนิยายเรื่องนี้ได้สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับคาถาอาคมว่า คาถาอาคมเป็นคำปลุกเสกที่ศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจ
สามารถปลุกเสกนำมนต์เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ป้องกันภัยอันตรายจากมนต์ดำ รักษาอาการป่วยจากการโดนคุณไสย
นอกจากนี้ ยังสามารถปลุกเสกเครื่องรางของขลังให้มีอำนาจเหนือธรรมชาติได้

1.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง

เครื่องรางของขลัง คือสิ่งที่มีไว้เพื่อคุ้มครองอันตราย (เสมา ท่าพระ, 2553, หน้า 1) คนไทยเชื่อเรื่องอำนาจของ
เครื่องรางของขลังมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ว่าสามารถช่วยให้แคล้วคลาดปลอดภัย ป้องกันภูติผีปีศาจ บันดาลโชคลาภ
เรื่องนากพัทธได้สะท้อนโลกทัศน์เครื่องรางของขลังว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถป้องกันอันตรายต่าง ๆ และบันดาลสิ่งที่
ปรารถนาได้ ดังตอนที่ หมอแสงเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังที่มีอำนาจสามารถทำร้ายผู้อื่นและยังสามารถ
ป้องกันภัยอันตรายแก่ตนได้ ดังความว่า

...น้ำมันพรายหมอผีจะนำขึ้นส่วนในร่างกายคนตายโหง ตายทั้งกลม เอาเนื้อเอาหนังมาเคี้ยว
พรมน้ำมันงา น้ำมันมะพร้าว ให้ผลในการทำอิทธิ ทำร้ายคน...

นอกจากนี้ยังมี 'ชมองพราย' ที่ในวรรณคดีเราเคยถึงว่า มีการเอากะโหลกผีตายโหงมาเลื่อย
ตัดร้อยเป็นเข็มขัดปลุกเสกลงอักขระ เป็นลายดุน คล้ายหนามขนุน เป็นเครื่องราง สำคัญอย่างที่ว่า...
เข็มขัดชุดชมองพรายเป็นลายดุน...

(ทมยันตี, 2560, หน้า 278-279)

“รุ่นทวดผมมาจากเขมรครับ วิชาที่ปู่ผมเรียนมาก็มาจากทวด ที่แรกผมเรียนอาชีวะ ดีกับเขาเรื่อย
เจ็บ กลับบ้านทุกที ปู่ผมเลยเรียกมาสอน ลงท้ายก็สักให้เสียเลย อย่างยันต์ตรีนิสิงเห เป็นกำบัง คงทน
แก่อาวุธ ถ้ายันต์อิติปิโสนั้น คงทนทั้งบนบก ในน้ำ ส่วนหัวใจนิพพานนั้น ใช้เรียกผี ปลุกผี ถ้าใช้ให้ไป
ทำอะไรก็ต้องผูกไว้ แต่ถ้าหมดธุระแล้วต้อง...ขบ ถ้าปลุกเขาขึ้นมา เรียกมา ผูกไว้...ไม่ขบ เขาจะอยู่กับ
เราเรื่อยไป”

(ทมยันตี, 2560, หน้า 218)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเครื่องรางของขลังเป็นสิ่งของศักดิ์สิทธิ์บันดาลตามสิ่งที่ปรารถนาแก่ผู้กระทำ สามารถมีอิทธิฤทธิ์ทำร้ายผู้คน และผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึง การสักยันต์ ซึ่งเป็นของขลัง ที่จะทำให้แคล้วคลาด ปลอดภัย อยู่ยงคงกระพัน และพ้นจากอันตรายต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมปัจจุบันมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง ดังความว่า

‘วัดหน้าพระเมรุ’ ที่พัฒนาใหม่ ผู้คนที่มาวัดและร้านขายของทั้งเครื่องสังฆทาน และเครื่องราง
เพิ่มมากขึ้น มีดครีมี ขริม เช่นแต่ก่อน

(ทมยันตี, 2560, หน้า 258)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าในสังคมปัจจุบันมีการนับถือเครื่องรางของขลัง ซึ่งถือได้ว่าเครื่องรางของขลังเป็นที่พึ่งพาทางใจของผู้ครอบครอง มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน

1.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับฤกษ์ยาม

ฤกษ์ยาม หมายถึง เวลาที่กำหนดเพื่อความเป็นสิริมงคล ให้เกิดผลสำเร็จ และเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นวนิยายเรื่องนาคพัทธุ์แสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ในเรื่องฤกษ์ยาม ดังตอนที่ คุณชาตบุษย์ เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับฤกษ์ยามที่เหมาะสมแก่การให้น้ำมนต์เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ดังความว่า

...“โดยมาเวลา อมาวสี...เดือนดับสิบสี่ค่ำจะดีที่สุดเพราะโบราณถือว่าจันทร์ดับสนิทดีกว่า
สิบห้าค่ำดับนะ มีเงาของขึ้นหนึ่งค่ำแล้ว คือนี่แรมสิบสี่ค่ำ ถึงจะไม่ใช่เดือนขาด คือปีที่มีแรมสิบสี่ค่ำ
แล้วขึ้นหนึ่งค่ำเลย ไม่มีแรมสิบห้าค่ำ ปีหนึ่งมีหนหนึ่ง ทางเทพถือเป็นวันศิวาราตรี วันกาฬปักษีใหญ่
เป็นวันศักดิ์สิทธิ์”

(ทมยันตี, 2560, หน้า 286)

จากข้อความความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์เกี่ยวกับฤกษ์ยามว่า ในการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิริมงคลจะต้องทำในฤกษ์ยามหรือเวลาที่กำหนดไว้จะทำให้เกิดผลสำเร็จแก่ผู้กระทำ

2. โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หมายถึง สิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ สามารถบันดาลให้เป็นไปหรือให้สำเร็จได้ดังปรารถนา (ยุพารักษ์ ชนะบวรวัฒน์, 2560, หน้า 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงหมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์มีความเชื่อ ศรัทธา และเลื่อมใส โดยเชื่อว่าเป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจ สามารถคุ้มครองรักษาผู้นับถือ โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในนวนิยายเรื่องนาคพัทธุ์ปรากฏโลกทัศน์เกี่ยวกับเทพเจ้าและโลกทัศน์เกี่ยวกับพระภูมิเจ้าที่ ดังนี้

2.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับเทพเจ้า

แนวคิดและความเป็นมาของผีสง่า เทพเทวดา เทพเจ้า เกี่ยวข้องและสืบเนื่องมาจากความคิดความเชื่อของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความสงสัย ความกลัวในธรรมชาติที่มีความผันแปรได้ตลอดเวลา เหตุนี้มนุษย์จึงต้องสร้างที่พึ่งทางจิตใจ ด้วย

การเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เชื่อว่าจะช่วยดลบันดาลให้พวกเขาปลอดภัย และมีชีวิตสุขสมบูรณ์ ในนวนิยายเรื่องนี้ปรากฏโลกทัศน์เกี่ยวกับพิธีกรรมของเทพ โดยเชื่อว่า เทพมีอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติสามารถป้องกันภูตผีปีศาจได้ ดังตอนที่ชาตบุษย์บอกชาคริยาว่าหากจะไปงานศพให้นายอดิบทับทิมไปด้วย ดังความว่า

คุณชาตบุษย์นั้นเป็น ‘คนเก่า’ ที่มักจะมีเคล็ดกับพิธีการเล็ก ๆ น้อย ๆ สอนลูกเสมอ

“ไปงานศพอย่าลืมเด็ดยอดทับทิมใส่กระเป๋าส่งศพไปสักยกคนละลูก”

“เกี่ยวอะไรกับทับทิมคะ” ชสุริสงสัยยิ่งกว่าพี่สาว

“ชื่อเจ้าแม่ทับทิม ท่านมีอิทธิฤทธิ์เหนือภูตผีปีศาจ”

(ทมยันตี, 2560, หน้า 39)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนความเชื่อโบราณของคนไทยว่าการจะไปในสถานที่ที่อวมงคลหรือสถานที่จัดงานศพจะต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ติดตัวไปด้วย จากเนื้อความได้กล่าวถึงยอดใบทับทิมที่เชื่อว่าจะช่วยป้องกันวิญญาณ สิ่งลี้ลับ และคนไทยโบราณเชื่อว่าทับทิมเป็นสัญลักษณ์ของเจ้าแม่ทับทิม นอกจากนี้ยังเชื่อว่าเจ้าแม่ทับทิมเป็นเทพนาวิจินองค์หนึ่งที่คนไทยนับถือมาช้านาน มีอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติสามารถป้องกันภูตผีปีศาจได้ ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการคุ้มครองปกป้องมนุษย์จากภูตผี วิญญาณร้าย และมีอำนาจขับไล่ภูตผีที่จะเข้ามาทำร้ายตนได้

2.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับพระภูมิเจ้าที่

คนไทยมีความเชื่อว่า “พระภูมิเจ้าที่” มีหน้าที่รักษาอาณาเขตที่ดิน ดูแลความเรียบร้อยของสถานที่ ซึ่งทุกสถานที่บนโลกนี้ล้วนมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่นั้นอยู่ (พันธลักษณ์, 2548, หน้า 50) ในนวนิยายเรื่องนี้ปรากฏโลกทัศน์เกี่ยวกับพระภูมิเจ้าที่ โดยสะท้อนว่าพระภูมิเจ้าที่ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีหน้าที่ปกป้องสถานที่ใดที่หนึ่ง เพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยของสถานที่ ไม่ให้ดวงวิญญาณอื่นเข้ามาล้ำกรายในเขตพื้นที่ของตน หากเจ้าของบ้านจะนำดวงวิญญาณอื่นเข้ามาจะต้องมาขออนุญาตเสียก่อน เห็นได้จากตอนที่ชาคริยาไปบอกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้านขออนุญาตนำดวงวิญญาณอื่นเข้ามาในบ้านของตน ดังความว่า

ชาคริยา ‘บอก’ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้าน ด้วยภาษาจากใจ เท่านั้น

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรงสอนถึง เวทนา เมตตา กรุณา ข้าแต่ทวยเทพ ผู้ทรงสอนถึง รัก ศรัทธา เชื้อมนั ข้าแต่ผีบ้านผีเรือนบรรพบุรุษผู้สั่งสอนให้เห็น มนุษย์เกิด-ตายเป็นธรรมดา วันนี้ลูกขอพาโครงร่างที่เคยเป็นมนุษย์วิญญาณยังหาที่พักเป็นสุขได้ไม่ ถ้าวิญญาณที่ยังมิได้สู่สุคติ ขอให้เรือนนี้ได้รับชีวิตหลังความตาย ได้อาศัยร่มเงาร่มเย็นแห่งบุญ トラบกรรมนำพาหมุนไป ยังภพอันควรไป ขอให้วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โอบเอื้อบุญให้ได้อาศัยด้วยรัตนตรัยคุณ และเทวตาริคุณ บรรพบุรุษที่บำรุงเคหานี้เทอญ”

(ทมยันตี, 2560, หน้า 508)

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้สะท้อนโลกทัศน์ว่าในสังคมไทยปัจจุบันพระภูมิเจ้าที่ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกคนนับถือกราบไหว้ขอพร อันจะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคล ซึ่งสถานที่ต่าง ๆ เช่น อาคารบ้านเรือน สถานที่ราชการ ห้างสรรพสินค้า มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล เป็นต้น จะมีการตั้งศาลพระภูมิไว้เพื่อคุ้มครองสถานที่และบุคคลที่นับถือด้วย ซึ่งผู้ประพันธ์ได้นำเสนอความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของพระภูมิเจ้าที่ว่า สามารถช่วยให้พ้นจากโรคภัยได้ ดังตอนที่ มากุรไปเยี่ยมชาคริยาที่โรงพยาบาลและเห็นศาลพระภูมิจึงเข้าไปกราบไหว้ขอพรให้ชาคริยาหายจากการป่วย ดังความว่า

...เขาไม่รู้จะหันไปหาใคร ทุกคนในครอบครัวกังวลยิ่ง

หน้าโรงพยาบาลมีศาล พวงมาลัย และดอกไม้เต็ม คงเป็นของเจ้าของไข้ เขาเดินลงไปข้าง คน

โตเมืองนอก ได้รับการศึกษาสมัยใหม่

เขาคูกเขาลง ไม่สนใจว่า พื้นเป็นอย่างไร

พนมมือจรดหน้าผาก เพื่อซ่อนหน้า

โอ...ช่วยด้วย ท่านเป็นใครก็ตาม ช่วยด้วย...

เขาไม่เคยขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ไม่รู้ว่าจะพูด หรือบนบานศาลกล่าวกันว่อย่างไร แต่เขารู้ว่า

ท่าน ช่วยริยาที่...อย่าให้ตาย อย่าให้ริยาตาย

(ทมยันตี, 2560, หน้า 562-563)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพระภูมิเจ้าที่ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปกป้องคุ้มครองดูแล รักษาบ้านเรือนที่อยู่อาศัย รวมถึงสถานที่ต่าง ๆ และยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลที่นับถือ สามารถดลบันดาลให้ประสบผลแก่ตนได้

3. โลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย

โลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย หมายถึง ความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีวิญญาณอยู่ในตัว เมื่อตายไปแล้ว แม้ร่างกายจะเน่าเปื่อยแต่วิญญาณก็ยังคงอยู่ และจะไปสู่ภพภูมิใหม่ โลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตหลังความตายในนวนิยายเรื่องนี้ปรากฏโลกทัศน์เกี่ยวกับวิญญาณ โลกทัศน์เกี่ยวกับการติดต่อกันระหว่างวิญญาณกับมนุษย์ และโลกทัศน์เกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด ดังนี้

3.1 โลกทัศน์เกี่ยวกับวิญญาณ

วิญญาณ หมายถึง สิ่งที่เชื่อว่ามีอยู่ในกายเมื่อมีชีวิต เมื่อตายจะออกจากกายล่องลอยไปหาที่เกิดใหม่ ในนวนิยายเรื่องนี้ปรากฏโลกทัศน์เกี่ยวกับวิญญาณว่า เมื่อตายไปแล้ววิญญาณนั้นจะล่องลอยหาที่เกิดใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับผลกรรมที่ทำมาในอดีตว่าจะไปเกิดในภพภูมิใด ดังความว่า

... “คือเมื่อตาย ชีวิตที่เกิดหลังความตายนั่นเป็นกายทิพย์ คือถือกำเนิดโดยไม่ต้องมีพ่อ-แม่

อาศัยอดีตกรรมอย่างเดียว เป็นเทวดาบ้าง เป็นเปรต เป็นอมมนุษย์ได้ทุกอย่าง เรียกรวม ๆ ว่า ผี แต่ผี

เป็นทิพย์ เป็นชาวสวรรค์ เรามาเรียกกันว่า เทวดา เพราะอย่างนี้ โอบปาดิกะ จึงมีทั้งในสุคติภูมิคือชั้นดี กับทุกคติภูมิ คือสัตวันรก...

(ทมยันตี, 2560, หน้า 463-464)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนโลกทัศน์ของผู้เขียนเกี่ยวกับวิญญาณว่า เมื่อคนเราตายไปแล้ววิญญาณจะออกจากร่าง ล่องลอยหาที่เกิดใหม่ การเกิดใหม่ของวิญญาณนั้นจะเป็นชั้นสุคติภูมิหรือทุคติภูมิจะขึ้นอยู่กับผลกรรมที่กระทำไว้ในอดีตชาติ สอดคล้องกับ กุสุมา ชัยวินิตย์ (2531, หน้า 21) ได้กล่าวถึงเรื่องของวิญญาณว่า มนุษย์มีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณว่า ในทุกสรรพสิ่งของโลกจะมีวิญญาณเข้าสิงอยู่ วิญญาณจะไม่สามารถแตกสลายได้แต่วิญญาณสามารถแยกร่างออกได้ วิญญาณนี้เมื่อออกจากร่างไปแล้วก็อาจจะกลายเป็นภูตผีปีศาจ เทพเจ้า หรือกลับชาติมาเกิดใหม่ก็ได้

3.2 โลกทัศน์เกี่ยวกับการติดต่อบetweenวิญญาณกับมนุษย์

โลกทัศน์เกี่ยวกับการติดต่อบetweenวิญญาณกับมนุษย์ ผู้แต่งได้สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับการติดต่อบetweenวิญญาณกับมนุษย์ว่า มนุษย์สามารถติดต่อกับวิญญาณได้จะต้องเป็นบุคคลที่มีความพิเศษหรือตามความเชื่อของคนไทยคือจะต้องเป็นบุคคลที่มีบุญกุศลจะทำให้เทพยดามาคู่ครองอยู่ ซึ่งวิญญาณจะสามารถรับรู้ได้ ดังตอนที่ชาคริยามองเห็นดวงวิญญาณที่จะมาขอให้ชาคริยาช่วยให้ไปเกิดในภพภูมิใหม่ ดังความว่า

“แล้วทำไม...รียา...โดนบ่อย ๆ”

คนพูดมีเล้าถึง ‘ผู้อภิบาล’ เธอจากดวงวิญญาณที่เร้าร้อน หวาดหวั่น วิญญาณอันมากมาย
ต้องการความช่วยเหลือ คนเหล่านั้น...มิรู้ว่าตนเองเสียชีวิตแล้ว ยังถูกเฝ้า ยังพยายามเอาชีวิตรอด
วิญญาณที่พยายามหาผู้ช่วยเหลือและผู้ ‘อภิบาล’ กางกันเอาไว้ ก่อนพลังเร้าร้อนจะพุ่งมาปะทะ

“โบราณเขารู้กันว่า คนมีบุญมีกุศล จะพบเรื่องนี้บ่อย เพราะเขาจะมาขออนุญาต ขอความช่วยเหลือได้ ก็เหมือนขอทานละลูก”

...

“ทุกอย่างเป็นพลังงาน พลังงานย่อมมีแสง ความมืดความสว่างแห่งวิญญาณทำให้เขารู้ว่า
ควรขอใคร”

(ทมยันตี, 2560, หน้า 201)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์เกี่ยวกับการติดต่อบetweenวิญญาณกับมนุษย์ว่า มนุษย์ที่สามารถจะมองเห็นหรือติดต่อกับวิญญาณได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีบุญกุศล ในกรณีของชาคริยาเธอเป็นบุคคลที่มีบุญกุศล จึงทำให้มีเทพเทวดาคู่ครองรักษา เหล่าวิญญาณทั้งหลายจึงมาขอความช่วยเหลือเพื่อให้ปลดปล่อยดวงวิญญาณ

3.3 โลกทัศน์เกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด

การเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ คือทุกชีวิตนั้นอยู่ในวัฏวนแห่งการเวียนว่ายตายเกิด การที่คนเราเกิดมาพบเจอกัน มีความรักความเกลียดชังร่วมกัน ล้วนด้วยผลกรรมในอดีตทั้งสิ้น วิดิณ อินทสระ (2543, หน้า 88) กล่าวว่า “เมื่อตายแล้วก็

ต้องเกิด ท่องเที่ยวไปในสังสารวัฏตามอำนาจแห่งกิเลสและกรรมของตน" ดังจะเห็นได้จากตอนที่กล่าวถึงดวงวิญญาณของหนูแดงที่จะไปเกิดในภพภูมิใหม่ในโลกมนุษย์ ดังความว่า

‘เจ้าตัวน้อย’ มีหนี้กรรมน้อยกว่า ‘ทิพย์วิญญาณ’ อีกดวง เจ้าต้องลงมาใช้กรรม กับคนที่เจ้า
เลือกเป็น พ่อ-แม่ ต่อไป

เจ้าหนูแดงโตในโลกทิพย์พอที่จะรู้เลือก ‘ใคร’ ที่ควรมาเกิดด้วยต่อไป

(ทมยันตี, 2560, หน้า 693)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดว่าคนเราเมื่อตายแล้วก็จะเกิดขึ้นอีก เป็นสังสารวัฏที่หมุนเวียนอยู่ตลอด เป็นวัฏจักรที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับการทำกรรมไว้ในอดีตชาติ ดังเช่น ดวงวิญญาณของหนูแดงที่ถูกปลูกเสกให้ทำอิทธิฤทธิ์ทางไสยศาสตร์ ไม่สามารถไปเกิดได้ แต่เมื่อถึงเวลาสุดท้ายหรือหมดกรรม ที่กระทำมาก็จะต้องไปเกิดในโลกมนุษย์

4. โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝัน

ความฝัน หมายถึง การเห็นเป็นเรื่องราวเมื่อหลับ โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันในนวนิยายเรื่องนี้ปรากฏโลกทัศน์เกี่ยวกับความฝัน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันบอกเหตุล่วงหน้าและโลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันบอกเหตุการณ์ในอดีตชาติ ดังนี้

4.1 โลกทัศน์ความฝันบอกเหตุล่วงหน้า

ความฝันบอกเหตุล่วงหน้า หรือเรียกว่าบุรพนิมิตเป็นกลางบอกเหตุ เป็นความเชื่อที่สามารถบอกเหตุว่าในอนาคตจะเกิดอะไรขึ้น ปรากฏในเนื้อความตอนที่คืนก่อนที่มารจะเดินทางไปทำธุระต่างประเทศมา กรณ์ว่ามีเสียงมากระซิบข้างหูว่าอย่าไป เป็นกลางบอกเหตุให้มารตัดสินใจไม่เดินทางไปต่างประเทศ ดังความว่า

“ไหนว่าจะไปประชุมที่สิงคโปร์”

“ให้คนอื่นไปแทน”

หน้ามุ่มบอการมณเฑาะฐาครียาต้องชัก

“ทำไมคะ?”

“เมื่อคืน...ฝันว่า...เหลวไหลนะ”

คำตอบยังงุดหงิด

“อ้าว เหลวไหลแล้วทำไมส่งคนอื่นไปแทน”

“อยู่ดี ๆ สะดุ้งตื่น มีคนมาบอกข้างเตียง อย่าไป...อย่าไป.. ถ้าบอกคนเดียวก็กลัวว่า หนูผาด แต่

ได้ยินสองคนจริง ๆ ...” เจ้าตัวยั่ว

(ทมยันตี, 2560, หน้า 430-431)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันบอกเหตุ หรือที่เรียกว่าบุพนิมิต ผู้แต่งได้สร้างตัวละครให้รับรู้ถึงเรื่องราวที่จะเกิดกับตนเองในอนาคต เห็นได้จากมารที่ฝันว่าได้ยินเสียงห้ามว่าอย่าไป การฝันครั้งนี้สามารถตีความได้ว่าเป็นลางบอกเหตุล่วงหน้าให้แก่มารว่าหากเดินทางไปอาจจะพบอันตรายได้

4.2 โลกทัศน์ความฝันบอกเหตุการณ์ในอดีตชาติ

ความฝันบอกเหตุการณ์ในอดีตชาติ คนไทยเชื่อว่าเป็นความฝันส่วนหนึ่งเกิดจากการจดจำของจิตที่บันทึกเรื่องราวในชาติก่อนเอาไว้ แล้วแสดงออกมาในยามหลับ ดังตอนที่ ชาคริยาฝันเห็นเรื่องราวในอดีตที่ตนมีอดีตชาติเป็นทပ်ทิมทองอยู่ในบ้านทรงไทยโบราณ เป็นบุตรบุญธรรมของช่างทอง ดังความว่า

...ชาคริยา ‘รู้สึก’ ว่าไปที่ใดที่หนึ่งอันไม่เคยคุ้น เป็นหน้าบ้านใหญ่ทรงโบราณ มองขึ้นไปจะเห็นระเบียงรอบบ้าน ชั้นบน ตามชายคาเป็นไม้ฉลุลายงดงาม ฝาบ้านแปลกเพราะบางตอนเปิดซ้อน บางตอนปิด แต่ลวดลายบนเนื้อไม้งดงาม คนในบ้านทั้งชาย-หญิงเดินขวักไขว่ แต่งตัวแปลก ผู้หญิงทั้งมีอายุ และ...สาว ๆ จะนุ่งผ้าลายโจง ถ้ามีอายุจะมีผ้าพันอกทั้งชายด้านหน้าถ้าสาว...ชายผ้าจะตัววัดพาดไหล่ พวกผู้ชายนุ่งผ้าพันโจงสั้น ๆ ไม่ใส่เสื้อ

...

“คุณ-คะ”

คำ ‘คะ’ คล้ายไม่ค่อยถนัด หากน้ำเสียงใสเสนาะ เสียง...ที่จำได้ แต่...ใคร

“ทำไมไม่เข้าบ้าน”

บ้าน...บ้านใคร จะเข้าไปได้อย่างไร ร่างโปร่งระหงโกล่เข้ามา ภาพทั้งหมดคล้ายลอย ๆ จริง...

ไม่ใช่...ไม่จริง

เราฝันหรือเปล่า

ฝัน...ฝัน... จิตนี้ยก้าบอกตัวเองว่า นี่...ความฝัน หากอีกจิตเถียง...

เห็น เห็น-ความจริง

(ทมยันตี, 2560, หน้า 555-556)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันบอกเหตุการณ์ในอดีตชาติ โดยแสดงเหตุการณ์ในตอนที่ยาคริยาป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลเธอได้ฝันถึงเหตุการณ์ในอดีตชาติเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการตายของนางพัทฐ์ซึ่งในอดีตชาติเธอคือทပ်ทิมทองน้องสาวที่มีความผูกพันต่างสายเลือดของนางพัทฐ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นยังคงเป็นที่ตรึงใจของทပ်ทิมทอง จนกระทั่งมาเกิดใหม่เป็นชาคริยาจิตของเธอก็ยังคงจดจำเรื่องราวเหล่านั้นอยู่ คนไทยเชื่อว่าเป็นความฝันส่วนหนึ่งเกิดจากการจดจำของจิตที่บันทึกเรื่องราวในชาติก่อนเอาไว้ แล้วแสดงออกมาในยามหลับ

การอภิปรายผลและบทสรุป

โลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนากพัทธ์ ของทมยันตี ปรากฏโลกทัศน์เหนือธรรมชาติทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับไสยศาสตร์ ได้แก่ คาถาอาคม เครื่องรางของขลัง และฤกษ์ยาม 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ เทพเจ้าและพระภูมิเจ้าที่ 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย ได้แก่ วิญญาณ การติดต่อระหว่างวิญญาณกับมนุษย์ และการเวียนว่ายตายเกิด และ 4) โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝัน ได้แก่ ความฝันบอกเหตุล่วงหน้า และความฝันบอกเหตุการณ์ในอดีตชาติ

โลกทัศน์เกี่ยวกับไสยศาสตร์ พบว่า คาถาอาคมเป็นคำศักดิ์สิทธิ์สามารถปลุกเสกน้ำมันต์เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ป้องกันภัยอันตรายจากมนต์ดำ รักษาอาการป่วยจากการโดนคุณไสยได้ และคาถาอาคมสามารถปลุกเสกเครื่องรางของขลังให้มีความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติ ส่วนโลกทัศน์เกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง พบว่าเครื่องรางของขลังเป็นสิ่งที่มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถป้องกันอันตรายต่าง ๆ และบันดาลสิ่งที่ปรารถนาได้ นอกจากนี้โลกทัศน์เกี่ยวกับเครื่องรางของขลังยังสะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องนี้เป็นอย่างมาก และโลกทัศน์เกี่ยวกับฤกษ์ยาม พบว่าในการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิริมงคลจะต้องทำในฤกษ์ยามหรือเวลาที่กำหนดไว้จะทำให้เกิดผลสำเร็จแก่ผู้กระทำ ซึ่งโลกทัศน์เกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่ปรากฏในเรื่องเรื่องนากพัทธ์ สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ ของ จุฑารัตนารัตนกร (2535, หน้า 167) ได้ศึกษาเรื่อง โลกทัศน์ชาวอีสานจากวรรณกรรมคำสอน ได้กล่าวว่า เวทมนต์คาถาสามารถอำนวยความสะดวกหลายประการ เช่น ช่วยรักษาโรค ช่วยป้องกันศัตรูมิให้ทำร้ายได้ และในการทำกิจกรรมหรือประกอบพิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง ชาวอีสานจะเลือกกระทำในฤกษ์ยามที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล

โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ ได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับเทพเจ้าและโลกทัศน์เกี่ยวกับพระภูมิเจ้าที่ กล่าวคือ เทพเจ้าเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติสามารถป้องกันภูติผีปีศาจ ส่วนโลกทัศน์เกี่ยวกับพระภูมิเจ้าที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลคุ้มครองบ้านเรือนและสถานที่ต่าง ๆ ปกป้องคุ้มครองผู้กราบไหว้นับถือ สอดคล้องกับ สะอาด รอดคง (2533, หน้า 955) ได้ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์นวนิยายเหนือธรรมชาติของแก้วแก้ว พบว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ล้วนสามารถปกป้องคุ้มครองแสดงอิทธิฤทธิ์เพื่อช่วยเหลือหรือทำร้ายได้

โลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย พบโลกทัศน์เกี่ยวกับวิญญาณว่า เมื่อคนเราตายไปแล้ววิญญาณจะล่องลอยหาที่เกิดใหม่ ซึ่งการเกิดใหม่ของวิญญาณจะขึ้นอยู่กับการกระทำกรรมในอดีตชาติ ส่วนโลกทัศน์เกี่ยวกับการติดต่อระหว่างวิญญาณกับมนุษย์ ผู้แต่งได้สะท้อนว่ามนุษย์ที่สามารถจะมองเห็นหรือติดต่อสื่อสารกับวิญญาณได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีบุญกุศลวิญญาณจึงจะปรากฏตัวให้เห็นเพื่อขอความช่วยเหลือ และโลกทัศน์เกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด ผู้แต่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับสังสารวัฏ คือทุกชีวิตนั้นต้องอยู่ในวัฏวนแห่งการเวียนว่ายตายเกิด การที่คนเรามาพบเจอกันเกิดจากผลที่ทำได้ในอดีตชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ วลีรัตน์ สิงหราช (2528, หน้า 298) ศึกษาเรื่องเหนือธรรมชาติในนวนิยายของ จินตวิวิธรัตน์ ในเรื่องชีวิตหลังความตายนั่นกล่าวถึงวิญญาณว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง มีพลังเหนือธรรมชาติ คนเราเมื่อตายแล้ววิญญาณอาจยังคงเวียนว่ายตายเกิดและกลับมาเกิดใหม่ได้ โดยอาศัยผลกรรมเป็นแรงผลักดัน

โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันที่ปรากฏ ได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันบอกเหตุล่วงหน้าและโลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันบอกเหตุการณ์ในอดีตชาติ โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันบอกเหตุล่วงหน้าพบว่า เป็นความเชื่อของคนไทยว่าเป็นความ

ฝันบอกเหตุหรือเรียกว่าบุพนิมิตในนวนิยายเรื่องนาคพัทท์กล่าวถึงความฝันที่เป็นลางร้าย ส่วนโลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันในอดีตชาติ เป็นความเชื่อว่าเป็นความฝันส่วนหนึ่งที่เกิดจากการจดจำของจิตที่บันทึกเรื่องราวในชาติก่อนไว้แล้วแสดงออกมาในยามหลับ สอดคล้องกับ อรรถพร ทองบรรเทิง (2560, หน้า 6) ที่แบ่งประเภทของโลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันได้ 2 ประเภท คือ โลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันบอกเหตุล่วงหน้าและโลกทัศน์เกี่ยวกับความฝันบอกเหตุการณในอดีตชาติ เป็นความคิดความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน ที่อาจจะบอกเหตุล่วงหน้า หรือบอกเหตุการณที่เคยเกิดขึ้นในอดีตและสอดคล้องกับ ขวัญจิตร นุชชานาญ จารุวรรณ ธรรมวัตร และชูศักดิ์ ศุภรณ์ทร์ (2556, หน้า 61) ศึกษาเรื่องความเชื่อเหนือธรรมชาติและ การสร้างภาวะเหนือธรรมชาติในนวนิยายของกึ่งฉัตรว่า ลางสังหรณ์และความฝันเป็นสิ่งที่สามารถช่วยบอกว่าจะเกิด เหตุการณ์หนึ่งขึ้นในอนาคตและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมักเป็นลักษณะที่ไม่ดี

การศึกษาโลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนาคพัทท์ ของทมยันตี ทำให้เห็นความเชื่อ เรื่องเหนือธรรมชาติในสังคมผ่านการสร้างวรรณกรรม นำเสนอมุมมองต่าง ๆ ที่ผสมผสานกับจินตนาการของผู้เขียนทำให้ ผู้อ่านทราบถึงปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม แสดงให้เห็นถึงผลงานของทมยันตีว่าเป็นนวนิยายแนวเหนือธรรมชาติที่ผู้ แต่งได้ประกอบสร้างขึ้นมาจากความเชื่อที่มีอยู่จริงในสังคม เห็นได้ว่าวรรณกรรมสามารถสะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของ คนในสังคมได้เป็นอย่างดี ทมยันตีได้นำความเชื่อมาสร้างเป็นเรื่องราวในนวนิยายเรื่องนาคพัทท์เพื่อให้เกิดความตื่นเต้น เร้าใจ และความสนุกสนานไปกับจินตนาการที่ผสมผสานกับความเชื่อของคนในสังคมไทย ทมยันตีถือได้ว่าเป็นนักเขียนที่มี ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องเหนือธรรมชาติทำให้ทมยันตีถ่ายทอดผลงานออกมาทางวรรณกรรมได้อย่างสมจริง จึงทำให้นวนิยายเรื่องนาคพัทท์เป็นนวนิยายที่มีความเหนือธรรมชาติ

นอกจากนี้ทมยันตียังมุ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาสอดแทรกเนื้อหาในนวนิยายเรื่อง นาคพัทท์ โดยกล่าวถึง หลักธรรมทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่าง ๆ ของสัตว์โลก การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เมื่อมนุษย์กระทำความดีก็จะได้ไปเกิดบนสวรรค์ หากกระทำความชั่วก็จะลงไปเกิดในนรก แนวคิด เหล่านี้จึงทำให้มนุษย์พึงปฏิบัติตนเป็นคนดีและรักษาศีลอยู่เสมอหลังจากตายในชาตินี้แล้วจะสามารถไปสู่ภพภูมิที่สูงขึ้น ซึ่ง หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ทมยันตีได้นำเสนอย่อมเป็นแง่บวกที่สมจริงตามความเชื่อของมนุษย์

นวนิยายเรื่องนาคพัทท์ ของทมยันตี มีลักษณะงานเขียนที่เหนือธรรมชาติ นำเรื่องราวมาร้อยเรียงได้อย่างน่าสนใจ จึงทำให้นวนิยายเรื่องนี้ดึงดูดความสนใจและสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี อนึ่ง ความเชื่อเรื่องเหนือ ธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนาคพัทท์ ทั้งหมดเหล่านี้ล้วนเป็นความเชื่อที่มีอยู่จริงในสังคมไทยและเป็นความเชื่อที่มี อิทธิพลต่อสังคมไทยตั้งแต่ในอดีตสืบทอดมาจนถึงสังคมไทยในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษากลวิธีการสร้างภาวะเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่อง นาคพัทท์
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับโลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องอื่น

บรรณานุกรม

- กุสุมา ชัยวินิตย์. (2531). **ศาสนาชาวบ้านในวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ขวัญจิตร นุชชำนาญ จารุวรรณ ธรรมวัตร และชูศักดิ์ สุกรนันท์. (2556). ความเชื่อเหนือธรรมชาติและ การสร้างภาวะเหนือธรรมชาติในนวนิยายของกึ่งจักร. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**. 7(2), 55-63.
- จรูญรัตน์ รัตนกร. (2535). **โลกทัศน์ชาวอีสานจากวรรณกรรมคำสอน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทมยันตี. (2560). **นาถพัทธ์**. กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- ธวัช ปุณโณทก. (2526). **แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). **วรรณกรรมวิจารณ์**. ปทุมธานี: นาค.
- นิตยา ภักดีบัณฑิต. (2532). **ผลภาษาจิต: การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2551). **หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประจักษ์ ประภาพิตยากร. (2519). **ประเพณี และไสยเวทวิทยาในชุมชนช้างขุนแผน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญธรรม.
- ประภา บุญยนต์. (2539). **วิเคราะห์โครงสร้างและภาพสะท้อนสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในนวนิยายเรื่องคู่กรรมของทมยันตี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พันธุ์ลักษณ์. (2548). **พิธีกรรมและความเชื่อ**. กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือ 19.
- ยุพารักษ์ ชนะบวรวัฒน์. (2560). **การบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธในสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วนิดา บำรุงไทย. (2543). **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วลีรัตน์ สิงหราช. (2528). **เรื่องเหนือธรรมชาติในนวนิยายของ จินตวิทย์ วิวัณ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วศิน อินทสระ. (2543). **หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด**. กรุงเทพฯ: ธรรมดา.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2544). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2537). **โลกทัศน์ของสุนทรภู่**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สะอาด คงรอด. (2533). **วิเคราะห์นวนิยายเหนือธรรมชาติของแก้วแก้ว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- สุภาพร คงศิริรัตน์. (2553). **การศึกษาพระโลกทัศน์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เสมา ท่าพระ. (2553). **สุดยอดเครื่องรางของขลังเมืองสยาม**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

อรรถพร ทองบรรเทิง. (2560). **วิเคราะห์โลกทัศน์ที่ปรากฏในนวนิยายเหนือธรรมชาติของรอมแปง**. วิทยานิพนธ์

ปริญญาามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร

อรรถพร ทองบรรเทิง และสุภาพร คงศิริรัตน์. (2561). วิเคราะห์โลกทัศน์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในองค์ประกอบของนวนิยาย

เรื่องพรายพรหม ของรอมแปง. **วารสารมนุษยสาร**, 16(1), 417-432.

อิงอร สุพันธุ์วณิช. (2554). **วรรณกรรมปริทัศน์ ภาพสะท้อนสังคมไทยร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.

กลวิธีการตั้งชื่อตอน สะท้อนเอกลักษณ์ : รายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก¹

Strategies to Name the Documentary Episodes to Reflect Identities:

A Case Study of “Thuean Travel” and “Thiao Rop Lok”

สรลพร ขวัญซ่าย² เบญจวรรณ สงสุข² ปริญญากรณ์ ชูแก้ว³ และอลิสา คุ่มเคี่ยม³

Sarunporn Kwansai⁴, Benjawan songsuk⁴, Pariyakorn Chookeaw⁵, and Alisa Kumkiam⁵

(Received: 31 May 2021; Revised: 30 October 2021; Accepted: 18 November 2021)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการตั้งชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel ของวรรณสิงห์ ประเสริฐกุล และรายการเที่ยวรอบโลก ของมณฑล กสานติกุล เพื่อแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของรายการผ่านกลวิธีการตั้งชื่อตอน โดยในรายการเถื่อน Travel จากชื่อตอนที่ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 4 มี.ค. 2560 – 20 มิ.ย. 2563 และรายการเที่ยวรอบโลก จากชื่อตอนที่ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 2 พ.ย. 2557 – 27 พ.ค. 2563 กลวิธีในการตั้งชื่อตอน ผลการศึกษพบ กลวิธีการตั้งชื่อตอน 7 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการใช้คำ กลวิธีการตั้งชื่อตอนที่มีการกล่าวถึงสถานที่ กลวิธีการใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม กลวิธีการใช้สัญลักษณ์อารมณ์ กลวิธีการตั้งชื่อแบบปฏิเสธจากรายการ ขยายความ โดยทั้ง 2 รายการมีการใช้กลวิธีในการตั้งชื่อตอนที่แตกต่างกันเพื่อส่งเสริมแนวคิดของรายการ

คำสำคัญ: การตั้งชื่อ เอกลักษณ์ รายการเถื่อน Travel รายการเที่ยวรอบโลก

Abstract

This article aims to examine tactics in naming episodes of the documentaries: Thuean Travel produced by Wannasingh Prasertkul and Thiao Rop Lok by Monthon Kasartikul, respectively. It presents distinctiveness of naming thirty-six episodes of Thuean Travel broadcasted from 4 March 2017 to 20 June 2020 and ninety-three episodes of Thiao Rop Lok streamed from 2 November 2014 to 27 May 2020. The findings reveal seven tactics that were employed for naming each episode, including word choice, applying a certain name of the place as a part of the episode name, using punctuation marks in place of conjunctions, using emoticons, using rhetorical questions, and providing a short explanation. Each employed different tactics according to the purpose and audience of the shows.

Keywords: naming, Thuean Travel, Thiao Rop Lok

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 0111451 สัมมนาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² นิสิตหลักสูตรการศึกษาด้านจิตวิทยาเอกภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

⁴ Undergraduate student, Department of Thai Language, Faculty of Education, Thaksin University

⁵ Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

บทนำ

งานเขียนล้วนมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันตามจุดมุ่งหมายของงานเขียนแต่ละประเภท รวมถึงสำนวนภาษาที่ผู้เขียนเลือกใช้ก็ย่อมแตกต่างกันตามไปด้วย ซึ่งงานเขียนจะเป็นที่นิยมได้นั้นนอกจากจะมีเนื้อหาที่ดีและน่าสนใจแล้ว กลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้ก็มีส่วนช่วยในการดึงดูดความสนใจของผู้อ่านเช่นกัน ผู้เขียนจึงต้องมีสไตล์การเขียนที่น่าจดจำ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วัจนลีลา เป็นรูปแบบของภาษาแบบใดแบบหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของบุคคล ดังที่ กาญจนา นาคสกุล (2524, หน้า 212) กล่าวว่า “สไตล์ (Style) หมายถึง ท่วงทีการแสดงออกเป็นแนวถนัดของนักเขียนคนหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นโดยจงใจหรืออาจไม่จงใจก็ได้ การสร้างรูปประโยคและการใช้สำนวนโวหารถือได้ว่าเป็นเรื่องของท่วงทีการแสดงออกโดยตรง” กลวิธีการใช้ภาษาไม่เพียงแต่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น แต่ยังปรากฏในสื่อหลายประเภท เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ยูทูบ เป็นต้น โดยอยู่ในรูปแบบของการพาดหัวข่าว การตั้งชื่อเรื่อง การตั้งชื่อตอน ฯลฯ

ชื่อเรื่องนับว่าเป็นส่วนสำคัญมากส่วนหนึ่งของงานเขียนทุกประเภททั้งงานเขียนสารคดีและบันเทิง-คดี ทั้งในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อโทรทัศน์ เนื่องจากเป็นส่วนแรกสุดที่ผู้อ่านหรือผู้ชมสามารถมองเห็น ชื่อเรื่องจึงมีบทบาทในการเร้าความสนใจใคร่รู้สิ่งที่ถูกซ่อนอยู่ในเนื้อหาและเป็นส่วนสำคัญที่จะเชื้อเชิญผู้อ่านและชวนให้ติดตามเรื่องราวนั้น ๆ ดังนั้นการตั้งชื่อจึงไม่มีสูตรสำเร็จหรือเกณฑ์ที่ตายตัว ผู้เขียนมีอิสระเต็มที่ในการตั้งชื่องานของตนเองหรือเรียกว่า กลวิธีการตั้งชื่อ การตั้งชื่อเรื่องในสื่อแต่ละประเภทจึงมีเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไปตามความถนัดของผู้เขียน และอาจมีการใช้กลวิธีหลากหลายรูปแบบหรือใช้กลวิธีที่แปลกใหม่ทั้งในด้านการใช้คำและด้านกลวิธีในการตั้งชื่อ เช่น การใช้คำภาษาต่างประเทศ การใช้ภาพพจน์ การตั้งคำถาม เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันการตั้งชื่อเรื่องมีส่วนสำคัญอย่างมากในสื่อออนไลน์โดยเฉพาะการตั้งชื่อรายการต่าง ๆ เช่น รายการข่าว ละคร รายการท่องเที่ยว เป็นต้น เนื่องจากช่องทางออนไลน์ถือเป็นช่องทางที่เจ้าของรายการสามารถแสดงความเป็นตัวตนได้อย่างเต็มที่ในการถ่ายทอดและนำเสนอผลงานในรูปแบบที่ตนเองพอใจ รูปแบบรายการหนึ่งที่นิยมกันมาก คือ รายการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวพาไปเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ พาไปซื้อของ ไปรับประทานอาหาร ซึ่งผู้ชมสามารถรับรู้ได้ถึงบรรยากาศของรายการได้อย่างชัดเจนผ่านการเดินทาง การใช้ชีวิตในสถานที่ต่าง ๆ การตั้งชื่อเรื่องหรือตั้งชื่อตอนในรายการท่องเที่ยวที่ผู้ศึกษาสนใจในการนำมาวิเคราะห์ คือ รายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก รายการท่องเที่ยวทั้ง 2 รายการมีความเป็นเอกลักษณ์อย่างมากทั้งทางด้านรูปแบบการนำเสนอ เนื้อหา และการตั้งชื่อที่มีความน่าสนใจซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในโลกออนไลน์

รายการเถื่อน Travel ผู้ดำเนินรายการคือ สิงห์ - วรณสิงห์ ประเสริฐกุล เป็นรายการสารคดีที่มีแนวคิดการเดินทางผจญภัยในที่ที่คนดี ๆ ไม่ไป โดยนำเสนอเรื่องราวในอีกด้านหนึ่งของโลกที่คนส่วนใหญ่ไม่รู้จัก กับการผจญภัยในดินแดนเถื่อนแปลกประหลาดและอันตรายที่สุดในโลก โดยเป็นการเดินทางเพียงลำพัง ทำหน้าที่พิธีกรและช่างภาพด้วยตนเอง (ปณชัย อารีเพิ่มพร, 2560: ออนไลน์) รายการเถื่อน Travel ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องโดยออกอากาศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 มาจนถึงปัจจุบัน ทั้งทางสถานีโทรทัศน์ GMM และสื่อออนไลน์ทางช่องยูทูบโดยมีผู้รับชมสูงสุดในหนึ่งตอนถึง 2,200,000 คน นอกเหนือจากเรื่องราวการเดินทางไปในที่แปลกประหลาดแล้ว การตั้งชื่อตอนก็มีความน่าสนใจและแฝงอะไรบางอย่างไว้เช่นกัน เช่น Christiania แดนสายเขียว!!!, Dharavi สลัม 5 ดาว, นามิเบีย เมืองผีสิงกลางทะเลทราย (เถื่อนChannel, 2560-2563: ออนไลน์)

ส่วนรายการเที่ยวรอบโลก ผู้ดำเนินรายการ คือ มั่น - มณฑล กสานติกุล เจ้าของเพจบล็อก “I Roam Alone” และหนังสือ “I Roam Alone” ที่รวบรวมเรื่องราวการเดินทางคนเดียวของเธอจากหลากหลายประเทศ ทั้งยุโรปและเอเชีย โดยเธอ

ได้แรงบันดาลใจมาจากความคิดของเพื่อน ๆ ส่วนใหญ่ที่ว่า "ถ้าฉันเป็นผู้ชาย ฉันจะแบกเป้ไปเที่ยวคนเดียวแล้วละ" ซึ่งเธอก็ตั้งคำถามมาตลอดว่า "แล้วยังไงอะ" จากความคิดดังกล่าวกับเรื่องที่ไม่มีทางเป็นไปได้นั้น ทำให้เธอเริ่มต้นออกเดินทาง และพิสูจน์ว่าสิ่งที่คิดไม่เป็นความจริง ขอเพียงแต่มีความกล้าที่จะออกจากกรอบเดิม ๆ เท่านั้นก็พอ I Roam Alone เป็นการเดินทางเที่ยวรอบโลกของผู้หญิงคนเดียว ที่ได้สร้างแรงบันดาลใจให้หญิงสาวหลาย ๆ คนกล้าออกเดินทางมากขึ้น (ไทยรัฐออนไลน์, 2558: ออนไลน์) สิ่งที่น่าสนใจในรายการอีกอย่างหนึ่งคือ การตั้งชื่อตอน ซึ่งมีการใช้คำที่หลากหลาย มีการตั้งชื่อโดยใช้คำให้สอดคล้องกับยุคสมัย เช่น จีน - กินอาหารถิ่น อิมมว้าวก, 'กินแหลก' ญี่ปุ่น (นาโกย่าและเมืองซางเคียง), 'สวิส' แบบเสียว ๆ ! อ้าากซ์! (I Roam Alone, 2557-2563 : ออนไลน์)

จะเห็นได้ว่า ทั้ง 2 รายการ แสดงให้เห็นตัวตนที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้ดำเนินรายการได้อย่างชัดเจน ผ่านทางรูปแบบและการนำเสนอเรื่องราว กล่าวคือ เป็นรายการท่องเที่ยวในต่างประเทศที่มีผู้ดำเนินรายการเป็นผู้เดินทางเพียงคนเดียว เพื่อท้าทายความสามารถของตนเองและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ชมได้เห็นว่า การเดินทางเพียงลำพังนั้นไม่ได้น่ากลัวอย่างที่คิด แต่กลับมีเรื่องราวที่น่าสนใจชุกชอนอยู่มากมายในการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 2 รายการ มีรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน แต่ทั้ง 2 รายการสามารถถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์ของรายการได้จากการตั้งชื่อตอน ซึ่งเป็นจุดเด่นอีกอย่างหนึ่งของรายการในการดึงดูดใจผู้ชม จึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาและเปรียบเทียบกลวิธีการตั้งชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก เพื่อให้เห็นถึงกลวิธีการตั้งชื่อตอนที่ถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์ของทั้ง 2 รายการ

จากการวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อตอนสารคดีในรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก พบว่ามีการใช้กลวิธีการตั้งชื่อบางลักษณะที่แตกต่างกันในการนำเสนอเรื่องราวการท่องเที่ยวในต่างประเทศ ทำให้สามารถถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์ของทั้ง 2 รายการได้ผ่านการใช้ภาษาในการตั้งชื่อตอน การใช้คำแต่ละลักษณะจะปรากฏอยู่ในวัจนลีลาที่แตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นลักษณะเฉพาะหรือความถนัดของผู้เขียนในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายหรือประเด็นเนื้อหาของเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชมให้ติดตามเรื่องราวที่ผู้ดำเนินรายการต้องการนำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีการตั้งชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบกลวิธีการตั้งชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อที่สนใจศึกษา
2. ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. รวบรวมข้อมูลจากรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก
4. วิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด
5. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้ได้พิจารณาแนวคิดเรื่องวัจนลีลามมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก ดังนี้

แนวคิดเรื่องวัจนลีลา

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541, หน้า 148) กล่าวว่า วัจนลีลา (style) หมายถึง รูปแบบการใช้ภาษาแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการใช้แบบอื่นโดยบริบทหรือสถานการณ์การใช้ภาษา กล่าวคือ วัจนลีลาเป็นรูปแบบของภาษาแบบใดแบบหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของบุคคลซึ่งจะแตกต่างกันไปตามบริบท เพื่อใช้ในการสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึกซึ่งอาจเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวหรืออาจสร้างแนวการเขียนขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ เช่น ในการตั้งชื่อเรื่อง มักมีการใช้ภาษาเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านหรือผู้ชม เรียกร้องให้เกิดความสนใจใคร่รู้เพื่อเชิญชวนให้อ่านหรือรับชมประเด็นที่ต้องการนำเสนอ เป็นต้น ทั้งยังเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อ่าน โดยผู้อ่านอาจวิเคราะห์ได้จากภาษาได้แก่ การใช้คำ การสร้างไวยากรณ์ การสร้างภาพพจน์ และกลวิธีการประพันธ์

แนวคิดเรื่องการตั้งชื่อ

อวยพร พานิช (อ้างถึงใน ปัทมา เรืองศรี, 2547, หน้า 6) กล่าวว่า การตั้งชื่อเรื่องเป็นการขมวดเรื่องราวเป็นถ้อยคำกลุ่มหนึ่ง เป็นการรวบรวมมโนทัศน์แบบกว้างไกลตามหลักความคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความเชื่อและวัฒนธรรมการใช้ภาษา มักเป็นคำสั้น ๆ หรือวลีที่เป็นที่ยอมรับหรือเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ตั้งชื่อกับผู้อ่าน การตั้งชื่อจึงเป็นการใช้ภาษาเพื่อบอกประเด็นของเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอแบบกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถคาดเดาแนวของเรื่อง ชื่อเรื่องนั้นจะมีความน่าสนใจหรือดึงดูดใจผู้อ่านได้มากเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับกลวิธีการใช้ภาษา โดยในปัจจุบันกลวิธีการตั้งชื่อได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการใช้สัญลักษณ์ ภาษาอังกฤษ ฯลฯ มากขึ้น ดังงานวิจัย วิเคราะห์ โครงสร้างภาษาและกลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทย ในช่วง 2 ทศวรรษ (พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2545) ของชุดิมา บุญอยู่ (2549, หน้า 84-85) ได้อธิบายเกี่ยวกับการตั้งชื่อว่า แสดงถึงความก้าวหน้าและเนื้อหาภาพยนตร์เนื่องจากการตั้งชื่อให้ทันสมัยและเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลชื่อตอนจากรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก ดังนี้

1. ชื่อตอนจากรายการเถื่อน Travel ในช่วงวันที่ 4 มี.ค. 2560 - 20 มิ.ย. 2563 รวมทั้งสิ้น 36 ตอน
2. ชื่อตอนจากรายการเที่ยวรอบโลก ในช่วงวันที่ 2 พ.ย. 2557 - 27 พ.ค. 2563 รวมทั้งสิ้น 93 ตอน

ผลการวิจัย

1. กลวิธีการตั้งชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel และรายการ เที่ยวรอบโลก

จากการศึกษาปรากฏกลวิธีการตั้งชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก 7 กลวิธี ดังนี้

1.1 กลวิธีการใช้คำในการตั้งชื่อตอน พบกลวิธีการใช้คำทั้งหมด 5 ลักษณะ ดังนี้

1.1.1 การใช้คำภาษาต่างประเทศ

เปรมจิต ชนวงส์ (2538, หน้า 148) กล่าวว่า การยืมคำภาษาอื่นเข้ามาใช้ในภาษาไทย เนื่องจากการขยายตัวของสังคม การยืมคำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ในภาษาไทยมี 3 ลักษณะ ได้แก่ การทับศัพท์ การแปลศัพท์ และการบัญญัติ จากการศึกษพบการใช้คำภาษาต่างประเทศทั้งในรูปแบบของการใช้อักษรภาษาอังกฤษและการเขียนด้วยอักษรภาษาไทยที่เป็นคำทับศัพท์และศัพท์บัญญัติ ซึ่งส่วนใหญ่พบในบริบทของคำเรียกชื่อสถานที่ และคำเรียกบุคคลหรือกลุ่มคน กลวิธีการตั้งชื่อตอนที่ปรากฏการใช้คำภาษาต่างประเทศ เช่น

บุกกองถ่าย AV & วิดีယากูซ่า

(รายการเถื่อน Travel, 13 พ.ค. 2560)

จากตัวอย่างชื่อตอนข้างต้น มีการใช้คำภาษาต่างประเทศ 2 ลักษณะ คือ เขียนด้วยอักษรย่อภาษาอังกฤษ “AV” และคำที่เขียนด้วยอักษรภาษาไทย คือ คำว่า “ยากูซ่า” ซึ่งเป็นคำทับศัพท์จากภาษาญี่ปุ่น คำว่า “AV” มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า adult video แปลเป็นภาษาไทย คือ วิดีโอสำหรับผู้ใหญ่ ผู้เขียนเลือกใช้อักษรย่อว่า AV แทนคำว่า วิดีโอสำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งช่วยให้สะดวกใจในการอ่านมากขึ้น อีกทั้ง AV ยังมีความหมายเป็นที่รับรู้ร่วมกันของคนในสังคมอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องสร้างคำภาษาไทยขึ้นมาใช้แทน ส่วนคำว่า “ยากูซ่า” เป็นการทับศัพท์มาจากภาษาญี่ปุ่น ใช้เรียกกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมหรือสิ่งผิดกฎหมายในประเทศญี่ปุ่นในทำนองเดียวกับคำว่า มาเฟีย การที่ผู้เขียนเลือกนำมาเขียนเป็นตัวอักษรไทยทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายกว่าการใช้ตัวอักษรภาษาญี่ปุ่น

1.1.2 การใช้คำสแลง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำสแลงไว้ว่า หมายถึง น. ถ้อยคำหรือสำนวนที่ใช้เข้าใจกันเฉพาะกลุ่มหรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง ไม่ใช่ภาษาที่ยอมรับกันว่าถูกต้อง การตั้งชื่อตอนที่ปรากฏการใช้คำสแลง เช่น

สิงคโปร์ โค*รนาเบื้อ?

(รายการเที่ยวรอบโลก, 2 พ.ย. 2561)

จากตัวอย่างชื่อตอนมีการใช้คำสแลง คือ คำว่า “โค*ร” มาจากคำว่า “โคตร” ซึ่งความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง น. วงศ์สกุล, เผ่าพันธุ์, ต้นสกุล, เช่น โคตรโคตร, น. คำนี้บางครั้งก็นำไปใช้ในความหมายไม่สุภาพหรือเป็นคำด่า โดยนำคำว่าโคตรมาประกอบกับคำอื่น เช่น โคตรเหี้ย โคตรพ่อโคตรแม่ โคตรเลว จึงทำให้คำนี้ถูกเข้าใจว่าเป็นคำไม่สุภาพไป จะเห็นว่าในชื่อตอนที่ปรากฏการเขียนคำว่า โค*ร มีการใช้เครื่องหมายดอกจันมาแทนที่พยัญชนะ ด เพื่อหลีกเลี่ยงคำไม่สุภาพ เพราะเมื่อนำคำว่า โคตร มาอยู่ในบริบทของการตั้งชื่อตอน “สิงคโปร์ โค*รนาเบื้อ” คำว่า โคตร ให้ความหมายว่า มาก ๆ ในที่นี้ก็หมายถึง น่าเบื้อมาก ๆ ซึ่งการใช้คำว่าโคตรในลักษณะนี้จัดเป็นคำสแลงเพราะมักใช้กันในหมู่วัยรุ่น โดยใช้ประกอบคำวิเศษณ์ เช่น โคตรเท่ โคตรสวย ใหญ่โคตร เยอะโคตร

1.1.3 การใช้คำซ้ำ

อนันต์ อ่วมศาสตร์ และเนาวรัตน์ อ่วมศาสตร์ (2517, หน้า 93-94) กล่าวว่า การใช้คำซ้ำเป็นการสร้างคำอย่างหนึ่ง คือ การนำคำคำเดียวกันมาซ้ำกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงความหมายของคำนั้นให้เพิ่มมากขึ้นหรือลดน้อยลงตามต้องการ การตั้งชื่อตอนที่ปรากฏการใช้คำซ้ำ เช่น

New York - รู้หรือไม่? เรื่องราวแปลก ๆ 5 อย่างที่นิวยอร์ก

(รายการเที่ยวรอบโลก, 19 ส.ค. 2561)

จากตัวอย่างข้อตอนข้างต้นมีการใช้คำซ้ำโดยใช้เครื่องหมายวรรคตอนไม่ยมก “ๆ” เพื่อเน้นย้ำความหมายให้มีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น คำว่า “แปลก ๆ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 คำว่า “แปลก” หมายถึง แตกต่างไปจากที่เคยคิด เคยรู้, เพี้ยนไป, ผิดปกติ เมื่อมีการใช้ไม่ยมกต่อท้าย คำว่า แปลก ๆ จึงสื่อความถึงเรื่องที่มีนัยยะมากกว่าแปลก ต้องมีอะไรที่ลึกลับซับซ้อนชวนให้คิด ให้ตั้งข้อสงสัยมากกว่าปกติชวนให้ผู้อ่านรู้สึกอยากรู้อยากเห็นเรื่องนั้น ๆ เพิ่มขึ้นเนื่องจากอะไรที่มากกว่าปกติ พิเศษหรือแตกต่างไปจากเดิมมากเท่าไร ยิ่งกระตุ้นให้มนุษย์เกิดความสนใจมากขึ้นเช่นกัน

1.1.4 คำที่มีความหมายโดยนัย

อัครา บุญทิพย์ (อ้างถึงใน กาญจนา ปราบปัญจะ, 2553, หน้า 75) กล่าวถึงคำที่มีความหมายโดยนัยหรือความหมายแฝง (Connotation) ว่าหมายถึง “คำที่มีความหมายเชื่อมโยงความคิด โดยการนำสิ่งหนึ่งไปสัมพันธ์กับอีกสิ่งหนึ่ง” เป็นความหมายที่พิเศษออกไปจากความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ผู้อ่านต้องคิดและตีความไปตามบริบท การตั้งข้อตอนที่ปรากฏการใช้คำที่มีความหมายโดยนัย เช่น

Syria น้ำตาแห่งซีเรีย

(รายการเถื่อน Travel, 28 ก.ค. 2561)

จากตัวอย่างข้อตอนข้างต้น คำที่มีความหมายโดยนัยคือ คำว่า “น้ำตา” ซึ่งความหมายโดยตรงของน้ำตา จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง น้ำที่ไหลออกจากนัยน์ตา แต่ในบริบทของข้อตอนข้างต้นผู้เขียนไม่ได้ใช้ คำว่า น้ำตา ในความหมายโดยตรง เนื่องจาก “ซีเรีย” เป็นชื่อประเทศ จึงไม่สามารถนำมาใช้ในบริบทของความหมายโดยตรงได้ จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนได้ใช้ คำว่า น้ำตา ในความหมายของการสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกโศกเศร้า เสียใจ เมื่อนำมารวมกับบริบท “น้ำตาแห่งซีเรีย” จึงสื่อถึงความโศกเศร้าเสียใจจากการสูญเสียของคนที่เสียชีวิต ซึ่งเกิดจากการทำสงครามอันยาวนาน และเป็นการสูญเสียที่ไม่มีวันจบสิ้น ส่งผลให้ข้อตอนเสมือนมีความรู้สึกที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ชมสนใจค้นหาความหมายที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ

1.1.5 การใช้คำปฏิพากย์

ธเนศ เวศร์ภาดา (2549, หน้า: 41-51) กล่าวว่า คำปฏิพากย์ คือ การนำคำที่มีความหมายขัดแย้งกัน มารวมกัน เพื่อให้เกิดคำที่มีความหมายใหม่ ให้ความรู้สึกกินใจ หรือเกิดอารมณ์สะเทือนใจ การตั้งข้อตอนที่ปรากฏการใช้คำปฏิพากย์ เช่น

Dharavi สลัม 5 ดาว

(รายการเถื่อน Travel, 2 พ.ค. 2563)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “Dharavi” เป็นชื่อของสลัมในเมืองมุมไบ ประเทศอินเดีย สลัม เป็นคำทับศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า slum พจนานุกรมศัพท์บัญญัติสำนักงานราชบัณฑิตยสภาได้บัญญัติคำภาษาไทยว่า ชุมชนแออัด ทำให้ในความเข้าใจของบุคคลทั่วไป สลัม หมายถึง สถานที่เสื่อมโทรม สถานที่ ที่บ้านเรือนสร้างขึ้นต่ำกว่ามาตรฐาน ความสกปรก และการขาดการรักษาความปลอดภัยที่มั่นคง ส่วนคำว่า “5 ดาว” เป็นคำที่ใช้แสดงถึงมาตรฐานที่ดีเยี่ยม มักใช้กับธุรกิจโรงแรม จะเห็นได้ว่าในการตั้งข้อตอนนี้ผู้เขียนได้ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันมาอยู่ในบริบทเดียวกัน คือ สลัม 5 ดาว เพื่อสื่อให้เห็นนัยยะความแตกต่างของสลัมที่ไม่เหมือนที่ใดบนโลก คือ ชุมชนที่ผสมผสานวัฒนธรรมจากทั่วอินเดียเข้าไว้ด้วยกัน เป็นพื้นที่ของชนชั้นแรงงานและธุรกิจของเมืองมุมไบ เป็นวิถีของสลัมที่แตกต่างไปจากความเข้าใจของคนทั่วไป เพราะ Dharavi มีมาตรฐานที่สูงกว่าสลัมทั่วไปจัดเป็นชุมชนแออัดขั้นดี

1.2 กลวิธีการตั้งชื่อตอนที่มีการกล่าวถึงสถานที่

1.2.1 การนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยตรง

การนำชื่อสถานที่มาเป็นส่วนหนึ่งของชื่อตอน เพื่อบอกให้ทราบว่าผู้ดำเนินรายการต้องการนำเสนอเรื่องราวการเดินทางไปที่ใด การตั้งชื่อตอนที่ปรากฏการนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยตรง เช่น

เกาหลีเหนือ ชีวิตในกรุงเปียงยาง

(รายการเถื่อน Travel, 22 เม.ย. 2560)

จากตัวอย่างชื่อตอนข้างต้นมีการระบุสถานที่ คือ “เกาหลีเหนือ” ซึ่งเป็นชื่อประเทศในทวีปเอเชีย และระบุสถานที่อีกที่หนึ่ง คือ “กรุงเปียงยาง” ชื่อเมืองหลวงของประเทศเกาหลีเหนือ จะเห็นได้ว่าชื่อตอนข้างต้นได้มีการระบุสถานที่ทั้งชื่อประเทศและชื่อเมือง เป็นการเจาะจงให้ผู้อ่านและผู้ชมรับรู้เนื้อหาในตอนนี้จะนำเสนอเพียงแค่เรื่องราวของกรุงเปียงยางประเทศเกาหลีเหนือ

1.2.2 การนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยอ้อม

การนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยอ้อม โดยไม่มีการระบุชื่อสถานที่ที่แน่ชัด แต่จะมีการใช้วิธีระบุจุดเด่นของแต่ละตอนหรือจุดเด่นของสถานที่นั้นแทน ชื่อตอนที่ปรากฏการนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยอ้อม เช่น

บุกกองถ่าย AV & วิถียาภูเขา

(รายการเถื่อนTravel, 13 พ.ค. 2560)

จากตัวอย่างชื่อตอนข้างต้น ผู้แต่งได้ระบุถึงสิ่งที่จะกระทำคือ “บุกกองถ่าย AV” และไปเรียนรู้ “วิถียาภูเขา” โดยผู้แต่งไม่ได้ระบุสถานที่ว่าจะกระทำทั้ง 2 อย่างนี้ที่ใด ประเทศหรือเมืองใด แต่ผู้อ่านสามารถรับรู้ได้โดยปริยายว่า สถานที่นั้น คือ ประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากเป็นประเทศที่มีการทำธุรกิจ AV อย่างจริงจังมาเป็นระยะเวลายาวนาน และ ยาภูเขา เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายจากสื่อต่าง ๆ เนื่องจาก ยาภูเขา เป็นสมาชิกของกลุ่มอาชญากรรมที่ก่อตั้งขึ้นมาตั้งแต่สมัยโบราณในประเทศญี่ปุ่น หรือที่เรารู้จักกันในนาม “มาเฟียญี่ปุ่น” ผู้เขียนจึงเลือกใช้คำว่า กองถ่าย AV และ ยาภูเขา แทนที่จะบอกอย่างตรงไปตรงมาว่า ไปประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากทั้ง 2 คำสามารถสื่อความถึงประเทศญี่ปุ่นได้อย่างชัดเจน และมีความน่าสนใจมากกว่าการระบุชื่อสถานที่อย่างตรงไปตรงมา

1.3 การใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม

การใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม คือ การนำเครื่องหมายมาใช้ในการแสดงความคล้ายคลึงกัน โดยนำมาใช้เชื่อมคำที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อตอน การตั้งชื่อตอนที่ปรากฏการใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม เช่น

เที่ยวได้วันด้วยปาก(3 วัน กิน + ดูดวง + เที่ยว)

(รายการเที่ยวรอบโลก, 24 มี.ค. 2561)

อิหร่าน - 1 วัน x คนแปลกหน้าไปเดินถ่ายรูปเล่น

(รายการเที่ยวรอบโลก, 29 พ.ย. 2561)

จากตัวอย่างข้อตอนทั้ง 2 ข้างต้นมีการใช้เครื่องหมาย “+” และสัญลักษณ์ “x” โดยนำมาเพื่อเชื่อม-ความเข้าด้วยกัน สามารถแปลว่า “และ” หรือ “กับ” ก็ได้ ขึ้นอยู่กับบริบทที่ผู้เขียนเลือกใช้ การนำเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้ามาใช้ ทำให้ประโยคหรือข้อความนั้นมีความน่าสนใจมากกว่าการใช้คำเชื่อมที่ถูกต้องตามหลักภาษาไทยซ้ำ ๆ กันหลาย ๆ ครั้ง อย่างเช่นอย่างตัวอย่างที่ 2 ซึ่งผู้เขียนต้องการที่จะบอกถึงกิจกรรมหลายอย่างที่ทำได้ และการใช้เครื่องหมาย “-” เพื่อแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างข้อสถานที่และกิจกรรมที่ทำในประเทศอิหร่าน

1.4 กลวิธีการใช้สัญลักษณ์ หรือเรียกว่า emoticon

นิตยา กาญจนะวรรณ (2555, หน้า 84-85) กล่าวว่า สัญลักษณ์ คือ การใช้สัญลักษณ์เมื่อต้องการแสดงอารมณ์ต่าง ๆ เช่น :-) แทน “ยิ้ม หรือ หน้าตามีความสุข” :’(แทน “ร้องไห้” >:D แทน “หัวเราะ” การตั้งข้อตอนที่ปรากฏการใช้สัญลักษณ์แสดงอารมณ์ เช่น

Madagascar: ไปฉีดวัคซีนกันกันพิษลิเมอร์บ้า :D

(รายการเที่ยวรอบโลก, 23 ก.ย. 2560)

จากตัวอย่างข้อตอนข้างต้น มีการใช้สัญลักษณ์หรือ emoticon โดยมีที่มาจากคำภาษาอังกฤษ 2 คำ คือ emotion แปลว่าอารมณ์ และคำว่า icon ที่แปลว่ารูปสัญลักษณ์ (ไอที 24 ชั่วโมง, 2558 : ออนไลน์) กล่าวคือเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้แทนอารมณ์ โดยพจนานุกรมศัพท์บัญญัติสำนักงานราชบัณฑิตยสภาได้บัญญัติคำว่า emoticon เป็นภาษาไทย คือ สัญลักษณ์ เป็นใช้เครื่องหมายและตัวอักษรภาษาอังกฤษมาเรียงต่อกันแทนลักษณะสีหน้าของมนุษย์ที่จะแตกต่างกันไปตามอารมณ์ความรู้สึกในขณะนั้น การตั้งข้อตอนของรายการเที่ยวรอบโลก ผู้เขียนได้มีการนำสัญลักษณ์ emoticon มาใช้ เพราะผู้เขียนและผู้ชมไม่สามารถเห็นสีหน้าท่าทางของกันและกันได้ จากตัวอย่างได้นำ :D มาใช้เพื่อสื่ออารมณ์ของคนที่กำลังหัวเราะ ด้วยการใช้เครื่องหมายทวิภาค : แทนดวงตา และอักษร D แทนปากของมนุษย์ที่กำลังยิ้มยิ่ฟัน

1.5 กลวิธีการตั้งชื่อแบบปฏิบัติ

ดวงใจ ไทยอุบล (2545, หน้า 75-85) กล่าวว่า ปฏิบัติ คือ การถามที่ไม่ต้องการคำตอบโดยใช้ศิลปะในการใช้ภาษา เพื่อมุ่งให้ผู้อ่านเกิดแนวคิดหรือเกิดความสนใจมากกว่าจะได้รับคำตอบจากผู้อ่านหรืออาจเป็นคำถามที่ให้อ่านคิดหาคำตอบเอง การตั้งข้อตอนที่ปรากฏการตั้งชื่อแบบปฏิบัติ เช่น

New York - รู้หรือไม่? เรื่องราวแปลก ๆ 5 อย่างที่นิวยอร์ก

(รายการเที่ยวรอบโลก, 19 ส.ค. 2561)

จากตัวอย่างข้อตอนข้างต้น เป็นการตั้งข้อตอนในรูปแบบของประโยคคำถาม โดยมีทั้งการใช้คำและเครื่องหมายในการระบุถึงการตั้งคำถาม คำที่ใช้ได้แก่ คำว่า “หรือไม่” ใช้ร่วมกับคำว่า รู้ เป็น รู้หรือไม่ เพื่อถามผู้ชมก่อนจะกล่าวถึงเรื่องราว นั้น ๆ อีกทั้งยังมีการใช้เครื่องหมายปริศนา “?” ซึ่งเป็นเครื่องหมายสำหรับใช้เมื่อสิ้นสุดความหรือประโยคคำถาม หรือใช้แทนคำถาม เพื่อกระตุ้นความสงสัย ทำให้เกิดความสนใจใคร่รู้ขึ้นในตัวผู้ชม แล้วจะได้คำตอบเมื่อเข้าไปดูเรื่องราวในคลิป เป็นกลวิธีการตั้งข้อตอนที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้เป็นอย่างดี

1.6 กลวิธีการขยายความ

กลวิธีการขยายความ คือ การมีส่วนหลักและส่วนขยาย เป็นการตั้งชื่อตอนที่ทำให้เห็นว่ามีที่ตั้งใจแยกให้เห็นหัวข้อเรื่องและประเด็นขยายอย่างชัดเจน อาจใช้การเว้นวรรค หรือใช้เครื่องหมายมาคั่นกลางระหว่างส่วนหลักและส่วนขยาย ดังนี้

1.6.1 ส่วนหลักเป็นคำ และส่วนขยายเป็นวลี เช่น

ชื่อตอนในรายการเดือน Travel	ชื่อตอนในรายการเที่ยวรอบโลก
1. อัฟกานิสถาน สูแดนสงคราม	1. Madagascar: หมู่บ้านเล็ก ๆ ที่ไม่มีใครเคยไป
2. อัฟกานิสถาน ชีวิตในความขัดแย้ง	2. WEST AFRICA - 14 ชั่วโมงบนรถไฟชนแรงแหล้ง
3. อัฟกานิสถาน หุบผาแห่งบามิยัน	3. India - เซอราปุนจิ เมืองที่ฝนตกเยอะที่สุดในโลก

1.6.2 ส่วนหลักเป็นวลี และส่วนขยายเป็นวลี ปรากฏในการตั้งชื่อตอนของรายการเดือน Travel เช่น

1. Colombian Cocaine เมเดยินเมืองโคเคน
2. นิราศซาฮารา 1: จากมหาสมุทรสู่ผืนทราย
3. นิราศซาฮารา 2: Western Sahara ทะเลทรายต้องห้าม

จะเห็นได้ว่า การตั้งชื่อตอนโดยใช้กลวิธีการมีส่วนหลักและส่วนขยายของทั้ง 2 รายการ ส่วนหลักจะอยู่ในรูปแบบของคำเป็นส่วนใหญ่และวลีรองลงมา สำหรับส่วนขยายนั้นอาจอยู่ในรูปแบบของวลีโดยอยู่ด้วยความถนัดของผู้เขียน และประเด็นที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ สำหรับส่วนหลักมุ่งเน้นไปที่การบอกว่าในตอนนั้น ๆ พวกเขาเดินทางไปประเทศใดเป็นหลัก สำหรับส่วนขยายอาจจะได้ทั้งเหตุการณ์สำคัญ การกระทำ ลักษณะเด่นของสถานที่นั้น หรือบอกถึงชื่อสถานที่เพิ่มเติม เพื่อเป็นการระบุให้เห็นรายละเอียดของการเดินทาง รวมถึงสาระความรู้เกี่ยวกับประเทศหรือสถานที่นั้นเพิ่มมากขึ้น

1.7 กลวิธีการพิมพ์แบบพิเศษ

กลวิธีการพิมพ์แบบพิเศษ คือ การพิมพ์ซ้ำตัวสุดท้าย เพื่อนำความหมายและสื่อถึงการลากเสียงยาวนาน (กานต์วีชมเชย, 2558) การตั้งชื่อตอนที่ปรากฏการพิมพ์แบบพิเศษ เช่น

จีน - กินอาหารถิ่น อิ่มมว่าาก

(รายการเที่ยวรอบโลก, 17 มี.ค. 2562)

จากตัวอย่างชื่อตอนข้างต้นมีการพิมพ์คำแบบพิเศษ คือ คำว่า “มว่าาก” มาจากคำว่า “มาก” ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์ขยายกริยา อิ่ม ให้รู้ว่าอิ่มมาก ๆ แต่ผู้เขียนต้องการเน้นความของคำว่าอิ่มให้มากขึ้นไปอีกจึงใช้การเขียนเลียนแบบเสียงพูดที่มีการแปรไปตามบริบทของผู้พูด ในกรณีนี้ยังการเขียนสะกดคำแบบพิเศษเพื่อแสดงความเป็นกันเองหรือความเป็นกลุ่มเดียวกัน และแสดงบุคลิกแบบเด็ก ๆ มีความร่าเริง และไม่ได้จริงจังมากนัก จึงมีการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ให้มีเสียงสูงมากขึ้นจากเสียงโทเป็นเสียงตรี และการเขียนสระซ้ำหลายตัวเพื่อเลียนเสียงพูดที่ออกเสียงสระซึ่งเป็นเสียงแท้ของพยางค์ให้ยาวมากกว่าปกติ

2. การเปรียบเทียบกลวิธีในการตั้งชื่อตอนในรายการ เดือน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก

จากการศึกษาการตั้งชื่อตอนในรายการเดือน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก พบกลวิธีทั้งหมด 7 กลวิธี ดังนี้

กลวิธีในการตั้งชื่อตอน	รายการ เดือน Travel	รายการ เที่ยวรอบโลก
1.1 กลวิธีการใช้คำ		
1.1.1 การใช้คำภาษาต่างประเทศ	✓	✓
1.1.2 การใช้คำสแลง	✓	✓
1.1.3 การใช้คำซ้ำ		✓
1.1.4 การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย	✓	
1.1.5 การใช้คำปฏิเสธ	✓	
1.2 กลวิธีในการตั้งชื่อตอนที่มีการกล่าวถึงสถานที่		
1.2.1 การนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยตรง	✓	✓
1.2.2 การนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยอ้อม	✓	✓
1.3 กลวิธีการใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม	✓	✓
1.4 กลวิธีการใช้สัญลักษณ์		✓
1.5 กลวิธีในการตั้งชื่อแบบปฏิเสธ		✓
1.6 กลวิธีในการขยายความ	✓	✓
1.6.1 ส่วนหลักเป็นคำ และส่วนขยายเป็นวลี	✓	✓
1.6.2 ส่วนหลักเป็นวลี และส่วนขยายเป็นวลี	✓	
1.7 กลวิธีในการพิมพ์แบบพิเศษ		✓

จากตารางเปรียบเทียบกลวิธีในการตั้งชื่อตอนข้างต้น สามารถกล่าวได้ดังนี้

1. รายการเดือน Travel พบกลวิธีในการตั้งชื่อตอน 4 กลวิธี ดังนี้ 1) กลวิธีในการใช้คำ พบ 4 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำภาษาต่างประเทศ การใช้คำสแลง การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย และการใช้คำปฏิเสธ 2) กลวิธีในการตั้งชื่อตอนที่มีการกล่าวถึงสถานที่ พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ การนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยตรงและการนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยอ้อม 3) กลวิธีในการใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม และ 4) กลวิธีในการขยายความ

2. รายการเที่ยวรอบโลก พบกลวิธีในการตั้งชื่อตอน 7 กลวิธี ดังนี้ 1) กลวิธีในการใช้คำ พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำภาษาต่างประเทศ การใช้คำสแลง และการใช้คำที่ซ้ำ 2) กลวิธีในการตั้งชื่อตอนที่มีการกล่าวถึงสถานที่ พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ การนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยตรง และการนำชื่อสถานที่มากล่าวโดยอ้อม 3) กลวิธีในการใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม 4) กลวิธีในการใช้สัญลักษณ์ 5) กลวิธีในการตั้งชื่อแบบปฏิเสธ 6) กลวิธีในการขยายความ และ 7) กลวิธีในการพิมพ์แบบพิเศษ

สรุปและอภิปราย

กลวิธีการตั้งชื่อตอนสะท้อนเอกลักษณ์ : รายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 2 ประเด็น คือ 1) ศึกษากลวิธีการตั้งชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก 2) เปรียบเทียบกลวิธีการตั้งชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

พบกลวิธีการตั้งชื่อตอน 7 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการใช้คำ 2) กลวิธีการตั้งชื่อตอนที่มีการกล่าวถึงสถานที่ 3) กลวิธีการใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม 4) กลวิธีการใช้สัญลักษณ์แสดงอารมณ์ 5) กลวิธีการตั้งชื่อแบบปฏิบัติ 6) กลวิธีการขยายความ และ 7) กลวิธีการพิมพ์แบบพิเศษ โดยพบการใช้กลวิธีในลักษณะที่แตกต่างกันของทั้ง 2 รายการ ดังนี้ ในรายการเถื่อน Travel พบการใช้กลวิธีการตั้งชื่อตอน 4 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการใช้คำ พบลักษณะการใช้ ได้แก่ การใช้คำภาษาต่างประเทศ การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย การใช้คำสแลง และการใช้คำปฏิเสธ 2) กลวิธีการตั้งชื่อตอนที่มีการกล่าวถึงสถานที่ 3) กลวิธีการใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม และ 4) กลวิธีการขยายความ สำหรับรายการเที่ยวรอบโลก พบการใช้กลวิธีการตั้งชื่อตอน 7 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการใช้คำ พบลักษณะการใช้ ได้แก่ การใช้คำภาษาต่างประเทศ การใช้คำสแลง และการใช้คำซ้ำ 2) กลวิธีการตั้งชื่อตอนที่มีการกล่าวถึงสถานที่ 3) กลวิธีการใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม 4) กลวิธีการใช้สัญลักษณ์แสดงอารมณ์ 5) กลวิธีการตั้งชื่อแบบปฏิบัติ 6) กลวิธีการขยายความ และ 7) กลวิธีการพิมพ์แบบพิเศษ

จากลักษณะกลวิธีการตั้งชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel และรายการเที่ยวรอบโลก แสดงให้เห็นว่าผู้ดำเนินรายการมีการใช้วัจนลีลาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ รายการเถื่อน Travel ใช้วัจนลีลาแบบกึ่งทางการ โดยมีรูปแบบของการเรียบเรียงที่ชัดเจนกล่าวคือ ชื่อตอนที่พบโดยส่วนใหญ่ ใช้กลวิธีการขยายความส่วนหลักเป็นคำและส่วนขยายเป็นวลี โดยมีการขึ้นต้นด้วยการบอกชื่อสถานที่แล้วตามมาด้วยการบอกประเด็นเนื้อหาเสมอ การใช้คำโดยส่วนใหญ่จะเลือกใช้คำที่สื่อความหมายอย่างชัดเจน ส่วนรายการเที่ยวรอบโลก ใช้วัจนลีลาแบบกึ่งเองและวัจนลีลาแบบสนทนา เห็นได้ชัดจากกลวิธีการใช้เครื่องหมายแทนคำเชื่อม กลวิธีการใช้สัญลักษณ์แสดงอารมณ์ และกลวิธีการพิมพ์แบบพิเศษ การใช้กลวิธีเหล่านี้ทำให้บริบทการสื่อสารระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านมีความคุ้นเคยหรือสนิทสนมกัน เหมือนเพื่อนกำลังบอกเล่าเรื่องราวให้ฟัง ดังที่ มาลี บุญศิริพันธ์ (2535, หน้า 65-68) กล่าวว่า หลายครั้งที่ผู้ตั้งชื่อเรื่องจะสร้างความเป็นกันเองกับผู้อ่านโดยอิงให้เกิดความรู้สึกร่วมกันตั้งแต่ต้น ชื่อเรื่องแบบนี้คล้ายกับการเขียนความนำแบบคุยกับผู้อ่าน ส่วน ถวัลย์ มาศจรัส (2523, หน้า 76-81) กล่าวว่า การตั้งชื่อเรื่องแบบนี้เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่อ่านแล้วผู้อ่านจะรู้สึกสนิทสนมกับผู้เขียนเหมือนกับว่าเพื่อนข้างบ้านเดินเข้ามาคุยอยู่ในบ้านของเราฉะนั้น ในรายการเที่ยวรอบโลกยังพบ การใช้คำที่ไม่รัดกุมมากนัก จากกลวิธีการขยายความที่พบโดยส่วนใหญ่ส่วนหลักเป็นคำและวลี ส่วนขยายเป็นวลี ทำให้ชื่อตอนที่ตั้งค่อนข้างยาว ไม่สั้นกระชับอย่างชื่อตอนในรายการเถื่อน Travel

กลวิธีที่สำคัญอีกประการที่พบในการตั้งชื่อตอนทั้ง 2 รายการ คือ กลวิธีการตั้งชื่อตอนที่มีการกล่าวถึงสถานที่ ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการใช้คำภาษาต่างประเทศ ซึ่งมีความสอดคล้องกับรูปแบบของรายการสารคดีท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นนำเสนอเรื่องราวการเดินทางท่องเที่ยวในต่างประเทศซึ่งเป็นสถานที่ที่ใครหลายคนไม่เคยไป ผู้เขียนกล่าวถึงชื่อสถานที่โดยใช้คำภาษาต่างประเทศทั้งในรูปแบบการเขียนด้วยอักษรภาษาอังกฤษและการทับศัพท์ด้วยอักษรไทย การเขียนด้วยอักษรภาษาอังกฤษให้ความรู้สึกแปลกใหม่และทันสมัย เนื่องจากความนิยมและกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่ทำให้ภาษาอังกฤษเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น ซึ่งงานวิจัยของ ชุตติมา บุญอยู่ (2549) ได้ศึกษาชื่อภาพยนตร์แสดงถึงความก้าวหน้าของภาพยนตร์ บงกชกร ทองสุก (2561) ได้วิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ. 2516-2557 ปรากฏผลจากการศึกษาที่สอดคล้องกัน พบว่ามีการใช้คำภาษาต่างประเทศและการนำคำทับศัพท์

ภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ในการตั้งเรื่องมากยิ่งขึ้นเนื่องจากการตั้งชื่อให้ทันสมัยและเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังที่ นางลักษณ บัณจุวงศ์ (2560 : 40-43) กล่าวว่า การสื่อสารในสังคมปัจจุบันมีการนำคำภาษาต่างประเทศมาใช้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการใช้คำภาษาอังกฤษในการสื่อสารมีมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การศึกษาการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยว เนื่องจากมีช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้หลายช่องทาง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรศัพท์ และวิทยุกระจายเสียง ทำให้ภาษาอังกฤษเข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนมากขึ้น นำไปสู่การใช้ภาษาอังกฤษคนไทยได้ง่ายและเข้าใจได้รวดเร็ว

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า วัฒนธรรมที่ใช้ในการตั้งชื่อจะมีความสอดคล้องกับรูปแบบของรายการและจุดมุ่งหมายที่รายการต้องการนำเสนอ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาให้ครอบคลุมในประเด็นโครงสร้างทางภาษา และกลวิธีการเรียบเรียงในการตั้งชื่อตอน เพื่อให้เห็นลักษณะที่มีความแตกต่างอย่างมีเอกลักษณ์

บรรณานุกรม

กาญจนา นาคสกุล. (2524). *การใช้ภาษา*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

กาญจนา ปรามปัญจะ. (2553). *การศึกษาลักษณะการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนของ ว.วชิรเมธี*. ปรินญานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กานต์วี ชมเชย. (2558). *ภาษาไทยเน็ต : ภาษาสนทนาในโปรแกรมสนทนาในสมาร์ตโฟน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชุติมา บุญอยู่. (2549). *วิเคราะห์โครงสร้างภาษาและกลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยในช่วง 2 ทศวรรษ (พ.ศ.2526 - พ.ศ. 2545)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ดวงใจ ไทยอุบล. (2545). *ทักษะการเขียนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถวัลย์ มาศจรัส. (2545). *สารคดีและการเขียนสารคดี*. กรุงเทพฯ: อารักษ์.

ไทยรัฐออนไลน์. (2558). *เก่ง สวย ทั้ง! บินเดี่ยวรอบโลกกว่า 70 มณฑล'ผู้หญิงคนเดียวก็เที่ยวเท่ ๆ ได้*. สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/content/529922>.

ธเนศ เวศร์ภาดา. (2549). *หอมโลกวรรณศิลป์: การสร้างรสสุนทรีย์แห่งวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.

นิตยา กาญจนวรรณ. (2555). เครื่องมือเปลี่ยน ภาษาเปลี่ยน. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*. 37(2), 75-92.

นางลักษณ บัณจุวงศ์. (2560). *การใช้ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้า.

บงกชกร ทองสุก. (2561). วิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ. 2516 - 2557, *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 37(3), 50-58.

ปณชัย อารีเพิ่มพร. (2560). *ภายในความเถื่อน มันมีความเป็นมนุษย์' วรรณสิงห์ ประเสริฐกุล กับ ความในใจของนักเล่าเรื่องสุด 'เถื่อน'*. สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2563 จาก <https://themomentum.co/momentum-interview-wannasingh-savage-travel/>

- ปัทมา เรืองศรี. (2547). *กลวิธีการตั้งชื่อรายการโทรทัศน์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- เปรมจิต ชนวงษ์. (2538). *หลักภาษาไทย*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2535). *การเขียนสารคดีสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์*. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2563, จาก <https://dictionary.orst.go.th/>
- รายการเถื่อน Travel. (2560-2563). *เถื่อน Channel*. สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/c/TuenChannel>
- รายการเที่ยวรอบโลก. (2557-2563). *I Roam Alone*. สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/channel/UCCv-vtKvMvP3Lxa5rCAea2g>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (ม.ป.ป.). *พจนานุกรมศัพท์บัญญัติสำนักงานราชบัณฑิตยสภา*. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2546, จาก <https://coined-word.orst.go.th/>
- อนันต์ อ่วมศาสตร์ และเนาวรัตน์ อ่วมศาสตร์. (2517). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2541). *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไฉที 24 ชั่วโมง. (2558). *รู้จักที่มาของ Emoticon และ Emoji*. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.it24hrs.com/2015/emoticon-emoji-story/>

English Relative Clauses by Thai EFL learners:
A Case Study of Translation Task
ความสามารถของนิสิตไทยในคุณาประโยชน์ประโยคภาษาอังกฤษ:
กรณีศึกษาผ่านการแปลภาษา

ณัฐนาวรรณ ไพโรจน์¹ และอภิชัย รุ่งเรือง²
Nattanawan Pairod³ and Apichai Rungruang⁴

(Received: 30 August 2021; Revised: 29 October 2021; Accepted: 18 November 2021)

Abstract

English relative clauses (ERC) has gained attention from a number of scholars, including Thai researchers (Kimura, 2015; Phoocharoensil & Simargool, 2010; Termjai & Cedar, 2013; to name a few). These studies found that non-English major students faced problems in ERC production in several ways. The present study focused on English major students' abilities in embedding ERC into the sentences based on the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH) and the Perceptual Difficulty Hypothesis (PDH). Twenty-six English major students from the Faculty of Education, Naresuan University translated 12 Thai sentences into English sentences with ERC structure. The results reveal that the students followed the NPAH theories and the percentages in their production of SU and OBJ, GEN RCs were 98%, 72%, and 37% respectively. In terms of PDH, it was found that the students could embed OBJ RCs to the right of sentences better than in the center of sentences, while they did well both in right-embedded and center embedded structures in the part of SUB RCs. Moreover, the students could not embed GEN RCs correctly in both right of sentences and the center of sentences.

Keywords: English relative clauses, Thai EFL learners.

Introduction

Azar (2002) states that an English relative clause (ERC) or an adjective clause is a dependent clause which is one of the components in English complex sentence structures. The important function of ERCs is to modify nouns or pronouns in order to identify, describe, or provide additional information about the nouns and pronouns. In academic textbooks at the university level, a relative clause structure is found most frequently when compared to the other two complex sentence structures, namely adverb clause and noun clause (Ngam-kitjawat, 2014). Interestingly, Celce-Murcia & Larsen-Freeman (1999) posit that relative clauses have been regarded as a complicated and problematic structure for most EFL and ESL learners when compared with other structures. This claim corroborates Rattanasak (2014)'s study in that Thai EFL learners have difficulty dealing with adjective clauses. Not surprisingly, in Thailand,

¹ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

³ Undergraduate student, Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University

⁴ Lecturer, Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University

several studies have shown that Thai EFL learners both undergraduate students and high school students mostly faced struggles in producing adjective clauses (e.g. Kimura, 2015; Termjai & Cedar, 2013; Rattanasak, 2014). Moreover, it was found that Thai EFL learners faced problems in the production of the genitive relative clause (GEN) or “whose + noun + verb” structures, and students usually avoid using them (e.g. Phoocharoensil & Simargool, 2010). The results mentioned above reveal that Thai students still have problems with RC production. As a result, the topic of ERC production by Thai EFL learners should be further studied.

However, in Thailand, most of the existing studies focus on non-English major students. Thus, to gain a clearer picture of the problems and the production process of ERCs by Thai students, the present study aims to examine the English major students' production of the subject (SUB), object (OBJ), and genitive (GEN) in relative clauses based on Keenan and Comrie's (1977), namely the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH), and on Kuno (1974)'s Perceptual Difficulty Hypothesis (PDH). The findings would reflect the abilities of Thai learners in producing ERCs whether they were congruent with both theories. Therefore, Thai EFL learners or people who are interested in these fields will have a better comprehension on the factors which have an impact on ERC production so that they can apply and produce ERCs correctly in the use of English in their daily lives. Also, this study can bring awareness to the students about which one (SUB, OBJ, and GEN) they should pay special attention to while reading or writing. In addition, Thai English teachers have some ideas to prepare appropriate teaching materials when dealing with ERCs in the classroom. Finally, this present study might inspire other researchers to conduct further studies.

Literature Review

This part is divided into three major sections. The first section focuses on the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH), and the next part is about the Perceptual Difficulty Hypothesis (PDH). The last section deals with the related previous studies.

The Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH)

Keenan and Comrie (1977) posit that relative clauses consist of Noun Phrases (NPs) which are modified with clauses related to those phrases. They also refer to the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH) and describe that the NPAH can predict the degree of difficulty in the RC production. The NPAH scale from the easiest to most difficult degree is as follows: Subject (SU) > Direct Object (DO) > Indirect Object (IO) > Oblique (OBL) > Genitive (GEN) > Object of Comparative (OCOMP). The following is related examples of NPs in each type:

Easy	SU:	The woman [that __carries the baby]
	DO:	The baby [that the woman carries__]
	IO:	The baby [that the woman gives the food to__]
	OBL:	The baby [whom the woman cares about__]
	GEN:	The woman [whose baby my kids like__]
	OCOMP:	The woman [who my sister is taller than__]
Difficult		

(Algady, 2013, p. 35-36)

The Perceptual Difficulty Hypothesis (PDH)

In Perceptual Difficulty Hypothesis (PDH), the positioning NPs into the right of sentences (right-embedded) is easier than positioning NPs into center of sentences (center-embedded) because center-embedded RCs can interrupt sentence production process of human (Kuno, 1974). In other words, in the right-embedded structure, the information flows along better than the center-embedded one. Thus, the right-embedded structure takes less time and is easier to acquire than the counterpart. Thus, second language learners (L2 learners) tend to perform better and learn faster in the right-embedded ERCs than the center-embedded ERCs. The following are the sentence examples:

Easy	right-embedded ERCs:	She is the woman <u>whom I told you about</u> .
↓		
Difficult	center-embedded ERCs:	The man <u>whom I saw</u> was Mr. Jones.
		(Azar, 2002, p.269)

Related studies

Hatch (1971) studied the comprehension of RCs in 20 kindergarten and 20 second grade children by focusing on two embedding positions (center vs. right) and SU RCs, OBJ RCs, and GEN RCs. The results showed that the children understood SU right-embedded RC the most, and the least one was GEN center-embedded RC. Similarly, Cho and Lee (2016) studied the frequency of using RCs in science and engineering journal papers and found that the SU RC structure (which + a verb phrase) was frequently found in the journal articles, and GEN SU structure (whose + a noun + a verb phrase) was found the least which was compatible with the Hatch's (1971) result. Moreover, it was found that all journals in the study also used right-embedded RCs rather than center-embedded RCs (Cho & Lee 2016). In other words, the results of these two studies were in accordance with the Keenan and Comrie's (1977) NPAH and Kuno's (1974) PDH. By the same token, Kubota (1993) examined the accuracy order in production of ERCs and found that the participants in the study preferred to produce ERCs with right-embedded ERCs over center-embedded ERCs. It demonstrates that the results matched the PDH of Kuna (1974). However, in the section of NPAH, the participants followed the Keenan and Comrie's (1977) except for the genitive type. The scale of frequency in production of ERCs by the participants was as follows: SU > GEN > OBJ > OPREP.

In Thailand, a number of researchers have attempted to study on ERCs within NPAH and PDH theories in several fields. Many previous studies in Thailand reveal that most Thai learners especially undergraduate students throughout Thailand had the abilities to learn and produce ERCs in right-embedded structure better than center-embedded structure (e.g. Kimura, 2015; Phoocharoensil & Simargool, 2010; Rattanasak, 2014; Termjai & Cedar, 2013). In other words, most Thai learners follow the PDH theory of Kuno (1974). Moreover, Thai learners mostly followed the Keenan and Comrie's (1977) NPAH theory. For instance, Phoocharoensil and Simargool (2010) claimed that the ERC structure types which Thai learners used the most to the least were as follows: SU,

OBJ, OPREP, and GEN RCs, respectively. The results of Phoocharoensil and Simargool (2010) were obviously related to the Keenan and Comrie's (1977) NPAH theory. However, the study of Rattanasak (2014) had a conflicting result with NPAH theory. The result from the participants in high language competent group revealed that they understood the GEN ERCs better than OPREP ERCs. The results of Rattanasak's (2014) were similar to the results of Amornwongpeeti and Pongpairoj (2014)'s study in the part of NPAH. The participants in Amornwongpeeti and Pongpairoj (2014)'s study had the least understanding in terms of OBL ERCs. It may be concluded that some Thai learners seem to have less understanding in OBL RCs.

In summary, the previous studies indicated that ERCs which were preferred to use the most was SUB ERCs. Although the hypothesis of Keenan and Comrie (1977) stated that GEN ERCs is one of the two most difficult types, the results of some studies did not correlate with NPAH. Moreover, a study especially in the case of Naresuan University only focused on ERC production by non-English major students in the field of SUB and DO right-embedded RCs and SUB and DO center-embedded RCs (Termjai & Cedar, 2013), but the study did not focus on GEN right and center embedded ERCs which are in a more difficult level. In other words, there is more room to expound. Thus, to prove whether the NPAH and PDH theories work well with the Thai case and whether the results of this study will relate with the previous study or not, the present study aims to examine how English major students at Naresuan University conformed to the NPAH in the field of SUB, OBJ⁵ and GEN and emphasized the abilities to produce ERCs of the English major students in right-embedded and center-embedded RC structures. The findings would answer the following two research questions. First, based on the NPAH, which one (SUB, OBJ, GEN) do students perform the best and the worst. Second, based on the PDH, which structure (right-embedded and center-embedded ones) do students perform better.

Research Methodology

This part deals with the participants of the study, instruments, procedures of collecting data, and data analysis.

Participants

Twenty third year undergraduate English major students, under the Faculty of Education, Naresuan University participated in this study. They had learned several English courses, such as Intensive English Grammar, Basic Writing, Basic Reading courses. So, their English proficiency was supposed to be high.

Instrument

The instrument in this study was a translation task adopted from Phoocharoensil and Simargool (2010) and Azar (2002). All participants were asked to translate Thai sentences into English. The translation task consisted of 12 translation statement items and was divided into SUB, OBJ and GEN. Each structure had four translation sentences. Thus, the total number of translation sentence was twelve. To make the translation

⁵ In this study, we combined DO, IO, and OBL together as OBJ.

sentences easy for analyzing and presenting the data set, they were classified as SUB 1, SUB 2, SUB3, and SUB 4 for the subject relative clauses. The other two structures (OBJ, GEN) followed the same pattern as the SUB.

In addition, the translation sentences were designed to reflect the PDH as well. To be more precise, in the three major structures (SUB, OBJ, GEN), each structure had four translation statements. The four translation statements consisted of two sub-structures (2 center-embedded and 2 right embedded). To paint a clearer picture how those were arranged on the test, see some sample sentences based on the SUB structure.

SUB 1	center-embedded translation statement1
	4. เด็กผู้หญิงที่ชนะการแข่งขันมีความสุข
	The girl <u>who won the competition</u> is happy.
SUB 2	right-embedded translation statement1
	5. ผมกำลังมองหาเลขานุการที่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดี
	I'm looking for a secretary <u>who can speak English well</u> .
SUB3	center-embedded translation statement2
	7. นิสิตคนหนึ่งที่นั่งข้างฉันมาจากประเทศจีน
	The student <u>who is sitting next to me</u> is sleeping.
SUB4	right-embedded translation statement2
	10. ฉันขอบคุณผู้หญิงคนหนึ่งที่ช่วยเหลือฉัน
	I thanked the woman <u>who helped me</u> .

Again, the other two structures (OBJ, GEN) followed the same pattern as the SUB. As a result, the translation task reflected both NPAH and PDH models. In Table 1, all numbers refer to translation statement items on the real task. See appendix A for more details.

Table1: Structure of a translation task

	Center-embedded structure	Right-embedded structure
SUB	4, 7	5, 10
OBJ	6, 9	1, 8
GEN	2, 11	3, 12

Data collection procedure

The data collection was conducted in September 2019. Here is the data collection process. First, the researchers explained the purposes of the study to all participants in Thai to ensure that the participants clearly understood the objective of the study and how to do the task, and then, the participants completed the consent form of participation. Later, the participants were asked to translate twelve Thai sentences into English sentences with relative clause structure in the classroom. After they spent forty minutes doing the task, the researchers collected the answer sheets and did the grading.

Data Analysis

As mentioned earlier, the participants' answer sheets were graded by the researchers. As long as the students employed correct noun phrases, relative clause position, they received one point. If they did it wrong, they obtained a zero point. After the grading process, all data were run through a statistic program, namely SPSS, to find a statistically significant difference among the three major pronominal pronouns (SUB, OBJ, and GEN) to answer the first research question. In addition, a statistical calculation paved the way for answering the second research question regarding the right-embedded and the center-embedded structures. Finally, the statistical data were tabulated to reveal the production performance on the basis of NPAH and PDH.

Results

This part presents statistical findings to answer two major research questions. The first part deals with the first research question on the NPAH analysis. The second one covers the second research questions on the PDH basis.

RQ1: Based on the NPAH, which one (SUB, OBJ, GEN) do students perform the best and the worst?

According to the test, the total score was twelve. The average score from twenty-six participants was 8.62 (or 72%). However, the statistical findings mirror only an overall performance picture. To answer the first research question, three major types based on the NPAH theory are presented as follows.

Table 2: Mean score and amount of correct production of each RC type (N=26)

	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
SUB (4 items)	25.50	1.00	24	26
OBJ (4 items)	18.75	7.80	8	25
GEN (4 items)	9.50	5.06	3	14
Total	17.92	8.41	3	26

Table 2 reveals that the participants could produce the SUB ERC almost 100%; the mean score was 25.5 out of 26. Only two students missed it. In principle, the SUB ERC is considered to be easiest type of RC to acquire. In terms of OBJ ERC, the mean score of production dropped to 18.75. Surprisingly only 8 students did it correctly in the object relative clause in item 8 (*Baseball is the only kind of sports in which I am interested.* See appendix B for more details. Genitive relative clauses seem problematic to the students since the mean score was only 9.50. Some items had a very low number of students who could perform them correctly. One was item 3 regarding GEN (*Everyone tried to help the family whose house had burned down*); only 8 students could perform the sentence correctly. The other problematic structure was item 11 (*The child whose toy I broke is crying*); only a few students did it correctly.

Table 3: The F-test result on the three major types

A One-way ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	516.16	2	258.08	8.84	.008*
Within Groups	262.75	9	29.19		
Total	778.91	11			

The F-test shows that there is a statically significant difference at .05 level ($F = 8.84$; $p < .05$). However, Table 3 reveals only an overall performance since the F-test reflects that at least one pair has a significant difference. The question is: Does the significant difference apply to all three pairs? Table 4 shows a multiple comparison among the three pairs.

Table 4: A Multiple Comparison

(I) type of ER	(J) ER	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Subject	object	6.75	3.82	.11	-1.89	15.39
	genitive	16.00	3.82	.00**	7.36	24.64
Object	subject	-6.75	3.82	.11	-15.39	1.89
	genitive	9.25	3.82	.04*	.61	17.89
Genitive	subject	-16.00	3.82	.00**	-24.64	-7.36
	object	-9.25	3.82	.04*	-17.89	-.61

Significant differences at $p < 0.01$ level are marked by “**” while those at $p < 0.05$ level are marked by “*”.

Table 4 reveals that there is no statistically significant difference between the subject relative clause and the object relative clause at level .05 ($p > .05$). Nonetheless, a statistically significant difference is found in the other two pairs. One is the subject relative clause and genitive relative clause ($p < .01$). The other is the object relative clause and genitive relative clause ($p < .05$). The statistical findings demonstrate that the participants' ability to produce the subject and object relative clause has no difference. However, the ability to produce the subject relative clause and the genitive relative clause is different. It works the same way as the objective relative clause and the genitive one.

RQ 2: Based on the PDH, which structure (right-embedded and center-embedded ones) do students perform better?

According to Table 4, the participants did the right-embedded structure better than the center one. The mean scores in both right and center-embedded structures were 4.61 and 3.65, respectively. In addition, the SD in the right-embedded shows a better scatter score (.98). In addition, a pair t-test reveals that there is a statistically significant difference between the two types of structure. See Table 5 below.

Table 5: Statistical findings

Type of structure	Sum (26x6= 156)	Mean	SD
Right-embedded (6 items)	120	4.61	.98
Center-embedded (6 items)	95	3.65	1.23
n = 26 t = 4.40; p<.00			

Consider Table 6 to find out what items the participants performed well and which one could be an uphill task for them. In terms of easy items, students did well in items numbers 1, 4, 5, and 7. Notice that both structures received perfect scores or all participants could do it correctly. Only item 1 shows one participant that provided a wrong answer. The question then would be if the center-embedded one was truly problematic. In the center-embedded, the more difficult structures- specifically the two items (9 and 11) reveal some difficulty, and in particular item 11, in which only three participants could translate the sentence correctly. The right-embedded one also reflects some difficulty as well, as in item 3 in which only eight participants could answer correctly.

Table 6: Identification of easy and difficult items

Type of structure	Easy items	Difficult items
Right-embedded	# 1 (25), # 5 (26)	# 3 (8),
Center-embedded	# 4 (26), # 7 (26)	# 9 (8), #11 (3)

Numbers in parentheses refer to the number of participants who answered the question items correctly. It should be noted that the level of difficulty was based on the fewer than 10 participants who did the item correctly.

Let's consider some easy / difficult items in details. In the easy items, both right embedded and center embedded fall in this category. In difficult items, center-embedded seem to pose more difficulty since 2 out of the 3 items fall in to this category.

Table 7: Easy and difficult items

Easy items		Difficult items	
Item no	Translation statement	Item no	Translation statement
1	ฉันชอบเรียงความที่คุณเขียน I like the essay <u>which you wrote</u> .	3	ทุกคนพยายามช่วยครอบครัวที่บ้านของพวกเขา ถูกไฟไหม้ Everyone tried to help the family <u>whose</u> <u>house had burned down</u> .
4	เด็กผู้หญิงที่ชนะการแข่งขันมีความสุข The girl <u>who won the competition</u> is happy.	9	เพลงที่พวกเราฟังเมื่อคืนนี้ไพเราะมาก The song <u>to which we listened last night</u> was very beautiful.

Easy items		Difficult items	
Item no	Translation statement	Item no	Translation statement
5	ผมกำลังมองหาเลขานุการที่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดี I'm looking for a secretary <u>who can speak English well.</u>	11	เด็กคนที่ฉันทำของเล่นพังกำลังร้องไห้ The child <u>whose toy I broke</u> is crying.
7	นิสิตคนที่นั่งข้างฉันมาจากประเทศจีน The student <u>who is sitting next to me</u> is sleeping.		

In sum, based on the PDH, the statistic findings seem congruent with the theory. However, when lowest and highest score items are taken into consideration, the type of structure does not matter in the highest items, but it becomes an issue in the lowest score items.

Discussion and Suggestion

This part clarifies the findings to find out the plausible cause of what went wrong from the two theories. This also links to what other previous studies found and how they connect to the present study.

1. ERC production based on Keenan and Comrie's (1977)

The present study pays attention to the ERC production of SUB, OBJ, and GEN ERCs. In SUB ERC, almost all students could produce them perfectly. The results correspond to the those of Phoocharoensil and Simargool (2010) which reveal that the students especially the students who had high English proficiency can translate Thai sentences into English sentences with SUB RCs perfectly. The finding fits Keenan and Comrie's (1977).

In OBJ ERC production, the number of students producing this part correctly decreases from the part of SUB ERC. The average number of students that correctly produce OBJ ERC is approximately 18.75. However, the most interesting point in this part is item 9 since only eight students could produce it correctly. The item 9 is *'The song to which we listened last night was very beautiful'* in English. The most common mistake in this item is most students often did not have a preposition "to". The other three items on OBJ ERC were not too difficult for them since the number of participants did it quite well (18, 24, 25). See appendix B for more details.

The last section is GEN. The average number of students that can produce this RC type is only 9.50. The numbers of participants who can translate into ERC in four items are 3, 8, 13, and 14, respectively. Thus, they performed poorly on GEN as Keenan and Comrie's (1977) claim. We notice that the causes of difficulty are based on not only the NPAH, but also the PDH theories. The point to be discussed in the next part is regarding Kuno's theory. In sum, the results reveal that the participants can do SUB and OBJ RC better than GEN RC which conforms to Hatch's (1971) study and meets the theory of Keenan and Comrie (1977).

In sum, the scale of difficulty from easy structure to difficult one is: SUB > OBJ > GEN.

2. Positioning ERC into the sentences based on Kuno's (1974) PDH

Table 5 demonstrates that Kuno's PDH works well with the findings of the present study. That is, Thai participants have a better performance on the right-embedded structure than the center-embedded one. The total score from 26 students on the right-embedded (120 out of 156 or 77%) is obviously higher than that on the center-embedded (95 out of 156 or 61%). The mean score and SD also are in the same direction. In other words, SD in the right-embedded one reflects more tight scattered scores than that in the center one. Additionally, the t-test shows a statistically significant difference between the two structures. The findings are compatible with those of Kimura (2015) and Termjai & Cedar's (2013). That is, the center-embedded one causes some more difficult than the counterpart to process the information. The participants felt more comfortable to handle the right-embedded structure than the center-embedded one. These then is leaning more to and correspond to Kuno's PHD. Nonetheless, Table 6 turns things around in that some right-embedded structure poses more problematic than the center-embedded, as in item 3. In order to account for this, Table 7 shows the reason for it. That is, in the three items (3, 9, 11) of a difficult category, "whose" appears in two items (3 and 11). It looks to consider only internal structure based on Kuno's PHD, which is inadequate to account for this phenomenon. GENs in items 3 and 11 are not the same. That is, one is a subject GEN (item3); the other is an object GEN (item11). We posit that the object GEN is more difficult than the subject one. Before discussing items 3 and 11, let's consider the difference between the subject and object GENs in the following sentences.

Subject GEN

People can offer their kids' old clothes. Their children are growing.

(1) People whose children are growing can offer their kids' old clothes.

Object GEN

The person will suggest a way for you to get it. You want a person's item.

(2) The person whose item you want will suggest a way for you to get it.

Based on Kuno's PHD, center-embedded structure is more difficult than the counterpart since it obstructs the flow of information. The subject GEN (1) looks easier than the object GEN (2) because the reader or hearer tends to have less difficulty getting the meaning across. In contrast, the object GEN has a double hurdle to the reader in that for one reason the structure is inserted in the middle of the sentence; the flow of information was obstructed like (1). Worse, for another reason, the object is positioned before the subject of the GEN structure (*whose item you want*).

Let's consider the findings from the present study, as in (3) and (4).

(3) Everyone tried to help the family whose house had burned down. (item 3)

(4) The child whose toy I broke is crying. (item 11)

(3) becomes a difficult structure for the participants even though it is in the right-embedded form. We are not surprised for (4) to have the lowest score on the test because it fits Kuno's model. The center-embedded structure must be more difficult than the right-embedded one. In addition, as mentioned earlier, the object GEN has an impact on the flow of information because the object in the subordinate clause appear before the subject and the predicate part of the clause. When items 4 and 7 in Table 7 are taken into account, Kuno's model might not work well with the center-embedded items with a perfect score as below.

The girl who won the competition is happy. (item 4).

The student who is sitting next to me is sleeping. (item 7)

Again, Keenan & Comrie (1977)'s concept can explain this in that as long as a particular sentence is in the SUB form, the learners should not have a problem to handle. To consider only the internal structure might not be enough.

Pedagogical implication

When EFL learners study ERCs, they are always taught to understand ERC basic structure and type of ERCs. The lecturer should employ the two theories (Keenan & Comrie, 1977 and Kuno, 1973) to strengthen the learners' understanding and be aware of certain structure. To be more specific, the lecturer should teach the learners from the least complicated structure to most complex one (SUB to OCOMP). Then, while teaching ERCs on Keenan and Comrie (1977), the lecturer can bring the internal structure (center and right-embedded structures) into the learners' consideration. The focus might pose more weight on the first theory than on the second one, particularly on SUB and OBJ. The internal structure will play a crucial role when the learners have to deal with GEN because the object GEN is more difficult and needs more awareness than the subject GEN.

Suggestions for further studies

First, since the present study is a quantitative study, some results of this study did not perfectly conform to the NPAH and PDH theories. To find out why some results do not conform to the theories, further studies should use more research tools to elicit a quantitative data set. Thus, interview can be employed in this case.

Second, in this study, OBJ ERC was correlated with three types of RC— DO, IO and OBL—based on the NPAH model. Thus, the results might be affected by this combination structure. Further studies should focus on DO, IO and OBL RC separately according to the NPAH scale so that the results of the study will be more accurate.

References

- Algady, D. (2013). *The acquisition of relative clauses: how do second language learners of Arabic do it?* Ph.D dissertation, The University of Wisconsin-Milwaukee.
- Amornwongpeeti, A., & Pongpairoj, N. (2014). The acquisition of English restrictive and non- restrictive relative clauses by L1 Thai learners. *NIDA Journal of Language and Communication*, 19(21), 1-54.

- Azar, B.S. (2002). *Understanding and Using English Grammar (3rd ed.)*. NY: Pearson Education.
- Celce-Murcia & Larsen-Freeman. (1999). *The Grammar Book: An ESL/EFL Teacher's Course (2nd ed.)*. Boston, MA: Heinle & Heinle.
- Cho, D., & Lee, K. (2016). English relative clauses in science and engineering journal papers: A comparative corpus-based study for pedagogical purposes. *Ampersand*, 3, 61-70.
- Hatch, E. (1971). The young child's comprehension of relative clauses. *Southwest Regional Laboratory Technical Note*, 1-18.
- Keenan, E., & Comrie, B. (1977). Noun phrase accessibility hierarchy and universal grammar. *Linguistic Inquiry*, 8, 63-99.
- Kimura, L.N. (2015). Is left or right better? a branching direction and the processing of English relative clauses of Thai university students. *Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University*, 11(1), 141-185.
- Kubota, M. (1993). Accuracy order and frequency order of relative clauses as used by Japanese senior high school students of EFL. *Institute for Research in Language Teaching Bulletin*, 7, 27-53.
- Kuno, S. (1974). The position of relative clauses and conjunctions. *Linguistic Inquiry*, 5, 117-136.
- Ngam-kitjawat, A. (2014). A comparative study of complex sentences in three English academic books. *Rajabhat Chiangmai Research Journal*. 14(2), 134-142.
- Marefat, H., & Rahmany, R. (2009). Acquisition of English relative clauses by Persian EFL learners. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 5(2), 21-48.
- Phoocharoensil, S., & Simargool, N. (2010). English relativization and learners' problems. *Journal of Pan-Pacific Association of Applied Linguistics*, 14(1), 109-129.
- Rattanasak, S. (2014). *Acquisition of English non-restrictive relative clauses: an interlanguage study of Thai EFL students*. MA thesis, Thammasat University.
- Termjai, M., & Cedar, P. (2013). Learner errors in production of subject and direct object relative clauses in English: A case study of Naresuan University students. *Academic Journal Uttaradit Rajabhat University*, 8(2), 375-387.

Appendix A (a translation task)

1. ฉันชอบเรียงความที่คุณเขียน

I like the essay which you wrote.

2. ผู้ชายคนที่กระเป๋าสตางค์ถูกขโมยเรียกตำรวจ

The man whose wallet was stolen called the police.

3. ทุกคนพยายามช่วยครอบครัวที่บ้านของพวกเขาถูกไฟไหม้

Everyone tried to help the family whose house had burned down.

4. เด็กผู้หญิงที่ชนะการแข่งขันมีความสุข

The girl who won the competition is happy.

5. ผมกำลังมองหาเลขานุการที่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดี

I'm looking for a secretary who can speak English well.

6. ผู้ชายคนที่ฉันคุยด้วยเมื่อวานนี้ใจดีมาก

The man to whom I talked yesterday was very kind.

7. นิสิตคนหนึ่งที่นั่งข้างฉันมาจากประเทศจีน

The student who is sitting next to me is sleeping.

8. เบสบอลเป็นกีฬาเพียงอย่างเดียวที่ผมสนใจ

Baseball is the only kind of sports in which I am interested.

9. เพลงที่พวกเราฟังเมื่อคืนนี้ไพเราะมาก

The song to which we listened last night was very beautiful.

10. ฉันขอบคุณผู้หญิงคนที่ช่วยเหลือฉัน

I thanked the woman who helped me.

11. เด็กคนที่ฉันทำของเล่นพังกำลังร้องไห้

The child whose toy I broke is crying.

12. ฉันรู้จักผู้ชายคนที่จักรยานถูกขโมย

I know the man whose bicycle was stolen.

Appendix B (A descriptive statistics result)

	Types of relative clauses	Number of students who did it correctly	%
SUB	SU_CENTER1	26	100
	SU_CENTER2	26	100
	SU_RIGHT1	26	100
	SU_RIGHT2	24	92
OBJ	OBJ_CENTER1	18	69
	OBJ_CENTER2	8	31
	OBJ_RIGHT1	25	96
	OBJ_RIGHT2	24	92
GEN	GEN_CENTER1	14	54
	GEN_CENTER2	3	12
	GEN_RIGHT1	8	31
	GEN_RIGHT2	13	50

Total number of students who did the translation task: 26

A Study of English Language Learning Strategies of 3rd Year
English Major Students at Naresuan University
การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนิสิตชั้นปีที่ 3
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Nutchka Kaewcharernnet¹ and Khampee Noonkhan²

ณัชชา แก้วเจริญเนตร³ และคัมภีร์ นูนคาน⁴

(Received: 15 October 2021; Revised: 9 November 2021; Accepted: 18 November 2021)

Abstract

The objective of this study is to investigate the use of language learning strategies of English major students in the faculty of Humanities, Naresuan University. The participants are 50 third-year English major students in the second semester of the academic year 2020. The strategy inventory for language learning (SILL) Version 7.0 from Oxford (1989) was used as the research instrument. The obtained data were analyzed by using percentages, means, and standard deviations. The findings show that the participants are classified as medium frequency users ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.95). When considering each strategy, cognitive strategies are the most frequently used ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.94), followed by memory strategies ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.92), social strategies ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.95), and effective strategies ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.95).

Keyword: Language Learning Strategies, Tertiary level, English major

Introduction

English is an international language that is very important today because it is widely used in international communication. However, even though Thai English learners have spent years studying English, there are few successful learners. In addition, the English proficiency of Thai learners is still not satisfactory. Many studies aimed to investigate why the level of English language skills of Thai learners is low (Kunasaraphan, 2015). English language ranking of many organizations, such as EF English Language Index (EF EPI) (2019) showed that the ranking of English language skills of Thai people in 2019 continues to fall for the third consecutive year. Thailand ranks 74th out of 100 countries and has a total score of 47.62 which is considered very low proficiency. The ranking has made Thailand the third lowest in Southeast Asia.

In addition, Jindaprasert (1997) found that Thai students are passive. They lack enthusiasm and are accustomed to teaching methods that accept knowledge without expressing themselves. Students are only interested in doing good grades. These behaviors make language learning difficult and ineffective. This needs to

¹ Undergraduate student, Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University

² Lecturer, Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University

³ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁴ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

be changed. Moreover, Thailand fully participated in the ASEAN community in 2015, making English more important. Therefore, it is a challenge to push the learning and development of the English language skills of Thai students to be equal to those of English language learners in the ASEAN Member States. (Wutwongsa, 2015)

Oxford (1990) defines learning strategies as steps that students use to promote learning and describes learning strategies are the specific actions taken by the learner to make learning easier, faster, more enjoyable, more self-directed, more effective, and more transferable to new situations.

Due to the reasons mentioned above, this study aims to investigate the use of language learning strategies of 3rd-year English major students of Naresuan University and to find out which learning strategies most students use to learn English.

This research will be useful for English teachers. In order to achieve the highest success in learning English, studying learners' language learning strategies is an important way for teachers to know how their students are learning and how teaching should be adapted to the students' learning characteristics.

Research Objective

The objective of this study is to investigate the use of language learning strategies of 3rd year English major students of Naresuan University.

Research Questions

Which language learning strategies are the most and the least used by 3rd year English major students of Naresuan University?

Definition of Language Learning Strategies

Oxford (1990) describes learning strategies as "the specific actions taken by the learner to make learning easier, faster, more enjoyable, more self-directed, more effective, and more transferable to new situation."

According to Oxford (1990), direct learning strategies are a set of mental processes for learning, such as memory, cognitive and compensation strategies, which influenced and were involved in foreign language learning directly.

From Oxford and Crookall (1989), memory strategies are defined as the techniques specifically tailored to help the learner store new information in memory and retrieve it later.

Cognitive strategies are the skills that involve manipulation or transformation of the language in some direct way, e.g., through reasoning, analysis, note-taking, functional practice in naturalistic settings, formal practice with structures and sounds, etc. (Oxford & Crookall, 1989).

Indirect learning strategies include metacognitive, affective, and social strategies. Although indirect learning strategies are not directly involved in language learning, they can support direct learning strategies and manipulate language learning (Xiao & Lynch, 2017).

Oxford and Crookall (1989) also defined effective strategies as the techniques like self-reinforcement and positive self-talk which help learners gain better control over their emotions, attitudes, and motivations related to language learning.

Social strategies are the actions involving other people in the language learning process. Examples are questioning, cooperating with peers, and developing empathy (Oxford & Crookall, 1989).

Literature Review

Theoretical Framework of Language Learning Strategies

The term language learning strategy has been defined by many researchers. One of the earliest researchers in this field, Rubin (1975), described learning strategies as “the techniques or devices which a learner may use to acquire knowledge”.

Wenden and Rubin (1987) defined learning strategies as “... any sets of operations, steps, plans, routines used by the learner to facilitate the obtaining, storage, retrieval, and use of information.”

Rubin (1987) identified two kinds of learning strategies: those which contribute directly to learning, and those which contribute indirectly to learning. These are:

1. **Learning Strategies** contribute directly to the development of the language system constructed by the learner. They were divided into two main types:

(a) **Cognitive Learning Strategies** refer to the steps or operations used in learning or problem-solving that require direct analysis, transformation, or synthesis of learning materials. Rubin identified 6 main cognitive learning strategies contributing directly to language learning: Clarification / Verification, Guessing / Inductive Inferencing, Deductive Reasoning, Practice, Memorization, Monitoring.

(b) **Metacognitive Learning Strategies** are used to oversee, regulate, or self-direct language learning. They involve various processes as planning, prioritizing, setting goals, and self-management.

2. **Communication Strategies** focus on the process of participating in a conversation and getting meaning across or clarifying what the speaker intended. Communication strategies are used by speakers when faced with some difficulty due to the fact that their communication ends outrun their communication means or when confronted with misunderstanding by a co-speaker.

3. **Social Strategies** are those activities learners engage in which afford them opportunities to be exposed to and practice their knowledge. Although these strategies provide exposure to the target language, they contribute indirectly to learning since they do not lead directly to the obtaining, storing, retrieving, and using of language (Wenden and Rubin, 1987).

Oxford (1990) provided a definition of learning strategies as “the specific actions taken by the learner to make learning easier, faster, more enjoyable, more self-directed, more effective, and more transferable to a new situation.”

Oxford's categorization of language learning strategies included two main types, direct strategies, and indirect strategies. Direct strategies consist of memory, cognitive, and compensation strategies while indirect strategies include metacognitive, affective, and social strategies (Oxford, 1990).

Direct strategies involve working with the language itself in a variety of specific tasks and situations, divided into three categories as follows:

1. Memory strategies relate to how students remember the language in order to store and retrieve new information.

- (a) Creating mental linkages (grouping, associating/elaborating, placing new words into a context)
- (b) Applying images and sound (using imagery, semantics mapping, using keywords, representing sounds in memory)
- (c) Reviewing well (structured reviewing)
- (d) Employing action (using physical response or sensation, using mechanical techniques)

2. Cognitive strategies relate to how students think about their learning and comprehend and perform new language by various methods ranging from repeating to analyzing and summarizing.

- (a) Practicing (repeating, formally practicing with sounds and writing systems, recognizing and using formulas and patterns, recombining, practicing naturalistically)
- (b) Receiving and sending (getting the idea quickly, using resources for receiving and sending messages)
- (c) Analyzing and reasoning (reasoning deductively, analyzing expressions, analyzing contrastively, translating, transferring)
- (d) Creating structure for input and output (taking notes, summarizing, highlighting)

3. Compensation strategies enable students to make up for their limited knowledge and overcome limitations in target language skills.

- (a) Guessing intelligently (using linguistics clues, using other clues)
- (b) Overcoming limitation in speaking and writing (switching to the mother tongue, getting help, using mime or gesture, avoiding communication partially or totally, selecting the topic, adjusting or approximating the message, coining words, using a circumlocution or synonym)

Indirect strategies are used for general management of learning, including three categories as follows:

1. Metacognitive strategies involve the ways students manage their learning, establish their cognition, arrange plans and evaluate their progress.

- (a) Centering your learning (overviewing and linking with already known material)
- (b) Arranging and planning your learning (finding out about language learning, organizing, setting goals and objectives, identifying the purpose of a language task, planning for a language task, seeking practice opportunities)
- (c) Evaluating your learning (self-monitoring, self-evaluating)

2. Affective strategies relate to students' feelings, emotional reactions, and anxiety.

- (a) Lowering your anxiety (using progressive relaxation, deep breathing, or meditation, using music, using laughter)
- (b) Encouraging yourself (making positive statements, taking risks wisely, rewarding yourself)
- (c) Taking your emotional temperature (listening to your body, using a checklist, writing a language learning diary, discussing your feelings with someone else)

3. Social strategies involve learning interaction with others.

- (a) Asking questions (asking for clarification or verification, asking for correction)
- (b) Cooperating with others (cooperating with peers, cooperating with proficient users)
- (c) Empathizing with others (developing cultural understanding, becoming aware of others' thoughts and feelings)

This study is based on the concept of Oxford (1990) by using a questionnaire designed by Oxford (1989), the strategy inventory for language learning (SILL) version 7.0. Shmais (2003) stated that it is one of the most useful instruments for measuring language learners' learning strategies. There are 40-50 studies using SILL for studying language learning. Moreover, The SILL appears to be the only language learning strategy instrument that has been checked for reliability and validated in multiple ways (Oxford & Burry-Stock, 1995 as cited in Shmais, 2003). Many previous measures were not adopted for many studies because they lacked reliability and validity data (Shmais, 2003). For this reason, the strategy inventory for language learning (SILL) version 7.0 was used in this study to investigate English language learning strategies.

Related Literature

Thai research

Foster, Sriphrom and Nampanya (2012) investigated language learning strategies (LLSs) used by 357 first year students at Rajamangala University of Technology Isan Surin Campus to study the role of the variables genders and English language proficiency levels on students' language learning strategies used by using Oxford's strategy inventory for language learning (SILL) questionnaire. The findings of the study revealed that all participants reported a medium frequent use strategy on the SILL.

Arunreung, Wichiranon, Oonwattana (2017) studied the English language learning strategies of 215 second-year students in the faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon to compare the learning strategies among gender, three fields of study, and English language achievement. The study findings revealed that the overall use of English language learning strategies was at the medium level.

Ninpanit (2017) studied the use of LLS among 75 first-year undergraduate students at Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage to compare and contrast the use of LLS between Thai students of English and English learners from other ASEAN member countries, namely Cambodian and Vietnamese university

students. The results indicated that the Thai learners' use of LLS was moderate and that the most preferred strategies were metacognitive strategies and the least preferred was cognitive strategies.

Nitiwatthana (2016) studied the use of the English language learning strategies of 172 second-year students of the faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University to examine the relationships between the strategies and their genders, programs, and levels of English proficiency. The findings show that these learners, as a whole, reported medium frequency of use of language learning strategies, regarding their programs and students' level of English proficiency.

Sukkrong and Yordchim (2014) explored strategies in learning English of 256 students at Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. The results indicated that all three groups of these students "always" to "usually" used the strategy of metacognitive. Cognitive strategies and compensation strategies were found that the high and medium ability groups from "always" to "usually" used these two strategies whereas the low ability group "usually did not" to "almost never" used them.

Kunasaraphan (2015) identified whether English language learning strategies are commonly used by the first-year students at International College, Suan Sunandha Rajabhat University, and explored whether there was a difference in these students' use of six direct and indirect English learning strategies between the different levels of their English proficiency. The questionnaire used as a research instrument was comprised of two parts: General information of participants and the Strategy Inventory for Language Learning (SILL). The results of the analysis revealed that English learning strategies commonly used by the first-year students include six direct and indirect strategies, including differences in strategy use of the students with different levels of English proficiency.

Khamkhien (2011) reported the results of an investigation into language learning strategies commonly used by Thai and Vietnamese university students, using the Strategy Inventory for Language Learning (SILL) developed by Oxford (1990) and semi-structured interviews. The finding showed a comparison of the patterns of language learning strategies used by the two student groups revealed some resemblances and differences, illustrating what teachers and students should know to successfully teach and learn English, respectively.

Gomaratut (2016) studied the use of foreign language learning strategies of under-graduate students in Bangkok and surroundings and compare the differences in using the foreign language learning strategies of undergraduate students. The sample used in the study was 455 fourth-year students studying English, Chinese, and Japanese majors in the undergraduate level of universities in Bangkok and surroundings. The research instruments consisted of rating scale questionnaires adapted from Oxford's Strategy Inventory for Language Learning Version 7.0 with reliability at 9425 and interviews. The results of the study found that the use of foreign language learning strategies of undergraduate students in English, Chinese, and Japanese majors was at a moderate level overall and the students in different majors used language learning strategies indifferently.

Foreign research

Mandasari and Oktaviani (2018) used semi-structured interviews to explore the English language learning strategies used by management and engineering students of Universitas Teknokrat Indonesia (UTI). They found that English language learning strategies used by Management and Engineering students are not significantly different. The result showed that both groups almost use the same strategy in learning English, affective strategy is the strategy that is mostly used followed by memory strategy.

Other studies related to English language learning strategies were studied by Tam (2013). He investigated the relationship between gender, second language proficiency, socioeconomic status, and language learning strategies (LLSs) with 50 first-year university students from the Hong Kong Polytechnic University by using Oxford's strategy inventory for language learning (SILL) questionnaire. The major finding was that males and females had a significant difference in using memory, compensation, cognitive, metacognitive, and social strategies to learn English, with females using all of these strategies more frequently than males. It was also found that socioeconomic status would greatly influence local university students' use of Social Strategies.

Nguyen and Terry (2017) found that there is a larger-scale study on English LLSs among tertiary students in the context of Vietnam. The findings are of a textual and interpretative nature with emerging themes and issues related to the attitudes towards and actual use of LLSs among the target learners. The findings provide practical implications for practitioners, researchers, and educational policymakers alike.

Mega, Santihastuti, and Wahjuningsih (2019) focused on the most frequently used strategy by the successful and unsuccessful senior high school students and describe the difference of strategy used by them by using Oxford's strategy inventory for language learning (SILL) questionnaire. The statistical analysis showed that metacognitive became the most frequently learning strategy used by successful students on the scale of high use, while the unsuccessful students were medium users of cognitive strategy. It also indicated successful learners employed all six categories of strategies in a high frequency than the unsuccessful ones. This makes the assumption that successful students have the ability to plan clear goals, control, review, and evaluate their learning rather than unsuccessful students who focus more on the way they think, memorize, summarize, and repeat the learning.

Fewell (2010) used Oxford's strategy inventory for language learning (SILL) questionnaire to study language learning strategy (LLS) utilization by Japanese college EFL students. A comparison of differences in LLS utilization and English language proficiency levels revealed that the selection of LLS chosen may have been a critical source in determining language learning success or failure. In most studies comparing English proficiency and the SILL, a correlation has been found between increased English proficiency and increased LLS utilization. In this study, the English major group indicated just the opposite. As English proficiency level increased, LLS utilization decreased. The SILL results of the top 25% of English proficient learners had an average score of 2.9 while the bottom 25% had an average score of 3.5. In each separate category, the SILL score of the bottom group was higher than the top group.

In summary, the language learning strategies have been studied by many researchers, but in several previous studies, it did not seem to be conclusive that the varieties of language learning strategies (such as participants' differences in gender, education, faculty, and age, etc.) were significant in their use of language learning strategies. However, it can be said that each learner used different English learning strategies, which means that learners with a high level of English ability can use language-learning strategies more often and more efficiently than those who have a low level of English ability. The researcher aims to study the use of English learning strategies of the 3rd year students of Naresuan University, which is the language learning strategy most students use in learning English. This study should help English language teachers understand their students' language learning strategies and help them develop English language skills more efficiently.

Research Methodology

Participants

Purposive sampling was used to recruit the participants of the study. The participants were 50 third-year English major students of the faculty of Humanities at Naresuan University.

Research Instrument

The instrument used to explore language learning strategies was the Strategy Inventory for Language Learning (SILL) Version 7.0 (Oxford, 1989), which was a 50-item questionnaire. In this study, the researcher selected to study 4 strategies, which were *memory strategies*, *cognitive strategies*, *effective strategies*, and *social strategies* with a total of 35 items out of 50. The 35 items were divided as follows:

Part A = Memory strategies (9 items)

Part B = Cognitive strategies (14 items)

Part C = Affective strategies (6 items)

Part D = Social strategies (6 items)

The question form was open-ended and contained explanations for answering questions. Frequency rates for using various strategies were divided into 5 levels as follows:

1. Never or almost never true of me
2. Usually not true of me
3. Somewhat true of me
4. Usually true of me
5. Always or almost always true of me

Data Collection and Analysis

The data were collected in (205354) Trends and Topics in English Literature classes on August 10, 2020. As coordinating with the instructor, the questionnaires were distributed to 50 third-year English major students in the class. The obtained data were analyzed to find percentages, mean, and standard deviation. Determining the

frequency of the strategies by using the mean scores in each group strategy, the ranges of the frequency of the strategy used (Oxford, R., 1990) as follows:

1.0 - 2.49 = Low Strategy Use

2.50 - 3.49 = Medium Strategy Use

3.50 - 5.00 = High Strategy Use

Research Findings

Symbols used in data analysis and data analysis

Symbols and characters used in the analysis of the data for convenience and understanding in the interpretation are as follows:

N = Number of participants

$\bar{x}$ = Mean score

S.D. = Standard deviation

The frequency of the strategies was determined by using the mean scores in each group strategy, the ranges of the frequency of the strategy use (Oxford, R., 1990) as follows:

1.0 - 2.49 = Low Strategy Use

2.50 - 3.49 = Medium Strategy Use

3.50 - 5.00 = High Strategy Use

Research Findings

Oxford's categorization of language learning strategies included two main types: direct strategies and indirect strategies. In this study, the language learning strategies were selected to study related to 4 strategies, which are memory strategies (9 items), cognitive strategies (14 items), affective strategies (6 items), and social strategies (6 items) with a total of 35 items out of 50. The results of the analysis are presented as follows.

Table 1: Strategy Inventory for Language Learning (SILL): Memory strategies

Items	Statements	$\bar{x}$	S.D.	Ranges of the frequency
1	I think of relationships between what I already know and new things I learn in English.	3.62	0.90	High
2	I use new English words in a sentence so I can remember them.	3.62	0.92	High
3	I connect the sound of a new English word and an image or picture of the word to help me remember the word.	3.52	1.01	High

Items	Statements	$\bar{x}$	S.D.	Ranges of the frequency
4	I remember a new English word by making a mental picture of a situation in which the word might be used.	3.64	0.85	High
5	I use rhymes to remember new English words.	2.98	0.96	Medium
6	I use flashcards to remember new English words.	2.96	1.12	Medium
7	I physically act out new English words.	3.06	0.71	Medium
8	I review English lessons often.	3.06	0.91	Medium
9	I remember new English words or phrases by remembering their location on the page, on the board, or on a street sign.	3.42	0.91	Medium
Total		3.32	0.92	Medium

Table 1 shows that the use of memory strategies is medium (considering the total mean score) ($\bar{x} = 3.32$). The top 3 memory strategies were “I remember a new English word by making a mental picture of a situation in which the word might be used.” ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 0.85), “I think of relationships between what I already know and new things I learn in English.” ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.90), and “I use new English words in a sentence so I can remember them.” ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.92).

Table 2: Strategy Inventory for Language Learning (SILL): Cognitive strategies

Items	Statements	$\bar{x}$	S.D.	Ranges of the frequency
10	I say or write new English words several times.	3.22	0.97	Medium
11	I try to talk like native English speakers.	3.62	1.12	High
12	I practice the sounds of English.	3.88	0.96	High
13	I use the English words I know in different ways.	3.34	0.89	Medium
14	I start conversations in English.	3.06	0.82	Medium
15	I watch SL language TV shows spoken in English or go to movies spoken in English.	3.54	0.95	High
16	I read for pleasure in English.	3.50	0.79	High
17	I write notes, messages, letters, or reports in English.	3.36	0.88	Medium
18	I first skim an English passage (read over the passage quickly) then go back and read carefully.	3.46	0.95	Medium
19	I look for words in my own language that are similar to new words in English.	3.46	0.91	Medium
20	I try to find patterns in the English.	3.48	0.89	Medium

Items	Statements	$\bar{x}$	S.D.	Ranges of the frequency
21	I find the meaning of an English word by dividing it into parts that I understand.	3.58	0.93	High
22	I try not to translate word for word.	3.18	1.06	Medium
23	I make summaries of information that I hear or read in English.	3.18	1.02	Medium
Total		3.42	0.94	Medium

Table 2 shows that the use of cognitive strategies is medium (considering the total mean score) ($\bar{x} = 3.42$). The top 3 cognitive strategies were “I practice the sounds of English.” ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.96), “I try to talk like native English speakers.” ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 1.12), and “I find the meaning of an English word by dividing it into parts that I understand.” ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.93).

Table 3: Strategy Inventory for Language Learning (SILL): Affective strategies

Items	Statements	$\bar{x}$	S.D.	Ranges of the frequency
24	I try to relax whenever I feel afraid of using English.	3.60	0.76	High
25	I encourage myself to speak English even when I am afraid of making a mistake.	3.52	0.84	High
26	I give myself a reward or treat when I do well in English.	3.14	1.05	Medium
27	I notice if I am tense or nervous when I am studying or using English.	3.32	0.84	Medium
28	I write down my feelings in a language learning dairy.	2.54	1.13	Medium
29	I talk to someone else about how I feel when I am learning English.	3.10	1.05	Medium
Total		3.20	0.95	Medium

Table 3 shows that the use of affective strategies is medium (considering the total mean score) ($\bar{x} = 3.20$). The top 3 affective strategies were “I try to relax whenever I feel afraid of using English.” ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.76), “I encourage myself to speak English even when I am afraid of making a mistake.” ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 0.84), and “I notice if I am tense or nervous when I am studying or using English.” ($\bar{x} = 3.32$, S.D. = 0.84).

Table 4: Strategy Inventory for Language Learning (SILL): Social strategies

Items	Statements	$\bar{x}$	S.D.	Ranges of the frequency
30	If I do not understand something in English, I ask the other person to slow down or say it again.	3.44	0.99	Medium
31	I ask English speakers to correct me when I talk.	3.28	0.95	Medium
32	I practice English with other students.	3.30	0.97	Medium
33	I ask for help from English speakers.	3.22	1.06	Medium
34	I ask questions in English.	3.10	0.86	Medium
35	I try to learn about the culture of English speakers.	3.52	1.05	High
Total		3.31	0.98	Medium

Table 4 shows that the use of social strategies is medium (considering the total mean score) ($\bar{x} = 3.31$). The top 3 social strategies were "I try to learn about the culture of English speakers." ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 1.05), "If I do not understand something in English, I ask the other person to slow down or say it again." ($\bar{x} = 3.44$, S.D. = 0.99), and "I practice English with other students." ($\bar{x} = 3.30$, S.D. = 0.97).

Table 5: Overall Statistics for Students' Strategy Use (N = 50)

Strategies	$\bar{x}$	S.D.	Rank	Ranges of the frequency
Cognitive strategies	3.42	0.94	1	Medium
Memory strategies	3.32	0.92	2	Medium
Social strategies	3.31	0.98	3	Medium
Affective strategies	3.20	0.95	4	Medium
Overall strategies	3.31	0.95	-	Medium

Table 5 presents the rank ordering of the strategy according to frequency use. The descriptive statistics for the overall strategy use ($\bar{x} = 3.31$, S.D. = 0.95) show that the participants are considered as medium strategy users. The data show that the participants are classified as medium frequency users of each of the four-categories of strategy with mean strategy with mean statistics ranging between = 2.50 - 3.49. Cognitive strategies are the most frequently used ($\bar{x} = 3.42$, S.D. = 0.94), followed by memory strategies ($\bar{x} = 3.32$, S.D. = 0.92), social strategies ($\bar{x} = 3.31$, S.D. = 0.95) and affective strategies are the least frequently used ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 0.95).

Conclusion and Discussion

According to the research findings, it can be concluded that the participants are classified as medium-frequency users of each strategy. The results of this study are similar to previous studies: Nitiwattana (2016); Ninpanit (2017); Arunreung, Wichiranon & Oonwattana (2017); Gomaratut (2016); and Foster, Sriphrom & Nampanya (2016); Phonhan (2016); Khamkhien (2011). However, when considering each strategy, there are differences in the ranks of the learning strategies.

The research findings show that the majority of the questionnaire participants used cognitive strategies, and they are considered medium strategy users. The results of the study are similar to Gomaratut (2016). This study investigated the use of foreign language learning strategies of 455 undergraduate students from eight universities. From all the items in the SILL under memory strategies, "I practice the sounds of English." was the most frequently used, and followed by "I try to talk like native English speakers." It seems that cognitive strategies were more related to students' language learning than other strategies. Moreover, Gomaratut (2016) discussed the relationship between academic performance and the use of learning strategies, and she stated that the use of cognitive strategies of students in the English major was more associated with academic performance than other strategies. On the other hand, the findings of this research were different from Nitiwattana (2016) and Arunreung, Wichiranon & Oonwattana (2017). When considering each strategy, the cognitive strategies were the least frequently used and ranked last.

In terms of memory strategies, participants are also considered medium strategy users. The results are similar to the findings of Nitiwattana (2016), Ninpanit (2017), and Gomaratut (2016). Gomaratut reported that the ranking order of memory strategies came after cognitive strategies. From all the items in the SILL under memory strategies, "I remember a new English word by making a mental picture of a situation in which the word might be used." was the most frequently used. She pointed out that learners of language that require a lot of memorization, such as Japanese major students, use more memory strategies than those of English major students. (Gomaratut, 2016). However, in the Khamkhien (2011) and Phonhan (2016) study results, the memory strategies were last ranked.

For social strategies, participants were classified as medium-frequency users. This finding has a similar aspect to Foster, Sriphrom & Nampanya (2016), Ninpanit (2017), and Gomaratut (2016). As can be seen from Gomaratut's (2016) study, "I try to learn about the culture of English speakers." was the most frequently used item in the SILL under social strategies. However, In Khamkhien's study reported the different usage between Thai and Vietnamese students. For Thai students, this category ranked fourth, while it was second for Vietnamese students. He pointed out that Thai students lack the opportunity to use or interact in English outside the classroom or attend events in which English is primarily used as a means of communication. In addition, it may be said that a majority of Thai students are shy to speak English with other people (Khamkhien, 2011).

According to the research results, it can be seen that effective strategies were the least frequently used. The results were similar to the findings of Gomaratut (2016) and Tam (2013). From this result, Gomaratut (2016) assumed that it may cause those affective strategies to be less related to students' English learning than other strategies. In contrast, the findings of this study were different from Mandasari & Oktaviani (2018) and Phonhan

(2016). Phonhan (2016) reported that this category ranked second out of 6-category. It can be said that the learning strategies employed by the students are different because of several characteristics of participants.

In short, this study can be concluded that the participants are classified as medium frequency users of each strategy. The overall findings of the study are similar to the many previous studies (Nitiwattana, 2016; Ninpanit, 2017; Arunreung, Wichiranon & Oonwattana, 2017; Gomaratut, 2016; and Foster, Sriphrom & Nampanya, 2016; Phonhan, 2016; Khamkhien, 2011). However, when considering each strategy, there are differences in the ranks of the learning strategies. As can be seen from the findings of this study, cognitive strategies were the most frequently used, followed by memory strategies, social strategies, and effective strategies are the least frequently used. Phonhan (2016) stated that the learning strategies employed by the students are different because of several characteristics of participants.

Further Research

1. Researchers should collaborate with teachers from other courses or universities to collect data for a larger population.
2. The data of different genders, language proficiency, field of study, etc. should be compared to find the differences in using language learning strategies for future study.
3. Interview should be used to collect research data to understand more about language learning strategies.

References

- Arunreung, A., Wichiranon, S., & Oonwattana, P. (2017). *The Study of English Learning Strategies of Liberal Arts Students, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon*. Doctoral dissertation, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. Retrieved from https://repository.rmutp.ac.th/bitstream/handle/123456789/2588/LARTS_61_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- EF English Proficiency Index. (2019). *The world's largest ranking of countries and regions by English skills*. Retrieved September 21, 2019, from <https://www.ef.co.th/epi/>
- Fewell, N. (2010). Language learning strategies and English language proficiency: an investigation of Japanese EFL university students. *TESOL Journal*, 2, 159-174.
- Foster, T. S., Sriphrom, C., & Nampanya, R. (2012). An Investigation of Language Learning Strategies Used, Gender and Language Proficiency Among First-Year Students at Rajamangala University of Technology Isan. *RMUTI JOURNAL Humanities and Social Sciences*, 4(1), 92-102.
- Gomaratut, S. (2016). *The Study of Foreign Language Learning Strategies of Under-graduate Students in Bangkok and Surroundings*. Doctoral dissertation, Dhurakij Pundit University. Retrieved from <https://www.dpu.ac.th/dpurc/assets/uploads/public/1agepzvdihj4w4c8s4.pdf>
- Hismanoglu, M. (2000). Language Learning Strategies in Foreign Language Learning and Teaching, *The Internet TESL Journal*, 6(8). Retrieved from <http://iteslj.org/Articles/Hismanoglu-Strategies.html>

- Khamkhien, A. (2011). Language Learning Strategies Used by Thai and Vietnamese University Students. *MANUSYA: Journal of Humanities Regular*, 14(2), 1-23.
- Kunasaraphan, K. (2015). English Learning Strategy and Proficiency Level of the First Year Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 1853-1858.
- Mandasari, B. & Oktaviani, L. (2018). English Language Learning Strategies: An Exploratory Study of Management and Engineering Students. *Premise: Journal of English Education*, 7(2), 61-78.
- Mega, D., Santihastuti, A. and Wahjuningsih, E. (2019). The Learning Strategies Used by EFL Students in Learning English. *IJEE (Indonesian Journal of English Education)*, 6(1), 10-20.
- Nguyen, H. and Terry, R. D. (2017). English Learning Strategies among EFL Learners: A Narrative Approach. *IAFOR Journal of Language Learning*, 3(1), 4-19.
- Ninpanit, S. (2017). Language Learning Strategies of First-year Undergraduate Students. *Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Sciences)*, 7(2), 1-12.
- Nitiwatthana, K. (2016). The study of English Language Learning Strategies Used by Second-year Students of the Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University. *Online Journal for Graduate Study, Faculty of Education (JGED)*, 105-123.
- Oxford, R. L. (1989). *Strategy Inventory for Language Learning (SILL) Version 7.0 (ESL/EFL)*. Retrieved from <https://richarddpetty.files.wordpress.com/2010/03/sill-english.pdf>
- Oxford, R. L., & Crookall, D. (1989). Research on language learning strategies: Methods, findings, and instructional issues. *The Modern Language Journal*, 73, 404-419.
- Oxford, R. L. (1990). *Language learning strategies: What Every Teacher Should Know*. New York: Newbury House.
- Phonhan, P. (2016). Language Learning Strategies of EFL Education Students: A Case Study of Thai Undergraduate Students. *Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts*, 16(2), 115-135.
- Shmais, A. W. (2003). Language Learning Strategy Use in Palestine. *TESL-EJ*, 7(2), 1-13.
- Sukkrong, J. and Yordchim, S. (2014). English Learning Strategies of Students at Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. *Research and Development Journal Suan Sunamdha Rajabhat University*, 9(2), 90-99.
- Tam, C. H. K. (2013). A Study on Language Learning Strategies (LLSs) Of University Students in Hong Kong. *Taiwan Journal of Linguistics*, 11(2), 1-42.
- Wenden, A. & J. Rubin, (1987). *Learner strategies in language learning*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall
- Wutwongsa, N. (2015). Motivational Strategies: Enhancing English Language Skills. *Excutive Journal*, 34(1), 89-97.

Using English Modality by Thai EFL Learners

การใช้กริยาช่วยของผู้เรียนชาวไทยที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

Kananard Promrangrit¹ and Suwimol Jaiyote²

คณนาถ พรหมรังธิ์³ และสุวิมล ไยยศ⁴

(Received: 30 August 2021; Revised: 29 October 2021; Accepted: 18 November 2021)

Abstract

English verbs have many forms. One of them is modal verbs which must accompany a main verb. They do not change form or inflect for tense and person. From past to present, a number of studies have been done to examine how EFL/ESL learners deal with English modal verbs. This study investigates the understanding in underlying meaning of English modality from Thai EFL learners. Fifty third-year English major participants from the Faculty of Humanities, Naresuan University took a test to examine nine modal verbs: *will, would, shall, should, can, could, may, might, and must*. The focus was on five major functions, namely requesting, offering, possibility, ability, and suggesting/advising. The findings revealed that the participants had a moderate percentage in the overall performance on the nine modal verbs.

Keywords: EFL, English modality, English modal verbs

Background / Rationale of the Research

English modal verbs are one of the daily grammatical usages and daily communication skill (Torabiardakani, Khojasteh, and Shokrpour, 2015). They are used to indicate modality: ability, permission, request, suggestion, order, possibility, and the like. Used to make the writer's claims more or less tentative, English modal verbs are very different from other verbs in that they cannot be followed by gerund, prepositions, present and past participles. In other words, modal verbs usually accompany a main verb, and do not change form or inflect for tense and person. Below are five major functions of modal verbs.

1. Requesting

To make requests is a part of social use. Modal verbs serve this function as well. Celce-Murcia & Larsen-Freeman (2015) posit that there are two types of request. One is a request of a general nature, as in:

Will/Would/Can/Could + you help me with this math problem? (p.144)

The other is a specific request for permission, as in:

May/Might/Can/Could + I leave the room now? (p.144)

¹ Undergraduate student, Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University

² Lecturer, Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University

³ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

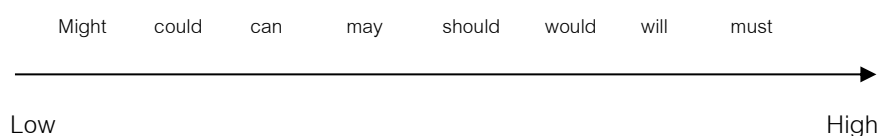
⁴ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

2. Offering permission

To ask or give permission in the form of questions does not appear in published academic writing. However, academic correspondence such as e-mails and proposals expresses a form of question (Writing Center). 'May' is regarded as the most polite and formal form (DeCapua, 2017). 'Can' refer to ability, but nowadays people gradually use it to show a sense of permission. Here are two examples of offering permission: *You can go now, you may go now.*

3. Possibility

May, might, could express possibility and probability. For example, we may/might/could go to Venice next year (DeCapua, 2017). The Writing Center at University of North Carolina, at Chapel Hill suggest a scale of possibility. The stronger the modal, the stronger the possibility. 'Must' is the strongest logical possibility or the most probable (but still not guaranteed). Below is a scale of possibility from the lowest possibility on the right to the highest possibility on the right.

4. Ability

DeCapua (2017) claims that 'can' and 'could' are one of the first modals that EFL learn. 'Can' expresses either present or future ability, specifically physical ability. For example, Tom is very strong. He can lift that heavy box. 'Could' is a past form of 'can' in the sense of ability. Regarded as a polite form not a past form, 'could' is used in asking for permission or in making a request. For instance, could you give a me hand?

5. Suggesting and advising

Azar (1998) posits that 'could' and 'should' can be employed to make a suggestion. However, Celce-Murcia & Larsen-Freeman (2015) provide more details based on the speaker's degree of authority.

You <u>must</u> see a doctor.	↑	high degree of authority
You <u>should/ought to</u> see a doctor.		
You <u>might/could</u> see a doctor		low degree of authority (p. 145)

There are many studies related to the modal verb in various ways. Some scholars examine the utterances as appropriate use of English modal by being more euphemistic and politer, together with strengthen the mood by being more authoritative and imperative (Leech, 1983). Besides, differences between first (L1) and second languages (L2) may produce interference problems of English modality use for L2 learners. Similarities in L1 and L2, on the other hand, probably contribute to the facilitation of language learning (Corder, 1981).

The significant meaning of modality creates issues for Thai EFL learners in communication, conversation, reading, and writing. The distinction of each modal verb is conveyed and learned complicatedly. Each modal

verb carries nuanced meaning to a listener/ reader; besides, it enables misconception and misapplication of a modality. Taking this fact into consideration, this study aims to investigate the distinction of English modality by Thai L2 learners of English. Additionally, there was a few studies on English modality used by university participants in English major in Thailand. Thus, this study can fill the gap and bring awareness to not only teachers, but also students.

Research Objective

To examine Thai learners' abilities in using English modality.

Research Question

To what extent are Thai learners able to use English modality?

Significance of the Study

The research results reflect how much participants understand the underlying meaning of English modal verbs. In addition, this study could bring awareness on the problem of the underlying meaning of English modal verbs. This might lead to the teachers to develop their teaching by emphasizing how to use modal verbs correctly.

Review of Related Literature

Modality is one of the EFL learning English issues. EFL learners are confused the shades of modality meaning by their mother tongue since each English modal comprise more than one meaning. Modals are special verbs which behave irregularly in English. They not only are different from normal verbs but also provide additional information semantic connotations and communicative functions of the main verb that follows it such as permission, ability, obligation, prohibition, lack of necessity, advice, possibility, and probability. Having a great variety of communicative functions, modal verbs are followed by an infinitive without "to" and combined with "not" in negative sentences. Normally, the question form begins with modal verbs and reply by yes/no answer (Cavendish, 2005, p.42-74). Cook (1978) posits that the problem lies not in the surface positioning of modals nor in their wide range of meanings, but in associating the right modal with the right meaning. Moreover, English modalities could be a problem of learners who learns English as a foreign or second language.

Jabbari and Sedghi (2015) examined the acquisition of modal auxiliaries in appropriate contexts among the essential aspects of L2 acquisition for investigating the acquisition of English simple and perfect modal auxiliary verbs by adult Persian EFL learners. The participants were divided into two groups: intermediate (n=30) and advanced (n=30). They were asked to do the modal verb test. It was found that the participants could not distinguish the nuanced meaning of the modal verbs by the obstacles of L1 transference. The participants of both groups had an acceptable performance in epistemic contexts and primary application of modal auxiliaries.

Yangklang (2012) investigated the proficiency in modality use by 69 sophomores in the Faculty of Management Science, Silpakorn University. Data gained from the questionnaire responses. Results showed that some of the participants were able to discriminate the deontic modal statements from the epistemic modal

statements but most of them did not know that the modal statements with aspect markers. A certain modal statement is OK or NOT in felicitous and infelicitous contexts.

Dutra (1998) found that the current textbooks in Florida, USA were not suited to participants and the participants did not fully understand the nuanced meaning of the modal verbs. They were not to know the proper meaning of various kinds of the verbs that can indicate its root. The common meanings of root modality are a necessity, obligation, and advisability; they are too complicated. Dutra's study suggests simplifying such difficulties. The participants partook in several data collection process. The results clearly showed that the non-native speakers form-function mappings differed from the native speaker's usage. These new grammars seem to have different starting points depending on learner's L1. Some textbooks suggest that how to conceptualize participants about the use of root modalities by showing them how to use the structures in real life. Showing learners which concepts of root modality that the native speakers uses may help them understand better and more correctly.

Saeed (2009) found that the overall performance of the subjects in the study was quite low. The researcher used questionnaire to collect the data. There were 50 English major university participants who had studied English for 12-14 years and had scored 500 or more on the TOEFL as participants. The average percentage of correct responses in the recognition part is 64% against 49% in the production part.

Al-Qudah and Yasin (2016) investigated the acquisition of English modality among Arab learners of English as a foreign language. They analyzed the productive use in the written text of 26 fourth-year participants majoring in Applied English at the University of Jordan; furthermore, the participants were asked to translate the given sentences into their native language to investigate the effect of the native language on the perception of modality. The results show that the participants cannot understand the underlying meaning of English modality and also cannot discriminate the nuanced meaning of English modality correctly.

Torabiardakani, Khojasteh, and Shokrpour (2015) examined the ways in which advanced adult EFL Iranian participants of English used modal auxiliaries focusing specially on nine modals' semantic functions. They analyzed 136 compositions written by 136 advanced adult EFL Iranian participants of English. The findings showed that the participants did not use the English modal verbs in the proper context and could not distinguish the meaning correctly.

These studies above explore in two ways: quantitative and qualitative aspects. They aim to investigate the problem of English modal verbs use among the EFL leaners. The result of Jabbari and Sedghi (2015) shows that the EFL learners could not fully distinguish all shade meanings of English modal verbs; moreover, the proficiency of the participants was not affected to their performances but their L1 structure had an impact on their performances the most, which is compatible with Saeed (2009) and Yangklang (2012)'s studies. In terms of qualitative studies, some previous studies analyzed the written tasks to explain the problematic English modality usage. They found that the participants did not understand the underlying meaning of English modality and could not use suitable English modal verb in the proper context meaning (Torabiardakani, Khojasteh, & Shokrpour 2015;

Al-Qudah and Yasin, 2016, and Dutra, 1998). Moreover, a few studies explored the understanding of underlying of English modal verbs by English major or advanced English major student whose performance should be impressive. But the results revealed quite high flaw (Saeed, 2009; Al-Qudah & Yasin, 2016; Al-Qudah & Yasin, 2016).

According to the research mentioned above, all of these studies examine participants' understanding of English modalities through test, questionnaire, and data analysis. The results showed that the overall performance of the subjects was quite poor. There are a few research studies related to the modality use by the Thai English-major participants in comparison by using the test in Thailand. Therefore, there is some room to expand in modality use by Thai learners.

Research Methodology

This part covers participants, instrumentation, data collection procedure, and data analysis.

Participants

The test was collected from 50 third-year English-major participants at the Faculty of Humanities, Naresuan University who took the Intensive English Grammar Course (205101).

Instrumentation

The modality test was employed to measure and evaluate the participants' understanding in the underlying meaning of English modality. Designed to cover all English modality and all major shades of meaning of English modality, the test was checked by an English instructor. Before employed with the target group, it was tested by 26 participants in English major, Faculty of Education, Naresuan University as a trial test which consisted of 60 items. After the pilot test, 15 items were removed since the item of difficulty was not between 0.2-0.8 and the item of discrimination was not more than 0.2. Finally, the test contained 45 items to measure and evaluate the understanding the underlying of English modal verbs. The test comprised of English modalities, namely *can*, *could*, *shall*, *should*, *will*, *would*, *may*, *might*, and *must*. In addition, the focus was placed on five functions: requesting, offering, possibility, ability, and suggesting/advising.

Table 1: Model verb items and their five functions in 45 items on the test

No	Function	Can	Could	Shall	Should	Will	Would	May	Might	Must
1	Requesting		44				1			17, 35, 36
2	Offering Permission	7, 32		25		3		21, 23, 27		
3	Possibility			28, 29		4, 39		22, 24, 26	10, 11, 12, 15, 38, 43	16, 20, 30, 33, 34

No	Function	Can	Could	Shall	Should	Will	Would	May	Might	Must
4	Ability	8	5, 31, 42				2, 40			
5	Suggesting /Advising		6		9, 13, 14, 18, 19, 37, 41		45			

Data Collection

The procedure of data collection began when the researcher asked for a permission from the lecturer of the class to conduct the study. Then, the test was distributed to the participants. Next, the researcher explained the purposes and the directions of the study in Thai (their mother tongue) to ensure that the participants understood what they were expected to do. Later, the participants spent sixty minutes completing the test in the same room at the same time. Finally, the researcher collected the test for further analysis.

Data Analysis

The participants' responses were inspected and each correct answer in the test gained 1 point, and wrong responses gained 0 point. The percentage of the participants' responses were calculated to individual uses of modals in the test by using the statistical analysis software, Microsoft Excel; moreover, the results were presented through percentage, mean, maximum, and minimum scores.

Results and Discussion

The following part answers the major research question—*To what extent are Thai learners able to use English modality?*

Table 2: Rank of the difficulty of modality function use

No	Function	No. of Token	No. of Correct Answer	%	Difficult
1	Requesting	250	134	53.6	
2	Possibility	900	522	58	
3	Ability	300	183	61	
4	Suggesting/Advising	450	310	68.8	
5	Offering/Permission	350	285	81.4	
	Average	450	286.8	64.5	Easy

Noted: High percentages of correct answer refer to how easy it was and low percentages mean how difficult it was for the participants to use each function of modality.

The findings, as shown in Table 2, show that the participants have a significant troublesome conception in the appropriate usage functions of modal verbs. The average correct answer of the whole functions is 64.5%.

The rank of the difficulty of each modality function use from the most difficult to the least difficult is requesting (53.6%), *possibility* (58%), *ability* (61%), *suggesting/advising* (81.4%), and *offering/permission* (81.4). The percentage of using modal verb functions correctly in *requesting*, *possibility*, and *ability* are lower than the average percentage of using all modal verb functions correctly.

Table 3: Percentages of correct modal verb use ranked from the lowest to the highest (Individual Modal Verbs)

Rank of Difficulty	Modals	No. of Token	No. of Correct Answer	%
1 (the most difficult one)	Shall	150	59	39.3
2	Could	250	124	49.6
3	Must	400	224	56
4	May	300	178	59.3
5	Might	300	182	60.6
6	Should	350	251	71.7
7	Would	200	148	74
8	Can	150	133	88.6
9 (the easiest one)	Will	150	135	90
	Average	250	159.3	65.4

Noted: High percentage of correct answer refers to how easy it is and low percentage means how difficult it is for participants to use each modal verb.

Table 3 shows the rank of the difficulty of each modality use through a percentage of the correct answer. The average percentage of correct answers is 65.4%. The order of the most difficult to the least difficult modal verb are *shall* (39.3%), *could* (49.6%), *must* (56%), *may* (59.3%), *might* (60.6%), *should* (71.7%), *would* (74%), *can* (88.6%) and *will* (90%) respectively. The percentages of correct modal verb use of five out of nine modal verbs; *shall*, *could*, *must*, *may* and *might* are lower than the average percentage of using all modal verbs correctly. The results of the individual modality usages are discussed below.

Shall

The most difficult modality use is *shall* (39.3%). It might be explained that *shall* is the most difficult modality use because of the uncommon use in daily life. "In fact, *shall* occurs nowadays only in a few restricted linguistic contexts. In virtually all of these contexts that *shall* could be replaced by a different modal verb or other verbal construction." Leech (2004, p.74). The findings of the study support Leech's (2004) statement. Additionally, nowadays, people rarely use *shall* and they tend to use another similar modal verb such as *will* in any virtual conversations, Leech (2004, p.74).

The test used in this study has three questions related to the use of *shall*. One of the examples is shown below.

Table 4: Sample item 18

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
28	We _____ no longer suffer the injustice of oppression.	shall	may	13	26%
			shall	8	16%
			must	29	58%

The most appropriate answer of this question is *shall* but the participants chose *shall* only 8 persons or only 16%. While *must* receives 29 persons or 58% as the most selected answer; moreover, 13 persons or 26% chose *may*. Certainly, *may* and *must* are incorrect answers because the meaning of this situation refers to a sense of *possibility* in the future action.

Could

Could receives the second place (49.6%) in the rank of difficulty (modality). The ambiguity of tense would be the reason that makes *could* hold the second position of the rank of difficulty of modality use. *Could* usually overlap its meaning with *can*, especially when it refers to ability (Murphy, 2004, p.54). There are five situations which convey three meanings to describe the understanding of *could* as the following examples.

First of all, Item 31 clearly expresses the meaning of ability that does not seem to be problematic. The participants are supposed to answer *could* because this situation happens in the past. On the other hand, 24 of them chose *can* the most (48%), 15 of them selected *could* (30%) and 11 of them marked *might* (22%). It is surprising that they chose the wrong answer in spite of having a clear signal about tense in the subordinate clause. In the first situation, participants might be confused with using *can* and *could* in the proper tense. Consider the following example:

Table 5: Sample item 31

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
31	Susan _____ not hear the speaker because the crowd was cheering so loudly.	could	can	24	48%
			might	11	22%
			could	15	30%

Table 6 reveals that *suggesting/advising* meaning and the best answer is *could*. The most reply is *should* (33 participants, 66%), follows by *could* (12 participants, 24%) and the third is *must* (5 participants, 10%). It seems that the participants understood the meaning of the situation that is *suggesting/advising* but they are confused with the modal verbs use. The possible choices are *should* and *could* which convey *suggesting/advising* meaning but both terms have a nuanced meaning. That is, *should* provides a stronger meaning than *could* and

it is not suitable for this situation. Why is *should* not a good choice? There is a clue in the first sentence '*The book is optional*'. Although *should* looks apt on the surface, it is not as appropriate as *could*.

Table 6: Sample item 6

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
6	The book is optional. My professor said we _____ read it if we needed extra credit. But we don't have to read it if we don't want to.	could	should	33	66%
			could	12	24%
			must	5	10%

Opting *could* reflects the problem of choosing modal in the right meaning and appropriate situation. The findings are consistency with Torabiardakani, Khojasteh, and Shokrpour (2015) and Saeed (2009) in that the participants tend to use *could* incorrectly in the meaning of ability and possibility. However, the findings are in compatible with other studies, namely the use of could in in spoken and written British English Corpus (Kennedy, 2002), the British component of the International Corpus of English (ICE-GB) and British English corpus (Romer, 2004). The participants are unaware of the modal property that differentiates between similar modal verbs in any similar situations; moreover, they should use less sense and pay more attention to the possibility of truth, grammar and suitability.

Should and Must

Must reveals *possibility* and *requesting* meaning on the current test. It gains 56% on the rank of difficulty as the third position. On the other hand, 'should' ranks the sixth position on the rank of difficulty. Although their position is quite far, their meaning is quite similar and overlap to each other.

In general, "must" is a modal verb most commonly used to express certainty; it can also be used to express necessity or strong recommendation. However, native speakers prefer the more flexible form "have to." "Must not" can be used to prohibit actions, but this sounds very severe; speakers prefer to use softer modal verbs such as "should not" or "ought not" to dissuade rather than prohibit.

Should has the same kind of meaning as must, except that it expresses not confidence, but rather lack of full confidence, in the fulfillment of the happening described by the main verb (Meaning and the English Verb, p.100). *Must* has the overlapping meaning with *should* in the situation of negative recommendation form. In our test convey two meanings in eight situations that will be discussed some in the following examples:

Table 7: Sample items 33 & 34

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
33	I've redone this math problem at least twenty times, but my answer is wrong according to the answer key. The answer in the book _____ be wrong.	must	can	8	16%
			should	4	8%
			must	38	76%
34	You _____be kidding! That can't be true.	must	will	7	14%
			should	8	16%
			must	35	70%

According to Table 7, the participants are able to differentiate between *should* and *must*. In item 33 *must* gets 76 % and *should* gets 8%. Like item 34, *must* gets 70 % and *should* gets 16%. Next, consider *should* in the following example:

Table 8: Sample items 14 & 18

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
14	New research suggests that exercise can reduce the chance of heart disease as well as cancer. That's why I told my father that he _____ start walking once a day.	should	might	1	2%
			should	41	82%
			must	8	16%
18	At first, my boss didn't want to hire Sam. But because I had previously worked with Sam, I told my boss that he _____ take another look at his resume and reconsider him for the position.	should	might	6	12%
			should	37	74%
			must	7	14%

In *should*, the participants can identify the use of *should* as in Table 8. In item 14 *should* gets 82% and *must* gets 16%. Likewise, in item 18, *should* gets 74 % and *must* gets 14%. It can be said that *should* does not seem to be the problem.

The problem emerged in the modal verbs *must* and *might* as in Table 11.

Table 9: Sample item 20

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
20	I would love to go on the cruise to Tahiti with Robin and Michelle. But such a luxurious trip _____ cost a fortune. I doubt I could afford something like that.	must	might	27	54%
			should	3	6%
			must	20	40%

Must is the best answer; moreover, it receives quite a high percentage (40%, 20 people). Although it has quite a high percentage, it is still below the highest percentage of *might* (27 people, 54%). The participants are expected to answer *must* since the core meaning of the whole situation tends to reply *must*. However, scores on *might* and *must* are so different. *Should* also reflects some difficulty for them. So, let's focus on the item of *should* below:

Table 10: Sample item 37

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
37	Terry and Frank said they would come over right after work, so they _____ be here by 6.00.	should	would	21	42%
			should	27	54%
			can	2	4%

In Table 12, *would* gains 42% while *should* gains 54%. They do not correspond to one another in the sense of *suggestion*. Nonetheless, in the sense of desire, they seem to share the same meaning. In item 37, the meaning of this situation fits the sense of *suggestion*. So, *should* is the most appropriate answer when compared to the other two choices. *should* and *must* are one of the most confusing modal verbs in the function of recommendation and confidence in that *should* usually expresses a sense of softer confidence than *must*, which holds a stronger confidence and prohibition. The participants clearly understand the function of obligation; this is congruent with a study from Leech et al. (2009) in taking the sense of obligation/advice as a monosemous in modern English. The finding also correspond to a study from Torabiardakani, Khojasteh, and Shokrpour (2015) which claim that *should* is mainly understood as obligation/advice. In case of *must*, it has the same meaning of obligation but it reveals a stronger meaning of necessity. Our finding is very close to those in Torabiardakani, Khojasteh, and Shokrpour (2015). But it goes against the studies of Biber et al. (1999), Leech et al. (2009), and Saeed (2009) in that *must* is not a difficult modal verb use.

May and Might

Both of them are on the fourth (59.3%) and fifth (60.6%) position in the rank of difficulty; they are ranked under the average percentage (65.4%). Though both of them are under the average percentage, they are still slightly above 50%. The meaning of *possibility* can be applied to both verbs; moreover, *may* is conveyed a sense of *offering permission* and it is overlapping to other modal verbs such as *can*, *will* and *would* particularly in terms of inference. Consider Table 11.

Table 11: Sample item 23

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
23	_____ I try a little of your Black Forest cake? It looks absolutely delicious – I have got to taste it!	may	may	36	72%
			shall	14	28%
			must	0	0%

In item 23, the best answer is *may* (72%). The participants might be confused with a modal verb *shall* (28%) with the meaning and the use of them. *Shall* and *may* can be employed in the *offering permission* situations as well. Nonetheless, there is some slight difference between *shall* and *may*. In other words, if you “*shall*” do something, that means you must do it the way the statute says; you have no options or discretion. If you “*may*” do something, it is an option, but there could be other options. (www.bakkenorman.com, Shall vs. May). In short, the most appropriate answer is *may*.

Table 12: Sample item 10

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
10	Debbie said she was really busy this week, but I think she _____ show up at the party if she doesn't have to work overtime on Friday.	might	might	36	72%
			should	7	14%
			must	7	14%
26	I'm not really sure if Susan is going to go snowboarding with us or not. She _____ decide to stay here and study for her Japanese final. She has got to get a good score on the test if she wants to qualify to study abroad in Tokyo next semester.	may	may	27	54%
			would	5	10%
			can	18	36%

Both items 10 and 26 are clearly conveyed a sense of *possibility*. In item 10, *might* gains 72%; *should* and *must* share the same percentage (7%). In item 26 *may*, *can*, and *would* receive 54%, 36%, and 10%, respectively. In short, the most appropriate answer is *may* that we can also replace *might* in the same meaning as in item 23. Based on their answers, the participants understand the meaning of modal verbs. Indeed, *may* and *might* carry the function of possibility and offering permission. Their responses support the findings that participants cannot figure out the underlying meaning in both of them that much.

Would

The seventh position in the rank of difficulty is *would* with 74%. It reflects that participants quite understand the shade of meaning. But there is some misunderstanding of the overlapping meaning with *will*. See Table 13 for more information.

Table 13: Sample item 40

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
40	I haven't decided yet. Is there anything you _____ recommend?	would	will	25	50%
			should	2	4%
			would	23	46%

The use of *will* instead of *would* in this instance is not very appropriate because this situation is expressed politely and this modal verb conveys the meaning of *ability* in the restaurant context. In this case, participants are confused with the sense that *will* can replace *would* because *would* should be used in the past events not the present ones. The result of *would* in this study corresponded to Saeed (2009).

Can

The difficulty of *can* ranks in the eighth position with the high score of 88.6% and it gets over the average percentage. In the test, *can* is used to indicate the function of *offering permission* and *ability*, as in Table 14.

Table 14: Sample items 7 & 8

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
7	Ned: _____ I borrow your lighter for a minute? Stephen: Sure, no problem.	can	can	50	100%
			might	0	0%
			should	0	0%
8	I _____ believe she said that to Megan! She insulted her cooking in front of everyone at the party last night.	can't	can't	41	82%
			shouldn't	7	14%
			mustn't	2	4%

As you see in item 7, the most selected answer is *can* (100%). It means participants clearly understand the meaning of *ability*. By the same token, the participants did well in item 8 with the function of *ability*. *Can* is supposed to be the easiest modality since it is used widely in the meaning of *ability* and *possibility* (Seaton, *Grammar a Course for participants*, 2009, p.100). The result of *can* is compatible with Saeed (2009) in the production part and recognition part. Moreover, the findings agree with Biber et al. (1999) and Kennedy (2002) in that 'can' widely involves ability and possibility in spoken and written English.

Will

The modal *will* reveals the easiest performance in the lowest rank of difficulty (90%). In other words, *Will* is the easiest modality use. Although it gets 90%, the remaining 10% should be taken into consideration.

Table 15: Sample items 3 & 4

No.	Question	Correct Answer	Choices	No. of Student	%
3	Can't you do your homework? Don't worry, I _____ come and help.	will	must	0	0%
			may	1	2%
			will	49	98%
4	We _____ go fishing at the weekend if the weather is good.	will	will	42	84%
			would	5	10%
			should	3	6%

These examples illustrate the extent to which *will* can represent the meaning of *offering permission* and *possibility*. Item 3 presents the meaning of *offering permission* that learner definitely understands the shade of the meaning with the very high percentage (98%). The function of *possibility* in item 4 obviously occupies the understanding of the meaning in the situation with a high percentage as well (42%). This study reveals that *will* is the easiest modal verb according to the result above; furthermore, it is also consistent with Saeed (2009) and Yangklang (2012). Both studies confirm that *will* is the easiest modality and their participants clearly understood the meaning functions and the uses of *will* in any situation, especially in daily communication.

Conclusions and Implications

This research examines the understanding of the shade meaning of modal verbs in EFL learners, specifically third-year English major students, Faculty of Humanities, Naresuan University. The findings of the study reveals that the participants' performance are not high (65.4%). According to Table 3, the average percentage of the difficult use of individual modal verbs is 65.4% against 64.5% the difficult use of meaning functions of modal verbs. The percentage of five out of nine modal verb use; *shall*, *could*, *must*, *may* and *might*, is lower than the average percentage of all modality. The easiest modality of this study: *will*, *can* and *would*, is consistent with Römer (2004). Moreover, three functions—*requesting*, *possibility*, and *ability*—receive a lower percentage than average percentage. The overlapping meanings confuse learners to choose the proper modal to the suitable situation. It is possible that the participants were confused with the meaning between Thai and English while they did the test. The results of the study reflect the misunderstanding and misuse of modal verbs that Thai participants perform.

The EFL learners should be aware of the nuanced meaning of each modal verb to produce more professional work. The shade of meaning should be considered in the classroom to prevent the misuse of modal verbs. The important modal verbs in daily communication should be heightened in textbook and the teacher's teaching in class; furthermore, the teacher should inform the misuse and misunderstanding of modal verbs to illustrate the distorted meaning. Nowadays, a little research has been conducted on the modal verbs. Further research should continue with a massive and diverse subject for the more significant results.

References

- Abdul-Fattah, H. (2011). A formal-functional analysis of the English modal auxiliaries. *Jordan Journal of Modern Languages and Literature*, 3(1), 39-63.
- Al-Qudah, M. & Yasin, A. (2016). The perception of English modals among Arab language learners. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, 5(3), 232-289.
- Azar, B.S. (1998). *Understanding and using English grammar*. (3rd ed.). USA: Pearson Education.
- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S., & Finegan, E. (1999). *Longman grammar of spoken and written English*. Harlow: Pearson Education.
- Celce-Murcia, M. & Larsen-Freeman, D. (2015). *The grammar book: An ESL/EFL teacher's course*. (3rd ed.). Boston: Heinle & Heinle.
- Corder, S. P. (1981). *Error analysis and interlanguage*. Oxford: Oxford University Press.
- DeCapua, A. (2017). *Grammar for teachers: A guide to American English for native and non-native speakers*. (2nd ed.). Switzerland: Springer International Publishing.
- Dutra, D. P. (1998). *The acquisition of English root modality by non-native speaker*. (Doctoral dissertation). University of Florida, Gainesville, FL.
- English Page. (2018). *Modal verb tutorial*. Retrieved from <https://www.englishpage.com/modals/modalintro.html>
- Jabbari, A. A. & Sedghi, M. (2015). Acquisition of English modality by Persian EFL learners. *International Journal of Educational Investigations*, 2(5), 23-45.
- Kennedy, G. (2002). Variation in the distribution of modal verbs in the British National Corpus. In R. Reppen, S. Fitzmaurica & D. Biber (Eds.), *Using corpora to explore linguistic variation* (pp. 73-90). Amsterdam: John Benjamins.
- Leech, G. (1983). *Principles of pragmatics*. London: Longman.
- Marshall Cavendish Corporation. (2006). *English for modern Living: Special verbs*. London: Marshall Cavendish.
- Mejdell, G. (2011). *Lost in translation of modality – some problems of transfer between Arabic and English modal systems*. Retrieved from https://www.academia.edu/26179816/lost_in_translation_of_modality_some_problems_of_transfer_between_arabic_and_english_modal_systems
- Romer, U. (2004). *A corpus-driven approach to modal auxiliaries and their didactics: How to use corpora in language teaching*. Amsterdam: John Benjamins.
- Saeed, A. T. (2009). Arab EFL learners' acquisition of modals. *Research in Language*, 7, 75-98.
- Saville-Troike, M. (2012). *Introducing second language acquisition*. (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- The Writing Center, University of Carolina at Chapel Hill. (n.d.) *Modals*. Retrieved from <https://writingcenter.unc.edu/tips-and-tools/modals/>
- Torabiardakani, N. & Khojasteh, L. & Shokrpour, N. (2015). *Modal auxiliaries and their sematic functions used by advanced EFL learners*, 8, 51-60.

Xiao, Y. (2017). Chinese ELF learners' acquisition of modal verbs: A corpus-based study. *International Journal of English Linguistics*, 7(6), 164-170.

Yangklang, P. (n.d.). *L1 Thai-speakers' distinction of deontic and epistemic modality in English*. Retrieved from <http://www.litu.tu.ac.th/journal/FLLTCP/proceeding/842.pdf>

Appendix A

	Questions	Correct Answer	Incorrect Answer	Frequency	Percent
1	It's quite late, I _____ rather have a cup of tea than coffee now.	would	will	5	10%
			would	39	78%
			should	6	12%
2	When we were kids, we _____ hang around the playground every afternoon.	would	should	3	6%
			would	40	80%
			might	7	14%
3	Can't you do your homework? Don't worry, I _____ come and help.	will	must	0	0%
			may	1	2%
			will	49	98%
4	We _____ go fishing at the weekend if the weather is good.	will	will	42	84%
			would	5	10%
			should	3	6%
5	I _____ speak Arabic fluently when I was a child and we live in Egypt. But after we moved to Thailand, I _____ speak Arabic.	could	could	50	100%
			might	0	0%
			should	0	0%
6	The book is optional. My professor said we _____ read it if we needed extra credit. But I _____ read it.	could	should	33	66%
			could	12	24%
			must	5	10%
7	Ned: _____ I borrow your lighter for a minute? Stephen: Sure, no problem.	can	can	50	100%
			might	0	0%
			should	0	0%
8	I _____ believe she said that to Megan! She insulted her cooking in front of everyone.	can't	can't	41	82%
			shouldn't	7	14%
			mustn't	2	4%
9	Nancy said you didn't need to buy her anything for her birthday, but I really think you _____ buy her something.	should	might	5	10%
			must	4	8%
			should	41	82%
10	Debbie said she was really busy this week, but I think she _____ show up at the party.	might	might	36	72%
			should	7	14%
			must	7	14%
11	Oh my god, he's unconscious. Don't move him-he _____ have internal injuries. Somebody _____ call an ambulance.	might	might	27	54%
			must	19	38%
			should	4	8%
12	Fiona: I don't know. It _____ be under the couch. Or, perhaps I absent-mindedly took it into the kitchen. I'll check in there.	might	might	38	76%
			should	8	16%
			must	4	8%
13	For most people, learning a language is a challenging undertaking. Experts agree that to _____ learn a language, you need to practice every day.	should	might	1	2%
			should	31	62%
			must	18	36%
14	New research suggests that exercise can reduce the chance of heart disease as well as _____ improve mental health.	should	might	1	2%
			should	41	82%
			must	8	16%
15	We should invite Sally and her husband to come to the picnic on Saturday. We haven't seen them _____.	might	might	24	48%
			should	4	8%
			must	22	44%

16	Tim: While I was a student, I spent a year and a half studying Pygmy culture in the Central African Republic. My research focused on unique aspects of their social structure and religion. Simon: That _____ have been absolutely fascinating!	must	might	7	14%
			should	14	28%
			must	29	58%
17	We had better call Tony to see if he's at home before we go over to his house. He _____	must	might	36	72%
			should	7	14%
			must	7	14%
18	At first, my boss didn't want to hire Sam. But because I had previously worked with Sam,	should	might	6	12%
			should	37	74%
			must	7	14%
19	You _____ not worry so much. It doesn't do you any good. Either you get the job, or	should	might	2	4%
			should	38	76%
			must	10	20%
20	I would love to go on the cruise to Tahiti with Robin and Michelle. But such a luxurious trip	must	might	27	54%
			should	3	6%
			must	20	40%
21	I know it's rather rude, but _____ I ask you where you purchased that pocket watch?	may	may	32	64%
			should	7	14%
			shall	11	22%
22	It's pretty hot in the desert at this time of year. If we are going to do some hiking, we ha	may	may	23	46%
			could	13	26%
			would	14	28%
23	_____ I try a little of your Black Forest cake? It looks absolutely delicious – I have got	may	may	36	72%
			shall	14	28%
			must	0	0%
24	You had better take along some cash. The restaurant it _____ not accept credit cards	may	may	23	46%
			could	26	52%
			shall	1	2%
25	_____ we move into the living room? It's more comfortable in there and there's a bea	shall	may	9	18%
			would	2	4%
			shall	39	78%
26	I'm not really sure if Susan is going to go snowboarding with us or not. She _____ dec	may	may	27	54%
			would	5	10%
			can	18	36%
27	_____ I have a look at that necklace there in the display case? It's exactly what I've	may	may	36	72%
			shall	10	20%
			must	4	8%
28	We _____ no longer suffer the injustice of oppression.	shall	may	13	26%
			shall	8	16%
			must	29	58%
29	Ian, Evelyn and Deborah will be attending the conference. I _____ be attending as w	shall	may	15	30%
			shall	12	24%
			could	23	46%
30	Ted's flight from Amsterdam took more than 11 hours. He _____ be exhausted after s	must	can	7	14%
			shall	4	8%
			must	39	78%
31	Susan _____ not hear the speaker because the crowd was cheering so loudly.	could	can	24	48%
			might	11	22%
			could	15	30%
32	Jack: No. It's impossible.	can	can	43	86%
			might	2	4%
			should	5	10%
33	I've redone this math problem at least twenty times, but my answer is wrong according to	must	can	8	16%
			should	4	8%
			must	38	76%
34	You _____ be kidding! That can't be true.	must	will	7	14%
			should	8	16%
			must	35	70%
35	You _____ leave the table once you have finished your meal and politely excused you	must	would	6	12%
			may	18	36%
			must	26	52%
36	You _____ forget to pay the rent tomorrow. The landlord is very strict about paying	musn't	won't	8	16%
			can't	12	24%
			mustn't	30	60%

37	Terry and Frank said they would come over right after work, so they _____ be here	should	would	21	42%
			should	27	54%
			can	2	4%
38	The lamp _____ not be broken. Maybe the light bulb just burned out.	might	could	17	34%
			should	5	10%
			might	28	56%
39	Tony: How long _____ you be staying in Paris? Andy: For a week.	will	will	44	88%
			should	0	0%
			can	6	12%
40	I haven't decided yet. Is there anything you _____ recommend?	would	will	25	50%
			should	2	4%
			would	23	46%
41	Is there anything you think I _____ try?	should	might	9	18%
			should	36	72%
			could	5	10%
42	You _____ try the Cajun catfish – or perhaps the Gumbo.	could	might	18	36%
			would	17	34%
			could	15	30%
43	That sounds wonderful, but that _____ be a little too spicy for me.	might	might	29	58%
			would	11	22%
			could	10	20%
44	Umm, (44) _____ I have the barbecued prawns?	could	might	6	12%
			should	12	24%
			could	32	64%
45	Sure, _____ you like a salad with that?	would	would	47	94%
			should	2	4%
			could	1	2%

การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน จากละครเรื่องเลือดข้นคนจาง

A Study of Social and Cultural Reflections on Thai of Chinese Origin Through a TV Series “In Family We Trust”

วิลาสินี น้อยสมมิตร¹ ศิรประภา สุวรรณมณี¹ และธิติวรรณ ชีววิภาส²

Wilasinee Noysommit³ Siraprapa Suwanmanee³ and Thitiwan Cheewawiphas⁴

(Received: 30 October 2021; Revised: 26 November 2021; Accepted: 13 December 2021)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีนผ่านละครเรื่องเลือดข้นคนจาง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับการอธิบายผลการศึกษาซึ่งเป็นเรื่องราวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนที่เกิดความบาดหมางกันในตระกูล จนนำไปสู่การแตกหักกันภายในครอบครัว โดยผลการศึกษา พบว่า ละครเรื่องเลือดข้นคนจางได้ปรากฏภาพสะท้อนด้านสังคม ทั้งในด้านของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและเครือญาติของชาวไทยเชื้อสายจีนที่นิยมมีครอบครัวใหญ่และมีลูกหลานเป็นจำนวนมาก และด้านความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องที่สัมพันธ์ได้ถึงสายสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและสะใภ้ที่สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับลูกสะใภ้เป็นอย่างมาก ในส่วนของภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมได้ปรากฏให้เห็นถึงวัฒนธรรมการเป็นกงสี ศาสนา และความเชื่อในเรื่องของพิธีกรรมงูเด็ก หรือพิธีงานศพของจีน การให้ความสำคัญกับตัวงูและการคลุมถุงชน อีกทั้ง ยังสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีน ค่านิยมเรื่องเพศที่นิยมให้ ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว ค่านิยมด้านความรักที่สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายในความสัมพันธ์หลายแง่มุมทั้งด้านบวกและด้านลบ

คำสำคัญ : ชาวไทยเชื้อสายจีน ภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม

Abstract

The aim of this research was to study the social-cultural reflections, and the values of the Chinese Thai characters from a TV soap opera “In Family We Trust” through a content analysis. This TV series is about a Chinese-Thai family, in which family conflicts eventually lead to stress and chaos. The results show a reflection of society in terms of family relationships and kinship of Chinese Thais, particularly in a large family with a different generation. The relationship between siblings is showed and the important roles of daughters-in-law are presented. In addition, the series reveals many cultural perspectives such as family mutual interests, funeral ceremonies, etc. The role of Tuo Sung (a character in a series) and arranged marriage mirrors the values and practices of Thai people of Chinese descent, including a gender preference on sons over daughters. The values of love reflect many types of relationships and various dimensions both positive and negative sides.

Keywords: Thai people of Chinese descent, Social Reflection, Culture, Values.

¹ นักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

² อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาจีน สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

³ Undergraduate student, Chinese major, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hatyai Campus

⁴ Lecturer, Department of Foreign Languages, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hatyai Campus

บทนำ

ภาพสะท้อนที่ปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์ไทยในปัจจุบันนั้นมิให้เห็นกันอย่างแพร่หลาย แต่ที่มีความแตกต่างและโดดเด่นอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ ภาพสะท้อนทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน อันเนื่องมาจากชาวจีนอพยพมายังประเทศไทยโดยมีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ซึ่งชาวจีนที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้นำวัฒนธรรมของจีน ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เข้ามาพร้อมกับเผยแพร่สืบทอดความรู้ ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ในประเทศไทย นอกจากนี้ ชาวจีนได้สร้างความสัมพันธ์ข้ามเชื้อชาติโดยการแต่งงานกับคนไทยและมีลูกหลานหรือที่เรียกว่า “ชาวไทยเชื้อสายจีน” ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยในเรื่องของวัฒนธรรมและประเพณีของชาวจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างมาก

เมื่อชาวไทยเชื้อสายจีนมีอิทธิพลอย่างกว้างขวาง จึงได้มีการนำลักษณะการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวจีนมาสร้างเป็นเรื่องราว เพื่อสะท้อนภาพทางสังคมและวัฒนธรรมจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน และอย่างที่ทราบกันว่าในปัจจุบันได้มีการนำเรื่องราวของชาวไทยเชื้อสายจีนมาเผยแพร่โดยถ่ายทอดออกมาเป็นบทละครโทรทัศน์ ดังความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ที่ได้อธิบายความหมายของละครโทรทัศน์ไว้ว่า “ละครพูดที่แสดงทางโทรทัศน์ มีการตกแต่งฉากให้เหมือนจริง” ดังนั้น การนำเรื่องราวของชาวไทยเชื้อสายจีนมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ ก็จะทำให้ผู้ชมละครได้เห็นและเข้าใจวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่และบทบาทของตัวละครซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน และเนื่องด้วยในปัจจุบันละครทางโทรทัศน์ถือเป็นสื่อที่มีอิทธิพลอย่างมากในสังคมไทย ทั้งยังเป็นช่องทางของการสื่อสารที่คนในทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงได้ง่ายในการให้ความรู้ผ่านการกระทำหรือการแสดง โดยการรับชมละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่ผู้ชมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความรู้และความบันเทิง อีกทั้ง ยังเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ทำให้ผู้ชมได้รู้จักสังคมในด้านต่างๆ สามารถชี้นำคนในสังคมให้เห็นพ้องหรือเกิดความรู้สึกในลักษณะต่างๆ ได้ และยังสะท้อนแฉคิดในบริบทและมิติต่างๆ ให้แก่สังคมอีกด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยของ Pang Qianwen (2555) ที่ได้ศึกษาถึงภาพสะท้อนและกลวิธีการเขียนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนกวางตุ้งของยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง ซึ่งได้ปรากฏภาพสะท้อน 2 ด้าน คือ ภาพสะท้อนด้านครอบครัวและภาพสะท้อนทางด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ งานวิจัยของ บุญยหนู สุขหาพจน์ (2562) ที่ได้ศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีการเล่าเรื่องกับค่านิยมคนไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ เรื่องเลือดข้นคนจาง โดยจากผลการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้ทำให้เห็นถึงทฤษฎีของการเล่าเรื่อง และที่มาของเรื่อง ทำให้เห็นว่าละครเป็นสื่อที่ให้ทั้งแฉคิด ความรู้ และความบันเทิง นอกจากนี้ ยังทำให้ทราบถึงโครงเรื่องและการดำเนินเรื่อง รวมถึงค่านิยมต่างๆ เพื่อให้ผู้ชมได้ขบคิด นอกจากนี้ งานวิจัยของ รุจพิสวัตต์ ครอบภูมินทร์ (2564) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการต่อรองอำนาจของผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนผ่านละครโทรทัศน์เรื่องเลือดข้นคนจาง ซึ่งจากการศึกษาและวิเคราะห์ด้วยการถอดรหัสและการเข้ารหัสโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยบท ทำให้เห็นถึงการสร้างความหมายในละครโทรทัศน์เรื่องเลือดข้นคนจาง โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 บทบาท คือ บทบาทในฐานะการเป็นแม่ บทบาทในฐานะการเป็นลูกสาว และบทบาทในฐานะการเป็นผู้นำธุรกิจ

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายจีนดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนจากละครโทรทัศน์เรื่อง “เลือดข้นคนจาง” ซึ่งเป็นละครโทรทัศน์ไทยแนวดราม่าสืบสวน ที่มีบทประพันธ์และกำกับโดย ทฤษฎี สุขมากอนันต์ โดยเป็นเรื่องราวของชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีความบาดหมางกันในตระกูล ละครเรื่องนี้ได้กล่าวถึงภาพสะท้อนของชาวไทยเชื้อสายจีนได้อย่างโดดเด่นชัดเจน อีกทั้งยังเป็นละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมจากสังคมไทยเป็นอย่างมาก มีเนื้อเรื่องที่แสดงความรู้ความคิดเห็นทางด้านวัฒนธรรม และเรื่องราวของชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย อีกทั้งยังกล่าวถึงภาพสะท้อนของการดำเนินชีวิต ค่านิยมบางประการของชาวไทยเชื้อสายจีน รวมถึงครอบครัว พิธีกรรม ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนไว้เป็นจำนวนมาก ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาพสะท้อนของชาวไทยเชื้อสายจีน ผ่านละครโทรทัศน์เรื่อง “เลือด

ชั้นคนจาง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย เพื่อให้ผลการวิจัยครั้งนี้ได้เป็นข้อมูลหนึ่งที่จะเป็นภาพสะท้อนเรื่องราวที่เกี่ยวข้องได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมละครโทรทัศน์หรือผู้ที่มีความสนใจในการศึกษารายละเอียดต่อประเด็นเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีนจากละครเรื่อง “เลือดข้นคนจาง”

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีนจากละครเรื่อง “เลือดข้นคนจาง” ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาละครเรื่องเลือดข้นคนจาง และการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้เนื้อหาขยายละเอียดและข้อมูลที่ช่วยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1. คณะผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์เนื้อเรื่องจากละครเลือดข้นคนจาง ที่มี ฤทัยวรรณ วงศ์สิริสวัสดิ์ เป็นหัวหน้าทีมเขียนบทละคร และกำกับโดย ทงยศ สุขมากอนันต์ เป็นจำนวนทั้งหมด 18 ตอน
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีนเพื่อใช้ประกอบเป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์
3. วิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีน ที่ปรากฏในละครเรื่อง “เลือดข้นคนจาง”
4. สรุปและอภิปรายผลข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการค้นคว้า และเรียบเรียงเสนอผลการวิจัย โดยการพรรณานเนื้อหาที่ได้จากการวิเคราะห์

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในละครเรื่อง “เลือดข้นคนจาง” ที่กำกับโดย ทงยศ สุขมากอนันต์ พบว่า ละครมีเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ด้านสังคม

สังคม คือ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางใดทางหนึ่ง อีกทั้ง ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจนมีลักษณะความเป็นสมาชิกร่วมกัน ทำให้มีการพึ่งพาและมีความร่วมมือในการดำรงชีวิตร่วมกัน นอกจากนี้ ยังมีระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยมพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับที่ พิชัย ผกาทอง (2547) ได้กล่าวถึงความหมายของสังคมไว้ว่า สังคม คือ การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นระบบและแบบแผนภายใต้วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมที่สอดคล้องกัน ซึ่งจากในละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้สะท้อนให้เห็นถึงมิติด้านสังคมของคนไทยเชื้อสายจีน โดยสามารถนำเสนอออกเป็นประเด็นย่อยๆ ได้ดังนี้

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและเครือญาติ

เมื่อพิจารณาในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ก็เป็นที่เข้าใจได้ว่าครอบครัวถือเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม โดยครอบครัวในที่นี้อาจจะไม่ใช่ว่าเพียงแค่พ่อแม่พี่น้องเท่านั้น แต่อาจหมายถึง เครือญาติ ซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวที่

อาศัยอยู่ร่วมกัน ในสถานที่เดียวกัน หรืออาจเป็นสถานที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งต่างก็มีบทบาทหน้าที่ต่อกัน อีกทั้ง ยังมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้พูดถึงฉากที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับเรื่องของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การอยู่กันแบบพร้อมหน้าพร้อมตาของลูกๆ หลานๆ โดยได้เสนอฉากที่ลูกหลานทุกคนต่างรวมตัวกัน เพื่อที่จะมาฉลองวันเกิดให้กับอากง ซึ่งในฉากนี้ ลูกหลานต่างพร้อมใจกันอวยพรวันเกิดให้กับอากง โดยอวยพรว่า “สุขสันต์วันเกิดนะครับ / นะคะอากง ขอให้อากงสุขภาพแข็งแรง อายุยืนหมื่นๆ ปี” นอกจากนี้ ยังมีฉากที่ อาม่า ได้พูดว่า “อาม่าดีใจ ดีใจที่ทุกคนมาพร้อมเพรียงกัน” อีกทั้ง ยังมีฉากที่ทุกๆ คนในครอบครัวอยู่อย่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน โดยที่ก๊วยเตี้ยว⁵ หลานชายได้นำเสนอภาพวาดให้ทุกๆ คน โดยกล่าวว่า “นี่เป็นภาพวาดของอากงนะครับ ปีที่แล้วอากงเพิ่งวาดภาพนี้เสร็จ เลยไปใส่กรอบมา อยากให้ทุกคนได้เห็น เพราะนี่คือครอบครัวของเรา” และในวันนั้น ทุกๆ คนในครอบครัวก็ดูภาพวาดครอบครัวด้วยกันอย่างมีความสุข

(เลือดข้นคนจาง 2561: ตอน 1)

จากฉากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของละครเรื่องนี้ โดยชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมมีครอบครัวที่เป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ทุกคนภายในครอบครัวต้องร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ภายในครอบครัวจะมีการนับถือผู้อาวุโส และให้ความรักความเมตตาแก่ผู้น้อยอย่างรุ่นลูกหลานมาแต่โบราณ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในละครเรื่องนี้ รุ่นพ่อแม่และรุ่นลูกที่บรรลุนิติภาวะแล้วไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกัน แต่ก็ยังมีการไปมาหาสู่ระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ความรักความผูกพันในครอบครัวและวงศ์ตระกูลของชาวไทยเชื้อสายจีนนั้นถือว่ามีความแน่นแฟ้นมาก เพราะนอกจากจะเห็นชาวไทยเชื้อสายจีนไปมาหาสู่กับพ่อแม่ของตนแล้ว ยังสามารถสัมผัสได้ถึงความอบอุ่นของสายสัมพันธ์ในหมู่พี่น้อง น้าหลาน อาหลาน รวมไปถึงในหมู่เครือญาติอื่นๆ อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากในฉากวันเกิดของอากง ที่ลูกหลานต่างมาฉลองวันเกิดให้กับอากงอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง

ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง เป็นความสัมพันธ์ของบุคคลหลายคนที่เกิดจากบิดาและมารดาคนเดียวกัน หรือเกิดจากบิดาหรือมารดาเดียวกันฝ่ายใดอย่างหนึ่ง ที่ต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งหมายความรวมถึงพี่สาว น้องสาว พี่ชาย และน้องชาย

ละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้พูดถึงฉากที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง โดยเป็นฉากที่เต๋า⁶ นอนร้องให้กับพี่น้องของตนเพราะไม่มีสมาธิและเครียดจากการทำงาน เนื่องจากได้ยื่นช่างแต่งหน้าในกองถ่ายพูดถึงครอบครัวในทางที่ไม่ดี และในฉากนี้พี่น้องทั้ง 4 คนก็มาพูดหยอกล้อกันและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ด้วยการกอดกันอย่างอบอุ่น นอกจากนี้ ยังมีฉากที่ พี่ชายคนโตมาเตือนจำเพื่อมาพูดให้กำลังใจ ให้คิด และปลอบน้องด้วยคำพูดว่า “กูเชื่อมึง!!” และ “มึงไม่ต้องมาชี้แยะเลย ทำพลาดแล้ว ก็แก้ไขให้ได้” และ “ไม่ต้องกลัว กูสัญญาจะช่วยมึงให้ได้” นอกจากนี้ ยังมีฉากของพีท⁷ และฉี⁸ ซึ่งทั้งสองคนเป็นพี่น้องร่วมบิดา ถึงแม้ทั้งคู่จะไม่ใช่พี่น้องร่วมมารดา แต่พีทก็ยังคงมีความเห็นอกเห็นใจทาง

⁵ หลานชายผู้กำพร้าพ่อแม่ อาศัยอยู่กับอากงและอาม่า

⁶ เป็นลูกชายคนที่สามในบรรดาลูกชายทั้งสี่คนของ ภัสสร และ พล.ต.ต. วิเชียร

⁷ เป็นลูกชายคนโตของประเสริฐ

⁸ เป็นลูกชายของประเสริฐและนิภา

ฝั่งครอบครัวของน้องชายและเลือกที่จะช่วยเหลือ สนับสนุนในเรื่องของค่ารักษาพยาบาลของนิภา ซึ่งเป็นแม่ของฉีให้ทั้งหมด และนอกจากนั้นแล้วยังมีอีกหลายๆ ฉากที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องในละครเรื่องนี้

(เลือดข้นคนจาง 2561 : ตอน 8, 13, 5)

จากฉากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ซึ่งเห็นได้ว่าการให้ความช่วยเหลือ เป็นที่พึ่งพาทางใจ เป็นที่ปรึกษา สามารถเข้าใจปัญหาของกันและกันได้เป็นอย่างดี มีการสื่อสารระหว่างกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับพี่น้องของตนได้ ทั้งที่เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน และพี่น้องที่ร่วมบิดาเดียวกันแต่ไม่ร่วมมารดากันก็ตาม นอกจากความสัมพันธ์ที่ดีแล้ว พี่น้อง อาจมีรูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่ดีเกิดขึ้นได้ เช่น มีการทะเลาะ การเข้าใจผิด หรือเกิดความอิจฉาริษยาขึ้น ดังจะเห็นได้จากคู่ประเสริฐ⁹ กับภัสสร และพีทกับอ้อ¹⁰ ที่ยังมีความเข้าใจผิดกันจนนำมาซึ่งการเกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ดี

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสะใภ้

ความเป็นญาติที่เกิดจากการสมรส ซึ่งแยกออกจากการร่วมสายทางโลหิต เป็นความสัมพันธ์ที่ทำให้ญาติของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายเกี่ยวดองกัน กล่าวคือ เป็นเครือญาติซึ่งกันและกัน และเข้ามาเป็นครอบครัวเดียวกัน หรือถือเป็นลูกสาวอีกคนของครอบครัว ญาติฝ่ายชายจะเรียกคู่สมรสฝ่ายหญิงว่า “ลูกสะใภ้” หรือเป็นหญิงสาวที่มาแต่งงานกับลูกชายของตนนั่นเอง

ละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้พูดถึงฉากที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสะใภ้ ดังที่ภัสสร¹¹ ได้เล่าเรื่องราวเมื่อครั้งอดีต ซึ่งเป็นฉากที่คริส¹² หรือสะใภ้ใหญ่ของบ้าน บอกข่าวดีกับทุกคนในครอบครัวว่าตนตั้งครรภ์ เมื่อทุกคนในบ้านรู้ต่างก็พากันดีใจ โดยเฉพาะอาภรณ์และอาม่า ทั้งที่ในระหว่างนั้นภัสสรซึ่งเป็นลูกสาวก็ได้ตั้งครรภ์ ลูกชายคนแรกของตนอยู่ก่อนแล้ว แต่ก็เห็นได้ชัดว่าความสำคัญของภัสสรถูกลดน้อยลง “ลูกสาวท้อง ยิ่งไปกว่านี้สำคัญเท่าสะใภ้ท้อง เพราะอาภรณ์กำลังได้หลานที่มาสืบสกุล” นอกจากนี้ ยังมีฉากที่อาม่าซื้อของมารับขวัญหลานๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าของขวัญที่อาม่ามอบให้กับสะใภ้มีมูลค่ามากกว่าของขวัญที่มอบให้กับลูกสาว นอกจากนี้ ยังมีฉากที่สะใภ้คนอื่นตั้งครรภ์ ซึ่งในฉากเห็นได้อย่างชัดเจนว่าทุกคนในบ้านให้ความสำคัญกับสะใภ้เป็นอย่างมาก

(เลือดข้นคนจาง 2561: ตอน 18)

จากฉากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าละครเรื่องนี้ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับลูกสะใภ้ ที่สะท้อนให้เห็นว่า ทุกคนในครอบครัวให้ความสำคัญกับลูกสะใภ้เป็นอย่างมาก ให้ความรัก ความห่วงใย และดูแลเป็นอย่างดี และตามความเชื่อของชาวจีน สะใภ้หรือหญิงสาวที่เข้ามาเป็นลูกสะใภ้ของครอบครัวนั้น ถือเป็นคนในตระกูล และสามารถให้กำเนิดหลาน ซึ่งมาทำหน้าที่สืบสกุลของตระกูลของตนได้ โดยจะเห็นได้จากในฉากว่า เมื่อลูกสะใภ้คนไหนที่ตั้งครรภ์ ก็จะทำให้ความรักและความสำคัญกับลูกสะใภ้คนนั้นเป็นพิเศษ ซึ่งจะแตกต่างกับลูกสาว เมื่อแต่งงานแล้วถือเป็นคนตระกูลอื่น ทำให้ความสำคัญของลูกสาวลดน้อยลงกว่าสะใภ้

⁹ เป็นลูกชายคนโตของตระกูลจิระนันต์

¹⁰ ลูกชายคนโตของภัสสร และพล.ต.ต. วิเชียร ผู้เป็นหลานชายคนแรกจริงๆ ของตระกูล

¹¹ เป็นลูกสาวคนที่สาม และเป็นลูกสาวคนเดียวของตระกูลจิระนันต์

¹² ภรรยาของประเสริฐ (สะใภ้ที่อาภรณ์และอาม่าจับคลุมถุงชน)

2. ด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคม ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ วัฒนธรรม คือ กฎระเบียบ หรือมาตรฐานของพฤติกรรมที่คนในสังคมให้การยอมรับ วัฒนธรรมจึงถือเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังเป็นการคิดของมนุษย์ที่ได้ถ่ายทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งเกิดจากปัจจัยของสิ่งแวดล้อมและได้สะท้อนออกมาในรูปแบบทั้งนามธรรมและรูปธรรม (ยศ สันตีสุมบัต, 2540) ซึ่งเมื่อพิจารณาเนื้อหาจากละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ทำให้เห็นได้ว่าการสะท้อนในด้านวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 การจัดการของระบบกงสี

ชาวจีนโพ้นทะเล เมื่อมาอยู่ในประเทศไทยหรือประเทศอื่นๆ แล้ว ต้องมีการจัดการเพื่อรวมตัวและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่เครือญาติอย่างเข้มแข็งเพื่อให้สามารถเอาตัวรอดได้ จึงมักมีการสร้างธุรกิจที่เป็นกิจการงานของทุกคนในครอบครัว ซึ่งสมาชิกทุกคนในครอบครัวจะได้ส่วนแบ่งจากกองกลาง ดังนั้น ความหมายของกงสี จึงหมายถึง ทรัพย์สินกองกลางที่ใช้ร่วมกันสำหรับคนหมู่หนึ่งๆ เช่น กิจการของตระกูลที่แบ่งผลประโยชน์ร่วมกัน จึงกล่าวได้ว่า ธุรกิจกงสี คือ กิจการที่เป็นกรรมสิทธิ์รวมของคนในตระกูลที่แบ่งผลประโยชน์ร่วมกัน

ละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้เสนอฉากที่สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการของระบบกงสี โดยเป็นฉากที่ทุกคนในครอบครัวอยู่ร่วมกันบนโต๊ะอาหารอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากันในงานวันเกิดของอาทิง จากนั้น กรกันต์¹³ ซึ่งเป็นน้องชายคนรอง ได้ปรึกษากับประเสริฐ ซึ่งเป็นพี่ชายคนโต เพื่อจะขอรยณต์ส่วนตัวให้กับเวกัส¹⁴ ซึ่งเป็นลูกของตนได้ใช้ ประเสริฐจึงพูดว่า “ได้สิ เวกัสเรียนมหาวิทยาลัยแล้วหนิ ก็ควรมีรถส่วนตัวได้แล้ว ก็ไปดูแล้วกันว่าจะเลือกรุ่นไหน แล้วก็มาเบิกที่กงสี” และอีกฉากหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการกงสี คือ ฉากที่ภัสสรซึ่งเป็นน้องสาวของประเสริฐ ได้มาขอซื้อโรงแรมซึ่งเป็นของกงสี มาเป็นของตน แต่ประเสริฐก็ตัดสินใจโดยเด็ดขาดว่า “ยังงี้เสียก็ขายให้เธอไม่ได้”

(เลือดข้นคนจาง 2561: ตอนที่ 1, 2)

จากฉากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการของระบบกงสีที่มีประเสริฐ ซึ่งเป็นพี่ชายคนโต เป็นผู้ดูแลกงสีของครอบครัว ซึ่งเป็นระบบวัฒนธรรมของจีนที่ต้องมีการพึ่งพาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว มีการสร้างกิจการในครอบครัว โดยรวมเงินทุนและทรัพยากรต่างๆ ไว้ที่กองกลาง เพื่อไว้สำหรับใช้ในกิจการและใช้เพื่อดูแลการกินอยู่ต่างๆ ดูแลชีวิตของสมาชิกครอบครัว และค่าใช้จ่ายพื้นฐานในบ้านที่เป็นส่วนรวมด้วย สมาชิกแต่ละคนอาจจะรับการจัดสรรเงินเดือนจากกองกลางหรือใช้วิธีเบิกจ่ายจากกองกลางเมื่อถึงเวลาที่ต้องการใช้เงินเป็นการส่วนตัว ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ทุกคนใช้ร่วมกัน เป็นสมบัติของตระกูลที่ไม่มีการแบ่งแยก โดยการจัดการแบบระบบกงสีนั้น ต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในครอบครัว มิเช่นนั้นอาจจะทำให้เกิดความบาดหมาง เกิดความไม่เข้าใจ และอาจนำมาสู่การทะเลาะเบาะแว้งกันได้

¹³ ลูกชายคนสุดท้องของอาทิงและอาม่า

¹⁴ ลูกชายคนโตของกรกันต์ และน้ำผึ้ง

2.2 พิธีกรรมงเด็ก

ศาสนา เป็นเรื่องของความเชื่อศรัทธาในหลักคำสอน ซึ่งสามารถให้คำอธิบายเรื่องราวชีวิต ความเป็นมา ความเป็นอยู่ และความเป็นมาเป็นไป ความเชื่อในศาสนา แสดงออกมาผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้นับถือศาสนานั้นๆ ซึ่งมีกฎหรือบัญญัติที่เรียกชื่อต่างๆ กัน สำหรับใช้เป็นแนวทางในการแสดงออกถึงความเชื่อตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย มีพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมตามฤดูกาล ตามเทศกาล และประเพณีที่ได้สืบทอดกันมา ทำให้หลักธรรมคำสอนและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของศาสนาได้รับการเคารพนับถือและปฏิบัติตาม

ละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้เสนอถึงฉากงานศพของอาทิง ที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับเรื่องของพิธีกรรมงเด็ก หรือที่เรียกว่า พิธีงานศพแบบจีน เป็นฉากที่อาทิงได้จัดแถวการทำพิธีการเดินข้ามสะพานงเด็ก ซึ่งลูกๆ หลานๆ ยืนตามลำดับโดยเรียงจากลูกชายคนโต เป็นคนถือกระถางรูป ตามด้วยลูกชายคนรองและคนเล็ก ต่อมาตามด้วยตัวซุงหรือลูกของลูกชายคนโต ตามด้วยสะใภ้ ลูกสาว ลูกเขย หลานใน และหลานนอก โดยหลานในและหลานนอกจะเรียงลำดับการยืนตามอายุ และชุดที่สวมใส่ตอนเดินทำพิธี ลูกและหลาน ก็จะใส่ชุดไม่เหมือนกัน และในพิธีการลูกหลานทุกคนจะต้องถือธูปและโยนเหรียญสดางค์ลงในอ่างน้ำ

(เลือดข้นคนจาง 2561: 1)

ในละคร ยังสะท้อนให้เห็นถึงธรรมเนียมเรื่อง หลานใน หลานนอก และตัวซุง¹⁵ อีกด้วย ดังฉากที่ปรากฏอยู่ในละครเป็นฉากที่เต่า ซึ่งเป็นหลานชาย ได้ถามอาทิงว่า หลานนอก หลานใน คืออะไร อาทิงจึงได้อธิบายว่า “หลานใน คือ ลูกของลูกชายอาทิง หลานนอก คือ ลูกของลูกสาวอาทิง” แล้วเต่าก็ถามต่อว่า แล้วเค้าจะแบ่งอย่างนี้กันทำไม อาทิงจึงอธิบายต่อว่า “ก็มาฆ่าลื้อไปแต่งงานกับตระกูลอื่นซะมัย แล้วลื้อกับมาฆ่าลื้อก็ใช้นามสกุลอื่นแล้ว ก็เป็นหลานนอกสิ” และนอกจากฉากดังกล่าวนี้แล้ว ก็ยังมีฉากที่ทวยเตี้ยหรือหลานอีกคนได้พูดกับอาทิงว่า “ต้องเป็นตัวซุงหรืออาทิง ถึงจะได้เป็นลูกชายของอาทิง อาทิงก็เลี้ยงผมมาตั้งแต่เด็กๆ ยังไม่ถือว่าผมเป็นลูกชายอาทิงอีกหรือ” อาทิงจึงตอบว่า “มันเป็นธรรมเนียม จะมาปนทำไม ยังไงอาทิงก็รักลื้อเหมือนกับลูกในไส้อยู่แล้ว”

(เลือดข้นคนจาง 2561: 1)

จากฉากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า พิธีกรรมงเด็กหรือพิธีงานศพแบบจีน เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณอันเก่าแก่ของชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีการสืบทอดและปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน เป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงความกตัญญูของลูกหลานเป็นพิธีอุทิศส่วนกุศล เพื่อส่งดวงวิญญาณของผู้วายชนม์ไปสู่สรวงสวรรค์ ซึ่งเห็นได้ว่ามีฉากหนึ่งของละครที่ลูกหลานทุกคนจะต้องโยนเหรียญสดางค์ลงในอ่างน้ำ ที่ถือเป็นความเชื่อในการสอนลูกหลานไปในตัวว่าเราไม่สามารถนำชื่อเสียงหรือทรัพย์สินเงินทองไปด้วยได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีการนำเรื่องของพิธีกรรมที่สอดคล้องกับเรื่องของความเชื่อ สะท้อนออกมาให้เห็นด้วย นอกจากนี้ ยังได้มีการอธิบายในเรื่องของหลานใน หลานนอก และตัวซุงไว้ในละคร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หลานนอก คือ หลานที่เกิดจากลูกสาวในตระกูลที่แต่งงานออกไปมีลูก ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายนับว่าเป็นหลานนอกหมด เพราะถือว่าเปลี่ยนไปใช้นามสกุลอื่นแล้ว ส่วนหลานใน คือ เมื่อลูกชายในตระกูลแต่งงานมีลูก ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายที่ใช้นามสกุลพ่อนับว่าเป็นหลานใน ซึ่งจะมีสิทธิในตระกูลมากกว่าหลานนอก ส่วนตัวซุง นั้นคือ หลานชายคนโตที่เป็นลูกของลูกชายคนโต ซึ่งนับได้ว่าเป็นลูกชายคนสุดท้องของอาทิง ดังเห็นได้จากในพิธีกรรมงเด็กว่ามีลักษณะของความสอดคล้องกันในเรื่องของชุดที่สวมใส่ในงานพิธีที่มีความแตกต่างกัน โดยชุดของลูกจะเป็นชุดกระสอบ ในขณะที่หลานจะเป็นชุดสีขาวหรือ

¹⁵ ตัวซุง หรือลูกของลูกชายคนโตของตระกูล หมายถึง พี่

ชุดผ้าดิบ แต่จะแตกต่างกันตรงที่สีของหมวก โดยหลานในจะสวมหมวกสีขาว และหลานนอกจะสวมหมวกสีน้ำเงิน ส่วนตัวชุนั้น แม้จะเป็นหลาน แต่เวลาประกอบพิธีงัดเด็ก จะสวมชุดกระสอบเหมือนลูก แต่ที่แตกต่างกัน คือ หมวกจะมีกระดาษสีติดอยู่

2.3 การคลุมถุงชน

ผิน พุ่มคา (2562) ได้กล่าวถึงความหมายของการคลุมถุงชน ไว้ว่า คลุมถุงชน หรือเรียกว่า การแต่งงานด้วยการจัดแจงจากพ่อแม่หรือผู้อาวุโสของบ่าวสาว โดยที่คู่สมรสไม่จำเป็นต้องสมัครใจยินยอมกับการแต่งงานนั้นๆ หรือโดยที่ทั้งคู่ไม่รักกัน แต่ให้มีการแต่งงานกันเพื่อเหตุผลอื่น เช่น อาจจะเป็นเพื่อธุรกิจหรือผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งถือว่าเป็นธรรมเนียมการแต่งงานที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่ครั้งโบราณจนถึงปัจจุบัน ก่อนที่จะค่อยๆ เสื่อมความนิยมลง เมื่อสังคมนั้นๆ เข้าสู่ยุคสมัยใหม่

ละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้มีฉากที่แสดงให้เห็นถึงการสะท้อนในเรื่องของการคลุมถุงชน โดยเป็นฉากที่ครอบครัวของกรกัณฑ์ พุดคุยแลกเปลี่ยนกันบนโต๊ะอาหาร ซึ่งกรกัณฑ์ได้เล่าเรื่องของประเสริฐและนิภา¹⁶ ให้ครอบครัวฟังว่า “เค้าเป็นแฟนกันตั้งแต่เรียนมหาวิทยาลัยเลยนะ แล้วก็เลิกกันเพราะว่าป้ากับมาจ่าบเฮียแต่งงานกับคริส” มาเก๊า¹⁷ ผู้ซึ่งเป็นลูก จึงได้ถามต่อว่า “ป้าทำไมอากับอาม่าไม่ให้ตัวปะ”¹⁸ เลือดข้นเอง” กรกัณฑ์จึงตอบว่า “คือจ๊ะ คนจีนเค้าถือว่าสะใภ้แต่งงานเข้ามาอยู่ในครอบครัว ดังนั้นพ่อแม่จึงต้องช่วยเลือก” น้ำผึ้ง¹⁹ จึงได้พูดต่อว่า “ถ้าป้าแกเป็นลูกชายคนโต แกคิดเหวอว่ามีกับป้าจะได้แต่งงานกัน นี่อากับอาม่าเค้าคงปล่อยวางแล้วแหละ”

(เลือดข้นคนจาง 2561: ตอน 7)

จากฉากที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องของการคลุมถุงชน โดยอากับอาม่าได้เข้ามาขัดขวางความรักของประเสริฐและนิภา โดยไม่ให้ประเสริฐซึ่งเป็นลูกชายคนโตเลือกที่จะแต่งงานกับคนที่ตนเองรัก แต่อากับอาม่าได้ได้มีการจัดการหาสะใภ้มาให้เป็นอย่างดี เพื่อที่จะให้เป็นสะใภ้ใหญ่ของครอบครัว นอกจากนี้ ยังเห็นได้ว่า เมธ²⁰ ซึ่งเป็นลูกชายคนรอง ได้มีการนำพิม²¹ เข้ามาในบ้าน และกรกัณฑ์ก็ได้แต่งงานกับน้ำผึ้ง ทำให้เห็นได้ว่า ลูกชายคนรองทั้งสองคน สามารถเลือกที่จะแต่งงานกับคนที่ตนเองรักได้ ทั้งที่อยู่ในยุคสมัยและอยู่ในรุ่นเดียวกัน ซึ่งสะใภ้รองทั้งคู่ ก็เป็นสะใภ้คนไทย แต่ก็หลุดออกจากกรอบการคลุมถุงชน ส่วนในรุ่นหลาน อี้ก็ได้อยู่ด้วยกันกับคิม²² และก๊วยเตี๋ยก็สามารถพาแฟนไปที่บ้านอาม่าได้ ซึ่งก็สร้างความชัดเจนให้เห็นว่า รุ่นหลานนั้นก็หลุดจากการคลุมถุงชนไปอย่างสิ้นเชิง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

¹⁶ แฟนคนแรกของประเสริฐ

¹⁷ ลูกชายคนสุดท้อง ของกรกัณฑ์ และน้ำผึ้ง

¹⁸ ประเสริฐ

¹⁹ ภรรยาของกรกัณฑ์

²⁰ ลูกชายคนที่สองของอากับอาม่า เป็นคุณพ่อเลี้ยงเดี่ยว

²¹ ภรรยาคนแรกของเมธได้เสียชีวิตไปแล้ว

²² เป็นแฟนสาวของอี้

3. ค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีน

ก่อ สวัสดิ์พานิช (2535) ได้กล่าวว่า ค่านิยม เป็นความคิด พฤติกรรม และสิ่งอื่นที่คนในสังคมหนึ่งเห็นว่ามีคุณค่า จึงมีการยอมรับมาปฏิบัติและวางแนวไว้ระยะหนึ่ง ค่านิยมมักเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและความคิดเห็นของคนในสังคม ทั้งยังเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการคงอยู่ของสังคมมนุษย์ เป็นทัศนคติของคนหรือสังคมที่มีต่อสิ่งของ ความคิด และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นการยอมรับนับถือ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามแนวคิดนั้นๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจากในละคร เรื่องเลือดข้นคนจาง ได้สะท้อนให้เห็นในด้านค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีน โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 ค่านิยมด้านเพศหรือการมีลูกชาย

ค่านิยมของชาวจีน ที่นิยมชมชอบในลูกชายมากกว่าลูกสาว ตามอุดมคติที่ว่า “ลูกสาวแต่งงานออก ลูกชายแต่งงานสืบสกุลเข้า” เป็นค่านิยมที่ถูกสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ดังที่ กฤตยา อาชวนิจกุล และ กาญจนา ตั้งชลธิพย์ (2551) ได้อธิบายไว้ว่า ตามหลักความคิดของลัทธิขงจื้อ ยังให้ความสำคัญกับบุตร โดยเฉพาะบุตรชายคนโตของครอบครัว ที่จะเป็นผู้สืบทอดเชื้อสายของตระกูล ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญของครอบครัว สามารถเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญกับลูกชายนั้น จะมากกว่าการให้ความสำคัญกับลูกสาว ซึ่งเป็นเพราะลูกสาว เมื่อแต่งงานออกไปแล้วก็จะไปใช้นามสกุลอื่น หรือนับลูกสาวเป็นคนนอกของตระกูล การมีลูกชาย จึงสามารถเรียกได้ว่า เป็นการสร้างความมั่นคงอย่างหนึ่งของวงศ์ตระกูล

ละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้เสนอถึงฉากที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับค่านิยมเรื่องเพศ หรือลูกชายลูกสาว ซึ่งเป็นฉากที่ภัสสร เกิดความน้อยอกน้อยใจต่ออากงและอาม่า ดังจะเห็นได้จากคำพูดของภัสสร ดังนี้ “บ้านเรามันก็เป็นแบบนี้มาตลอด มาจ่าได้มัย แต่ก่อนเวลาบ้านเรากินข้าวกัน ม้าจะคืบกำมูให้เสียสองคนตลอด ลูกสาวไม่เคยได้กินของดีหรอก” นอกจากนี้ ยังมีฉากที่อากงเขียนพินัยกรรมมอบมรดกให้กับลูกๆ ของตน โดยที่ลูกชาย และลูกของลูกชายคนโต หรือตัวซุง ได้รับมรดกเป็นหุ้นส่วนกิจการโรงแรมของครอบครัว ส่วนลูกสาว ได้รับมรดกเป็นเงินสดจำนวนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่า ลูกสาวได้รับมรดกในสัดส่วนที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกับตัวซุงและลูกชายคนอื่นในตระกูล

(เลือดข้นคนจาง 2561: ตอน 1, 2)

จากฉากที่กล่าวมาข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมด้านเพศ หรือลูกชายลูกสาวของชาวไทยเชื้อสายจีน โดยเห็นได้ว่าจากในละครเรื่องนี้ อากงและอาม่ามักจะให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว พินัยกรรมหรือมรดกของตระกูล ก็ตกเป็นของลูกชายเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ หลานชายซึ่งเกิดจากลูกชายคนแรกของตระกูล หรือตัวซุง ก็ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก นับได้ว่ามีฐานะเทียบเท่ากับเป็นลูกคนสุดท้องของอากง ซึ่งอากงและอาม่าได้ให้ความสำคัญมาก่อนลูกสาวแท้ๆ ของตน

3.2 ค่านิยมด้านความรักภายในครอบครัว

ความรักหรือความเป็นห่วงเป็นใยกัน ความปรารถนาดีซึ่งกันและกัน ความรักดังที่กล่าวมานี้อาจจะไม่ใช่เพียงแค่ความรักที่เกิดขึ้นกับคนสองคนหรือแค่คนรัก (คู่รัก) เท่านั้น แต่ความรัก ยังเกิดขึ้นได้กับความสัมพันธ์ร่วมสายเลือด อย่างเช่นความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ความรักระหว่างพี่น้อง ความรักระหว่างญาติมิตร เป็นต้น

ละครเรื่องเลือดข้นคนจาง ได้เสนอฉากที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับค่านิยมเรื่องความรัก ไม่ว่าจะเป็นความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก และความรักที่ลูกมีต่อพ่อแม่ ดังจะเห็นได้จากครอบครัวของภัสสรและลูกๆ ที่มีความห่วงใยซึ่งกันและกัน คอยช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาที่เข้ามาในครอบครัวด้วยกัน นอกจากนี้ ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความรักระหว่างพี่น้อง ดังจะเห็นได้จากในตอนท้าย คอยช่วยเหลือพี่น้องของตน โดยที่คอยรับฟังและให้คำปรึกษาอยู่เสมอ ส่วนความรักระหว่างญาติมิตร ก็

สะท้อนออกมาให้เห็นในละครเรื่องนี้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากฉากที่เหมเหม²³ อาศัยอยู่บ้านคนเดียว หลังจากเมธโดนจับกุม แต่เวกัส ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องของเหมเหม ก็คอยเป็นห่วงเป็นใยและคอยดูแลโดยที่ไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน นอกจากนั้น ยังมีฉากที่แสดงให้เห็นถึงความรักทั้งทางด้านลบและด้านบวกจากเรื่องในละคร ดังเช่นฉากที่คริส กำลังโมโหมากที่ประเสริฐแอบไปจดทะเบียนสมรสกับนิภา ซึ่งเป็นคนรักและแฟนคนแรกของประเสริฐ และด้วยความโมโห คริสจึงเอาปืนมา เพื่อจะยิงประเสริฐ แต่ระหว่างที่กำลังตัดสินใจจะยิงนั้น ก็ได้ยินเสียงสายเรียกเข้าจากพีท ซึ่งเป็นลูกชายของตน จึงทำให้คริสได้สงบสติอารมณ์ลง และคิดขึ้นได้ว่ายังมีพีทอยู่ คริสได้เล่าให้พีทฟังว่า “ถ้าวันนั้นพีทไม่โทรมา ม้าคงยิงป้าไปแล้วจริงๆ ตอนนั้นม้ากำลังจะลั่นไกใส่ป้า แล้วพีทก็โทรมาพอดี ม้าก็เลยคิด ม้าจะยิงป้าไม่ได้ ม้ายังอยากอยู่กับพีท เห็นพีทเติบโต ทำงาน มีครอบครัวที่ดี ถ้าวันนั้นพีทไม่โทรมา ม้าคงอยู่ในคุกไปแล้ว” นอกจากนี้ ชาวไทยเชื้อสายจีน ยังมักจะให้ความสำคัญและความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว ดังที่จะเห็นได้จากฉากที่อาม่าจะคืบกำมปูขึ้นโตๆ ให้กับลูกชายทั้งสอง ซึ่งความรักและความสำคัญที่ไม่เท่ากันนี้ ทำให้เกิดความน้อยใจกับลูกสาวอย่างเห็นได้ชัด

(เลือดข้นคนจาง 2561: ตอน 2, 7, 13, 17)

จากฉากที่กล่าวมาข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมด้านความรักในหลากหลายความสัมพันธ์ และหลากหลายแง่มุม ดังเช่นฉากที่คริสกำลังจะยิงประเสริฐ ทำให้รู้ถึงความรักที่มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ความรักที่มีมาก อาจจะทำให้เกิดความเป็นดลโทษะ ขาดสติ และอาจจะเกิดกระทำในสิ่งที่ไม่คาดคิดและร้ายแรงได้ ส่วนความรักที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นข้อดี คือฉากที่คริสได้มีความรักต่อลูกมาก จึงทำให้คริสยับยั้งความโกรธ ความโมโห มีสติขึ้นได้ และไม่ทำสิ่งที่ผิดพลาดลงไป ก็เพราะด้วยความรักที่มีต่อลูกนั่นเอง ความรัก จึงอาจจะเกิดขึ้นได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกก็จะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่วนในด้านลบหรือการให้ความรักที่ลำเอียงและไม่เท่าเทียมกัน ก็อาจจะนำมาซึ่งความน้อยเนื้อต่ำใจ หรืออาจจะทำให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลังได้

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาและวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีน จากละครเรื่องเลือดข้นคนจาง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือพรรณนาวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากละคร โดยคณะผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีนจากละครเรื่องเลือดข้นคนจาง สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีน จากละครเรื่องเลือดข้นคนจาง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ที่นำมาถ่ายทอดเป็นเรื่องราวที่สะท้อนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยเชื้อสายจีนผ่านละครในเรื่องนี้ กล่าวคือ

ด้านสังคม ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและเครือญาติ ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและสะใภ้ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรัก ความผูกพันในครอบครัวและในวงศ์ตระกูล อีกทั้งยังสามารถสัมผัสได้ถึงสายสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ทั้งในรูปแบบของความสัมพันธ์ที่ดีและไม่ดี อันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจกัน นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับลูกสะใภ้เป็นอย่างมาก

²³ ลูกสาวของเมธและภรรยาใหม่ เป็นหลานสาวคนเดียวในตระกูล

ด้านวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงการจัดการของระบบกงสี ซึ่งเป็นระบบวัฒนธรรมของจีนที่เน้นพึ่งพาความสัมพันธ์ และการเข้าใจกันของคนในครอบครัว ถือเป็นสิ่งที่ทุกคนใช้ร่วมกัน และเป็นสมบัติของตระกูล ซึ่งสอดคล้องกับที่ วรศักดิ์ มหัทธโนบล (2561) ที่ได้กล่าวว่า ระบบกงสี ใช้วิธียึดคุณค่าเชิงจื้อ โดยทุกคนเป็นที่รู้กันว่ามีการใช้เงินร่วมกัน ไม่มีการ แ่งแย่งกัน ซึ่งระบบนี้จำเป็นต้องไว้น้ำใจเข้ากันอย่างมาก ต้องมีความซื่อสัตย์ ถ้าครอบครัวที่มีความรักใคร่ปรองดองกันดี มันก็จะลึกซึ้งและแข็งแกร่งมาก แต่ถ้ามีความแตกแยกกัน มันก็จะแตกแบบเลือดตกยางออก ทำให้ครอบครัวผิดใจกัน นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึงพิธีกรรมงเด็ก หรือพิธีงานศพแบบจีนที่ยังมีการเคารพนับถือและปฏิบัติตาม รวมถึงมีการ คลุมถุงศพ ที่ถือว่าเป็นธรรมเนียมการแต่งงานที่มีมาตั้งแต่โบราณ ก่อนที่จะค่อยๆ เสื่อมความนิยมลง

ด้านค่านิยมเรื่องเพศหรือการมีลูกชาย จะเห็นได้ว่า ในละครเรื่องนี้ยังคงให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว ดังที่ บุญยษฐ สุขทาพจน์ (2562) ได้กล่าวไว้ว่า ค่านิยมเรื่องเพศนั้นจะเห็นได้ว่าเพศชายจะใหญ่กว่า ละครเลือดข้นคนจาง ก็ ได้สะท้อนให้เห็นว่า ครอบครัวมักให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว ลูกชายได้สืบทอดกิจการต่อ ได้รับมรดกเป็นส่วน ใหญ่ และมักจะแบ่งกิจการให้ลูกชายเป็นผู้ดูแลทั้งหมด อีกทั้งยังสอดคล้องกับ รุจพิสวัตต์ ครองภูมินทร์ (2564) ที่ได้กล่าวไว้ ว่า หัวหน้าครอบครัวและผู้ใหญ่ในครอบครัว มักจะมีความหวังว่าลูกชายหรือหลานชายของวงศ์ตระกูล จะต้องสามารถสื บทอดงานกิจการต่างๆ ของวงศ์ตระกูลต่อไปได้ในอนาคต ลูกสาวหรือหลานสาวไม่ได้มีบทบาทที่สำคัญอะไร เป็นเพียง พันธ์เฟืองหนึ่งที่คอยขับเคลื่อนธุรกิจ กิจการของวงศ์ตระกูลให้ดำเนินต่อไปได้เท่านั้น ไม่มีสิทธิในการจัดการหรือบริหารงาน ในทางปฏิบัติ

ส่วนในด้านค่านิยมเรื่องความรักภายในครอบครัว ได้สะท้อนให้เห็นถึงความรักในหลากหลายความสัมพันธ์ หลากหลายแง่มุมทั้งด้านบวกและด้านลบ ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าชนบทธรรมเนียมและค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีนจะมีการปฏิบัติ สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน แต่ก็ยังมีชนบทธรรมเนียมและค่านิยมบางประการที่ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุค สมัย

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารายละเอียดในละครเรื่องนี้ จะมีปมขัดแย้งอันเกิดมาจากความบอบช้ำในการรู้จักถึงความไม่ เท่าเทียมกันของคนในตระกูล แต่สุดท้ายแล้วละครเรื่องนี้ก็ได้สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครทุกๆ ตัวละคร ก็ได้รับถึงผลของการ กระทำของตน นอกจากนี้ ภาพสะท้อนในละครเรื่องนี้ ก็ได้สอดแทรกความรู้ ข้อคิด และคติสอนใจให้กับผู้ชมละคร เพื่อเป็น สิ่งเตือนใจในการนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีน จากละครเรื่องเลือดข้นคนจางใน การวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากละครโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับชาวไทยเชื้อสายจีนเพียงแค่เรื่องเดียว หากมีการศึกษา เปรียบเทียบเกี่ยวกับภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวไทยเชื้อสายจีนจากละครเรื่องอื่นๆ เพิ่มเติม ด้วย ก็จะสามารถช่วยทำให้เห็นถึงรายละเอียดความแตกต่างของสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมในมิติต่างๆ ที่ชัดเจนมาก ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กฤตยา อาชวนิจกุล และ กาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2551). **มิติเพศในประชากรและสังคม**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. (2535). **มองการศึกษา เส้นทางที่เท่าเทียมของคนไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญยง สุขทาทพจน์. (2562). **แนวคิดทฤษฎีการเล่าเรื่องกับค่านิยมคนไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ เรื่อง เลือดข้นคนจาง**. (บทความวิชาการ/วิจัยวารสารระดับนานาชาติ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ผิน พงศา. (2562). **“คลุมถุงชน” มาจากไหน?**. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.silpa-mag.com/>
- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2563). **ชาวจีนในไทยมาจากไหน เปิดประวัติการอพยพยุคแรกเริ่ม ถึงการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม**. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.silpa-mag.com/history/>
- พิชัย ฝากอง. (2547). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2564, จาก dictionary.orst.go.th
- รุจฟ้าสวัสดิ์ ครองภูมินทร์. (2564). การต่อรองอำนาจของผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ผ่านละครโทรทัศน์ เรื่องเลือดข้นคนจาง. **วารสารวิชาการมนุษย์และสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2561). **มองวัฒนธรรมจีนผ่าน “เลือดข้นคนจาง”**. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.chula.ac.th/>
- Pang Qianwen. (2555). **ภาพสะท้อนและกลวิธีการเขียนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนกวางตุ้งของ ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารภาษาไทยที่เป็นภาษาที่สอง. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

กลไกการป้องกันตนเองของตัวละครเด็กในนวนิยายเรื่อง ชีวิตมหัศจรรย์ของอ็อกัสต์

Defense Mechanisms of a Child Character in *Wonder*

ธาวินี หลีจวน¹ มาโนช ดินลานสกุล² และปริญญกรณ์ ชูแก้ว³

Tawinee Leejuan⁴ Manoch Dinlansakun⁵ and Pariyakorn Chukaew⁶

(Received: 25 May 2021; Revised: 29 November 2021; Accepted: 13 December 2021)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลไกการป้องกันตนเองแบบปฏิกิริยาการหลบหนีและการชดเชยของตัวละครเด็กในนวนิยายเรื่อง *ชีวิตมหัศจรรย์ของอ็อกัสต์ (Wonder)* ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครเด็กหรืออ็อกัสต์มีการใช้กลไกการป้องกันตนเองสอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud โดยกลไกการป้องกันตนเอง 2 กลไกดังกล่าว ได้แก่ การชดเชย ซึ่งจัดอยู่ในประเภทต่อสู้หรือเผชิญปัญหา อีกกลไกหนึ่งคือ ปฏิกิริยาการหลบหนี ซึ่งจัดอยู่ในประเภทหลีกเลี่ยงหรือหนีปัญหา จากกลไกการป้องกันตนเองนั้นแสดงให้เห็นว่าตัวละครเด็กใช้กลไกการป้องกันตนเองเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่อึดอัด หรือไม่สบายใจ เพื่อให้ตนได้หลุดพ้นจากความรู้สึกดังกล่าวโดยเร็วที่สุดและเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่งผลให้นวนิยายเรื่องนี้มีตัวละครเด็กที่มีลักษณะสมจริงและมีความเป็นมนุษย์

คำสำคัญ: กลไกการป้องกันตนเอง ปฏิกิริยาการหลบหนี การชดเชย ทฤษฎีจิตวิเคราะห์

Abstract

This article aims to analyze the defense mechanisms of August, who is a child character from *Wonder*. The results indicate that August uses defense mechanisms corresponding with Sigmund Freud's psychoanalytic theory. Two defense mechanisms are found. The first type is compensation, which protects the individual against the conscious realization of some deficiencies. The other is avoidance, which is the practice of keeping away from particular situations, environments, individuals, or things. The findings also show that the child character uses defense mechanisms when he confronts negative situations or when painful feelings are associated with him. Thus, he can leave those encounters quickly, and this behavior naturally emerges. It results in the natural and human characteristics of the child character in this novel.

Keywords: Defense mechanisms, Avoidance, Compensation, Psychoanalytic Theory

¹ นิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

⁴ Undergraduate student, Department of Thai Language, Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla. 90000

⁵ Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla. 90000

⁶ Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla. 90000

บทนำ

นวนิยายเรื่อง *ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ (Wonder)* เป็นเรื่องราวของเด็กชายคนหนึ่งที่มีใบหน้าผิดปกติมาตั้งแต่กำเนิด ชื่อว่า ออกัสต์ พูลล์แมน หรือ อ็อกกี้ เด็กชายอายุ 10 ขวบ เขามักสวมหมวกอวกาศเพื่อปิดบังหน้าตาของตน เพราะหากใครได้เห็นก็มักเบือนหน้าหนีและหวาดกลัวเขา วันหนึ่งพ่อกับแม่ก็ให้เขาไปโรงเรียน โดยก่อนหน้านี้มีแม่ที่คอยสอนหนังสืออยู่ที่บ้านเขาทราบตัวว่าเพื่อน ๆ และคนในโรงเรียนจะมีปฏิกิริยาเช่นไรเมื่อได้เห็นหน้าตาของเขาและก็เป็นดังเช่นที่เขาคิดไว้จริง ๆ ออกัสต์ จึงต้องอยู่ในสังคมให้ได้ นอกจากนี้ยังมีตัวละครเด็กอื่น ๆ ซึ่งเป็นเพื่อนในโรงเรียนเดียวกันกับออกัสต์ พวกเขาจะต้องใช้ชีวิตในสังคมและต้องเผชิญความกังวลใจของตน เช่น แจ็ก วิลล์, ซัมเมอร์ และจูเลียน เป็นต้น ออกัสต์ จะต้องพยายามกระทำตนให้เป็นคนปกติที่สุด และแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ปรับตัวและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเรียกพฤติกรรมดังกล่าวว่า กลไกการป้องกันตนเอง ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2545, หน้า 73) ได้กล่าวว่า กลไกการป้องกันตนเอง เป็นวิธีการหรือกลไกที่บุคคลนำมาใช้เพื่อคลายความเครียด ความกังวลใจ ความคับข้องใจ หรือความขัดแย้งในใจ โดยช่วยรักษาซึ่งความภาคภูมิใจของบุคคลแม้จะเคยประสบความล้มเหลวในชีวิต และยังช่วยลดความไม่สบายใจต่าง ๆ อันเนื่องมาจากความกลัว ความสับสนผิดต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ซูทิตย์ ปานปรีชา (2551, หน้า 504) ได้อธิบายว่า กลไกป้องกันตนเองเป็นการรักษาความสมดุลหรือความปกติของจิตใจไว้โดยวิธีการของจิตใจที่เกิดขึ้นนี้จะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มักเกิดขึ้นหรือแสดงออกทันทีโดยที่ตัวบุคคลไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ที่จะต้องป้องกันหรือต่อสู้และปรับตัวเองเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด ปลอดภัยมีความสุขเมื่ออยู่ในสังคม และไม่ถือว่าเป็นความผิดปกติทางจิต

การศึกษาตัวละครเด็กในนวนิยายจึงมีนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์มาใช้ในการศึกษา เพื่อทำให้ผู้ศึกษาหรือผู้อ่านนวนิยายเรื่องนั้น ๆ เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกมา และอาจทำให้นวนิยายเรื่องดังกล่าวได้รับความนิยม เนื่องจากมีความสมจริงของตัวละคร ซึ่งผู้เขียนอาจไม่ได้มีเจตนาให้ตัวละครในเรื่องมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์แต่อย่างใด หากแต่ต้องการเพียงให้ตัวละครมีพฤติกรรมที่สมจริง การวิเคราะห์และการศึกษาความจริงเกี่ยวกับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ผ่านตัวละครในนวนิยาย และการศึกษาตัวละครเด็กที่นำทฤษฎีจิตวิเคราะห์มาใช้ศึกษาจะทำให้ผู้อ่านหรือผู้ศึกษาเข้าใจเด็กมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผู้อ่านหรือผู้ศึกษาที่เป็นพ่อแม่หรือผู้ปกครองจะสามารถเข้าใจและรู้เท่าทันเหตุการณ์หรือความรู้สึกไม่สบายใจของลูกได้ จากนั้นจะพยายามหาวิธีการแก้ไขได้อย่างทัน่วงที หรือจะทำให้เข้าใจว่าพฤติกรรมบางอย่างควรห้ามหรือไม่ห้ามอย่างไร เพื่อพัฒนาการที่ดีของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับที่ กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2545, หน้า 95) ได้กล่าวถึงการศึกษาวรรณกรรมที่นำทฤษฎีจิตวิเคราะห์มาใช้ศึกษาว่า วรรณกรรมมักจะเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับอารมณ์และพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งรวมทั้งผู้เขียนและตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นไปด้วย ดังนั้น การให้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์เข้ามาศึกษาตัวละครเด็กจึงช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การศึกษาตัวละครที่มีพฤติกรรมตามกลไกการป้องกันตนเองโดยใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์มาศึกษานั้น จะทำให้ผู้อ่านหรือผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงการเป็นมนุษย์ เป็นการเรียนรู้ลักษณะนิสัยใจคอและเข้าใจความคิด ความรู้สึกของมนุษย์ ตลอดจนเข้าใจพฤติกรรมของคนในสังคมที่แสดงออกมาผ่านตัวละครที่ศึกษาในนวนิยาย ทั้งนี้ ส่งผลให้คนในสังคมเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ ของกันและกันได้ ลดความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทลง ดังที่วันิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 14 - 15) อ้างอิงใน รัตติกาล กรรณิกา, 2559, หน้า 10) ได้กล่าวถึงนวนิยายไว้ว่า นวนิยายเป็นเรื่องเล่าที่จำลองภาพชีวิตของมนุษย์ โดยคำนึงถึง ความจริง คือมีความสมเหตุสมผล มีความเป็นไปได้เช่นเดียวกับในชีวิตจริงของมนุษย์ โดยแสดงพฤติกรรมตัวละครแต่ละตัว พร้อมด้วยรายละเอียดที่สมบูรณ์และเพียงพอจะสร้างภาพที่ดูเสมือนโลกแห่งความจริงของมนุษย์

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับกลไกการป้องกันตนเองของตัวละครเด็ก ในนวนิยายเรื่อง *ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ (Wonder)* โดยใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ซึ่ง Six Facets Press หรือ สำนักพิมพ์

หกลีเยียม (2562) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ไว้ว่า “ฟรอยด์ไม่เชื่อว่า มนุษย์เป็น สิ่งมีชีวิตที่ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและเป็นผู้กำหนดชีวิตของตนเอง เนื่องจากประสบการณ์ส่วนใหญ่ของชีวิต อารมณ์ ความ เชื่อ ความรู้สึก และแรงขับที่เป็นรากฐานของประสบการณ์ถูกเก็บไว้ภายในจิตไร้สำนึกที่ซึ่งจิตที่รู้ตัวหรือจิตสำนึกไม่สามารถ เข้าถึงได้ แต่ส่วนที่ควบคุมไม่ได้กลับมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างมากที่สุด” ดังนั้นพฤติกรรมของ มนุษย์จึงมีลักษณะที่เป็นไปตามจิตไร้สำนึก คือ เกิดขึ้นเองตามสัญชาตญาณ เมื่ออยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ จะมีพฤติกรรมที่ แตกต่างกันไป และเกิดกลไกการป้องกันตนเองขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงหรือเผชิญกับสถานการณ์นั้น โดยกลไกการป้องกันตนเองนี้มี หลายกลไกดังที่ เดิมศักดิ์ คทวนิช (2546, หน้า 298 - 304) ได้กล่าวว่า ซิกมันด์ ฟรอยด์ เชื่อว่าบุคคลจะเลือกใช้กลไกการ ป้องกันตนเอง ที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับแผนบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล และโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ได้แก่ 1) แบบสู่สถานการณ์ มี 2 กลไก คือ ก้าวร้าวทางตรง และก้าวร้าวทางอ้อม 2) แบบหนีสถานการณ์ มี 6 กลไก คือ การเก็บกด การผัดผ่อน การถดถอย การหลบหนี การต่อต้าน และการปฏิเสธไม่ยอมรับความจริง 3) แบบประนีประนอม สถานการณ์หรือเผชิญปัญหา มี 9 กลไก คือ การชดเชย การแสดงพฤติกรรมตรงข้ามกับความเป็นจริง การกล่าวโทษผู้อื่น การหาเหตุผลเข้าข้างตัวเอง การเลียนแบบ การติดชะงัก สำนึกบาป อดความฉลาดรอบรู้ และการแสดงความเจ็บป่วยหรือ พิกการทางร่างกาย ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงศึกษากลไกการป้องกันตนเองของตัวละครเด็กจำนวน 2 กลไก คือ กลไกการ ชดเชย (Compensation) และกลไกปฏิเสธการหลบหนี (Avoidance) เนื่องจากผู้ศึกษาเล็งเห็นว่าพฤติกรรมของตัวละคร เด็กมีความโดดเด่นในนวนิยายเรื่องนี้และอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นวนิยายเป็นที่นิยมและได้รับรางวัลมากมาย ดังที่ อมรินทร์บุ๊ค (2560) ได้กล่าวถึงรางวัลต่าง ๆ ไว้ เช่น รางวัล New York Times Bestseller รางวัล Maine Student Book Award รางวัล Junior Young Reader's Choice Award และรางวัล Fisher Children's Book Award และได้ถูกสร้างเป็น ภาพยนตร์ฉายครั้งแรกในปีพ.ศ. 2560 ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

การศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud และกลไกการป้องกันตนเองนั้นมีผู้วิจัยได้ศึกษา เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในเรื่องกลไกการป้องกันตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา (โมไทย อภิศักดิ์มนตร, 2558) ผล การศึกษาพบว่า มีกลวิธีในการป้องกันตัวของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 กลไกการป้องกันตนเอง ดังนี้ 1) การเก็บกด (Repression) 2) การบิดเบือนความจริง (Rationalization) 3) การขัดทอดผู้อื่น (Projection) 4) การเคลื่อนย้าย (Displacement) 5) การทำปฏิกิริยาตรงข้าม (Reaction Formation) 6) การถดถอย (Regression) 7) การแยกตัวเองตาม ลำพัง (Isolation) 8) การฝันเฟื่อง (Fantasy) 9) การทดเทิด (Sublimation) 10) การเลียนแบบ (Identification) 11) การปลด ปลื้อง (Undoing) 12) การคาดการณ์ (Anticipation) 13) การเห็นประโยชน์ผู้อื่น (Altruism) 14) อารมณ์ขัน (Humor) 15) การกดระงับ (Suppression) 16) การใช้เขาวนปัญญา (Intellectualization) 17) การชดเชย (Compensation) 18) การปฏิเสธ (Denial) 19) การแสดงออกด้วยการกระทำ (Acting out) และ 20) ความก้าวร้าวโดยอ้อม (Passive aggressive) และจา รวี บัวชม (2558) ได้ศึกษา โครงสร้างบุคลิกภาพและคุณค่าต่อสังคมในนวนิยายของ “กิ้งกัตร” พบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ ทฤษฎี จิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud และกลไกการป้องกันตนเองที่เป็นสาเหตุแห่งพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของตัว ละคร สามารถอธิบายถึงที่มาของพฤติกรรมตัวละครได้ ซึ่งกลไกการป้องกันตนเองจะมีผลทำให้ตัวละครเกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านบุคลิกภาพได้เด่นชัดมาก เป็นการแสดงพฤติกรรมให้ผู้อื่นยอมรับตนเพื่อต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ต่อไป

นอกจากนี้ สุพัทธา ประมาณพล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมตัวละครจากนวนิยาย 2 เรื่อง รักในรอยบาป ของ เภา จันทร และการล่มสลายในสถาบันครอบครัวที่ความรักไม่อาจเยียวยา ของ อรุณวดี อรุณมาศ ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครทั้ง 2 เรื่อง แสดงพฤติกรรมหรืออารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ที่หลากหลาย ด้านภาวะจิตไร้สำนึก ตัวละครต่างแสดงออกมาในรูปแบบของ

ความฝันที่เป็นฝันร้าย ด้านภาวะต่อต้าน ด้านสัญชาตญาณ ด้านบุคลิกภาพตัวละคร และด้านปมเอดิปัส นวนิยายทั้ง 2 เรื่องยังใช้สัญลักษณ์สัตว์แทนตัวละคร เพื่อให้ให้เห็นภาพ และรับรู้ลึกซึ้งของตัวละครที่ถูกกระทำจากคนรอบข้าง

นิญฐิตา แจ่มกระจ่าง (2563) ได้นำนวนิยายเรื่อง ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ หรือ wonder มาให้นักเรียนอ่าน โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อฝึกการอ่านและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยเลือกนวนิยายเรื่องนี้เพราะนวนิยายได้เสนอแนวคิดของการคิดบวกในการใช้ชีวิต และวิธีการรับมือกับปัญหาของเด็กผ่านตัวละครเด็กผู้ชายที่ชื่อ ออกัสต์ ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง

สำหรับการศึกษากลไกการป้องกันตนเองของตัวละครเด็ก ในนวนิยายเรื่อง ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ (Wonder) ในครั้งนี้มีลักษณะแตกต่างกับการศึกษาข้างต้นคือ เป็นการศึกษากลไกการป้องกันตนเองของตัวละครเด็กในนวนิยาย โดยมีตัวละครเด็ก “ออกัสต์” เป็นภาพแทนของเด็กในสังคมจริงที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือความขาดความมั่นใจในการใช้ชีวิตในสังคม

วิเคราะห์กลไกการป้องกันตนเองของตัวละครเด็กในนวนิยายเรื่อง ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ (Wonder)

นวนิยายเรื่อง ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ หรือ wonder ผลงานเขียนของ R.J. Palacio (อาร์.เจ. ปาลาซิโอ) และแปลโดย ปณต ไกรโรจนานันท์ เป็นเรื่องของเด็กชายคนหนึ่งที่มีใบหน้าผิดปกติมาตั้งแต่กำเนิดชื่อว่า ออกัสต์ พูลล์แมน หรือ อ็อกกี้ เด็กชายอายุ 10 ขวบ เขามักสวมหมวกอวกาศเพื่อปิดบังหน้าตาของตน เพราะหากใครได้เห็นก็มักเบียดหน้าหนีและหวาดกลัวเขา วันหนึ่งพ่อกับแม่ก็พาเขาไปโรงเรียน (ก่อนหน้านั้นมีแม่คอยสอนอยู่ที่บ้าน) ออกัสต์จึงต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ภายในโรงเรียน โดยในระยะแรกออกัสต์จะเป็นบุคคลที่เพื่อน ๆ ไม่อยากเข้าใกล้และไม่มีใครกล้าเป็นเพื่อน แต่ด้วยความที่ออกัสต์เป็นเด็กที่เก่ง มีอารมณ์ขัน เพื่อน ๆ ในห้องจึงเริ่มมาเป็นเพื่อนกับเขา ปัญหาเรื่องหน้าตาผิดปกติก็ค่อย ๆ เลือนหายไป และเขาก็มีความสุข กับการไปเรียน

การใช้ชีวิตของเด็กที่กำลังจะเข้าโรงเรียนมักเป็นที่กังวลของเด็ก ๆ และผู้ปกครองหลายคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเข้าสังคม การที่พวกเขาเหล่านั้นต้องออกไปเผชิญกับโลกภายนอกที่กว้างใหญ่กว่าบ้าน ซึ่งนั่นก็คือเรื่องการพบเจอเพื่อนในโรงเรียน เป็นเรื่องที่น่ายกย่องสำหรับเด็กปกติอยู่แล้ว แต่กับออกัสต์ เด็กชายผู้ที่มีหน้าตาผิดปกติ สร้างความหวาดกลัว ให้แก่ผู้อื่น ทั้งพ่อแม่และตัวเขาเองก็กังวลเป็นอย่างมาก ออกัสต์จึงต้องใช้ชีวิตอย่างคนปกติให้ได้ เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นปัญหา ของเด็กในวัยเรียนว่าพวกเขาก็ต้องเจอปัญหา และเพื่อนมักจะมียกย่องต่อพวกเขามาก สุดท้ายแล้วนั้น เพื่อนที่เราคบหาอยู่ก็มีทั้งที่จริงใจและไม่จริงใจ คบกันเพราะความร่ำรวยหรือคบกันเพราะจิตใจที่ติงาม เรื่องนี้ก็ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าเพื่อนที่จะอยู่กับเราตลอดไป คือเพื่อนที่คบกันด้วยความจริงใจ และไม่มีใครชอบคนที่ทำร้ายหรือรังแกคนที่อ่อนแอกว่า ซึ่งจะสอนให้เด็ก ๆ ที่ได้อ่านให้รู้จักการคบหากับเพื่อน และการประพฤติตนที่ดี เพื่อจะได้ไม่โดนสังคมทอดทิ้ง ตลอดจนแสดงสังขรณ์ของชีวิตว่า สุดท้ายแล้วเราก็เป็นสัตว์สังคมที่ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้และต้องเผชิญกับปัญหาแม้ว่าต้องทุกข์ทรมานก็ตาม แต่เราก็จะก้าวผ่านมันไปได้

ดังนั้น เมื่อเด็กต้องเผชิญกับความเครียด ความกังวลใจ ความคับข้องใจ หรือความขัดแย้งในใจตนเอง จึงทำให้เกิดกลไกการป้องกันตนเองหรือกลไกการป้องกันตนเอง เป็นวิธีการหรือกลไกที่เกิดขึ้นกับบุคคล เมื่อต้องเจอกับสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ กลไกการป้องกันตนเองเกิดขึ้นเพื่อคลายความเครียด ความกังวลใจ ความคับข้องใจ หรือความขัดแย้งในใจ โดยช่วยรักษา ซึ่งความภาคภูมิใจของบุคคลแม้จะเคยประสบความล้มเหลวในชีวิต และยังช่วยลดความไม่สบายใจต่าง ๆ อันเนื่องมาจากความกลัว ความสับสนผิดต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ซูทิติย์ ปานปรีชา (2551, หน้า 504) ได้อธิบายว่า กลไกการป้องกันตนเองเป็นการรักษาความสมดุลหรือความปกติของจิตใจไว้ โดยวิธีการของจิตใจที่เกิดขึ้นนี้จะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มักเกิดขึ้นหรือแสดงออกทันทีโดยที่ตัวบุคคลไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ที่

จะต้องป้องกันหรือต่อสู้ และปรับตัวเองเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด ปลอดภัย มีความสุขเมื่ออยู่ในสังคม และไม่ถือว่าเป็นความผิดปกติทางจิต

จากการศึกษานวนิยายเรื่อง *ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ (Wonder)* สามารถวิเคราะห์กลไกการป้องกันตนเอง หรือกลไกการป้องกันตนเองตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ของ Sigmund Freud บิดาแห่งทฤษฎีจิตวิเคราะห์จำนวน 2 กลไก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลไกการป้องกันตนเองประเภทการชดเชย (Compensation)

การชดเชย เป็นวิธีการที่บุคคลหาจุดเด่นหรือข้อดีอื่น ๆ ของตนเองมาลบปมด้อยที่มีอยู่ ดังที่ ลักขณา สิริวัฒน์ (2544, หน้า 111) ได้กล่าวถึงการชดเชยไว้ว่า การชดเชยเป็นการหาจุดเด่นของตนมาลบปมด้อย เช่น คนรูปร่างเตี้ยแต่เรียนเก่ง หรือหน้าตาไม่สวยแต่มีน้ำใจคอยช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น โดยกลไกนี้เกิดขึ้นเพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ในสังคมได้โดยแสดงจุดเด่นหรือข้อดีนั้น ๆ ออกมา และสิ่งเหล่านั้นจะต้องสร้างประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่น ๆ หรือสังคมด้วย ซึ่งกลไกประเภทนี้จัดเป็นประเภทต่อสู้หรือเผชิญปัญหา กล่าวคือเป็นกลไกการปรับตัวด้วยการเผชิญหน้ากับปัญหาหรืออุปสรรคนั้น ๆ ที่มาขัดขวางความต้องการของตน หรือสถานการณ์ที่สร้างความทุกข์ ความคับข้องใจ หรือความไม่สบายใจของตนเอง การปรับตัวแบบนี้เป็นได้ทั้งทางสร้างสรรค์และทำลาย โดยกลไกการชดเชยนี้ เป็นกลไกการปรับตัวเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากบุคคลจะสร้างหรือค้นหาจุดเด่นหรือข้อดี ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเอง บุคคลอื่น ๆ และสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ เดิมศักดิ์ คทวณิช (2546, หน้า 301) ได้กล่าวถึงกลไกประเภทนี้ว่า ผู้ที่ใช้กลไกการป้องกันตนเองนี้มักจะคิดว่าตนเองมีสิ่งที่เป็นข้อบกพร่องบางอย่างอยู่ ทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าคุณสมบัติมีปมด้อย ดังนั้น จึงพยายามเอาชนะหรือกลบข้อบกพร่องหรือปมด้อยดังกล่าวด้วยการสร้างปมเด่นขึ้นมาชดเชย

เมื่อตัวละครเด็กมีปมด้อยหรือสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาใด ๆ ตัวละครเด็กก็จะสร้างหรือค้นหาจุดเด่นหรือสิ่งที่ตนหรือบุคคลรอบข้างพึงปรารถนามาชดเชยปมด้อยดังกล่าว ดังตอนที่ ออกัสต์มีใบหน้าที่ถูกตีและตัวเล็กกว่าเพื่อน ๆ ในวัยเดียวกัน การที่ออกัสต์มีใบหน้าที่ถูกตีนั้นทำให้ผู้ที่พบเห็นต้องหวาดกลัวและหลบหนีตน แต่เมื่อออกัสต์ได้มาเรียนในโรงเรียน อย่างเด็กปกตินั้น ในช่วงแรกเขาโดนเพื่อน ๆ และคนในโรงเรียนมองด้วยสายตาที่รังเกียจและหวาดกลัว อีกทั้ง ไม่กล้าแม้แต่จะสัมผัสตัวของออกัสต์เพราะคิดว่าเขาจะเป็นพาหะแพร่เชื้อโรคระบาดร้ายแรง แต่ในระยะเวลาต่อมาเขากลับเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ มากยิ่งขึ้น เพราะออกัสต์เป็นเด็กที่มีอารมณ์ขัน เรียนเก่ง เพื่อนที่ได้อยู่ด้วยก็จะอารมณ์ดีตาม ๆ กันไปด้วย ตลอดจนทัศนคติ ของออกัสต์ที่มีต่อหน้าตาของตนเองที่มักจะแสดงออกให้เพื่อน ๆ รับรู้ว่าตนไม่ได้รู้สึกเสียใจหรือเป็นทุกข์ที่หน้าตาของตนผิดปกติ แม้ว่าภายในใจจะตรงกันข้ามกับสิ่งที่แสดงออกมาก็ตาม กระนั้นเขาก็ยังนำความผิดปกตินี้มาสร้างเสียงหัวเราะและอารมณ์ขันให้แก่เพื่อน ๆ ได้ ดังตอนหนึ่งที่ซิมเมอร์ หญิงสาวที่เป็นเพื่อนสนิทของออกัสต์กล่าวถึงนิสัยของออกัสต์ที่เธอชื่นชอบในตัวออกัสต์และเป็นเพื่อนกันมาตลอด โดยมองข้ามเรื่องความผิดปกติของออกัสต์ไป ดังความที่ว่า

“เฮ้ ฉันอาจจะหล่อก็ได้!” เขาพูดยิ้ม ๆ “มันต้องยอดเยี่ยมมากเลย จริงไหม ฉันอาจกลับมาเกิดใหม่เป็นหนูรูปหล่อ ล่ำบึก ตัวสูงปรี๊ด”

ฉันหัวเราะอีก เขาเอาเรื่องตัวเองมาล้อเล่นได้เก่งมาก ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งในตัวอีกที่ที่ฉันชอบมากที่สุด

ปณต ไกรโรจนานันท์ (2561, หน้า 168)

และอีกตอนหนึ่งที่แสดงถึงจุดเด่นด้านการเรียนของออกัสต์ แม้ว่าจะไม่ได้เรียนในโรงเรียนเมื่อถึงวัยที่ต้องเข้าเรียน ในโรงเรียน แต่เขาก็เป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง เพราะแม่ได้ทำหน้าที่ครูสอนออกัสต์อยู่ที่บ้านเป็นอย่างดี และออกัสต์ก็เป็นเด็กที่ขยันและตั้งใจเรียนเป็นอย่างมาก จึงทำให้เรียนเก่งจนทำให้ครูและเพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียนต่างตะลึงในความเก่งนั้น และ

ออกัสต์ได้นำมาช่วยเรื่องการเรียนของแจ็ก เพื่อนสนิทอีกคนของเขา ทำให้แจ็กรู้สึกโชคดีที่มีออกัสต์เป็นเพื่อน เพราะความเก่งมีน้ำใจช่วยเหลือตน อีกทั้ง ออกัสต์ไม่เคยทำร้ายหรือทำลายเพื่อนอย่างตนให้ต้องเดือดร้อน ดังตอนที่แจ็กลอกการบ้านของออกัสต์ และโดนครูจับได้เพราะตอบผิดเหมือนกัน แต่ออกัสต์กลับปกป้องเขาโดยการบอกครูไปว่าพวกเขาทำการบ้านด้วยกัน จึงมีคำตอบ ที่ผิดเหมือนกัน ดังความที่ว่า

“การบ้านเมื่อวานนี้ เธอสองคนตอบผิดในคำตอบเดียวกัน” มิสวบินพูดขณะมองเราสองคนราวกับรอคำอธิบาย ผมไม่รู้จะพูดอะไรเพราะคำอธิบายจะเป็น อ้อ เพราะผมลอกการบ้านออกัสต์ครับ

ทว่าออกัสต์โกหกเพื่อปกป้องผม เขาแก้ตัวว่า “อ้อ เพราะเมื่อคืนเราทำการบ้านด้วยกันครับ” ซึ่งไม่จริงแม้แต่น้อย

ปณต ไกรโรจนานันท์ (2561, หน้า 185)

แม้ว่าออกัสต์จะแตกต่างจากเด็กปกติทั่วไป และไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความผิดปกติที่ติดตัวได้ตั้งแต่ใจหวัง แต่เขาเป็นคนที่ร่าเริง ตั้งใจเรียนและเรียนเก่ง เพื่อน ๆ ที่อยู่ด้วยจึงมีความสุขและมองข้ามเรื่องหน้าตาที่ผิดปกติของออกัสต์ไป และเมื่อเวลาดำเนินผ่านไปทุกคนในโรงเรียนต่างก็รู้จักตัวคนที่แท้จริงของออกัสต์ จึงได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ ในโรงเรียน ตลอดจนผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนด้วย ทำให้ออกัสต์ไม่ต้องถูกสายตาสมองมาว่าตนเป็นตัวประหลาดอีกต่อไป และได้รับรางวัลนักเรียนดีเด่นจากทางโรงเรียนที่มอบโดยผู้อำนวยการของโรงเรียน พร้อมทั้งกล่าวคำเชิดชูถึงความมหัสจรรย์ที่ออกัสต์ได้สร้างและทำให้ทุกคนเห็น ดังความที่ว่า

“เขาคือ ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด” ครูพูดต่อ “คือผู้ที่มีความแข็งแกร่งของตนเองจนหาหัวใจได้มาก ดวงที่สุดด้วยความดีของตนเอง ไม่ต้องเสียเวลาอีกต่อไป ปีนี้ครูภูมิใจมากที่จะได้มอบเหรียญเฮนรีวอร์ดบีเซอร์แก่นักเรียน ซึ่งความแข็งแกร่งอันสงบบ่งชี้ของเขาคือหัวใจได้มากดวงที่สุด

“ดังนั้น ออกัสต์ พูลล์แมน เชิญขึ้นมารับรางวัลบนเวทีหน่อยได้ไหม”

ปณต ไกรโรจนานันท์ (2561, หน้า 392)

กลไกการป้องกันตนเองประเภทการชดเชย จึงเป็นวิธีการที่ตัวละครเด็กหรือออกัสต์มีจุดเด่นหรือข้อดีอื่น ๆ ของตนเอง คือ ออกัสต์เป็นเด็กที่เรียนเก่ง มีอารมณ์ขัน และช่วยเหลือเพื่อน ๆ ของเขาด้วยความจริงใจ ข้อดีดังกล่าวจึงสามารถลบปมด้อยที่มีอยู่ได้ ซึ่งก็คือ ความผิดปกติบนใบหน้า เมื่อเวลาผ่านไปจุดเด่นหรือข้อดีดังกล่าวได้ทำให้คนรอบข้างของออกัสต์เรียนรู้และรู้จักออกัสต์มากยิ่งขึ้นโดยมองข้ามความผิดปกติที่ติดตัวไป และยอมรับในตัวของออกัสต์ ทำให้ออกัสต์สามารถอยู่ในสังคมได้โดยแสดงจุดเด่นหรือข้อดีนั้น ๆ ออกมา

2. กลไกการป้องกันตนเองประเภทปฏิริยาการหลบหนี (Avoidance)

ปฏิริยาการหลบหนี เป็นกลไกที่ตนเองจะมีปฏิริยาการหลบหนี หลีกเสี่ยงจากวัตถุ บุคคลอื่น ๆ หรือเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองต้องเจ็บปวด หรือรู้สึกอึดอัดใจ ไม่สบายใจ ซึ่งกล่าวได้ว่ากลไกนี้เป็นวิธีการที่จะหนีจากสถานการณ์ที่สร้างความทุกข์แก่ตนเอง โดยยิ่งพยายามหนีไปได้ห่างมากเพียงใดก็ยิ่งมีความสุขมากขึ้นเท่านั้น ดังที่ แพรวภัทร ยอดแก้ว (2555) ได้กล่าวถึงปฏิริยาการหลบหนีไว้ว่า เป็นปฏิริยาการหลบหนีจากวัตถุ ผู้คน หรือเหตุการณ์ที่ทำให้ตนต้องเจ็บปวด เนื่องจากต้องชมความรู้สึกที่พลังทางเพศและความก้าวร้าวอันแฝงอยู่ในจิตไร้สำนึกถูกกระตุ้นให้สำแดงความปรารถนา

ออกมา ซึ่งสอดคล้องกับที่ เดิมศักดิ์ คทวณิช (2546, หน้า 300) ได้กล่าวถึงกลไกประเภทนี้ว่า เป็นกลไกการป้องกันตนเองที่หนีจากสถานการณ์ที่สร้างความทุกข์ ยิ่งห่างหรือไม่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมส่วนเกี่ยวข้องได้มากเท่าไรก็จะยิ่งมีความสุขมากเท่านั้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ากลไกประเภทนี้ จัดเป็นประเภทหลีกเลี่ยงหรือหนีปัญหา เป็นกลไกที่มีการปรับตัวโดยการใช่วิธีการใด ๆ ก็ตามที่ทำให้ตนเองได้หลุดพ้นจากสถานการณ์หรือสาเหตุของปัญหาที่เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ ความคับข้องใจ หรือความไม่สบายใจของตนเอง และหลีกเลี่ยงนี้จะเป็นการสร้างความสุขให้แก่ตนเองด้วย

ดังนั้น เมื่อตัวละครเด็กต้องเผชิญกับวัตถุ บุคคล หรือสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ ความอึดอัดใจ หรือความกดดันต่าง ๆ ฯลฯ ตัวละครเด็กก็จะมีพฤติกรรมที่หลบเลี่ยงจากสิ่งเหล่านั้น ดังตอนที่ออกัสต์ไปดูโรงเรียนเป็นครั้งแรกก่อนเปิดภาคเรียน ทุกครั้งที่เขาต้องออกไปข้างนอกบ้านจะมีคนอื่น ๆ มองมาด้วยความหวาดกลัวและมักเบือนหน้าหนีเสมอ โดยไม่คำนึงถึงจิตใจของเด็กอย่างออกัสต์แม้แต่น้อย ดังนั้นเมื่อออกัสต์ต้องไปในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคยและต้องพบเจอกับบุคคล ที่ไม่เคยเจอมาก่อน นั่นคือการไปโรงเรียนในครั้งนี้ ทำให้เขาต้องพยายามเดินหลบหลังของแม่ตลอดทางเดิน เพื่อไม่ให้ใครได้สังเกตเห็นหน้าตาของตนและแสดงปฏิกิริยาที่ออกัสต์ไม่พึงปรารถนาจะได้รับ ดังความที่ว่า

เราเดินตามมิสเตอร์ทุซแมนไปตามโถงทางเดินสองสามโถงที่มีคนอยู่เพียงไม่กี่คน และคนไม่กี่คนที่อยู่แถวนั้นก็ดูท่าว่าจะไม่ทันสังเกตเห็นผม บางทีที่พวกเขาไม่เห็นผมคงเป็นเพราะผมได้แต่เดินหลบอยู่หลังแม่ ผมรู้ครึบว่าฟังดูแล้วผมออกจะโง่เขลาแบบเด็กเล็ก ๆ สักหน่อย ก็ตอนนั้นผมไม่มีความกล้าอยู่สักนิดเลย

ปณต ไกรโรจนานันท์ (2561, หน้า 22)

อีกตอนหนึ่งที่ปรากฏปฏิกิริยาการหลบหนีคือออกัสต์จะไว้ทรงผมที่ยาวเพื่อให้ผมลงมาปกดวงตาของเขา ทั้งนี้ เพื่อหลบสายตาของผู้คนที่มองมาและปกปิดใบหน้าบางส่วนของตนเองไม่ให้ผู้อื่นสังเกตเห็นได้ ดังความที่ว่า

ตอนผมยังเป็นเด็กน้อย ผมไม่เคยเกี่ยวกับการพบเพื่อนใหม่ เพราะเพื่อนที่ผมเจอต่างก็ยังเล็กอยู่ด้วยกันทั้งนั้น ข้อดีของเด็กเล็ก ๆ คือพวกเขาไม่พยายามพูดสิ่งที่ทำร้ายจิตใจคุณ แม้บางครั้งพวกเขาจะพูดให้เสียความรู้สึก บ้างก็ตาม แต่พวกเขาไม่รู้จริง ๆ หรือกว่าพูดอะไรออกมา ทว่าเด็กโตนี่สิ พวกเขาารู้ตัวว่ากำลังพูดอะไรและสำหรับผมแล้วไม่ใช่เรื่องสนุกเลยสักนิด เหตุผลหนึ่งที่เมื่อปีก่อนผมไว้ผมยาว ก็เพราะชอบปลายผมที่ยาวลงมาปกดวงตา ช่วยบดบัง สิ่งที่ไม่อยากเห็น

ปณต ไกรโรจนานันท์ (2561, หน้า 27)

และอีกตอนหนึ่ง เป็นวันแรกที่ออกัสต์ไปเรียน คาบแรกของการเรียนจะเป็นชั่วโมงโฮมรูมที่นักเรียน จะได้เจอเพื่อน และคุณครูประจำชั้นเพื่อทักทายและทำความรู้จักกัน หลังจากนั้นออกัสต์ก็ตรวจสอบวิชาเรียนถัดไปจากตารางเรียนที่เพิ่งได้รับจากครู เมื่อหมดชั่วโมงโฮมรูมเขาจึงรีบไปยังห้องเรียนของวิชาถัดไป เพื่อจะได้เลือกที่นั่งข้างหลัง เพื่อไม่ให้ตนเป็นที่สนใจ หรือถูกจ้องมองจากเพื่อน ๆ คนอื่น หากตนนั่งหน้าชั้นเรียนซึ่งไม่เป็นการดีนักสำหรับนักเรียนใหม่ที่มีใบหน้าผิดปกติอย่างออกัสต์ ดังความที่ว่า

ผมเช็กในตารางที่เขียนว่าชั้นเรียนต่อไปของผมคือภาษาอังกฤษ ห้อง 321 ผมไม่ได้หยุดดูว่ามีคนอื่นในชั่วโมงโฮมรูมจะไปทางเดียวกับผมอีกไหม ผมแค่รีบออกจากห้องไปตามทางเดินแล้วนั่งให้ห่างจากหน้าชั้นมากที่สุด

ปณต ไกรโรจนานันท์ (2561, หน้า 58)

กลไกการป้องกันตนเองประเภทปฏิกิริยาการหลบหนี จึงเป็นกลไกที่ตัวละครเด็กหรือออกัสต์จะหลีกเลี่ยงจากบุคคล และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เขาต้องรู้สึกอึดอัดใจ ไม่สบายใจ โดยกลไกนี้จะเป็นวิธีการที่ทำให้ตัวละครเด็กได้หนีจากสถานการณ์ที่สร้างความทุกข์ให้แก่ตนเอง เมื่อตัวละครเด็กพยายามหนีห่างมากเพียงใดก็ยิ่งพบว่าตนเองมีความสุขมากขึ้นเท่านั้น ออกัสต์ จึงหนีจากบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทันท่วงที เพื่อให้ตนได้หลุดพ้นจากสิ่งที่รู้สึกอึดอัดใจนั้นไปได้อย่างทันท่วงที

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษากลไกการป้องกันตนเองของตัวละครเด็ก ในนวนิยายเรื่อง *ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ (Wonder)* จำนวน 2 กลไก พบว่าตัวละครเด็กหรือออกัสต์มีการใช้กลไกการป้องกันตนเองสอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ของ Sigmund Freud โดยจำนวน 2 กลไกดังกล่าว ได้แก่ การชดเชย (Compensation) ซึ่งจัดอยู่ในประเภทต่อสู้หรือเผชิญปัญหา อีกกลไกหนึ่งคือ ปฏิกิริยาการหลบหนี (Avoidance) ซึ่งจัดอยู่ในประเภทหลีกเลี่ยงหรือหนีปัญหา จากการวิเคราะห์จึงสรุปได้ว่า กลไกการชดเชยนั้นเป็นกลไกที่จำเป็นต้องสร้างจุดเด่นที่ดีและใช้เวลาในการสร้างจุดเด่นดังกล่าว เช่นที่ตัวละครเด็ก “ออกัสต์” เป็นเด็กที่เรียนเก่ง การเรียนเก่งนี้ต้องอาศัยเวลาและความพยายามกว่าจะเรียนเก่งได้ ซึ่งนับว่าเป็นกลไกที่ไม่ได้เกิดขึ้นทันทีหรือรวดเร็วอย่างปฏิกิริยาการหลบหนี ส่วนกลไกการป้องกันตนเองประเภทปฏิกิริยาการหลบหนีดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากว่าเป็นกลไกแรกที่สามารถเกิดขึ้นทันทีทันใดเมื่อตัวละครเด็กต้องการหนีจากสถานการณ์ที่มีความอึดอัดใจ ความคับข้องใจหรือความไม่สบายใจ ซึ่งในชีวิตของเด็กนั้นจะเจอกับสิ่งหรือสถานการณ์หรือบุคคลที่ตนไม่ชอบอยู่สม่ำเสมอ เมื่อกลไกนี้เกิดขึ้นได้จะรวดเร็วทันทีทันใด และสามารถนำตนเองออกจากสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วที่สุด

สำหรับการศึกษากลไกการป้องกันตนเองของตัวละครเด็ก ในนวนิยายเรื่อง *ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ (Wonder)* โดยมีตัวละครเด็ก “ออกัสต์” เป็นภาพแทนของเด็กในสังคมจริงที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือความขาดความมั่นใจในการใช้ชีวิตในสังคม และกลไกการป้องกันตนเองของตัวละครเด็กจำนวน 2 กลไกนั้น แสดงให้เห็นว่ากลไกที่เกิดขึ้นกับเด็กไม่สามารถทำให้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กหายไปได้ กล่าวคือ กลไกเหล่านั้นไม่สามารถที่จะใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ หากแต่เป็นการนำจิตใจหรือความรู้สึกของตนเองออกจากสถานการณ์ที่เกิดความอึดอัด ความคับข้องใจหรือความไม่สบายใจนั้น ๆ ได้อย่างทันท่วงที ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างชัดเจน แต่วิธีการที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ที่มีระดับความรุนแรงต่อจิตใจที่ต่างกัน และเป็นกลไกที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องศึกษาหรือค้นคว้าการใช้กลไกแต่อย่างใด กล่าวคือ 1) การชดเชย (Compensation) แม้ว่าจะมีปมด้อย แต่เด็กแต่ละคนก็จะมีจุดเด่นเช่นเดียวกัน เด็กจึงนำสิ่งที่ตนทำได้ดีที่สุดเพื่อจะได้ให้ผู้อื่นสนใจเพียงจุดเด่นั้นเพียงอย่างเดียวและ 2) ปฏิกิริยาการหลบหนี (Avoidance) เมื่อเด็กมีสิ่งที่ไม่ชอบ หรือต้องเผชิญสถานการณ์ที่อึดอัดใจ คับข้องใจ หรือไม่สบายใจ เด็กจะพยายามหนีออกมาจากสิ่งดังกล่าวให้ได้โดยเร็วที่สุด

จากการศึกษาในครั้งนี้ส่งผลให้ผู้ศึกษาเล็งเห็นว่าความอึดอัดใจ ความคับข้องใจ ความไม่สบายใจหรือความทุกข์ต่าง ๆ เมื่อเด็กต้องเผชิญกับวัตถุ บุคคล หรือสถานการณ์ที่สร้างความรู้สึกดังกล่าว และก่อให้เกิดความรู้สึกนั้น ๆ ขึ้นภายในใจ หากเด็กไม่สร้างหรือมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองขึ้น อาจส่งผลต่อพัฒนาการในแต่ละด้านของเด็ก กล่าวคือ พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านสติปัญญา และพัฒนาการทางด้านจิตใจ ดังนั้นแล้วพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็ก เช่น ครู พี่เลี้ยงเด็ก และเพื่อนของเขาเอง เป็นต้น บุคคลดังกล่าวควรมีความรู้ ความเข้าใจและจะต้องช่วยสังเกตพฤติกรรมของเด็กคนนั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อที่จะเข้าไปดูแล ช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำแก่เขา เพื่อให้ก้าวผ่านช่วงเวลาอัน

โหดร้ายของเขาไปให้ได้ เพราะจิตใจคือสิ่งที่สำคัญที่สุดและเป็นจุดเริ่มต้นของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ต่อไป หากมีการศึกษาหรือวิจัยในประเด็นดังกล่าวในอนาคตมีข้อเสนอแนะว่าควรศึกษากลไกการป้องกันตนเองในทุก ๆ ลักษณะและกลไกที่หลากหลายเพิ่มขึ้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา วิชญาปกรณ์. (2545). **ทฤษฎีวรรณคดี**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จารวี บัวชม (2558). โครงสร้างบุคลิกภาพและคุณค่าต่อสังคมในนวนิยายของ “กึ่งฉัตร”. **วารสารพิษณุเวชสาร**. 11(1). 115 – 124.
- ชูติศย์ ปานปรีชา. (2551). **จิตวิทยาทั่วไป**. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เดิมศักดิ์ คพณิข. (2546). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- นิญฐิตา แจ่มกระจ่าง. (2563). **การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ จากวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ โดยใช้ทฤษฎีของมาร์ซาในกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก<https://jci.snru.ac.th/ArticleView?ArticleID=827>.
- ปาลาชิโอ, อาร์. เจ. (2561). **ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์ [Wonder]** (ปณต ไกรโรจนานันท์, ผู้แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : แพรวเยาวชน.
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2555). **กลไกในการป้องกันตัวเอง (Defense Mechanism)** ที่จัดให้มีขึ้นในวันที่ 26 กรกฎาคม 2555 ณ จังหวัดสงขลา. สืบค้น 21 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/283791>.
- โมไณย อภิศักดิ์มินตร. (2558). กลวิธีการในการป้องกันตัวของผู้บริหารสถานศึกษา. **วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 8(2). 506 – 516.
- รัตติกา กรรณิกา. (2559). **ความขัดแย้งของตัวละครในวรรณกรรมซีไรต์**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2544). **จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2545). **สุขภาพจิตและการปรับตัว**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วนิดา บำรุงไทย. (2544). **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2529). **อ่านคนอ่านวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- สุพัทธรา ประมาณพล (2561). พฤติกรรมตัวละครในนวนิยาย : การศึกษาเชิงจิตวิเคราะห์. ใน **โครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561** (น. 197 - 209). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- หกลีเยม. (2562). **5 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ บิดาแห่งจิตวิเคราะห์**. ที่จัดให้มีขึ้นในวันที่ 19 กรกฎาคม 2562 ณ จังหวัดกรุงเทพมหานคร. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.sixfacetspress.net/>.
- อมรินทร์บุ๊ค. (2560). **5 ข้อสรุปมหัศจรรย์ของ “Wonder” #ชีวิตมหัศจรรย์ของออกัสต์**. ที่จัดให้มีขึ้นในวันที่ 4 ธันวาคม 2560 ณ จังหวัดกรุงเทพมหานคร. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://amarinbooks.com>.

จากศัตรูที่รัก: ความเป็นพม่าในภาพยนตร์ไทย¹ From Enemy to Lover: The Burma-ness in Thai Films

ชุติมันต์ พิสิษฐ์ธนาคุณ² และกฤษณะ โชติสุทธิ³
Chutiman Phisitthanadun⁴ and Kridsana Chotisut⁵

(Received: 8 May 2021; Revised: 1 December 2021; Accepted: 13 December 2021)

บทคัดย่อ

เมื่อภาพยนตร์ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงการถ่ายทอดเรื่องราวในฐานะของสื่อบันเทิง แต่เนื้อหาบางส่วนของภาพยนตร์กลับกลายเป็นเครื่องมือในการสร้างและผลิตซ้ำความเป็นชาติให้มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ท่ามกลางความสัมพันธ์มิติต่าง ๆ ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีมาอย่างยาวนานระหว่างไทยกับพม่า การนำเสนอภาพตัวบทและสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างโดยรัฐไทยจำนวนมากมักเลือกนำเสนอ “ความเป็นพม่า” ภายใต้นิยามของความเป็นศัตรู หรือผู้รุกราน บทความชิ้นนี้จึงเลือกศึกษาไปยังการเปลี่ยนแปลงความเป็นพม่าที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทย

การศึกษาชิ้นนี้เน้นการศึกษาไปยังวงการอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยซึ่งอยู่ภายใต้มาตรการ การกำกับดูแล และสนับสนุนโดยรัฐบาลไทย ส่งผลให้เนื้อหาและโครงเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นพม่า มักอยู่ในรูปแบบของภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ และทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความเป็นพม่าในลักษณะของ ศัตรู หรือผู้รุกรานชาติไทย จวบจนกระทั่งรัฐบาลพม่าเลือกใช้นโยบายเปิดประเทศเพื่อให้คนทั่วไปสามารถเข้าไปสัมผัสความเป็นพม่าในประเทศพม่าได้ด้วยตนเอง ประกอบกับการเกิดกระแสภาพยนตร์ทางเลือกภายในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงและการเติบโตของพื้นที่ที่ใช้ในการนำเสนอภาพยนตร์ที่นอกเหนือไปจากโรงภาพยนตร์ ส่งผลให้โครงเรื่องความเป็นพม่าที่ปรากฏบนภาพยนตร์ไทยได้รับนำเสนอในรูปแบบอื่น อาทิ โครงเรื่องที่ไม่ได้อิงกับประวัติศาสตร์ หรือโครงเรื่องที่นำเสนอความรักในลักษณะของความรักข้ามเชื้อชาติ ความรักข้ามเส้นเขตแดน และความรักที่ดำรงอยู่เหนือเวลา จนกลายเป็นการจุดเริ่มต้นของมุมมองที่เป็นมิตรต่อความเป็นพม่ามากกว่าการเป็นศัตรูหรือผู้รุกรานปรากฏขึ้นในโครงเรื่องของภาพยนตร์ไทย การเติบโตของวงการภาพยนตร์ภายในประเทศพม่า รวมถึงแรงงานพม่าในไทยจำนวนมากถือเป็นแรงงานมีศักยภาพในอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดภาพยนตร์ที่มีโครงเรื่องที่นอกเหนือไปจากการนิยามความหมายของ “ความเป็นพม่า” ในฐานะศัตรู หรือผู้รุกรานที่ปรากฏในภาพยนตร์ และเกิดการปรับเปลี่ยนโครงเรื่องจากศัตรูที่เต็มไปด้วยภาพของสงครามสู่การเป็นที่รักในรูปแบบของความรักข้ามเชื้อชาติ ชนชั้นที่หลากหลาย ภาพของตัวแสดงพม่าในเชิงบวก และองค์ประกอบฉากที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิต

คำสำคัญ: ภาพยนตร์ไทย ความเป็นพม่า ชาตินิยมไทย ความสัมพันธ์ไทย-พม่า

Abstract

The function of films is not only to narrate stories, as a type of entertainment, but also to become a tool to construct a national ideology. Myanmar and Thailand have a long and complicated history which has been carefully choreographed

¹ บทความนี้ปรับปรุงจากการนำเสนอผลงานการศึกษาค้นคว้าด้านประวัติศาสตร์และอาณาบริเวณศึกษาของนิสิตปริญญาตรีระดับประเทศ ในวันที่ 7 มีนาคม 2563 ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² นิสิตระดับปริญญาตรีหลักสูตรพม่าศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร อีเมล chutiman2013@gmail.com

³ อาจารย์ สังกัดภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร อีเมล kridtisut@gmail.com, kridsanac@nu.ac.th

⁴ Undergraduate student, B.A. (Myanmar Studies), Faculty of Humanities, Naresuan University, Email: chutiman2013@gmail.com

⁵ Lecturer, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Naresuan University, Email: kridtisut@gmail.com, kridsanac@nu.ac.th

by the Thai state (cinematically, textually and using semiotics) to define the Myanmar as a national threat. This paper studies the transformation of the Burma-ness which is represented in selected Thai films.

This paper explores a Thai film industry under the Thai government control and how the industry presents the views on Myanmar as an enemy or a threat through visual media. Research findings based on a number of documents, statements, and chronicles with regard to Thailand-Myanmar relations reveal that some contents of aforementioned resources have contributed to the building of Thai nationalism. That is, the Thai government has intentionally presented Myanmar as a “threat or invader”. As a result, the films with the plots about the Myanmar have been tailored to serve this purpose by delivering the message of Myanmar as a “threat or invader” to the Thai nation. Nonetheless, in 1980 the government of an ‘isolated’ Myanmar shifted its policies and intended to open the country. Tourism promotion was one of the strategies to draw tourists to experience Myanmar culture. This has indirectly impacted on the production of films whose traditional plots concerning Thailand-Myanmar relations and nationalist conceptions to something else, namely inter-racial love, transboundary relationship, and timeless affection. This paper reflects the transition of Myanmar cinematic representation by the Thai film industry from an enemy to a warmly regarded neighbor. By the same token, the film industry in Myanmar is growing. A number of Myanmar workers in Thailand can watch movies. As a result, the movie has another storyline that is not limited to the concept of “Burma-ness” to define the Myanmar identity as a national threat. The plot changes from enemy to interracial love, various classes, good image of Myanmar characters, identity, culture, and ways of life.

Keywords: Thai film, Burma-ness, Thai nationalism, Thai-Myanmar relations

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีเส้นเขตแดนเชื่อมติดกับพม่ามากกว่า 2,400 กิโลเมตร นับตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศทั้งสองมีความสัมพันธ์ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และเทคโนโลยี อย่างต่อเนื่องและยาวนาน อย่างไรก็ตามหากย้อนกลับมามองไปยังวงการภาพยนตร์ไทยที่มีเทคโนโลยีในการสร้างภาพยนตร์นับตั้งแต่ทศวรรษ 2460 จนถึงปัจจุบัน พบว่า ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์สงครามระหว่างไทยกับพม่า⁶ ถือเป็นหนึ่งในภาพยนตร์ที่เคียงคู่สังคมไทยมาอย่างต่อเนื่อง ผ่านการนำเสนอภาพ “ความเป็นพม่า” ในฐานะศัตรูหรือผู้รุกรานไทยอยู่ตลอดเวลา สวนทางกับสภาวะการพึ่งพิงแรงงานชาวพม่าในภาคอุตสาหกรรมไทย การนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติจากพม่าเพื่อการแปรรูป และส่งออก หรือแม้กระทั่งการส่งออกสินค้าข้ามแดนไปยังประเทศพม่า

อย่างไรก็ดีหลังทศวรรษ 2540 ภาพยนตร์ไทยบางเรื่องกลับนำเสนอเรื่องราวของพม่าที่ไม่อิงประวัติศาสตร์ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง “สุดเสน่หา: Blissfully Yours”(พ.ศ. 2545) เรื่อง “รักภาษาอะไร: Myanmar in Love in Bangkok” (พ.ศ. 2557) เรื่อง “ดีดี กับ โดนัท TT & Donut” (พ.ศ. 2560) เรื่อง “ที่ว่างระหว่างสมุทร: The Isthmus”(พ.ศ. 2558) และเรื่อง “ถึงคน...ไม่คิดถึง: From Bangkok to Mandalay”(พ.ศ. 2560) ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ผู้เขียนสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์พม่าในภาพยนตร์ไทยในแต่ละยุคสมัย และการเปลี่ยนแปลงความเป็นพม่าจากการเป็นศัตรูสู่ความหมายอื่นที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทย ทั้งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง และความเป็นพม่าที่นอกเหนือไปจากการเป็นศัตรู หรือผู้รุกราน โดย

⁶ อาทิ ภาพยนตร์เรื่อง “บางระจัน” (พ.ศ. 2482, 2493, 2508) เรื่อง “เมื่อนเรศวรกู้ชาติ” (พ.ศ. 2494) เรื่อง “ขุนศึก” (พ.ศ. 2495) เรื่อง “นเรศวรมหาราช” (พ.ศ. 2500) เรื่อง “ผู้ชนะสิบทิศ” (พ.ศ. 2509, 2510) เรื่อง “มหาราชดำ” (พ.ศ. 2522) เรื่อง “เลือดสุพรรณ” (พ.ศ. 2522) เรื่อง “บางระจัน” (พ.ศ. 2543) เรื่อง “สุริโยไท” (พ.ศ. 2544) เรื่อง “ก้านกล้วย” (พ.ศ. 2549) เรื่อง “ก้านกล้วย 2” (พ.ศ. 2552) และเรื่อง “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 6 ภาค” (พ.ศ. 2550 - 2558)

ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น ห้า ส่วน ประกอบด้วย หนึ่ง การศึกษาความเป็นพม่าที่ถูกนิยามโดยรัฐไทย สอง ความเป็นพม่าในฐานะ “ศัตรู หรือผู้รุกราน” กับยุคแห่งการสร้างชาติบนพื้นที่ภาพยนตร์ไทย สาม หลังวิกฤต “ต้มยำกุ้ง”กับการเรียกคืน ความเป็นพม่า ในฐานะศัตรู หรือผู้รุกราน สี่ ความเป็นพม่า (รูปแบบอื่น) บนภาพยนตร์ไทย: ผู้กำกับ อุตสาหกรรมภาพยนตร์พม่า และแรงงานพม่าในไทย สุดท้าย จากศัตรูสู่ที่รัก: ความเป็นพม่าในภาพยนตร์ไทยที่เปลี่ยนแปลงไป

ความเป็นพม่า: การสร้าง การจួយใช้ และการเติมเต็ม “ชาตินิยมไทย” ในสังคมไทย

“ชาติ” ถือเป็นจินตกรรมร่วมกันของชุมชน ที่มีราก อัตลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมของชาติที่คนในชุมชนมีส่วนร่วม บนพื้นที่ที่มีพรมแดน มีขอบเขตเดียวกัน จนเกิดสำนึกของความเป็น “เรา” และ “เขา” โดยบทบาทของภาษาในพื้นที่สาธารณะ และทุนนิยมการพิมพ์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันความเป็น “ชาติ” หรือ “ชุมชนจินตกรรม” ของรัฐชาติสมัยใหม่ ให้ผู้คนมีความรู้สึกร่วมกัน (Anderson, 1983) ลัทธิชาตินิยมในไทยยึดโยงเข้ากับประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยม ซึ่งมีทั้งรูปแบบเก่าและใหม่ เมื่อเอามาเรียงต่อกันจึงกลายเป็นการเน้นว่ามีการต่อสู้เพื่อเอกราช มีหน้าที่ต่อภัยความรู้แบบฉบับเพื่อคำจูนระเบียบสังคมแบบราชาชาตินิยม ผ่านเรื่องเล่าแบบสมัยใหม่ ว่าด้วยการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติ ภายใต้การนำของพระมหากษัตริย์ (ธงชัย วินิจกูล, 2544) อีกทั้งการสร้างความเป็นชาติถูกปลูกฝังผ่านเครื่องมือ เพื่อการสร้างจินตนาการถึงชุมชนที่เรียกว่าชาติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งมีหมู่บ้านในอุดมคติเป็นต้นแบบของความเป็นชาติ (นิธิ เชียวศรีวงศ์, 2557) นอกเหนือจากความเป็นชาติไทยที่ถูกสถาปนาขึ้นมาจนเกิดความเป็น “เรา” ประเทศพม่าที่มีเขตแดนร่วมกัน และมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในมิติต่าง ๆ ยังกลายเป็นหนึ่งในเครื่องมือของการเติมเต็ม “ความเป็นชาติไทย”

“ภาพความเป็นพม่า” ได้ถูกสร้าง คัดสรร และส่งผ่านในสังคมไทยตลอดมา เรื่องราวของพม่าปรากฏในสังคมไทยผ่านพงศาวดาร และเอกสารคำให้การ ที่ถูกชำระในช่วงกรุงธนบุรีถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เอกสารเหล่านี้ถือเป็นแม่แบบสำคัญที่กำหนดเค้าโครงเรื่องราวของพม่า ในลักษณะของความเป็นศัตรู และความโหดเหี้ยมอำมหิตที่พม่าได้กระทำต่อกรุงศรีอยุธยาพร้อม ๆ กับการแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญของวีรบุรุษชาวไทย กระทั่งมีการส่งผ่าน “ความเป็นพม่า” ไปยังผู้คนผ่านระบบการศึกษานับตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ด้วยการบรรจุพงศาวดารฉบับย่อ ตอนกรุงเก่า ภาค 1 2 และ 3 เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา (นิตยาภรณ์ พรหมปัญญา และมานิช พรหมปัญญา, 2549, หน้า 97) กระทั่งกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้คัดสรร เรื่องราวจากเอกสาร จำนวน 5 เรื่อง โดยเอกสารหลายชิ้นบันทึกเรื่องราวที่แตกต่างกัน ทำให้กรมพระยาดำรงราชานุภาพต้องตัดสินใจในการสันนิษฐานด้วยตนเอง (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2460, หน้า ข) และเรียบเรียงออกมาเป็นประชุมพงษาวดาร ภาคที่ 6 เรื่องไทยรบพม่าครั้งกรุงเก่า พิมพ์แจกครั้งแรก พ.ศ. 2460 ต่อมากรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้มีการรื้อและเพิ่มเติมข้อมูลการรบระหว่างไทยกับพม่าในประชุมพงษาวดาร ภาคที่ 6 เรื่องไทยรบพม่าครั้งกรุงเก่า ให้มาจกรุดช่วงรัตนโกสินทร์ และใช้ชื่อ “พงศาวดารเรื่องไทยรบพม่า” ซึ่งถือเป็นเชิงอรรถชิ้นสำคัญในการสร้างความเป็นพม่าในสังคมไทย

พงศาวดารเรื่องไทยรบพม่าได้เสนอภาพของพม่าในความคิดชนชั้นนำไทยในฐานะคู่แค้นได้อย่างชัดเจน ทั้งการทวงคืนสัญลักษณ์ของอำนาจคืนมาจากพม่า และการแก้แค้นชาวไทยที่ถูกพม่ากระทำในสมัยกษัตริย์รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (นิตยาภรณ์ พรหมปัญญา และมานิช พรหมปัญญา, 2549, หน้า 94) ต่อมาหลวงวิจิตรวาทการได้แต่งหนังสือชุด “ประวัติศาสตร์สากล” ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2472 - 2474 โดยความสำคัญค่อนข้างมากต่อเหตุการณ์การเสียกรุงทั้งสองครั้ง และสงคราม “กบฏไทรบุรี” ของสมเด็จพระนเรศวรและสมเด็จพระเจ้าตากสิน เพื่อเน้น “วีรกรรม” และ “บทเรียน” สำหรับ “ชาติไทย” (ฉลอง สุนทรวาณิชย์, 2549, หน้า 24-25) ขณะเดียวกันภายในตำราเรียนที่ถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือของการถ่ายทอดอุดมการณ์และผูกขาดการจัดการโดยรัฐบาลยังเต็มไปด้วยร่องรอยของการผลิตซ้ำความเป็นพม่าในทิศทางของศัตรูแห่งชาติ โดยแบบเรียนไทยยุคทุกสมัยล้วนสร้างความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะพม่าในภาพของ

ศัตรูแห่งชาติ และมองว่าประเทศไทยถือเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ (วารุณี โสการมย์, 2544; ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัฒน์, 2555; เปรมโรจน์ บางอ้อ, 2551) นอกเหนือจากรอยน้ำหมึกบนกระดาษที่ทำหน้าที่ส่งผ่าน “ความเป็นพม่า” ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของสังคมจนก่อให้เกิดสำนึกร่วม กระทั่งการเติบโตของเทคโนโลยีจนเกิดอุตสาหกรรมภาพยนตร์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ภาพยนตร์ทำหน้าที่ในการสร้าง “ความเป็นพม่า” จนปรากฏเป็นภาพเคลื่อนไหว และเสียงบนแผ่นฟิล์ม ส่งผ่านไปยังสังคมอีกช่องทางหนึ่ง

ความเป็นพม่าในฐานะ “ศัตรู หรือผู้รุกราน” กับยุคแห่งการสร้างชาติบนพื้นที่ภาพยนตร์ไทย

ภาพยนตร์ คือ สื่อศิลปะที่มีศักยภาพในการสะท้อนเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างแนบเนียน ทั้งเรื่องราวของวัฒนธรรม โลกทัศน์ และอุดมการณ์ของคนในชาติ (อุสุมา สุขสวัสดิ์, หน้า 115) การที่ภาพยนตร์ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ สู่อารมณ์ความรู้สึกถือเป็นการส่งต่อมายาคติที่แฝงมากับภาพยนตร์เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้แก่ผู้ชม กำจร หลุยยะพงศ์ มองว่า ภาพยนตร์กลุ่มประวัติศาสตร์ชาตินิยมถูกสร้างขึ้นด้วยเหตุผล 4 ประการ ประการแรก ต้องการสะท้อนประวัติศาสตร์ร่วมกันของคนในชาติ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์แห่งการฟุ่บให้ได้มาซึ่งชาติ ประการที่สอง ส่งเสริมสถาบันชาติ และพระมหากษัตริย์ และสร้างความเป็น “เรา” และ “เขา” และประการที่สาม เติบโตมอดัดลักษณะไทย และเติบโตมอดัดที่รุ่งเรือง (2556, หน้า 296-297) การสร้างชาติไทยด้วยการนิยามความเป็นพม่าในฐานะ “ศัตรูหรือผู้รุกราน” บนพื้นที่ภาพยนตร์ไทยในยุคดังกล่าวจึงสัมพันธ์กับการวางระเบียบข้อกฎหมายในการสร้างภาพยนตร์ให้สัมพันธ์กับทิศทางในการสร้างชาติ อีกทั้งการให้การสนับสนุนภาพยนตร์ที่สอดคล้องกับทิศทางในการสร้างชาติยังเป็นอีกหนึ่งแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ

รัฐไทยได้เข้ามาจัดการภาพยนตร์นับตั้งแต่ พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 จนถึง พระราชบัญญัติภาพยนตร์ และวิทัศน์ ปี 2551 พระราชบัญญัติเหล่านี้ได้วางกรอบการสร้างภาพยนตร์ให้สอดคล้องกับกับ “การเชิดชูเกียรติภูมิของประเทศไทย” จนภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์จำนวนมากไม่สามารถสร้างในลักษณะที่ขัดแย้งกับการเชิดชูเกียรติภูมิของประเทศไทยได้ เมื่อพื้นที่ภาพยนตร์ได้กลายเป็นหนึ่งในพื้นที่สร้างชาติไทย หลวงวิจิตรวาทการได้ใช้บทละครหลายเรื่องตอบสนองการสร้างชาติไทย อาทิ “นเรศวรประกาศอิสรภาพ” (พ.ศ. 2477) “เลือดสุพรรณ” (พ.ศ. 2479) “พระเจ้ากรุงธน” (พ.ศ. 2480) และ “ศึกกลาง” (พ.ศ. 2480) โดยบทละครเรื่องเลือดสุพรรณถือเป็นบทละครที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากบทละครอื่น เนื่องจากไม่มีการอิงประวัติศาสตร์จากพงศาวดารฉบับใด หรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในประวัติศาสตร์ บทละครเรื่องดังกล่าวได้จัดวางความเป็นพม่า ในฐานะศัตรู หรือผู้รุกรานที่มีความอำมหิต ตัวอย่างเช่น ฉากที่นายทหารพม่าแย่งชิงน้ำ และให้พ่อของนางเอกดื่ม น้ำที่ถูกราดผ่านเท้าของนายทหารพม่า หรือการประหารแบบพันคอ แม้ภายในบทละครจะมีภาพของความรักของมังรายผู้เป็นลูกแม่ทัพพม่าที่หลงรักดวงจันทร์ผู้เป็นนางเอก และแอบปล่อยเชลยชาวไทย จนมังรายถูกประหารในเวลาต่อมาสุดแต่ทว่าอยู่ แต่โครงเรื่องหลักได้เน้นไปยังการสูญเสียที่เกิดจากทหารพม่า จนคนไทยต้องลุกขึ้นจับอาวุธที่มีอยู่ออกไปสู้จนถูกยิงตายทั้งหมด

ขณะเดียวกันการผลิตซ้ำความเป็นพม่าในฐานะของศัตรู หรือผู้รุกราน บนพื้นที่ภาพยนตร์ในรูปแบบอิงประวัติศาสตร์จากพงศาวดารยังได้มีการกระทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์เรื่อง “บางระจัน” (พ.ศ. 2482, 2493, 2508) “เมื่อเรศวรกู้ชาติ” (พ.ศ. 2494) “นเรศวรมหาราช” (พ.ศ. 2500) “มหาราชดำ” (พ.ศ. 2522) นอกจากนี้ภาพยนตร์เรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” (พ.ศ. 2484) ที่สร้างเพื่อเผยแพร่แนวคิดเรื่องสันติภาพให้แก่นานาชาติในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อำนาจการสร้างและเขียนเรื่องโดย ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งนำเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ คือ สงครามช้างเผือกและสงครามยุทธหัตถี มาผูกเป็นเรื่องราวระหว่าง พระเจ้าจักราแห่งอยุธยา กับ พระเจ้าหงสา ทหาราชย์ผู้มีนโยบายรุกดินแดนอื่น และส่งกองทัพมาบังคับขอช้างเผือกของพระเจ้าจักรา เมื่อสงครามระหว่างอยุธยากับหงสาจำต้องเกิดขึ้น พระเจ้าจักรากลับทำ

พระเจ้าหงสาชนช้างตัวต่อตัว เพราะไม่ต้องการให้พลทหารต้องบาดเจ็บล้มตาย โคร่งเรื่องดังกล่าวแม้ว่าจะมีการตีความไปยังความต้องการสันติภาพในความหมายใหม่ แต่กลับผลิตซ้ำความเป็นพม่าที่มีลักษณะของผู้กระหายในสงคราม และรุกรานไทยไม่แตกต่างไปจากเดิม

การเข้ามามีส่วนร่วมของรัฐในการสนับสนุน และส่งผ่านทั้งภาพ เสียง และการแสดงไปยังภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงมอบคุณค่าให้ละครที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของรัฐเห็นได้ชัดจากพัฒนาการของละครเรื่อง “เลือดสุพรรณ” ละครแสดงครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2479 ที่โรงละครชั่วคราว หน่วยงานของรัฐจำนวนมากเข้ามาสนับสนุนการแสดงครั้งดังกล่าว “กระทรวงกลาโหมขอให้ นักเรียนนายร้อย นักเรียนนายเรือ ดูละครเรื่องนี้ กรมตำรวจก็ขอให้ นักเรียนนายร้อยตำรวจได้ดูเช่นเดียวกัน ขณะที่ กระทรวงศึกษาธิการ (ธรรมการ) ก็ขอให้กรมศิลปากรส่งบทละครเรื่องนี้ไปยังศึกษาธิการจังหวัดและโรงเรียนรัฐบาลทั่วราชอาณาจักร อีกทั้งหลวงวิจิตรวาทการได้เชิญ ส.ส. ที่มีบทบาทด้านงบประมาณในสภาผู้แทนราษฎรมาดูละครเรื่องนี้ ซึ่งต่อมาได้รับการสนับสนุนในด้านการจัดงบประมาณสร้างโรงเรียนนาฏดุริยางค์” (อรรถศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2559) กระทั่งในเวลาต่อมา บทละครเรื่อง เลือดสุพรรณ ถูกสร้างเป็นภาพยนตร์ในปี พ.ศ. 2494 และปี พ.ศ. 2522 และออกอากาศอีกครั้งในรูปแบบของละครโทรทัศน์ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 เมื่อปี พ.ศ. 2562 ภายใต้การสนับสนุนของ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์⁷ อีกทั้งภาพยนตร์เรื่องเลือดสุพรรณยังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกภาพยนตร์ของชาติ” ครั้งที่ 8 ประจำปี พ.ศ. 2561 โดยหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยงานของรัฐอีกเช่นกัน

หลังวิกฤต “ต้มยำกุ้ง” กับการเรียกคืน ความเป็นพม่า ในฐานะศัตรู หรือผู้รุกราน

วิกฤตทางการเงิน พ.ศ. 2540 หรือที่เรียกกันว่า วิกฤต “ต้มยำกุ้ง” ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก และลุกลามจนกลายเป็นปัญหาสังคม เหตุการณ์ดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการก่อหนี้ของภาคเอกชน และการบริหารงานที่ผิดพลาดของรัฐบาล จนค่าเงินไม่สอดคล้องกับพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และบรรดากองทุนบริหารความเสี่ยงจากต่างชาติเล็งเห็นการทำการค้าจากส่วนต่างของอัตราแลกเปลี่ยน จนสงครามเศรษฐกิจในเวลาดังกล่าวปิดฉากด้วยความพ่ายแพ้ของเศรษฐกิจไทย และต้องกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) วิกฤตดังกล่าวได้ถูกผลิตซ้ำภาพของภัยคุกคามจากภายนอกที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ในส่วนวงการภาพยนตร์ได้รับผลกระทบไม่แพ้กัน สังเกตจากจำนวนของภาพยนตร์หลัง พ.ศ. 2540 ที่ลดปริมาณลงเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ที่นำเสนอภาพความเป็นพม่า ในฐานะศัตรู หรือผู้รุกราน ดำรงอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการเผชิญหน้ากับภัยคุกคามจากภายนอกกับการสร้างชาติที่สัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ และการนำเสนอด้วยเทคโนโลยีแอนิเมชัน 3 มิติ จน “ความเป็นพม่า” มีความสามารถในการดึงดูดผู้ชมวัยเด็ก

หลังจากวิกฤตต้มยำกุ้ง ภาพยนตร์บางส่วนได้เลือกหยิบเหตุการณ์วิกฤตต้มยำกุ้งมานำเสนอในภาพยนตร์ เรื่อง ตลก 69 (พ.ศ. 2542) ซึ่งเป็นเรื่องราวของพนักงานบริษัทไฟแนนซ์ที่เพิ่งถูกให้ออกจากงานหลังเกิดวิกฤตต้มยำกุ้ง ขณะเดียวกันภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์สงครามไทย-พม่า ได้กลับมาโลดแล่นบนแผ่นฟิล์มอีกครั้ง ทั้งภาพยนตร์เรื่อง “บางระจัน” (พ.ศ. 2543) เรื่อง “สุริโยไท” (พ.ศ. 2544) เรื่อง “ก้านกล้วย” (พ.ศ. 2549) เรื่อง “ก้านกล้วย 2” (พ.ศ. 2552) และเรื่อง “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 6 ภาค” (พ.ศ. 2550-2558) ซึ่งภาพยนตร์เหล่านี้ต่างผลิตซ้ำ “ความเป็นพม่า” ในรูปแบบของศัตรู หรือผู้รุกรานไม่ต่างจากเดิม แต่เปลี่ยนแปลงบริบทจากการสร้างชาติเป็นการสร้างความสามัคคีเพื่อฝ่าฟันวิกฤตทางเศรษฐกิจ และใช้ความเป็นพม่าเป็นตัวแทนของภัยคุกคามจากภายนอก

⁷ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ จัดตั้งตามพระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2558 และมีการนิยาม “สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์” หมายความว่า สื่อที่มีเนื้อหาส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและความมั่นคง

ภาพความสามัคคีของชาวบ้านที่ป้องกันภัยคุกคามจากภายนอกหรือพม่า ได้ถูกนำเสนอผ่านภาพยนตร์เรื่อง บางระจัน (พ.ศ. 2543) ด้านภาพยนตร์แอนิเมชัน 3 มิติ อย่างเรื่องก้านกล้วย (พ.ศ. 2549) ช้างคู่บารมีของสมเด็จพระนเรศวร และออกทำสงครามยุทธหัตถีกับพม่าอย่างกล้าหาญแม้จะมีรูปร่างที่เล็กกว่า ยังถือเป็นภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และต่อมามีการสร้างภาคต่อเป็น “ก้านกล้วย 2” (พ.ศ. 2552) ถือเป็นภาพยนตร์ที่มีความสามารถในการดึงดูดผู้ชมที่เป็นวัยเด็ก ด้านการสร้างภาพยนตร์ที่ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นชาติกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และนำเสนอความเสียสละของวีรสตรีเพื่อปกป้องชาติได้สะท้อนออกมาในภาพยนตร์ฟอร์มยักษ์อย่าง “สุริโยไท” (พ.ศ. 2544) กำกับโดยหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล เรื่องราวในภาพยนตร์สุริโยไทถือเป็นการเชิดชูวีรกรรมของพระสุริโยไท พระมเหสีของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิที่ปลอมตัวเป็นชาย ออกทำสงครามยุทธหัตถี และเสียชีวิตบนคอช้าง ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวถือเป็นภาพยนตร์ที่เกิดจากการดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 และมีหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล เป็นผู้กำกับ ช่วงเวลาที่ภาพยนตร์สุริโยทัยฉายในโรงภาพยนตร์ โรงเรียนต่าง ๆ ได้สนับสนุนให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสเข้าชมภาพยนตร์ดังกล่าว และเกิดกระแสความรักชาติขยายตัวออกเป็นวงกว้าง ขณะที่ภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 6 ภาค (พ.ศ. 2550 - 2558) กำกับโดยหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคลเช่นกัน และถือเป็นภาคต่อจากภาพยนตร์เรื่อง สุริโยไท โดยภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรฯ สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ ยังทรงเป็นประธานในพิธีบวงสรวงเปิดกล้องภาพยนตร์

ความเป็นพม่า (รูปแบบอื่น) บนภาพยนตร์ไทย: ผู้กำกับ อุตสาหกรรมภาพยนตร์พม่า และแรงงานพม่าในไทย

“ความเป็นพม่า” ที่อยู่ภายในจินตนาการของคนไทย นับตั้งแต่นโยบายปิดประเทศ พ.ศ. 2505 และการสร้าง “ความเป็นพม่า” เพื่อเติมเต็มลัทธิชาตินิยมของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไป หลังจากประธานาธิบดี เติ้ง เสี่ยว ของพม่า ประกาศปฏิรูปการเมืองและเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2554 จนนำไปสู่การเปิดประเทศ และส่งผลให้ผู้คนสามารถเข้าไปมีประสบการณ์ร่วม และรับรู้ความเป็นพม่าอย่างที่ เป็น ประกอบกับพัฒนาการของวงการภาพยนตร์ในไทย และพื้นที่ของสื่อทางเลือก ทำให้ผู้กำกับภาพยนตร์หันมาใหม่เกิดขึ้นจำนวนมากในสังคมไทย ทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อความเป็นพม่า ทั้งความเป็นพม่าที่เกิดภายในพม่า กับความเป็นพม่าที่มองไปยังแรงงานพม่าในสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการนิยามความเป็นพม่าที่มากกว่าการเป็นศัตรู หรือผู้ถูกรานบนพื้นที่ภาพยนตร์ไทย

หลังทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการฉายหนัง จนตลาดโรงหนังถูกรอบครอบครองโดยสองตระกูลใหญ่ ได้แก่ เครือเมเจอร์ และเครือเอสเอฟ โดยโรงหนังสแตนด์อโลนของกลุ่มทุนอื่น ๆ ไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ อย่างไรก็ดีเมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 2500 สังคมไทยได้เกิดธุรกิจฉายหนังในรูปแบบของระบบสตรีมมิงออนไลน์ และกลุ่มฉายหนังอิสระที่กระจายไปหลายจังหวัด ซึ่งสร้าง “วัฒนธรรมการดูหนังศิลปะ” ที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายของมุมมอง (อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล, 2563, หน้า 253) การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ดังกล่าวได้ขยายขยาย และเพิ่มโอกาสให้ผู้สร้างหนังมีทางเลือกในการสร้างหนังมากขึ้น ประกอบกับการเข้าไปสัมผัสประสบการณ์พม่าบนพื้นที่พม่ามากกว่าการรับรู้จากการเลือกและผลิตซ้ำ เรื่องราวอดีตภายใต้กรอบที่รัฐได้สร้างขึ้น ขณะเดียวกันการเติบโตของวงการภาพยนตร์ภายในประเทศพม่ามีความน่าสนใจในการทำตลาด รวมถึงแรงงานพม่าในไทยจำนวนมากถือเป็นแรงงานที่มีศักยภาพในการดูภาพยนตร์ ส่งผลให้เกิดภาพยนตร์ที่มีโครงเรื่องที่นอกเหนือไปจากภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ที่จำกัดกรอบความเป็นพม่าเพียงแค่ศัตรู หรือผู้ถูกราน

“ความเป็นพม่า” หากมองในระนาบการสร้างภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับพม่าของผู้กำกับไทย ประสบการณ์ของผู้กำกับถือเป็นหนึ่งในแรงผลักดันที่สำคัญในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ สามารถแบ่งออกเป็นการสัมผัสประสบการณ์ “ความเป็นพม่า” ภายในประเทศไทยโดยตรง และการสัมผัสประสบการณ์ “ความเป็นพม่า” ในประเทศพม่าโดยตรง ประสบการณ์

ดังกล่าวถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการตั้งคำถามไปยังความเป็นพม่าในรูปแบบศัตรูแห่งชาติที่ถูกสร้างและผลิตซ้ำเรื่อยมา จนเกิดเป็นภาพยนตร์ไทยที่นำเสนอเรื่องราวของพม่าที่ไม่อิงประวัติศาสตร์ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง “สุดเสน่หา: Blissfully Yours” (พ.ศ. 2545) เรื่อง “รักภาษาอะไร: Myanmar in Love in Bangkok” (พ.ศ. 2557) เรื่อง “ดีดี กับ โดนัท TT & Donut” (พ.ศ. 2560) เรื่อง “ที่ว่างระหว่างสมุทร: The Isthmus” (พ.ศ. 2558) และเรื่อง “ถึงคน...ไม่คิดถึง: From Bangkok to Mandalay” (พ.ศ. 2560)

แรงงานพม่าในสังคมที่คอยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยนับตั้งแต่ทศวรรษ 2530 และยังคงดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เป็นแรงบันดาลใจให้แก่ อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล ผู้กำกับเรื่อง สุดเสน่หา กล่าวว่า “ไฉนเลยเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่อง สุดเสน่หา เริ่มขึ้นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2541 ระหว่างที่ผม เห็นตำรวจคนหนึ่งกำลังใส่กุญแจมือผู้หญิงสองคนก่อนจับพวกเธอขึ้นรถ ต่อมาผมจึงทราบว่าผู้หญิงสองคนนั้นเป็นชาวพม่าที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย... ผู้หญิงพม่าสองคนนี้มีความสุขกับการเดินเล่นในสวนสัตว์มากพอๆ กับคนอื่นๆ ไหมก่อนที่จะพวกเธอจะถูกจับกุม คำถามดังกล่าวได้กลายเป็นแรงบันดาลใจของภาพยนตร์เรื่อง “สุดเสน่หา” (สหมงคลฟิล์ม อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด, มปป.) ขณะที่ โสภวรรณ บุญนิมิตร และพีรชัย เกิดสินธุ์ ผู้กำกับเรื่อง “ที่ว่างระหว่างสมุทร” ซึ่งเคยทำสารคดี งานวิดีโออาร์ต และภาพนิ่ง ที่พูดถึงความพว้าเลือนของเส้นแบ่งทางพื้นที่ กล่าวว่า “คนพลัดถิ่นชาวพม่าหลายคนเกิดและเติบโตที่นี่แต่ไม่เคยได้รับอนุญาตให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเรา ทั้งที่เราพึ่งพาแรงงานจากพม่าในด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างสูง ... แต่เรากลับรู้จักพวกเขาน้อยมากเพราะมีอคติบางอย่างทำให้เรามองเขาอย่างไม่เป็นมิตร หรือแม้กระทั่งมองเขาเป็นคนร้ายหรือเป็นศัตรู นี่เป็นสิ่งที่เราต้องพูดกันอย่างจริงจัง ... พยายามสร้างข้อความคิดแบบพวกเรา-พวกเขา แล้วโยงเข้ากับความรักชาติ ซึ่งมันกำลังบ่งบอกสถานะของสังคมที่กำลังเผชิญวิกฤติการณ์หลายอย่างของบ้านเราในเวลานี้” (dreamsequence, มปป.)

ขณะที่การสัมผัสประสบการณ์ “ความเป็นพม่า” ในประเทศพม่าโดยตรง ของ ชาติชาญ เกษนัส ผู้กำกับภาพยนตร์เรื่อง “ถึงคน...ไม่คิดถึง” ได้กล่าวถึงที่มาของการสร้างภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวจนกลับไปตั้งคำถามกับความเป็นพม่า “ผมสนใจอ่านประวัติศาสตร์มาตลอดไม่ว่าของประเทศไหน จนได้ไปเที่ยวประเทศพม่า ทำให้ความคิดทั้งหมดทั้งหมดที่มีมาก่อนหน้านี้นั้นพังทลายลง เรียงกาย ๆ ว่าต้องโยนหนังสือเรียนทิ้ง คนพม่าไม่เคยมองเราเป็นศัตรูเหมือนที่คนไทยมองพม่าเลย อันนี้ผมมองมากกว่าเราติดหล่มความเชื่อนี้มานานแค่ไหนแล้ว เพราะคนพม่าไม่ได้มองความขัดแย้งแบบที่เราเคยได้ยินในประวัติศาสตร์ที่คนไทยได้รับรู้ต่อ ๆ กันมาเลย มีความแตกต่างอย่างเยอะระหว่างตำราเรียนพม่ากับตำราเรียนไทย....ผม “เดินพม่า” อยู่หลายวัน หลายเมือง มองสำรวจไปทุกแห่ง จนกระทั่งถูกคิดว่าความเป็นพม่ามันคืออะไรกันแน่” (ไทยพีบีเอส, 14 ธันวาคม พ.ศ. 2564)

นอกเหนือจากประสบการณ์ที่ผู้กำกับได้สัมผัสความเป็นพม่าโดยตรง พัฒนาการของวงการภาพยนตร์พม่า และการมองแรงงานชาวพม่าในไทยในฐานะผู้บริโภคภาพยนตร์ ยังถือเป็นหนึ่งในแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ก่อให้เกิดการร่วมมือระหว่างกัน การเติบโตของวงการภาพยนตร์พม่าหลังเปิดประเทศได้กลายเป็นช่องในการแสวงหาความร่วมมือในการสร้างภาพยนตร์ โดยภาพยนตร์เรื่อง “ถึงคน...ไม่คิดถึง” (พ.ศ. 2560) ได้มีการร่วมทุนกันระหว่างไทย – พม่า ต่อมาภาพยนตร์เรื่อง “ดีดี กับ โดนัท” (2560) ถือเป็นภาพยนตร์สัญชาติไทย-พม่า ที่เกิดจากการร่วมมือของ บริษัทผู้ผลิตภาพยนตร์ยักษ์ใหญ่ในประเทศเมียนมา โกลเด้น ปริ้นเซสส์ มูฟวี่ แอนด์ วิดีโอ โปรดักชั่น ที่ร่วมมือกับ บริษัท บีอีซี-เทโร เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) โดยฝีมือผู้กำกับชาวไทย อัศจรรย์ สัตโกวิท ที่เข้าฉายในไทยในปี 2560 ขณะเดียวกันการทำตลาดแรงงานพม่าในไทยปรากฏผ่านภาพยนตร์เรื่อง “รักภาษาอะไร: Myanmar in Love in Bangkok” โดยผู้กำกับชาวไทย นิชยา บุญศิริพันธ์ ที่เข้าฉายในโรงภาพยนตร์ไทยในปี 2557 และได้เปิดตัวที่มหาชัย เอาใจชุมชนชาวเมียนมาโดยเฉพาะ ซึ่งในงานยังมีการแสดง

ศิลปะประจำชาติพม่า และมินิคอนเสิร์ตจากวง "มิน ตู อว" มาให้ได้ชมกัน ก่อนจะไปพูดคุยกับนักแสดงนำ โดยได้แรงงานเมียนมาร์ตัวจริงวัย 19 ปี "ออง นาย โซ" มารับบทเป็นพระเอก (วอยซ์ ทีวี, 15 กันยายน 2557)

จากศัตรูสู่ที่รัก : ความเป็นพม่าในภาพยนตร์ไทยที่เปลี่ยนแปลงไป

เมื่อการสร้างภาพยนตร์ไทยที่กล่าวถึงพม่า และไม่ได้สร้างในรูปแบบของการอิงประวัติศาสตร์ จากบันทึกหรือพงศาวดาร การนิยามความหมายของ "ความเป็นพม่า" ในฐานะศัตรู หรือผู้รุกรานที่ปรากฏในภาพยนตร์จึงเปลี่ยนไป จนปรากฏให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนโครงเรื่องมูของศัตรูที่เต็มไปด้วยภาพของสงครามสู่การเป็นที่รักในรูปแบบของความรักข้ามเชื้อชาติ ขนชั้นที่หลากหลาย ภาพของตัวแสดงพม่าในเชิงบวก และองค์ประกอบฉากที่บรรจุอัตลักษณ์ทางศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต

ภาพของตัวแสดงพม่าที่รับบทเป็น กษัตริย์ แม่ทัพนายกอง และกลุ่มนักรบพม่า ที่ปรากฏในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทยรบพม่าทั้งหมด มีลักษณะเดียวกัน คือ เป็นผู้ใหญ่ ใบหน้าคมเข้ม ไร้หนวด ผอมยาว นิสัยใจคอคับแคบ โหดเหี้ยม พุดจาแข็งกร้าว แต่งกายด้วยเสื้อผ้าหน้าติดกระดุมแขนสามส่วน นุ่งโสร่ง ใส่ผ้าโพกหัว และตัวแสดงพม่าถูกนำเสนอในแบบฉบับของผู้ร้าย (ตรีเดช ไชยหา, 2552) ภาพของตัวแสดงพม่าจากภาพยนตร์ที่ไม่ได้อิงประวัติศาสตร์ได้เปลี่ยนแปลงไป และมีความหลากหลายในภาพของตัวแสดง ภาพของชาวพม่าที่หลบหนีเข้าเมืองผู้ทรงเสน่ห์ จากเรื่อง "สุดเสนหา" แรงงานพม่าที่ขยัน ซื่อสัตย์ มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ยึดมั่นในความรัก และหลักศาสนา จากเรื่อง "รักภาษาอะไร" วิถีชีวิตของแรงงานและผู้คนชาวพม่าจากเรื่อง "ที่ว่างระหว่างสมุทร" ชายหนุ่มชาวพม่าผู้ยึดมั่น และทุ่มเทต่อความรัก จากเรื่อง "ดีดี กับ โดนัท" และ ชายชาวพม่าผู้เดินทางมาตามหาตัวเอง ผัน กับสาวชาวพม่าที่ตั้งคำถามกับการดำรงอยู่ของชนชั้นจากเรื่อง "ถึงคน...ไม่คิดถึง" ภาพเหล่านี้ถือเป็นภาพของตัวแสดงพม่าที่แตกต่างไปจากเดิม และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

เมื่อปราศจากสงครามระหว่างไทยกับพม่า ความรักข้ามเชื้อชาติ จึงถือเป็นแกนหลักในโครงเรื่องที่แสดงออกมาในภาพยนตร์หลายเรื่อง ภาพยนตร์เรื่อง "สุดเสนหา" ได้นำเสนอความรักระหว่าง "มิน" ชายหนุ่มพม่าที่หลบหนีเข้าเมืองมาอย่างผิดกฎหมาย กับ "รุ่ง" กรรมกรโรงงานแห่งหนึ่ง ถือเป็นความรักข้ามเชื้อชาติ อีกทั้ง "ป้าออร์" ผู้ที่มีสามีเป็นข้าราชการ หลังจากลูกของเธอได้เสียชีวิต เธอปรารถนาจะมีลูก เธอเอ็นดูมินเสมือนเป็นลูกของเธอ ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวได้ใช้มิน ชายหนุ่มชาวพม่าเป็นศูนย์กลางของเสนหา ด้านภาพยนตร์เรื่อง "รักภาษาอะไร" ได้นำเสนอเรื่องราวของ "แดน" แรงงานหนุ่มชาวพม่าที่เข้ามาทำงานรับจ้างในกรุงเทพมหานคร ถึงแม้เขาจะพูดไทยได้แต่ก็พูดได้ไม่ชัดเจนนัก หนุ่มคนนี้ได้บังเอิญไปตกหลุมรัก "เค" ช่างสักสาวไทยที่ถึงแม้จะพูดไทยชัดแต่เธอก็มีความรักที่ไม่ชัดเจน จนทั้งสองเกิดความผูกพันระหว่างกัน ขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง "ดีดี กับ โดนัท" เป็นการนำเสนอเรื่องราวความรักของหนุ่มพม่าและสาวไทยเช่นเดียวกับรักภาษาอะไร ภาพยนตร์เรื่อง "ถึงคน...ไม่คิดถึง" ได้นำเสนอเรื่องราวความรักในอดีตที่เลื้อยไว้เพียงความคิดถึงในจดหมายจำนวนหนึ่ง จดหมายทำให้นางเอกต้องเดินทางไปพบกับหนุ่มชาวพม่า และกลายมาเป็นเพื่อนร่วมทางในการตามรอยความรักปริศนาของคุณย่า ด้านภาพยนตร์เรื่อง "ที่ว่างระหว่างสมุทร" ได้นำเสนอเรื่องราวความรักความผูกพันของ "หอม" ลูกสาววัย 8 ขวบ ที่มีพี่เลี้ยงเป็นชาวพม่า หลังจากพี่เลี้ยงชาวพม่าตาย "ดา" ผู้เป็นแม่รู้สึกว่าการผิดปกตินี้อาจเกี่ยวข้องกับความผูกพันระหว่างวิญญาณของพี่เลี้ยงกับลูกสาวของเธอ

ขนชั้นตามระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ดำรงอยู่ในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์สงครามไทย-พม่า ได้เปลี่ยนแปลงไป และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเมื่อมองไปยังภาพยนตร์ไทยที่นำเสนอ "ความเป็นพม่า" ที่ไม่ใช่ศัตรู หรือผู้รุกราน ด้วยประสบการณ์ของผู้กำกับ หรือความสำคัญของแรงงานพม่าในสังคมไทย ทำให้ความเป็นพม่าที่ถูกติดขนชั้นแรงงานถือเป็น

ภาพหลักที่นำเสนอในภาพยนตร์ไทย ทั้งภาพยนตร์เรื่อง “สุดเสน่หา” เรื่อง “รักภาษาอะไร” และ เรื่อง “ที่ว่างระหว่างสมุทร” ต่างใช้ชนชั้นแรงงานพม่า เป็นตัวแสดงที่สำคัญ ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์กับชนชั้นของตัวแสดงหลักฝั่งไทยกลับมีลักษณะที่ต่างกันไป โดย “สุดเสน่หา” ได้จัดวางคู่รักของแรงงานพม่าสัมพันธ์กับแรงงานไทย ด้านภาพยนตร์เรื่อง “รักภาษาอะไร” คู่รักของแรงงานพม่าสัมพันธ์กับช่างสักชาวไทย ในส่วน ภาพยนตร์เรื่อง “ที่ว่างระหว่างสมุทร” ได้จัดวางความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานพม่าเข้ากับชนชั้นกลางในสังคมไทย ขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง “ตีตี กับ โดนัท” กับภาพยนตร์เรื่อง “ถึงคน...ไม่คิดถึง” กลับนำเสนอภาพตัวแสดงของชนชั้นของพม่าที่ไม่ผูกติดกับชนชั้นแรงงาน แต่เป็นภาพของเส้นแบ่งระหว่างชนชั้นที่ทำให้เกิดอุปสรรคของความรัก

องค์ประกอบฉากที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนเป้าหมายการเล่าเรื่องในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทย และคอยผลิตซ้ำความเป็นพม่าในฐานะศัตรู หรือผู้รุกราน มักสัมพันธ์กับเวลาในอดีต และพื้นที่ที่นำเสนอส่วนใหญ่มักเกี่ยวพันกับสงคราม พระราชวัง และบัลลังก์ของกษัตริย์ ที่คอยสนับสนุนความเป็นวีรบุรุษของกษัตริย์ หรือราชวงศ์ ขณะเดียวกัน เมื่อภาพยนตร์ส่วนหนึ่งนำเสนอความเป็นพม่าที่ไม่ใช่ศัตรู หรือผู้รุกราน สถานที่ในภาพยนตร์ก็ได้เปลี่ยนสิ่งที่บรรจุ เดิมเดิมลงในสถานที่ทั้งสถานที่ในประเทศไทย และประเทศพม่า ตามโครงเรื่องที่ออกแบบมา

องค์ประกอบฉากที่เกี่ยวข้องกับแรงงานพม่าในไทย ปรากฏออกมาในลักษณะของชุมชนในบริเวณโรงงาน เรือที่ลอยลำกลางท้องทะเล ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวถือเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะจนชาวพม่ามีความสามารถในการแสดงอัตลักษณ์จากความต้องการสร้างความเป็นบ้านข้ามแดน เนื่องจากพื้นที่ที่ชาวพม่าใช้ในการดำเนินชีวิตมักรวมตัวเป็นชุมชน และตั้งอยู่ห่างจากพื้นที่ที่ชาวไทยดำรงชีวิต และพื้นที่เหล่านี้ต่างบรรจุวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นพม่าลงไป “จนความเป็นพม่าบนพื้นที่ข้ามแดน” ได้ปรากฏผ่าน พื้นที่ของภาพยนตร์เรื่อง “รักภาษาอะไร” เรือในภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวได้ทำหน้าที่เสมือนบ้านของแรงงานประมงชาวพม่า และตัดขาดจากพื้นที่ชุมชนอื่นๆ หรือพื้นที่สาธารณะที่บรรจุอาหารพม่าซึ่งตั้งอยู่ห่างจากผู้คน นอกจากนี้ทานาคายังถือเป็นเครื่องประทีนผิวของชาวพม่ายังถูกบรรจุลงในภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว ขณะเดียวกันภาพยนตร์เรื่อง “ที่ว่างระหว่างสมุทร” ตลอดการเดินทางของ “ดา” และลูกสาวของเธอเพื่อตามหาญาติของสาวใช้ชาวพม่า ภาพที่ตั้งของชุมชนแรงงานพม่าในไทย วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวพม่าที่ผลิตซ้ำในประเทศไทยได้ปรากฏตลอดเส้นทาง

สถานที่ต่าง ๆ ในพม่าที่บรรจุอัตลักษณ์ทางศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตได้เข้ามาปรากฏผ่านภาพยนตร์ในฐานะของสถานที่ที่เป็นเป้าหมายของการตามหา ตลอดการเดินทางของปิ่น เพื่อเปิดอ่านจดหมายของย่าเธอ ประกอบยาของเธอ ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับดนตรี ส่งผลให้ภาพยนตร์เรื่อง “ถึงคน...ไม่คิดถึง” ได้นำเสนอภาพพื้นที่ต่างๆ ของพม่า โดยมีเสียงดนตรี และวัฒนธรรมพม่าประกอบเกือบตลอดเส้นทาง ด้านภาพยนตร์เรื่อง “รักภาษาอะไร” เรื่อง “ที่ว่างระหว่างสมุทร” และเรื่อง “ตีตี กับ โดนัท” ใช้การตามหา สิ่งที่ยาไป หรือสิ่งที่ตามหา เป็นเป้าหมายในการเดินทาง กระทั่งข้ามเส้นเขตแดนไปยังประเทศพม่า จนเกิดภาพของ “ความเป็นพม่าในประเทศพม่า” ปรากฏบนภาพยนตร์ไทย ในทิศทางตรงกันข้าม ภาพยนตร์เรื่อง “สุดเสน่หา” สถานที่ที่ถูกนำเสนอผ่านภาพยนตร์กลับปราศจากอัตลักษณ์พม่าบรรจุลงในสถานที่ต่างๆ แต่ภาพยนตร์เรื่อง “สุดเสน่หา” กลับนำเสนอพื้นที่ป่า เป็นพื้นที่ที่ปราศจากอำนาจของรัฐไทยที่บังคับเจ้าหน้าทีของรัฐ กระทั่งเส้นแบ่งของเชื้อชาติ หรือความเป็นชาติได้พังทลายลงเหลือเพียงความเป็นมนุษย์

บทสรุป

ภายใต้บริบทของการสร้างชาติไทยจากการหยิบยก ขำระ และรวบรวมเอกสาร และบันทึกทางประวัติศาสตร์เพียงบางส่วน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้ผู้คนเกิดสำนึกร่วมกันของความเป็น “เรา” ด้วยลัทธิชาตินิยมไทยที่ยึดโยงเข้ากับประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยม และพม่าที่มีเขตแดนติดชิดไทยได้กลายเป็นศัตรู หรือผู้รุกรานจากการทำสงครามในหน้า

ประวัติศาสตร์ไทย การสร้างชาติผ่านการหยิบยก ชำระ และรวบรวมเอกสาร และบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สงครามไทย – พม่า ได้กลายเป็นจักรกลที่สำคัญ จนความเป็นพม่าปรากฏอยู่ในลักษณะของศัตรู หรือผู้รุกรานท่ามกลางเครื่องมือในการส่งผ่านลัทธิชาตินิยมที่มีอยู่จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ ตำราเรียน บทละคร และเพลง ในส่วนของภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ทรงพลังในการถ่ายทอดลัทธิชาตินิยม อีกทั้งการถือครองอำนาจในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง หรือสนับสนุนภาพยนตร์ ส่งผลให้ทิศทางของภาพยนตร์เป็นไปในทิศทางเดียวกับรัฐจนตัวแสดงพม่าถูกนำเสนอในแบบฉบับของผู้ร้ายในยุคสร้างชาติ แต่เมื่อทิศทางของรัฐเปลี่ยนไป บทบาทของภาพยนตร์ก็ทำหน้าที่เปลี่ยนตาม จากการอ้างอิงความเป็นพม่าไปยังภาพแทนของภัยคุกคามจากภายนอกเพื่อสร้างชาติ ได้กลายเป็นทิศทางในการฝ่าวิกฤตทางเศรษฐกิจในยุคใหม่แทน แต่ยังคงสวนทางเรื่อง “วีรบุรุษผู้เสียสละ” ไว้เช่นเดิม

หลังจากพม่าเปิดประเทศ ส่งผลให้ผู้คนสามารถเข้าไปมีประสบการณ์ร่วม และรับรู้ความเป็นพม่าอย่างที่เป็นทั้งจากแรงงานพม่าในประเทศไทย หรือการเข้าไปสัมผัสความเป็นพม่าในประเทศพม่า ประกอบกับพัฒนาการของวงการภาพยนตร์ในไทย และพื้นที่ของสื่อทางเลือก ทำให้มีผู้กำกับภาพยนตร์หน้าใหม่เกิดขึ้นจำนวนมากในสังคมไทย ขณะเดียวกันการเติบโตของวงการภาพยนตร์ภายในประเทศพม่า รวมถึงแรงงานพม่าในไทยจำนวนมากถือเป็นแรงงานมีศักยภาพในอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดภาพยนตร์ที่มีโครงเรื่องที่นอกเหนือไปจากการนิยามความหมายของ “ความเป็นพม่า” ในฐานะศัตรู หรือผู้รุกราน และเกิดการปรับเปลี่ยนโครงเรื่องจากศัตรูที่เต็มไปด้วยภาพของสงครามสู่การเป็นที่รักในรูปแบบของความรักข้ามเชื้อชาติ ชนชั้นที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งแรงงานพม่า ชนชั้นกลาง และชนชั้นสูง ภาพของตัวแสดงพม่าในเชิงบวก ทั้งในเชิงพฤติกรรมที่วางอยู่บนพื้นฐานของศาสนา และศีลธรรมอันดี ความสามารถทางด้านภาษา และองค์ประกอบจากที่บรรจ้อัตลักษณ์ทางศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ได้เข้ามาปรากฏบนพื้นที่ภาพยนตร์มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามพื้นที่ภาพยนตร์ไทยได้ขยายการนิยามความเป็นพม่าจากเดิมที่เป็นเพียงศัตรูให้กลายเป็นที่รัก แต่การสร้างภาพยนตร์ที่เข้าไปคัดค้าน ตั้งคำถาม หรือตีความใหม่ กับ “ความเป็นศัตรู” ที่ถูกสร้างโดยรัฐไทยในอดีตยังเป็นไปอย่างจำกัด เนื่องจากวงการอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยยังคงอยู่ภายใต้มาตรการ การกำกับดูแล โดยรัฐบาลไทย ที่ยังคงยึดติดกับกรอบการสร้างภาพยนตร์ต้องดำเนินการสร้างภาพยนตร์ในลักษณะที่ไม่เป็นการบ่อนทำลายขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคง และเกียรติภูมิของประเทศไทย

บรรณานุกรม

- กำจร หลุยยะพงศ์. (2556). *ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างสังคม ผู้คน ประวัติศาสตร์และชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิษฐา จิตต์ประกอบ . (2541). *บทบาทของรัฐในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คำให้การชาวกรุงเก่า: แปลจากฉบับหลวงที่ได้มาจากเมืองพม่า**. (2468). โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- ฉลอง สุนทรวาณิชย์. (2549). “พงสาวะดานลาว ของ มหาสิลา วีระวงศ์” ใน *จักรวาลวิทยา: บทความเพื่อเป็นเกียรติแก่นิธิ เอียวศรีวงศ์*. กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 24-25.
- รัชพล ชูเพ็ญ. (2550). *สำนักชาตินิยมในสังคมไทยร่วมสมัย:กรณีศึกษาภาพยนตร์ย้อนยุค พ.ศ. 2540 – 2548*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชลียง เทียมสนธิ. (มปป). *ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2564, จาก <https://bit.ly/3DYzdek>

ดำรงราชานุภาพ. (2460). **ประชุมพงษาวดาร ภาคที่ 6 เรื่องไทยรบพม่าครั้งกรุงเก่า**. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ.

ตรีเดช ไชยหา. (2552). **การนำเสนอภาพตัวแทน "พม่า" ในภาพยนตร์ไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ไทยพีบีเอส. (14 ธันวาคม พ.ศ. 2564). **เรื่องย่อ "From Bangkok to Mandalay ถึงคน...ไม่คิดถึง"**. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://program.thaibps.or.th/FromBangkokToMandalay/episodes/46741>

ธงชัย วินิจกุล. (2544). ประวัติศาสตร์ไทยแบบราชาชาตินิยม : จากยุคอาณาจักรอมรปุระสู่ราชาชาตินิยมใหม่หรือลัทธิเสด็จพ่อของกรมพืไทยในปัจจุบัน. **ศิลปวัฒนธรรม**, 57-58.

ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์. (2559). เลือดสุพรรณ : ปลุกใจผู้หญิงไทยให้รักชาติและลูกรบ. **ศิลปวัฒนธรรม**. 37(11), 82-97.

นิตยาภรณ์ พรหมปัญญา และมาโนช พรหมปัญญา. (2549). อุษาคเนย์กับกระบวนการกล่อมเกลางานสังคมผ่านการศึกษาระบบ: พม่าในแบบเรียนของไทย. ใน สุเนตร ชุตินธรานนท์ (บ.ก.), **อุษาคเนย์ในการรับรู้และความเข้าใจของสังคมไทยร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). **ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ : ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และการจัดสำนึก**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มติชน.

บีอีซีเทโร ทีวี. (มปป.). **TT & DONUT ภาพยนตร์ เรื่องแรกภายใต้ความร่วมมือ เมียนมาและไทย**. สืบค้น 4 เมษายน 2562, จาก: <http://tv.bectero.com/special/53942/ttdonut->

เปรมโรจน์ บางอ้อ. (2556). **แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พุทธศักราช 2473. (2473, 21 กันยายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 47 ตอนที่ 0 ก. หน้า 194 - 203

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 (2551, 21 กันยายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 125 ตอนที่ 42 ก. หน้า 125

วารุณี ไอสถารมย์. (2544). แบบเรียนไทยกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ "เพื่อนบ้านของเรา" ภาพสะท้อนเจตนาคติอุดมการณ์ชาตินิยมไทย. **รัฐศาสตร์สาร**, 22(3), 1-83.

วอยซ์ทีวี (15 กันยายน 2557). **"รักภาษาอะไร" หนึ่งรักรับ AEC**. สืบค้น 4 เมษายน 2564, จาก <https://www.voicetv.co.th/read/117684>

สหมงคลฟิล์ม อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด. (มปป.). **สุดเสน่หา (Blissfully Yours)**. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2564, จาก

<http://sahamongkolfilm.com/saha-movie/blissfully-yours-movie-2546/>

หอภาพยนตร์(องค์การมหาชน). (มปป.). **ภาพยนตร์สนทนา 80 ปี พระเจ้าช้างเผือก**. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2564, จาก

<https://www.fapot.or.th/main/cinema/view/972>

อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล. (2563). **โรงหนัง สายหนัง ความ(ไร้)อำนาจของคนดูและศิลปิน : ธุรกิจการฉายภาพยนตร์และสังคมไทย พ.ศ. 2440-2561**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อุสุมา สุขสวัสดิ์. (2561). รัฐกับศักยภาพของภาพยนตร์. **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม**, 1(11), 115-125.

dreamsequence. (มปป.). **ที่ว่างระหว่างสมุทร (The Isthmus)**. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://dreamsequence.files.wordpress.com/2013/08/press-kit-thai.pdf>

การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับพิมพ์ จำนวน 1 ชุด และอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ พร้อมจดหมายนำส่งที่มีข้อมูลของผู้เขียน ชื่อ-สกุล คุณวุฒิการศึกษา (ชื่อปริญญา) สถาบันที่ศึกษา สถานที่ติดต่อ เบอร์โทรศัพท์ อีเมล กรณีมีผู้เขียนมากกว่า 1 คน ให้ระบุชื่อผู้รับผิดชอบบทความเพื่อติดต่อ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เขียนชื่อแรก ให้ผู้เขียนส่งไฟล์บทความมาทางอีเมล dokkaewreview@nu.ac.th และส่งบทความต้นฉบับมาตามที่อยู่ส่งถึง บรรณารักษารวบรวมเอกสารดอกแก้วปริทัศน์ งานวิจัยและบริการวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000

เอกสารต้นฉบับ

ใช้กระดาษขนาด A4 ความยาวไม่ควรเกิน 12 หน้า ขนาดกระดาษความกว้าง 21.0 ซม. ความสูง 29.7 ซม. (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน 3 ซม. ขอบซ้ายและขวา 2 ซม. และขอบล่าง 2 ซม. บทความที่เขียนด้วยภาษาไทยและภาษาไทยที่มีภาษาอังกฤษผสม ให้ใช้ตัวอักษร “CordiaUPC ขนาด 14” โดยกำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 ส่วนบทความภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร “CordiaUPC ขนาด 14” โดยกำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 เท่า โดยเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	หนา	กลางหน้ากระดาษ	18
ชื่อผู้แต่ง	หนา	ชิดขวา	14
บทคัดย่อ	หนา	ชิดซ้าย	14
เนื้อหาบทคัดย่อ	ปกติ	-	13
หัวข้อแบ่งตอน	หนา	ชิดซ้าย	14
หัวข้อย่อย	หนา	ใช้หมายเลขกำกับ	14
บทความ	ปกติ	-	14
การเน้นความในบทความ	หนา	-	14
ข้อความในตาราง	ปกติ	-	13
ข้อความอ้างอิง	เอียง	-	14
บรรณานุกรม	หนา	กลางหน้ากระดาษ	14

**** ความยาวหน้าหนาแรกของต้นฉบับ (ชื่อเรื่อง ผู้เขียน บทคัดย่อภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคำสำคัญ) มีความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ**

รูปแบบและภาษา

ผู้เขียนบทความควรใช้รูปแบบการเขียนบทความและสำนวนภาษาเหมาะสมกับลักษณะของบทความทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับทั่วไป มีการตรวจทานต้นฉบับแล้วเป็นอย่างดีทั้งรูปแบบและการสะกด

การอ้างอิง

แหล่งข้อมูลทั้งหมดที่อ้างอิงในบทความต้องปรากฏตามลำดับตัวอักษรในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ โดยใช้ระบบเดียวกันทั้งเรื่อง คือ APA ผู้เขียนบทความต้องรับผิดชอบความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด

บทคัดย่อ

ผู้เขียนบทความต้องแนบบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สรุปสาระสำคัญของบทความ โดยแยกหน้าต่างหากไม่รวมอยู่ในบทความ บทคัดย่อไม่ควรเกิน 10 บรรทัด และไม่เกินจำนวน 200 คำ สำหรับบทคัดย่อภาษาไทย สำหรับบทความภาษาอังกฤษ หรือบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษรวมกันไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ สำหรับบทคัดย่อภาษาอังกฤษ **ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องทางไวยากรณ์และการใช้ภาษาเอง** สำหรับบทความที่เขียนด้วยภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้แนบบทคัดย่อภาษาไทย สำหรับ abstract สามารถใช้ภาษาที่เขียนบทความได้ แต่ผู้เขียนต้องรับผิดชอบความถูกต้องของภาษาเอง

คำสำคัญ

ผู้เขียนต้องกำหนดคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3 ถึง 6 คำ สำหรับบทความด้วย โดยเรียงคำสำคัญตามระดับความเกี่ยวข้องกับบทความ

บทความจากวิทยานิพนธ์หรือส่วนหนึ่งของการศึกษา ให้ระบุข้อความไว้ที่เชิงอรรถ เช่น

“บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง”

“บทความนี้ปรับปรุงจากวิทยานิพนธ์เรื่อง ...”

“บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา ...”

พร้อมระบุปริญญา สาขาวิชา สถาบัน และปี

ลิขสิทธิ์

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารดอกแก้วปริทัศน์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของผู้เขียนบทความ ผู้ใดต้องการตีพิมพ์จะตีพิมพ์ต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนก่อน บทความที่ได้รับการตอบรับเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดอกแก้วปริทัศน์ มหาวิทยาลัยนเรศวรแล้ว จะต้องไม่ปรากฏในสิ่งพิมพ์อื่นใดก่อนที่จะปรากฏในวารสารดอกแก้วปริทัศน์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กองบรรณาธิการจะส่งลิงค์วารสารที่มีบทความของผู้เขียนตีพิมพ์ให้แก่ผู้เขียน หรือหากผู้เขียนต้องการบทความที่ตีพิมพ์สามารถดาวน์โหลด หรือสั่งพิมพ์ได้ที่เว็บไซต์คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

การนำบทความลงตีพิมพ์

กองบรรณาธิการวารสารดอกแก้วปริทัศน์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จะแจ้งให้ผู้เขียนทราบเมื่อได้รับบทความที่ผู้เขียนส่งให้แล้ว และจะแจ้งผลการพิจารณาบทความให้ผู้เขียนทราบอีกครั้ง โดยบทความได้รับการตีพิมพ์จะต้อง ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 ท่าน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ และผู้เขียนสามารถตรวจสอบสถานะของบทความได้ที่เว็บไซต์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร อย่างไรก็ตาม บทความที่แก้ไขต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้วก่อนอาจได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ก่อน

<http://www.human.nu.ac.th/jhnuDK/>

ส่วนประกอบของบทความ

บทความปริทรรศน์ หรือบทวิจารณ์ ผู้เขียนสามารถกำหนดหัวข้อตามความเหมาะสม ส่วนบทความวิจัย กำหนดหัวข้อหลักโดย **ไม่ต้องใส่ตัวเลข** ดังนี้

1. **บทนำ (Introduction)** ประกอบด้วย ที่มาของปัญหาการวิจัย จุดประสงค์และ/หรือคำถามวิจัย
2. **ทฤษฎี และ/หรือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Theoretical framework and/or Related literatures)** ประกอบด้วย ทฤษฎีที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยปัจจุบัน
3. **วิธีการวิจัย (Method)** ประกอบด้วย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ร่วมในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยหรือเก็บข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์และ/หรือสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
4. **ผลการวิจัย (Findings)** การทำวิจัยเป็นไปตามจุดประสงค์หรือคำถามวิจัยที่ตั้งไว้
5. **การอภิปรายผล (Discussion)** ประกอบด้วย ศึกษาอะไร ผลที่ได้รับเป็นอย่างไร ผลการวิจัยที่ค้นพบเกี่ยวข้องกับและสอดคล้องกับใคร
6. **บทสรุปงานวิจัย (Conclusion)** รวมการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

หมายเหตุ สำหรับหัวข้อ 4 และ 5 เป็น “ผลการวิจัยและการอภิปรายผล” (Findings and Discussion) หรือรวม 5 และ 6 เป็น “การอภิปรายผลและบทสรุป” (Discussion and Conclusion) ก็ได้

ในแต่ละหัวข้อหลักอาจมีการแบ่งเป็นหัวข้อย่อย ๆ ก็ได้ แต่หัวข้อย่อยต้องมีระดับหัวข้อ (levels of heading) ไม่ตรงกับหัวข้อหลัก

ตัวอย่าง

วิธีดำเนินการวิจัย ← หัวข้อหลัก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ← หัวข้อย่อย

.....

.....

.....

เครื่องมือ

.....

.....

.....

วิธีการเก็บข้อมูล

.....

.....

.....

ผลการวิจัย ← หัวข้อหลัก

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง
(Examples for writing references)

1. วารสารทางวิชาการ (Journal articles)

กาญจนา วิชญาปกรณ์. (2549). ระเด่นลันได : ประดิษฐานแห่งอารมณ์ขันของวรรณกรรมล้อ. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 3(2). 15 – 26.

Williams, J. & Severino, C. (2004). The writing center and second language writers. *Journal of Second Language Writing*, 13(3), 165-172.

2. หนังสือที่เขียนโดยผู้เขียนคนเดียวกันตลอดทั้งเล่ม (Entire books written by the same author(s))

ชาย โพธิ์ลีตา. (2549). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.

Cone, J. D. & Foster, S. L. (1993). *Dissertations and theses from start to finish: Psychology and related fields*. Washington, DC: American Psychological Association.

3. บทความหรือบทในหนังสือรวมเล่มที่มีบรรณาธิการ (Chapters from edited books)

Barnlund, D. C. (1997). Communication in a global village. In L. A. Samovar & R. E. Porter (Eds.), *Intercultural communication: A reader*. (pp. 27-36). Belmont, CA: Wadsworth.

4. เอกสารออนไลน์ (Electronic materials)

อุทัย ดุลยเกษม. (2532) *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* ที่จัดให้มีขึ้นในวันที่ 26 สิงหาคม 2532 ณ จังหวัดกาฬสินธุ์. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2549 จาก <http://www.thaiedresearch.org/article/info2.php?id=73>.

Finch, Andrew E. (2004). *Action research: empowering the Teachers-ESL article*. Retrieved on May 1, 2009 From <http://www.eslteachersboard.com/cgi-bin/articles/index.pl?noframes;read=950>.

5. วิทยานิพนธ์ที่ไม่ได้ตีพิมพ์ (Unpublished Thesis/Dissertation)

ปาริชาติ กัณหาทรัพย์. (2545). *การวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรีในเรื่องสั้นพม่า*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Nuchsong, S. (1997). *A study of learning strategies of English writing of students at the United Rajabhat Institute of Buddha Chinnaraj*. MA Thesis, Naresuan University.

6. บทความจากนิตยสาร

สมหมาย ปาริจัดดี. (29 พฤษภาคม 2552). ปฏิรูปการศึกษา ... มุมมองจาก อมเรศ ศิลปิน (1). *มติชนสุดสัปดาห์*. ปีที่ 29 ฉบับที่ 1502, หน้า 34.

7. บทความจากหนังสือพิมพ์รายวัน

(กรณีไม่มีชื่อผู้เขียน ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อบทความ)

ประสาร มฤคพิทักษ์. (1 มิถุนายน 2552). ประลองดองวิถี. *มติชนรายวัน*, หน้า 6.

(กรณีบทความจากหนังสือพิมพ์รายวันที่สืบค้นจากอินเทอร์เน็ต) มีวิธีการอ้างดังนี้

ประสาร มฤคพิทักษ์. (1 มิถุนายน 2552). ประลองดองวิถี. *มติชนรายวัน*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2552 จาก

http://www.matichon.co.th/matichon/view_news.php?newsid=01act02010652§ionid=0130

&day=2009-06-01

จุฑามพร จามรมาน. (ม.ป.ป.). *บทบาทของที่ปรึกษางานวิจัย*. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2549 จาก

http://pioneer.chula.ac.th/~jutumpor/research_counselor.doc.

การอ้างอิงในเนื้อความ (In-text citation)

การอ้างอิงในเนื้อความใช้ระบบนามปี เช่น

ชาย โพธิ์สิตา (2549)

ปาริชาติ กัณหาทรัพย์ (2545, หน้า 69)

Williams & Severino (2004)

Barnlund (1997, p. 29)

Barnlund (1997, pp. 29-31).